ปีที่ 19 เล่มที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2569

วารสารกระบวนการยุติธรรม

Journal of Thai Justice System

ISSN 2985-2595 (Print)
ISSN 2985-2609 (Online)

TCI ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre

ตราสัญลักษณ์
คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

ตาชั่ง-พระขรรค์	หมายถึง	ความเที่ยงตรงที่บ่งบอกได้ถึงความยุติธรรม ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกัน
พานรัฐธรรมนูญ	หมายถึง	สิ่งที่เป็นตัวแทนของความเป็นประชาธิปไตย ในราชอาณาจักรไทย
ลายไทย	หมายถึง	การบ่งบอกถึงความเป็นไทยที่มีความอ่อนช้อย และความงดงามที่มีระเบียบในตัวเอง
ริบบิ้นสีแดง	หมายถึง	การผูกความสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสีแดงนั้นยังหมายถึงชาติที่เป็นศูนย์กลางของความเป็นไทย

วารสารกระบวนการยุติธรรม

ISSN 2985-2595 (Print)
ISSN 2985-2609 (Online)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลการศึกษาวิจัย ตลอดจนองค์ความรู้ทางด้านกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไปสู่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน นิสิตนักศึกษา รวมถึงประชาชนผู้สนใจทั่วไปทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ
2. เพื่อเป็นเวทีหรือเป็นสื่อกลางสำหรับการแนะนำและนำเสนอผลงานค้นคว้าวิจัยใหม่หรือความเห็นทางวิชาการ องค์ความรู้ใหม่ด้านกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านบทความทางวิชาการ ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป
3. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติที่จะสามารถนำไปอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ ตลอดจนเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

บรรณาธิการ นางสาวปริยานุช จริงจิตร ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม

กองบรรณาธิการภายในสำนักงานกิจการยุติธรรม

นายนิทัศน์ แสงวัฒนะ	รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
นางสาวอรวรรณ ปานคง	ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
นายไชยสุวัฒน์ ถุงเงิน	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาระบบงานยุติธรรม รักษาการแทนผู้อำนวยการกองนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม
นางสาทิมา ทองศรีจันทร์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
นางสาวสุดาพร สกุลดี	หัวหน้ากลุ่มพัฒนากฎหมาย

กองบรรณาธิการภายนอก

พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ วันชัย วัฒนศัพท์	นักวิชาการอิสระ
ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรีหญิง ดร.พัชรา สินลอยมา	กรรมการสภามหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก สุธรรม เชื้อประกอบกิจ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวนัสถ์ เจนการ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์พรชัย วิสุทธิศักดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์จิรา เชิดชู	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นางน้ำผึ้ง ปูรณะสุคนธ	นักวิชาการอิสระ
นายไพสิฐ์ พาณิชย์กุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองบรรณาธิการ

นางสาวปริยานุช สันติวงษ์ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายอดิศักดิ์ จันทวิรัช นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ

นางสาวอรุณรัศมิ์ พิศพาร นักวิชาการยุติธรรม

กำหนดตีพิมพ์ ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

ฝ่ายประสานงาน นางสาวหทัยทิพย์ แก้วชัยวงศ์, นางสาวทิพยาภา วรรณ์ทอง, นางสาววิชญาพร สุทธินุ้ย, นางสาวกัลยา ถ้ำทอง, นางสาวธณวรรณ มะม่วงแก้ว, นางสาวณัฐวฎี คณารมย์

ผู้จัดทำ กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 9 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0 2141 3741 โทรสาร 0 2143 8930 E-mail: ncjad.oja@gmail.com

พิมพ์ที่ บริษัท ธนาเพรส จำกัด บริษัท แอคทีฟ พริ้นท์ จำกัด
เลขที่ 9 ซอยลาดพร้าว 64 แยก 14 แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310
โทรศัพท์ 0 2530 4114 (อัตโนมัติ 8 เลขหมาย) โทรสาร 0 2108 8950, 0 2108 8951
E-mail: tanapress@gmail.com

ทุกบทความวิจัยและบทความวิชาการ ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 3 ท่านต่อบทความ

- **บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารกระบวนการยุติธรรมฉบับนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้เขียนบทความและเจ้าของผลงาน ไม่มีข้อผูกพันกับกองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรม**
- **กองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรมไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกเนื้อหาบทความเพื่อการศึกษาหรือการปฏิบัติงาน แต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์**
- **ท่านที่ประสงค์จะส่งบทความทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมตีพิมพ์ลงในวารสารกระบวนการยุติธรรม ผ่านทางเว็บไซต์ ThaiJo https://www.tci-thaijo.org/index.php/JTJS**
- **วารสารกระบวนการยุติธรรม ไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ใดๆ ในทุกขั้นตอน**

วารสารกระบวนการยุติธรรม อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

บทบรรณาธิการ

สวัสดีค่ะ ท่านผู้ติดตามวารสารกระบวนการยุติธรรมทุกท่าน สำหรับฉบับนี้เป็นฉบับ ปีที่ 19 เล่ม 2 โดยเนื้อหาสาระยังคงเป็นเรื่องที่สำคัญและมีสาระที่น่าสนใจอย่างยิ่งเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 5 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง

บทความวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ ประเด็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายจราจร ได้แก่ 1) เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ในเขตกรุงเทพมหานคร นำเสนอเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ รวมทั้งเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้มาตรการดังกล่าว **ประเด็นเกี่ยวกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ 2) เรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์การตรวจสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิต ในพื้นที่จังหวัดระนอง** นำเสนอการศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และลักษณะรูปแบบของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ของผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดระนอง **ประเด็นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา ได้แก่ 3) เรื่องสาเหตุการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม: กรณีศึกษาเรือนจำพิเศษธนบุรี** นำเสนอการศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิด และนำเสนอแนวทางป้องกันแก้ไข ฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของเรือนจำพิเศษธนบุรี **ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม ได้แก่ 4) เรื่องคาสิโนในประเทศไทย** นำเสนอการศึกษานโยบายของรัฐบาล กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโน และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตจากการจัดตั้งคาสิโนในประเทศไทย **ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ 5) Influences of Adverse Childhood Experiences on Recidivism of Youth in Juvenile Practice and Training Center** นำเสนอการศึกษาประสบการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในวัยเด็กที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับประเภทของการกระทำความผิด และอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และ**บทความวิชาการ ในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ ประเด็นเกี่ยวกับงานนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ 6) เรื่องประโยชน์ของการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟันต่อการช่วยจดจำใบหน้าในงานพิสูจน์ตัวบุคคลศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูก** นำเสนอการศึกษาถึงประโยชน์ของการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟัน เพื่อการติดตามบุคคลและพิสูจน์ศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูก และ **7) เรื่องความสำคัญของการถ่ายภาพ**

ในงานนิติมานุษยวิทยา: จากศพนิรนามสู่การไขปริศนาซากโครงกระดูก นำเสนอการศึกษาทบทวนบทบาทของการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา และวิเคราะห์มาตรฐานเฉพาะทางในต่างประเทศเปรียบเทียบกับบริบทของประเทศไทยในสถานะของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ดิจิทัล **ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม ได้แก่ 8) วงศาวิทยา "สองมาตรฐาน": การประกอบสร้างความยุติธรรมที่ไม่เท่าเทียมในสังคมไทย** นำเสนอการอธิบายถึงการก่อรูปและการดำรงอยู่ของปรากฏการณ์ "สองมาตรฐาน" ในกระบวนการยุติธรรมไทย โดยใช้กรอบการวิเคราะห์แบบวงศาวิทยา (Genealogy) ในการวิเคราะห์ความไม่เท่าเทียมในสังคมไทย

โดยทุกบทความนั้น ได้รับการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมจากหลากหลายสถาบัน (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. ๒๕๖๔ ในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ซึ่งดิฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ทุกบทความจะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมต่อไป ในนามของบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้พิจารณาบทความ (Peer Review) ได้กรุณาตรวจสอบคุณภาพบทความอย่างเข้มข้น เพื่อรักษามาตรฐานเนื้อหาและความถูกต้องตามหลักวิชาการ และขอบคุณกองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรมที่ร่วมกันพัฒนาคุณภาพวารสารฉบับนี้อย่างต่อเนื่อง ขอเรียนว่า เรายังคงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวารสารกระบวนการยุติธรรมอย่างไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างประโยชน์ต่อกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป บทความทุกฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ไปแล้ว สามารถค้นหาได้ที่ http://oja.go.th/TH/jtjs/ หรือ http://www.tci- taijo.org/index.php/JTJS/issue/ archive หากท่านมีข้อเสนอแนะประการใด สามารถส่งความคิดเห็นได้ที่ กองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรม กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม

นางสาวปริยานุช จริงจิตร
ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ
บรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรม

สารบัญ

บทความวิจัย

1 การเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่
พีรภาส เบ้าลี, ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร์ และเสกสัณ เครือคำ

21 การศึกษาผลสัมฤทธิ์การตรวจสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิตในพื้นที่จังหวัดระนอง
ศศิศิศ บุญสนธิ และคณะ

47 สาเหตุการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม:กรณีศึกษาเรือนจำพิเศษธนบุรี
ธราธิป ทิพย์รังษี และพรรษพร สุวรรณากาศ

69 คาสิโนในประเทศไทย
ลือชัย วงษ์ทอง, พงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์ และชวนัสถ์ เจนการ

87 Influences of Adverse Childhood Experiences on Recidivism of Youth in Juvenile Practice and Training Center
Rawitsara Yamkead et al.

บทความวิชาการ

113 ประโยชน์ของการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟันต่อการช่วยจดจำใบหน้าในงานพิสูจน์ตัวบุคคลศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูก
นันโท ศาสตร์ประสิทธิ์

129 ความสำคัญของการถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยา: จากศพนิรนามสู่การไขปริศนาซากโครงกระดูก
รัฐการ ปานมารศรี

155 วงศาวิทยา “สองมาตรฐาน”: การประกอบสร้างความยุติธรรมที่ไม่เท่าเทียมในสังคมไทย
ธนาภัทร ธานีรัตน์, จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และฐานิดา บุญวรรโณ

การเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ในเขตกรุงเทพมหานคร

Enhancing Traffic Discipline Enforcement through a Demerit Point System for Driver's Licenses in Bangkok Metropolitan Area

*พีรภาส เบ้าลี**
Phiraphat Baolee
*ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร์***
Theeravut Ninphet
*เสกสัณ เครือคำ****
Seksan Khruakham

บทคัดย่อ

มาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่เป็นกลไกเชิงนโยบายที่รัฐนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างวินัยจราจรและลดอุบัติเหตุบนท้องถนน อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้มาตรการดังกล่าวยังคงเผชิญข้อจำกัดทั้งด้านโครงสร้าง ระบบ และการยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมวินัยจราจรด้วยระบบตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ และ (2) เพื่อเสนอ

* *หลักสูตรอาชญาวิทยาและการบังคับใช้กฎหมาย คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*
Program in Criminology and Law Enforcement, Faculty of Social Science, Royal Police Cadet Academy
** *คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*
Faculty of Social Science, Royal Police Cadet Academy
*** *คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*
Faculty of Social Science, Royal Police Cadet Academy
Received: *18 September 2025* ***Revised:*** *9 November 2025* ***Accepted:*** *26 February 2026*

แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 14 ราย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าหน้าที่จากองค์กรเอกชน และประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

(1) การบังคับใช้มาตรการตัดคะแนนยังขาดความเข้มงวด มีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์สนับสนุนและระบบฐานข้อมูลที่ไม่เชื่อมโยงกัน รวมถึงประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในมาตรการดังกล่าว

(2) ภาคเอกชนเห็นว่าการบังคับใช้ยังขาดการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้และการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ขณะที่ประชาชนมีความกังวลเกี่ยวกับความโปร่งใสและความเป็นธรรมของกระบวนการ

(3) แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วยการเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การพัฒนาระบบตรวจสอบคะแนนผ่านแอปพลิเคชัน การสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย และการปรับมาตรการให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้ใช้รถแต่ละกลุ่ม และ (4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเพิ่มบทลงโทษควบคู่กับแรงจูงใจเชิงบวก การใช้ระบบแจ้งเตือนแบบเรียลไทม์ การจัดอบรมสำหรับผู้กระทำผิดซ้ำ และการประชาสัมพันธ์มาตรการอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมวินัยจราจรอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: มาตรการตัดคะแนน, วินัยจราจร, การบังคับใช้กฎหมาย, ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

Abstract

The driver's license demerit point system is a key policy instrument employed by the government to promote traffic discipline and reduce road accidents. Nevertheless, enforcement of this measure continues to face structural, systemic, and stakeholder-acceptance challenges. This study aims (1) to examine problems and obstacles in complying with traffic discipline control measures under the demerit point system and (2) to propose guidelines for enhancing the effectiveness of law enforcement related to this system. A qualitative research approach was adopted. Data were collected through in-depth interviews with 14 key informants from three groups: government officials, representatives from private sector organizations, and road users. The data were analyzed using content analysis. The findings reveal that (1) the enforcement of the demerit point system remains insufficiently stringent, with limitations in supporting equipment, fragmented

databases, as well as inadequate public understanding of the measure; (2) private-sector stakeholders perceives deficiencies in the use of technology and public communication, while the public expresses concerns regarding transparency and fairness in the enforcement process; (3) proposed development guidelines include strengthening law enforcement, improving technological infrastructure and data integration, developing application-based platforms for monitoring demerit points, disseminating information through diverse communication channels, and tailoring the measures to different categories of road users; and (4) additional recommendations include enhancing inter-agency collaboration, increasing penalties alongside positive incentives, implementing real-time notification systems, providing training programs for repeat offenders, and delivering clear and continuous public communication to foster understanding and cooperation among all stakeholders in effectively enforcing traffic discipline laws.

Keywords: Demerit Point System, Traffic Discipline, Law Enforcement, Inter-agency Cooperation

บทนำ

ปัญหาการจราจรเป็นความท้าทายสำคัญของหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ที่แม้จะมีพัฒนาการทางกฎหมายจราจรมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เช่น พระราชบัญญัติรถลาก ร.ศ. 120 พ.ศ. 2444 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดระเบียบการใช้รถใช้ถนน (Chaturong Phatwong, 2019, p. 116) แต่แม้จะมีการตรากฎหมายและมาตรการควบคุมจำนวนมาก ปัญหาอุบัติเหตุจราจรกลับทวีความรุนแรงขึ้นตามการขยายตัวของเมืองและจำนวนยานพาหนะ โดยประเทศไทยยังคงติดอันดับ 9 ของโลกด้านอัตราอุบัติเหตุบนท้องถนน (Thailand Development Research Institute, 2021) สะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ ที่ผ่านมา รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านการจัดทำแผนแม่บทด้านความปลอดภัยทางถนน และการบูรณาการข้อมูลจากหลายหน่วยงาน เช่น กรมควบคุมโรค และกระทรวงสาธารณสุข แต่ยังพบข้อจำกัดสำคัญ คือ ความยากในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงปัญหาด้านพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ขับขี่ เช่น การขับรถเร็ว การไม่สวมหมวกนิรภัย และการเมาแล้วขับ ซึ่งยังคงพบอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้สถานการณ์อุบัติเหตุไม่ลดลง (Thana Noinruan et al., 2022, September 19 p. 1)

เพื่อตอบโจทย์ปัญหาด้านพฤติกรรมดังกล่าว ภาครัฐได้พัฒนามาตรการใหม่ คือ ระบบบันทึก

คะแนนความประพฤติของผู้ขับขี่ ซึ่งเริ่มบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2566 ตามระเบียบ พ.ศ. 2565 โดยกำหนดให้ผู้ขับขี่มีคะแนนเริ่มต้น 12 คะแนน และถูกตัดคะแนนตามฐานความผิดต่าง ๆ เช่น ฝ่าฝืนสัญญาณไฟ ขับรถเร็ว หรือเมาแล้วขับ หากคะแนนหมดจะถูกพักใช้ใบอนุญาต 90 วัน และต้องเข้ารับการอบรมเพื่อขอคืนคะแนน (Highway Police Division, 2022) มาตรการนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าบทลงโทษที่มีผลจริงและกระทบชีวิตประจำวันของผู้กระทำผิดจะช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการลดอุบัติเหตุ (Ketukan Thipthimwong, 2023, p. 6) นอกจากนี้ การจัดการจราจรยุคใหม่มองว่าการลดอุบัติเหตุไม่อาจพึ่งพาการจับกุมหรือการปรับเงินเพียงอย่างเดียว แต่ต้องประกอบด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ขับขี่และสภาพแวดล้อมจราจรควบคู่กัน งานของ Wanchlearm Wongsanansiln and Farhana Mataeha (2023, p. 1205) จึงชี้ว่าการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็งร่วมกับมาตรการทางพฤติกรรมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรได้อย่างมีนัยสำคัญ

เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของมาตรการตัดคะแนนในกรุงเทพมหานคร งานวิจัยนี้ประยุกต์กรอบทฤษฎีพฤติกรรมและอาชญาวิทยาเพื่ออธิบายกลไกที่ช่วยลดการกระทำผิดจราจร ได้แก่ ทฤษฎีการยับยั้งข่มขู่ (Deterrence Theory) ซึ่งชี้ว่าการลงโทษที่แน่นอนและมีผลกระทบชัดเจนสามารถยับยั้งผู้ขับขี่ได้ ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ที่มองว่าผู้ขับขี่จะลดการละเมิดเมื่อการทำผิดเพิ่มความเสี่ยงต่อการถูกพักใบอนุญาต ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory) ซึ่งอธิบายว่าการถูกพักใบอนุญาตกระทบต่อชื่อเสียงและความรับผิดชอบ ทำให้ผู้ขับขี่ปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้น และทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-Control Theory) ที่เห็นว่าการตัดคะแนนช่วยลดพฤติกรรมหุนหันพลันแล่น เช่น ขับเร็วหรือฝ่าไฟแดง กรอบทฤษฎีเหล่านี้สะท้อนว่ากฎหมายจราจรเป็นกลไกกำกับพฤติกรรม ไม่ใช่เพียงข้อบังคับ และอธิบายได้ว่ามาตรการตัดคะแนนอาจมีประสิทธิผลเหนือกว่าการปรับเงินที่หลายคนมองว่าหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตาม หลักฐานเชิงประจักษ์ในประเทศไทยเกี่ยวกับประสิทธิผลจริง ระดับการยอมรับ และอุปสรรคในการบังคับใช้ยังมีจำกัด ทำให้ไม่อาจสรุปผลเชิงยั่งยืนของมาตรการได้ชัดเจน ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งประเมินประสิทธิผลของระบบตัดคะแนนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ปัจจัยพฤติกรรมและปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้อง พร้อมเสนอแนวทางพัฒนาเพื่อเสริมวินัยจราจร ลดการกระทำผิดซ้ำ และยกระดับความปลอดภัยบนท้องถนนในระยะยาว

▣ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่
2. เพื่อเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถามหรือแบบสัมภาษณ์ และวิธีการสัมภาษณ์อย่างมีระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า โดยชุดคำถามหรือแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการวิจัยทางเอกสารจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบปัญหาในงานวิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยดำเนินการดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางพัฒนาการบังคับใช้มาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 6 ราย เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการกำหนดนโยบาย กำกับดูแล และบังคับใช้กฎหมายด้านการจราจรและความปลอดภัยทางถนน โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหาในทางปฏิบัติ ข้อจำกัดเชิงกฎหมาย ตลอดจนประเด็นอุปสรรคในการดำเนินมาตรการตัดคะแนนใบอนุญาตขับขี่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย กองบังคับการตำรวจจราจร สำนักการจราจรและขนส่ง กรุงเทพมหานคร สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร สำนักอำนวยความปลอดภัย กรมทางหลวง สำนักสวัสดิภาพการขนส่งทางบก กรมการขนส่งทางบก และสำนักงานเครือข่ายลดอุบัติเหตุ ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต้องมีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านจราจรหรือความปลอดภัยทางถนนไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้อง ครบถ้วน และน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ

2. กลุ่มองค์กรภาคเอกชน จำนวน 5 ราย เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการรณรงค์และสนับสนุนการพัฒนานโยบายด้านความปลอดภัยทางถนน ซึ่งจะช่วยสะท้อนมุมมองจากภาคสังคม มูลนิธิเมาไม่ขับ มูลนิธิไทยโรดส์ มูลนิธิศูนย์ข้อมูลจราจรอัจฉริยะไทย สถานีวิทยุพิทักษ์สันติราษฎร์ (สวพ. 91) และมูลนิธินโยบายถนนปลอดภัย ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ต้องมีประสบการณ์ทำงานด้านความปลอดภัยทางถนนหรือกิจกรรมจราจรไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อให้ได้มุมมองจากผู้ที่มีประสบการณ์จริง

3. กลุ่มประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน จำนวน 3 ราย เป็นกลุ่มที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายโดยตรงและได้รับผลกระทบจากมาตรการการตัดคะแนนใบอนุญาตขับขี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลที่ได้สะท้อนสภาพการณ์จริงของผู้ใช้ถนนอย่างรอบด้าน ประกอบด้วยผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคล ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล และผู้ขับขี่รถยนต์สาธารณะ ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มดังกล่าวต้องมีใบอนุญาตขับขี่ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการตรวจจับหรือการถูกตัดคะแนนใบอนุญาตขับขี่อย่างน้อยหนึ่งครั้ง

เหตุผลในการกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลจำนวนรวม 14 ราย พิจารณาจากหลักความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) ซึ่งหมายถึงเมื่อข้อมูลที่ได้รับเริ่มซ้ำและไม่เกิดประเด็นใหม่เพิ่มเติม การเก็บข้อมูลสามารถยุติได้ ทั้งนี้ การเลือกผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายช่วยให้ได้มุมมองครบทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และเสนอแนวทางพัฒนาการบังคับใช้มาตรการตัดคะแนนอย่างรอบด้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ในระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมืออย่างเป็นระบบตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องวิจัยทบทวนทฤษฎี งานวิจัย และหลักการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดกรอบประเด็นและแนวทางการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ออกแบบแบบสัมภาษณ์ เมื่อกำหนดประเด็นศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจึงพัฒนาแบบสัมภาษณ์โดยยึดหลักใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายประสบการณ์อย่างละเอียด หลีกเลี่ยงคำถามชี้นำหรือคำถามที่อาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัด ไม่ใช้คำถามทางวิชาการมากเกินไป เพื่อป้องกันความกังวลของผู้ให้ข้อมูล

3. การตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างถูกส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความตรงตามเนื้อหาและความชัดเจนของภาษา

4. ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หลังปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการภาครัฐ และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย เพื่อประเมินความถูกต้องเหมาะสมและครอบคลุมของเนื้อหา

5. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำฉบับสมบูรณ์สำหรับใช้ภาคสนาม

6. การใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ถูกนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งโครงสร้างคำถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยต้องการทราบ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

ส่วนที่ 3 แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การศึกษาข้อมูลเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยศึกษาหนังสือ

บทความ วารสาร กฎหมาย และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ภาคสนาม

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Data Collection) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีขั้นตอนอย่างเป็นระบบดังนี้

2.1 การประสานงานและเตรียมความพร้อม ผู้วิจัยติดต่อผู้ให้ข้อมูลโดยตรงเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย และขอความยินยอมในการเข้าร่วม พร้อมกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ที่เหมาะสม

2.2 การสัมภาษณ์และการบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลักดำเนินการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า และบันทึกข้อมูลทั้งจากการจดบันทึกและการบันทึกเสียง (เมื่อได้รับอนุญาตล่วงหน้า) เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนและถูกต้อง

2.3 การถอดเทปและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล หลังการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยถอดเทปคำสัมภาษณ์อย่างละเอียด ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และจัดหมวดหมู่ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.4 การเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบกับข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อยืนยันความสอดคล้อง เพิ่มความเที่ยงตรงของข้อมูล และสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงลึกให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระเบียบ ซึ่งถือเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นถัดไป

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้ทำการจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบแล้ว เมื่อเห็นถึงส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นอีกครั้งหนึ่ง

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ซ้ำ ขั้นตอนนี้จะกระทำต่อเมื่อมีการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของข้อมูลเท่านั้น โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาใหม่จากการสัมภาษณ์เข้ากับข้อมูลเดิมที่มีอยู่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการตอบคำถามงานวิจัย

4. ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้น ถูกต้องหรือไม่ โดยจะพิจารณาจากแหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลได้มาจากต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาจากแหล่งบุคคล จำนวน 2 กลุ่ม ประกอบไปด้วย (1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ (2) กลุ่มองค์กรภาคเอกชนและประชาชน การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลไปพร้อมกับการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ สะท้อนให้เห็นช่องว่างสำคัญในโครงสร้างการบังคับใช้กฎหมายจราจรของไทย ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงต่อประสิทธิภาพของระบบยุติธรรมเชิงป้องกัน (Preventive Justice System) อันเป็นเป้าหมายหลักของการปฏิรูประบบความปลอดภัยทางถนนในระดับประเทศ การจำแนกปัญหาออกเป็นกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยให้มองเห็นลักษณะอุปสรรคในเชิงกฎหมาย นโยบาย และพฤติกรรมสังคมได้อย่างชัดเจน ดังนี้

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ด้านการบังคับใช้กฎหมาย การบังคับใช้ยังขาดความสม่ำเสมอ บทลงโทษไม่สะท้อนหลักความได้สัดส่วน (Proportionality) และประชาชนยังมีวัฒนธรรมการละเมิดกฎหมายสูง ส่งผลให้มาตรการตัดคะแนนไม่สามารถทำงานในฐานะเครื่องมือยุติธรรมเชิงป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ความไม่เชื่อมโยงของฐานข้อมูลระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการขนส่งทางบก และหน่วยงานอื่น ทำให้ระบบติดตามผู้กระทำผิดไม่สมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่กระทบต่อหลักความแน่นอนของกฎหมาย (Legal Certainty) และความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อระบบยุติธรรมจราจรโดยรวม

ด้านการบริหารจัดการ ระบบตัดคะแนนยังไม่ครอบคลุมพฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด การแจ้งเตือนผู้กระทำผิดไม่ชัดเจน และระบบคืนคะแนนมีความผ่อนปรนสูงเกินไป ส่งผลให้มาตรการไม่สามารถสร้างผลยับยั้ง (Deterrence Effect) ได้อย่างเพียงพอ การขาดการเชื่อมโยงข้อมูลกับภาคส่วนสำคัญ เช่น บริษัทประกันภัย ยังทำให้มาตรการไม่สามารถพัฒนาไปสู่ระบบแรงจูงใจเชิงบวกและเชิงลบ (Incentive–Disincentive Mechanism) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่หลายประเทศใช้เสริมให้มาตรการตัดคะแนนมีประสิทธิผลในระยะยาว

ด้านสังคม ทัศนคติของประชาชนที่ไม่เคารพกฎหมายจราจรและการไม่ยอมรับความผิดเมื่อถูกจับกุม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลดทอน

อำนาจของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ ความไม่สมบูรณ์ของระบบข้อมูลยังนำไปสู่ข้อกังขาว่าการบังคับใช้มีความเป็นธรรมเพียงใด ซึ่งเชื่อมโยงต่อหลักนิติธรรม (Rule of Law) และความไว้วางใจในกระบวนการยุติธรรมจราจร

กลุ่มองค์กรภาคเอกชน

ด้านความเข้าใจ แม้เอกชนจะเห็นความสำคัญของมาตรการตัดคะแนน แต่ยังพบว่าประชาชนและบุคลากรในองค์กรขาดความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน ผลกระทบ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องมีช่องทางให้ประชาชนตรวจสอบคะแนนได้ด้วยตนเอง รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและอำนวยความสะดวก ซึ่งจะช่วยลดข้อโต้แย้งด้านความเป็นธรรมของการบังคับใช้กฎหมาย

ด้านทัศนคติ ภาคเอกชนเสนอให้รัฐเพิ่มความชัดเจนของบทลงโทษ และพัฒนากลไกด้านกฎหมาย เช่น การจัดตั้งศาลจราจร เพื่อให้การพิจารณาคดีจราจรมีความรวดเร็ว เฉพาะทาง และเป็นระบบ อันจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางจราจร (Traffic Justice System)

ด้านพฤติกรรม องค์กรพยายามผลักดันให้พนักงานเป็นแบบอย่างในการเคารพกฎหมาย แต่ยังมีปัญหาด้านโครงสร้าง เช่น เวลาไฟสัญญาณที่ไม่เหมาะสม หรือระบบข้อมูลที่ไม่เชื่อมโยง ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นของการบูรณาการมาตรการเชิงโครงสร้างร่วมระหว่างรัฐและเอกชน

กลุ่มประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน

ด้านความเข้าใจ ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการตัดคะแนนในระดับที่ไม่เท่ากัน โดยเฉพาะรายละเอียดเกี่ยวกับข้อหาที่ถูกตัดคะแนน และผลทางกฎหมายที่ตามมา ทำให้มาตรการไม่สามารถสร้างผลการยับยั้งได้เต็มที่ จึงต้องมีการให้ความรู้เชิงรุกผ่านช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่ายและโปร่งใส

ด้านทัศนคติ แม้ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับว่ามาตรการมีประโยชน์ต่อความปลอดภัย แต่ยังมีความกังวลเกี่ยวกับความยุติธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น ความไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่มผู้ขับขี่ และความแม่นยำของอุปกรณ์ตรวจจับ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมจราจร

ด้านพฤติกรรม มาตรการสามารถปรับพฤติกรรมผู้ขับขี่ได้เมื่อมีการตรวจตรา แต่เมื่อการบังคับใช้ไม่ต่อเนื่อง ผู้ขับขี่มักกลับมาประมาทอีกครั้ง โดยเฉพาะผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์และรถสาธารณะ ซึ่งมีผลต่อโครงสร้างรายได้และการประกอบอาชีพ ทำให้ต้องออกแบบมาตรการให้สมดุลระหว่างการลงโทษและการคุ้มครองสิทธิในการประกอบอาชีพตามหลักนิติรัฐ

2. แนวทางในการพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

ผลการวิจัยเสนอแนวทางในการยกระดับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายจราจรผ่านระบบตัดคะแนน ซึ่งมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของกฎหมาย การเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม และการพัฒนานโยบายด้านความปลอดภัยทางถนนอย่างยั่งยืน ดังนี้

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ด้านการบังคับใช้กฎหมายจราจร ควรเพิ่ม

ความเข้มงวดและความสม่ำเสมอในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้บทลงโทษมีผลยับยั้งตามหลักนิติศาสตร์ (Deterrence) และลดการเลือกปฏิบัติในการปฏิบัติหน้าที่ การจัดสรรงบประมาณและอุปกรณ์ตรวจสอบที่เพียงพอตลอดจนการพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะช่วยสร้างมาตรฐานเดียวกันในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นพื้นฐานของ ความยุติธรรมเชิงกระบวนการ (Procedural Justice) ที่ประชาชนคาดหวัง นอกจากนี้ การพัฒนาภาพลักษณ์ของตำรวจยังช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคมต่อระบบยุติธรรมโดยรวม

ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาระบบตัดคะแนนให้ครอบคลุมการกระทำผิดที่เสี่ยงทั้งหมด พร้อมพัฒนาโครงสร้างข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ ขนส่ง และบริษัทประกันภัย เพื่อทำให้มาตรการมีผลทางกฎหมายและผลทางนโยบายที่สอดประสานกัน การใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันตรวจสอบคะแนน จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Accountability) ขณะเดียวกันมาตรการจูงใจผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น ระบบสะสมคะแนนดี สามารถใช้เสริมมาตรการลงโทษให้เกิดสมดุลตามหลักสัดส่วน (Proportionality Principle) และสนับสนุนการสร้างพฤติกรรมปลอดภัยในระยะยาว

ด้านสังคม การสื่อสารเชิงรุกผ่านสื่อใหม่และผู้นำความคิด (Influencer) จะช่วยเพิ่มการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับบทลงโทษและข้อกฎหมาย ลดแรงต้านทางสังคม และสร้างวัฒนธรรมการเคารพกฎหมาย การกำหนดรางวัลหรือการยกย่องผู้ขับขี่ที่มีพฤติกรรมดี ยังมีส่วนส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบังคับใช้กฎหมายเชิงป้องกัน (Preventive Justice)

กลุ่มองค์กรภาคเอกชน

ภาคเอกชนสามารถสนับสนุนระบบยุติธรรมจราจรได้โดยการเผยแพร่ข้อมูลเชิงกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษ และยกระดับมาตรการภายในองค์กร เช่น การจัดอบรมเสริมความรู้ การควบคุมพฤติกรรมผู้ขับขี่ของพนักงาน และเผยแพร่ข้อมูลการลงโทษจริงผ่านสื่อสาธารณะ เพื่อสร้างแรงกดดันทางสังคมให้ผู้ใช้รถใช้ถนนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด การเพิ่มมาตรการ เช่น การอบรมภาคบังคับหรือการจำกัดการใช้รถสำหรับผู้ทำผิดซ้ำ ยังช่วยลดโอกาสการหลีกเลี่ยงกฎหมาย และทำให้ระบบตัดคะแนนมีน้ำหนักเชิงกฎหมายมากขึ้น ภาคเอกชนยังสามารถร่วมมือกับรัฐในการพัฒนาฐานข้อมูล ตรวจจับพฤติกรรมเสี่ยง และจัดทำสถิติการกระทำผิด ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านความปลอดภัยทางถนน

กลุ่มประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน

ประชาชนควรได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับรายละเอียดของมาตรการตัดคะแนน เช่น ข้อหาที่ถูกตัดคะแนน ขั้นตอนการอุทธรณ์ และผลกระทบทางกฎหมาย เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องและลดการกระทำผิดโดยไม่รู้กฎหมาย การใช้ช่องทางสื่อสารหลากหลาย เช่น แอปพลิเคชัน SMS วิดีโอสั้น และสื่อออนไลน์ จะช่วยให้ความรู้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง ควรออกแบบมาตรการให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งานจริง เช่น กลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์และรถสาธารณะ

ซึ่งมีข้อจำกัดเฉพาะ การติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ร้านซ่อมรถ ป้ายริมถนน หรือจุดจอดรถสาธารณะ จะช่วยเพิ่มการรับรู้และลดการกระทำผิดโดยประมาท

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบตัดคะแนนให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม เพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรมจราจร และสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนนอย่างยั่งยืน โดยแบ่งตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ควรดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอ เพื่อให้บทลงโทษตามมาตรการตัดคะแนนมีผลในเชิงยับยั้งจริงตามหลักนิติศาสตร์ ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการตรวจจับ เช่น กล้องบันทึกความผิด ระบบตรวจวัดความเร็ว และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ที่มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ นอกจากนี้ การพัฒนาระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เช่น ตำรวจ ขนส่ง และศาล จะช่วยเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาคดีจราจรให้เป็นเอกภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ทั้งยังช่วยให้การลงโทษผู้กระทำผิดซ้ำทำได้อย่างถูกต้องตามประวัติการกระทำ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานยุติธรรมควรจัดทำในลักษณะบูรณาการ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและเพิ่มความรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย การปลูกฝังวินัยจราจรในเด็กและเยาวชนผ่านหลักสูตรการศึกษาและกิจกรรมชุมชนยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมเคารพกฎหมายในระยะยาว ซึ่งถือเป็นมาตรการเชิงป้องกันที่ช่วยลดภาระของระบบยุติธรรมในอนาคต

กลุ่มองค์กรภาคเอกชน

ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนนโยบายรัฐด้านความปลอดภัยทางถนน โดยควรผลักดันให้เพิ่มบทลงโทษสำหรับพฤติกรรมเสี่ยงร้ายแรง เช่น การขับรถขณะมึนเมา การขับรถเร็วเกินกำหนด และความผิดที่นำไปสู่อุบัติเหตุร้ายแรง ซึ่งจะช่วยเสริมความชัดเจนของบทลงโทษและสร้างความเกรงกลัวต่อกฎหมายเชิงป้องปราม มาตรการจูงใจทางภาษีสำหรับผู้ประกอบการที่สนับสนุนมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น การส่งเสริมให้พนักงานสวมหมวกกันน็อกหรือปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด จะช่วยให้ภาคเอกชนมีบทบาทเป็นพันธมิตรด้านนโยบายในการยกระดับความปลอดภัยทางถนน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีติดตามผล เช่น ระบบบันทึกเส้นทางการขับขี่ของพนักงานขนส่ง จะช่วยเพิ่มความโปร่งใส และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวินิจฉัยคดีหรือพิจารณาลงโทษในระบบยุติธรรมจราจร

กลุ่มประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน

ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับข้อกฎหมาย ข้อหาที่ถูกตัดคะแนน และผลทางกฎหมายจากการกระทำผิด เพื่อให้ประชาชนสามารถตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยสมัครใจตามหลักการรู้กฎหมายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย การติดตั้งกล้องตรวจจับความผิดในจุดเสี่ยง พร้อมระบบแจ้งเตือนผู้ขับขี่แบบทันที เช่น การแจ้งเตือนผ่าน

แอปพลิเคชันหรือ SMS จะช่วยให้ผู้ขับขี่รับรู้ผลการกระทำของตนได้อย่างรวดเร็ว และลดการทำผิดซ้ำ การลงโทษผู้กระทำผิดซ้ำอย่างเข้มงวดควบคู่กับการให้โอกาสผ่านการอบรมเพิ่มเติมสำหรับผู้ที่มีคะแนนต่ำ เป็นมาตรการที่สอดคล้องกับหลักสัดส่วนและหลักการฟื้นฟู ซึ่งช่วยแก้ไขพฤติกรรมโดยไม่ตัดโอกาสทางสังคมของผู้กระทำผิด การเริ่มต้นด้วยการตักเตือนสำหรับความผิดเล็กน้อยจะช่วยให้มาตรการมีความสมดุล เป็นธรรม และได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความชอบธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ พบว่า

แม้มาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่จะเป็นนโยบายสำคัญของรัฐในการยกระดับวินัยจราจรและลดอุบัติเหตุบนท้องถนน แต่ผลการวิจัยพบว่า การนำมาตรการดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจริงยังเผชิญอุปสรรคหลายประการ ทั้งในมิติของกฎหมาย การบริหารจัดการภาครัฐ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และพฤติกรรมของประชาชน ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิผลของมาตรการลดลงและกระทบต่อความน่าเชื่อถือของระบบยุติธรรมจราจรโดยรวม

1) ปัญหาด้านการบังคับใช้ของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐสะท้อนว่าการบังคับใช้กฎหมายยังขาดความเข้มงวด บทลงโทษไม่ชัดเจน และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น ขณะเดียวกันระบบข้อมูลระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมการขนส่งทางบกยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้กระบวนการตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำผิดเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งกระทบต่อความเสมอภาคและความโปร่งใสของการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหานี้สามารถอธิบายได้ผ่าน ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ของ Bertalanffy (1968, p. 45) ซึ่งระบุว่าประสิทธิภาพของนโยบายขึ้นอยู่กับการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบย่อยภายในระบบ หากหน่วยงานไม่สามารถประสานงานกันได้อย่างมีเอกภาพ ระบบยุติธรรมย่อมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ การขาดกลไกตรวจสอบและแรงจูงใจของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายยังสะท้อนถึงความไม่สอดคล้องกับหลักการของทฤษฎีการบริหารภาครัฐใหม่ (New Public Management: NPM) ซึ่งเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบและสมรรถนะของรัฐ (Hood, 1991, p. 5) ผลกระทบต่อระบบยุติธรรมคือ การบังคับใช้กฎหมายไม่ก่อให้เกิดผลยับยั้ง (Deterrence) ที่เพียงพอ และทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในหลักนิติรัฐและความเท่าเทียมในการบังคับใช้กฎหมาย

2) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน กลุ่มองค์กรภาคเอกชนสะท้อนว่ามาตรการยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง ขาดการใช้เทคโนโลยีช่วยตรวจสอบ และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาครัฐยังไม่สามารถสร้างกลไกความร่วมมือที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพกับ

ภาคเอกชนได้อย่างแท้จริง แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Public–Private Partnership (PPP) ของ Gaebler and Osborne (1992, p. 24) ที่เน้นบทบาทสำคัญของความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในการบริหารจัดการสาธารณะ การขาดความร่วมมือดังกล่าวสะท้อนถึงการขาดการยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ตามเกณฑ์ของ UNESCAP (2009, p. 8) ซึ่งเน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ ผลกระทบต่อระบบยุติธรรม คือ มาตรการไม่สามารถขยายผลสู่ภาคส่วนสำคัญ เช่น ผู้ประกอบการรถสาธารณะหรือบริษัทขนส่ง ซึ่งมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูง ทำให้ระบบควบคุมความปลอดภัยทางถนนมีช่องว่างและขาดความครอบคลุม

3) ปัญหาด้านความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชน ผู้ใช้รถใช้ถนนจำนวนมากยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบตัดคะแนน มีความกังวลเกี่ยวกับความโปร่งใส และไม่เกรงกลัวบทลงโทษ โดยเฉพาะกลุ่มรายได้น้อยที่มีความเสี่ยงต่อการถูกลงโทษซ้ำสูงกว่า พฤติกรรมดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ของ Becker (1968, p. 176) ซึ่งชี้ว่าหากประชาชนไม่รับรู้ถึงต้นทุนของการทำผิดอย่างชัดเจน ย่อมไม่เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura (1977, p. 22) อธิบายว่าหากสังคมรับรู้ว่าการกระทำผิดกฎหมายไม่ก่อให้เกิดโทษจริง ก็จะเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมผิดซ้ำ ประเด็นนี้สัมพันธ์โดยตรงกับความชอบธรรมของระบบยุติธรรม หากกฎหมายไม่ก่อให้เกิดการยับยั้ง หรือประชาชนไม่เชื่อว่าบทลงโทษถูกบังคับใช้จริง ระบบยุติธรรมย่อมไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้ ผลสะท้อนจากงานวิจัยสนับสนุนประเด็นนี้ โดยงานของ Kanokorn Longklang and Nuraina Masari (2020, p. 38) พบว่าความรู้ด้านความปลอดภัยของนิสิตอยู่ในระดับสูง (99.69%) แต่พฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัยมีเพียง 66.77% ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991, p. 182) ที่ชี้ว่าสภาพแวดล้อมและการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรม เช่น การตรวจตราที่เข้มงวด มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมจริง

4) การขาดการสื่อสารและเทคโนโลยีสนับสนุน การสื่อสารนโยบายที่ไม่ทั่วถึงและการขาดเทคโนโลยีตรวจสอบแบบเรียลไทม์เป็นอุปสรรคที่ทำให้มาตรการตัดคะแนนขาดประสิทธิภาพ ประเด็นนี้อธิบายได้ตาม ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) ของ Rogers (2003, p. 15) ซึ่งชี้ว่าการนำระบบใหม่ไปใช้จำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจน ความเข้าใจถึงประโยชน์ และความเชื่อถือในผู้เผยแพร่ หากประชาชนไม่รับรู้หรือไม่เข้าใจระบบตัดคะแนนอย่างเพียงพอ ย่อมไม่เกิดการยอมรับและไม่เกิดการปรับพฤติกรรม การศึกษาของ Satawat Sujittaratanan (2020, p. 63) ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการละเมิดกฎจราจร ได้แก่ ความไม่รู้กฎหมาย สภาพถนนที่ไม่เอื้อ และสัญญาณจราจรที่ไม่ชัดเจน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการสื่อสารสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ

2. แนวทางในการพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

จากผลการศึกษา พบว่า การบังคับใช้มาตรการการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านบุคลากร อุปกรณ์ เทคโนโลยี และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบเชิงระบบ เพื่อให้มาตรการดังกล่าวสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีในการบังคับใช้ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ เช่น เครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ กล้องตรวจจับความเร็ว และระบบข้อมูลที่ไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมการขนส่งทางบกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การตรวจสอบและบันทึกคะแนนความผิดไม่ต่อเนื่องและขาดความน่าเชื่อถือ แนวทางพัฒนาควรมุ่งสู่การสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล (Digital Infrastructure) และระบบฐานข้อมูลร่วม (Integrated Information System) เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบเรียลไทม์ระหว่างหน่วยงานรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ที่อธิบายว่าประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบย่อยภายในระบบ (Bertalanffy, 1968, p. 52) รวมถึงหลักคิดของ Digital Era Governance ที่ชี้ว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐได้อย่างมีนัยสำคัญ (Dunleavy et al., 2006, p. 470) การพัฒนาเทคโนโลยีจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความรวดเร็ว ความแม่นยำ และความน่าเชื่อถือให้แก่กระบวนการยุติธรรมจราจร

2) การเพิ่มศักยภาพบุคลากรและการจัดการภาครัฐ การบังคับใช้มาตรการตัดคะแนนจำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่มีสมรรถนะ โดยเฉพาะความรู้ด้านเทคโนโลยีและทักษะการตรวจสอบพฤติกรรมผู้ขับขี่ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่จำนวนมากยังไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเพียงพอ ดังนั้น ภาครัฐควรจัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร (Competency Development) อย่างเป็นระบบ ตามแนวคิดของ Boyatzis (1982, p. 27) ที่ชี้ว่าประสิทธิผลขององค์กรเกิดจากการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงหลักการของ New Public Management (NPM) ซึ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ความรับผิดชอบ และคุณภาพการให้บริการสาธารณะ (Hood, 1991, p. 10) การเพิ่มศักยภาพบุคลากรจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมด้านจราจร

3) การสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในกระบวนการบังคับใช้ ภาคเอกชนและประชาชนบางส่วนยังไม่เชื่อมั่นในระบบบังคับใช้กฎหมาย โดยมองว่าการตั้งด่านหรือการบังคับใช้กฎหมายอาจมีลักษณะเลือกปฏิบัติ หรือมีเจตนามุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่บั่นทอนความเชื่อถือในหลักนิติรัฐ แนวทางพัฒนาควรยึดตามหลักธรรมาภิบาลภาครัฐ (Good Governance) ที่ UNESCAP (2009, p. 7) ให้ความสำคัญกับความโปร่งใส (Transparency),

ความรับผิดชอบ (Accountability) และการมีส่วนร่วม (Participation) การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคะแนนความผิด การตรวจสอบหรือเหตุผลในการออกใบสั่งผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันของหน่วยงาน จะช่วยลดความคลางแคลงใจ เพิ่มความเชื่อมั่น และส่งเสริมความร่วมมือของภาคประชาชนในการเคารพกฎหมาย

4) การประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลแก่ประชาชน ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจระบบตัดคะแนนอย่างถ่องแท้ ทำให้ไม่สามารถปรับพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม การสื่อสารที่เข้าถึงง่ายจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้ การประชาสัมพันธ์ผ่าน แอปพลิเคชัน SMS สื่อสังคมออนไลน์ และวิดีโอสั้น เป็นช่องทางที่ช่วยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบคะแนนของตนเองและเข้าใจผลทางกฎหมายได้อย่างถูกต้องตามหลัก ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) ของ Rogers (2003, p. 11) ซึ่งชี้ว่าการรับรู้อย่างถูกต้องและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมีผลต่อการยอมรับและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

5) การบังคับใช้กฎหมายเชิงยับยั้ง (Deterrence-Based Enforcement) มาตรการลงโทษควรมีความเหมาะสม เร่งด่วน และแน่นอน เพื่อสร้างแรงยับยั้งทางกฎหมายต่อการกระทำผิด สอดคล้องกับทฤษฎียับยั้งข่มขู่ (Deterrence Theory) ที่ระบุว่า “ความแน่นอนของโทษ” มีผลในการป้องกันอาชญากรรมมากกว่าความรุนแรงของโทษ (Gibbs, 1975, p. 33; Pornchai Khantee et al., 2015, p. 60) ในบริบทจราจร มาตรการตัดคะแนน การพักใช้ใบขับขี่ การยึดรถ หรือการอบรมปรับพฤติกรรม ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่สามารถเพิ่มแรงกดดันทางสังคม (Social Pressure) และส่งเสริมการเคารพกฎหมายอย่างยั่งยืน

6) การใช้หลักควบคุมทางสังคมและกลไกการยับยั้งภายใน การพัฒนาวินัยจราจรไม่อาจพึ่งพาแต่บทลงโทษเท่านั้น แต่ต้องเสริมสร้างจิตสำนึกทางกฎหมาย โดยอาศัยทั้งกลไกควบคุมภายนอก และกลไกควบคุมภายในตามแนวคิดของทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory) ของ Hirschi (1969, p. 18) และทฤษฎีกลไกการควบคุม (Containment Theory) ของ Reckless (1973, p. 78) ซึ่งชี้ว่าเมื่อกลไกทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือสถาบันรัฐอ่อนแอ โอกาสในการละเมิดกฎหมายย่อมเพิ่มสูงขึ้น (Annop Choobamroong, 1989, p. 520) การสร้างการเรียนรู้ด้านวินัยจราจรตั้งแต่วัยเด็ก การสร้างแบบอย่างที่ดีในสังคม และการเสริมพลังของสถาบันชุมชน จึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาความรับผิดชอบของผู้ขับขี่ (Issarawut Palasen, 2016, p. 34)

7) การบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ผลการวิจัยชี้ว่าการบังคับใช้กฎหมายจราจรอย่างมีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความร่วมมือของรัฐ เอกชน และประชาชน สอดคล้องกับงานของ Narathiwat Shuwangwut and Ruchirat Patanathabutr (2022, pp. 113-130) ซึ่งระบุว่าองค์ประกอบสำคัญของระบบบริหารจัดการจราจรที่ดี ได้แก่ การควบคุมความปลอดภัย การพัฒนาสมรรถนะเจ้าหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Supatra Wantum (2022, p. 89) ที่พบว่า

การบังคับใช้กฎหมายอย่างสม่ำเสมอ การจัดการสัญญาณไฟ และการให้ความรู้แก่ประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดอุบัติเหตุและเพิ่มความเชื่อมั่นต่อระบบยุติธรรมจราจร

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่

แม้ว่ามาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่จะถือเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการส่งเสริมวินัยจราจร แต่การบังคับใช้ให้เกิดผลอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมาย การลงทุนในเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการสร้างค่านิยมทางกฎหมายในสังคม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Systemic Change) อย่างแท้จริงในกระบวนการยุติธรรมด้านการจราจร

1) การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐควรพัฒนากลไกการบังคับใช้แบบบูรณาการ (Integrated Enforcement Mechanism) ระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการขนส่งทางบก และศาล เพื่อให้เกิดความสอดประสานตั้งแต่ขั้นตอนการตรวจสอบการบันทึกคะแนนความผิด ไปจนถึงการวินิจฉัยคดีจราจร โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นแกนกลางในการติดตามพฤติกรรมผู้ขับขี่แบบเรียลไทม์ แนวทางนี้เป็นไปตามทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ของ Bertalanffy (1968, p. 50) ซึ่งชี้ว่านโยบายใด ๆ จะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อองค์ประกอบย่อยทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการสาธารณะเชิงดิจิทัล (Digital Governance Theory) ของ Dunleavy et al. (2006, p. 471) ที่เน้นบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพของภาครัฐ การบูรณาการเช่นนี้ยังช่วยลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความแน่นอนของการบังคับใช้ และยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมโดยรวม

2) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง ความสำเร็จของมาตรการตัดคะแนนขึ้นอยู่กับความเข้มงวดและความสม่ำเสมอในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างแรงยับยั้งทางสังคม (Social Deterrence) ตามหลักของทฤษฎียับยั้งข่มขู่ (Deterrence Theory) ที่ระบุว่าความแน่นอน และรวดเร็วของการลงโทษมีผลต่อพฤติกรรมมากกว่าความรุนแรง (Gibbs, 1975, p. 40; Pornchai Khantee et al., 2015, p. 60) นอกจากนี้แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับกรอบการบริหารเชิงผลสัมฤทธิ์ (Performance-Based Management) ของ Hood (1991, p. 14) ที่มุ่งเน้นการกำหนดเป้าหมายเชิงปฏิบัติการ การวัดผล และการติดตามประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้หน่วยงานรัฐสามารถประเมินและปรับปรุงกลไกการบังคับใช้กฎหมายจราจรได้อย่างเป็นระบบ

3) การสร้างแรงจูงใจและบทลงโทษที่เหมาะสม ภาคเอกชนสามารถสนับสนุนรัฐผ่านแรงจูงใจเชิงบวก เช่น การลดภาษี การมอบรางวัล หรือมาตรฐานรับรององค์กรที่มีระบบส่งเสริมความปลอดภัยทางถนน ขณะเดียวกันรัฐควรเพิ่มความเข้มข้นของบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดซ้ำ เช่น การพักใช้ใบขับขี่หรือการยึดรถ แนวทางนี้เป็นไปตามทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ของ Skinner (1953, p. 72) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมสามารถปรับเปลี่ยนได้

โดยใช้รางวัลและบทลงโทษที่ชัดเจน อีกทั้งยังสอดคล้องกับลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ซึ่งระบุว่าหากรัฐสามารถสร้างความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety Needs) ให้กับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะเอื้อให้เกิดพฤติกรรมการเคารพกฎหมายมากขึ้น (Maslow, 1970, p. 43)

4) การปลูกฝังวินัยจราจรตั้งแต่วัยเด็ก การสร้างวัฒนธรรมการเคารพกฎจราจรจำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน และสถาบันทางสังคม โดยบูรณาการบทเรียนด้านวินัยจราจรเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาในทุกระดับอายุ เพื่อปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมเรื่องความปลอดภัยทางถนนอย่างยั่งยืน แนวทางนี้ตอบรับทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Theory) ของ Parsons (1951, p. 211) ที่ระบุว่าพฤติกรรมของบุคคลถูกหล่อหลอมผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการสร้างระบบความปลอดภัยระดับชาติ

5) การพัฒนาระบบแจ้งเตือนและเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดทำระบบแจ้งเตือนการตัดคะแนนแบบเรียลไทม์ผ่านแอปพลิเคชัน เว็บไซต์ หรือ SMS จะช่วยให้ประชาชนสามารถติดตามคะแนนความผิดได้ด้วยตนเอง และเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ แนวทางนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) ของ Rogers (2003, p. 18) ที่เน้นว่าการรับนวัตกรรมขึ้นอยู่กับความเข้าใจ ความง่ายในการใช้ และการรับรู้ถึงคุณค่า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำให้ประชาชนยอมรับระบบตัดคะแนนในวงกว้าง

6) การอบรมและตักเตือนผู้กระทำผิดซ้ำ ควรจัดให้มีการอบรมปรับพฤติกรรมแก่ผู้ขับขี่ที่กระทำผิดซ้ำ โดยเน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการทบทวนผลกระทบของอุบัติเหตุ และการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัย แนวทางนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura (1977, p. 25) ซึ่งระบุว่าพฤติกรรมของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ผ่านการสังเกตแบบอย่างและผลลัพธ์ของการกระทำ มาตรการดังกล่าวสามารถลดจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำ และช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับระบบยุติธรรมทางจราจร

7) การพัฒนาการควบคุมตนเองของผู้ขับขี่ ข้อเสนอทั้งหมดเชื่อมโยงกับทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-Control Theory) ของ Gottfredson and Hirschi (1990, p. 87) ซึ่งระบุว่าผู้ที่มีระดับการควบคุมตนเองต่ำมีแนวโน้มกระทำผิดบ่อยครั้ง การดำเนินนโยบายจึงควรมุ่งพัฒนาความรับผิดชอบและการตระหนักรู้ (Sense of Responsibility) ผ่านการอบรม การรณรงค์ และการสื่อสารสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

8) การสร้างความร่วมมือแบบพหุภาคี (Multi-Sectoral Collaboration) ผลการศึกษาและงานวิจัยสนับสนุนว่าการแก้ไขปัญหาจราจรเป็นประเด็นสาธารณะที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรเอกชน งานของ Ketukan Thipthimwong (2023, p. 187) พบว่าการป้องกันอุบัติเหตุต้องอาศัยการจัดการแบบองค์รวม (Holistic Management) Wanchlearm

Wongsanansin and Farhana Mataeha (2023, p. 1218) พบว่าประชาชนจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจร จึงจำเป็นต้องสื่อสารอย่างชัดเจนและโปร่งใส เพื่อเพิ่มการยอมรับมาตรการตัดคะแนน การสร้างความร่วมมือเชิงพหุภาคีจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาระบบยุติธรรมจราจรที่มีประสิทธิผลและได้รับการยอมรับในระดับสังคม

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อสรุปเพื่อตอบคำถามในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางด้านการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ โดยเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบันทึก ตรวจสอบ และแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นไปอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และแบบเรียลไทม์

2. ควรพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายผ่านการอบรมด้านกฎหมายและเทคโนโลยีจราจรอัจฉริยะ ควบคู่กับการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลและเครื่องมือดิจิทัลให้ทันสมัย

3. ควรจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลมาตรการตัดคะแนนอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินผลด้านการลดอุบัติเหตุและการปฏิบัติตามกฎหมาย พร้อมใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการปรับปรุงนโยบาย

4. ควรประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ในการตรวจจับและบันทึกการกระทำผิด รวมทั้งพัฒนาแอปพลิเคชันให้ผู้ขับขี่สามารถตรวจสอบคะแนนของตนเองได้อย่างสะดวกและโปร่งใส

5. ควรส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือด้านการรณรงค์วินัยจราจร โดยบูรณาการภาครัฐ สื่อมวลชน และผู้มีอิทธิพลทางสังคม เพื่อสร้างวัฒนธรรมการขับขี่ที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่และอาชีพที่หลากหลาย โดยเฉพาะผู้ขับขี่เชิงพาณิชย์ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและทัศนคติในบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพ และเพิ่มความครบถ้วนของผลการศึกษา

3. ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น AI IoT และ Big Data ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการขับขี่และพัฒนาระบบเตือนภัยเชิงรุก

4. ควรประเมินผลการรณรงค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม เช่น อัตราการกระทำผิดซ้ำและการเปลี่ยนแปลงคะแนนวินัยจราจร

5. ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของมาตรการตัดคะแนนต่อพฤติกรรมการขับขี่และการลดอุบัติเหตุ เพื่อพัฒนาแบบจำลองเชิงนโยบายสำหรับการปรับปรุงกฎหมายในอนาคต

บรรณานุกรม

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human*

Decision Processes, 50(2), 179–211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Annop Choobamroong. (1989). *Criminology and crime*. Kasetsart University.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.

Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. *Journal of Political Economy, 76*(2), 169–217.

Bertalanffy, L. von. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications.* George Braziller.

Boyatzis, R. E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*. John Wiley & Sons.

Chaturong Phatwong. (2019). Book review: Jon Elster and the theory of rational choice. *Journal of MCU Social Development, 2*(3), 116–122.

Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. (2006). *Digital era governance: IT corporations, the state, and e-government*. Oxford University Press.

Gaebler, T. & Osborne, D. (1992). *Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector.* Addison-Wesley.

Gibbs, J. P. (1975). *Crime, punishment, and deterrence*. Elsevier.

Gottfredson, M. R. & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford University Press.

Highway Police Division. (2022, December 1). *Royal Thai Police D-Day January 9, 2023: Implementation of the demerit point system to enhance traffic discipline for road safety*. https://hwpd.go.th/archives/3949

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. University of California Press.

Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration, 69*(1), 3–19. https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.1991.tb00779.x

Issarawut Palasen. (2016). *People's opinion on the police officer's performance of Safety crime in the Phung Khon Police Station area, Phung Khon District, Sakon Nakon Province* [Master's thesis, Sakon Nakhon Rajabhat University]. SNRU e-Thesis. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis_detail?r=56426423112

Kanokorn Longklang, & Nuraina Masari. (2020). *A study of knowledge and safe motorcycle driving behavior of students, Thaksin University, Phatthalung Campus* [Unpublished master's thesis]. Thaksin University.

Ketukan Thipthimwong. (2023). *Model of traffic accident prevention from motorcycle driving among high school students through the student council in Sukhothai Province* [Unpublished master's thesis]. Naresuan University.

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). Harper & Row.

Narathiwat Shuwungwut & Ruchirat Patanathabutr. (2022). The traffic management guidelines for safe driving in the area of Mueang Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province. *Journal of Modern Learning Development, 7*(7), 113–130.

Parsons, T. (1951). *The social system*. Free Press.

Pornchai Khantee, Krisanapong Phutrakul, & Jomdej Trimek. (2015). *Criminology theory: Principles, research, and applied policy*. Charoenhar Printing.

Reckless, W. C. (1973). *The crime problem*. Appleton-Century-Crofts.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.

Satawat Sujittaratanan. (2020). *Behavior of traffic rule violation among people in Saensuk Municipality, Mueang District, Chonburi Province* [Master's thesis, Burapha University]. Burapha University Research Information. https://buuir.buu.ac.th/jspui/bitstream/1234567890/9973/1/60920290.pdf

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.

Supatra Wantum. (2022). *Traffic Work performance: A case study of Yangtalad Police Station, Yangtalad District, Kalasin Province* [Master's thesis, Mahasarakham University]. Dspace at Mahasarakham University. http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/1790/1/63011381022.pdf

Thailand Development Research Institute (TDRI). (2021). *Review of statistics on road injuries and fatalities in Thailand, 2021–2023*. TDRI. https://tdri.or.th/road-safety/

Thana Noinruan, Chakrit Chuwutayakorn, Akkarapong Thepkaew, & Pradit Chiarakulprasert. (2022, September 19). *A study of traffic management at different intersections with traffic simulation using traffic modeling*. The 27th National Convention on Civil Engineering, Chiang Rai.

UNESCAP. (2009). *Road safety in the Asia and Pacific region*. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.

Wanchlearm Wongsanansin & Farhana Mataeha. (2023). *Study on the satisfaction of the people in Hat Yai municipality with the enforcement of the Land Traffic Act B.E. 2522* (1979); Study on the case of strict parking regulations of traffic police at Hat Yai Provincial Police Station. The 14th Hatyai National and international Conference, Songkhla Province.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การตรวจสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิต ในพื้นที่จังหวัดระนอง

Effectiveness of DNA Testing for Establishing Thai Nationality by Descent: A Case Study of Ranong Province, Thailand

*ศศิศิศ บุญสนธิ **

Sasisis Boonsonti

*ปรียาพรรณ เพชรปราณี***

Preyapun Pechpranee

*วิไลพร ไหลงาม****

Wilaiporn Laingam

*นมัสชมณช์ ธีวัธวณิชชัย*****

Namaschamon Teevasvanischai

*ฐปนัท ศรีสุขพันธ์******

Thapanat Srisukpan

*ปรีชา ปิ่นมี*******

Preecha Pinmee

---

* กลุ่มนิติเวชคลินิก กองนิติวิทยาศาสตร์บริการ, สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
Clinical Forensic Medicine Division of Forensic Science Services, Central Institute of Forensic Science

** กลุ่มนิติเวชคลินิก กองนิติวิทยาศาสตร์บริการ, สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
Clinical Forensic Medicine Division of Forensic Science Services, Central Institute of Forensic Science

*** กลุ่มนิติเวชคลินิก กองนิติวิทยาศาสตร์บริการ, สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
Clinical Forensic Medicine Division of Forensic Science Services, Central Institute of Forensic Science

**** กลุ่มนิติเวชคลินิก กองนิติวิทยาศาสตร์บริการ, สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
Clinical Forensic Medicine Division of Forensic Science Services, Central Institute of Forensic Science

***** กลุ่มนิติเวชคลินิก กองนิติวิทยาศาสตร์บริการ, สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
Clinical Forensic Medicine Division of Forensic Science Services, Central Institute of Forensic Science

****** กลุ่มนิติเวชคลินิก กองนิติวิทยาศาสตร์บริการ, สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
Clinical Forensic Medicine Division of Forensic Science Services, Central Institute of Forensic Science

Received: *15 September 2025* ***Revised:*** *10 April 2026* ***Accepted:*** *20 April 2026*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ รูปแบบของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ของผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดระนอง เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ในการพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิต และวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ต่อการดำรงชีวิตในมิติต่าง ๆ ของผู้ประสบปัญหา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้ผลตรวจ DNA เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคล ผลการศึกษาพบว่า การตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมมีประสิทธิภาพสูงถึงร้อยละ 100 สาเหตุหลักของการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน คือ บิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร (ร้อยละ 41.1) รองลงมาคือเกิดในต่างประเทศ (ร้อยละ 18.9) อุปสรรคในชีวิตประจำวันของผู้ไร้สถานะแตกต่างกันตามช่วงวัย โดยกลุ่มวัยเรียนประสบปัญหาด้านการศึกษา วัยทำงานด้านการประกอบอาชีพ และกลุ่มเด็กเล็ก/ผู้สูงอายุด้านการพยาบาล งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา เช่น การแก้ไขกฎหมายให้ผลตรวจ DNA เป็นพยานหลักฐานหลัก การเพิ่มงบประมาณ การพัฒนาระบบสำหรับเจ้าหน้าที่ และการขยายเครือข่ายโรงพยาบาลสำหรับเก็บตัวอย่าง

คำสำคัญ: ทะเบียนราษฎร, คนไทย, สารพันธุกรรม (DNA), จังหวัดระนอง

Abstract

This research aims to examine the demographic characteristics and DNA testing patterns among individuals facing civil registration and legal-status problems in Ranong Province. It evaluates the effectiveness of DNA testing in establishing Thai nationality by descent and analyzes the causes and multifaceted impacts of lacking civil registration status on daily life. Furthermore, the study proposes policy guidelines to promote the use of DNA test results as primary evidence in legal-status verification process. The findings reveal that DNA testing is highly effective, with a 100% success rate. The primary reason for lacking a national identification card was parental civil registration problems (41.1%), followed by being born abroad (18.9%). Daily obstacles varied by age group: students experienced barriers to education, working-age individuals faced employment challenges, and young children and older adults encountered difficulties in accessing healthcare. This research proposes solutions including legal amendments to recognize DNA results as primary evidence, increased budget allocations, personnel system development, and expansion of the hospital network for biological sample collection.

Keywords: Civil Registration, Thai Nationality, DNA, Ranong Province

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่สังคมมอบให้กับประเด็นปัญหาบุคคลไร้สัญชาติและผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงโดยตรงกับความเหลื่อมล้ำทางสังคมและหลักสิทธิมนุษยชน ความเหลื่อมล้ำนี้ปรากฏชัดเจนในกลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย และบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยแต่ละพื้นที่เผชิญกับบริบทและปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่น ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีกลุ่มชาวเล เช่น ชาวมอแกน ชาวอูรักลาโว้ย และชาวไทยพลัดถิ่น เช่น ชาวมันนิ (Surainee Sainui, 2020) ที่ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร เนื่องจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจที่ซับซ้อน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนิติเวชคลินิก กองนิติวิทยาศาสตร์บริการ ร่วมกับกองสารพันธุกรรม ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการให้บริการภายใต้โครงการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมแก่ราษฎรไร้สถานะและประสบปัญหาทางทะเบียนราษฎร ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการตรวจสารพันธุกรรมเพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการพิจารณาให้สถานะบุคคล แก่ผู้ที่ขาดเอกสาร หรือมีปัญหาทางทะเบียนราษฎร และให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย การให้บริการครอบคลุมตั้งแต่การเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมทั้งในและนอกสถานที่ การส่งตรวจวิเคราะห์ยังห้องปฏิบัติการ ไปจนถึงการส่งผลการตรวจพิสูจน์ไปยังสำนักทะเบียนหรือหน่วยงานปกครองที่เกี่ยวข้อง เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 มีประชาชนได้รับบริการตรวจสารพันธุกรรม เพื่อใช้ในการทะเบียนราษฎรแล้วมากกว่า 16,000 ราย สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการและประสิทธิภาพของบริการนี้ นอกจากนี้ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ยังได้สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลอย่างเป็นระบบ ความร่วมมือนี้ครอบคลุมทั้งการดำเนินงานเชิงนโยบายและการปฏิบัติ เช่น การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกรมการปกครองในปี พ.ศ. 2558 เพื่อให้บริการตรวจสารพันธุกรรมสนับสนุนงานทะเบียนราษฎร และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ เครือข่ายสถานะบุคคล เครือข่ายสตรีชนเผ่า องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย สำนักงานยุติธรรมจังหวัด และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร ผ่านการออกหน่วยบริการเคลื่อนที่ในจังหวัดชายขอบ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากลำบากในการเดินทางและค่าใช้จ่ายของประชาชนในการเข้ารับบริการตรวจ

สารพันธุกรรม ณ ที่ทำการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ จึงได้เกิดความร่วมมือกับ 9 หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมในการจัดตั้งหน่วยเก็บสิ่งส่งตรวจสารพันธุกรรมบุคคลในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีความพร้อม ปัจจุบันมีโรงพยาบาลที่ให้บริการนี้แล้วหลายแห่ง และมีแผนที่จะขยายขอบเขตต่อไปในอนาคต เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีความต้องการและปัญหาสถานะบุคคลสูง

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและการคืนสิทธิความเป็นพลเมืองไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยการดำเนินงานของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เพียงลำพัง หากแต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างบูรณาการและการสร้างความตระหนักรู้จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป การส่งเสริมความเข้าใจในสิทธิและสวัสดิการที่บุคคลพึงได้รับจากการมีสัญชาติไทย การทำความเข้าใจถึงสาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่การตกหล่นทางทะเบียนราษฎร ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา จะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลอย่างยั่งยืน และสร้างสังคมที่เท่าเทียมและเป็นธรรมสำหรับทุกคนในประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า สาเหตุของการเป็นบุคคลไร้สัญชาติหรือผู้ตกหล่นทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยมีความหลากหลาย อาทิ การอยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล การเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางทะเบียนราษฎร และปัจจัยทางประวัติศาสตร์และสังคมอื่น ๆ ข้อมูลจากประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่องจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ชี้ให้เห็นว่า มีประชากรมากกว่า 983,000 ราย ทั่วประเทศที่ไม่ได้สัญชาติไทย โดยจังหวัดที่มีจำนวนบุคคลไม่ได้สัญชาติไทยมากที่สุด 7 อันดับแรก ได้แก่ เชียงใหม่ ตาก เชียงราย กรุงเทพมหานคร กาญจนบุรี แม่ฮ่องสอน และสมุทรสาคร ตามลำดับ อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในแง่ของสัดส่วนของบุคคลไม่ได้สัญชาติไทยเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละจังหวัด จะพบว่า จังหวัดที่มีสัดส่วนบุคคลไม่ได้สัญชาติไทยสูงสุด 7 อันดับแรก ได้แก่ ตาก เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี ระนอง และสมุทรสาคร ตามลำดับ ปัจจุบันจังหวัดตาก กาญจนบุรี และสมุทรสาคร มีโรงพยาบาลที่เป็นหน่วยเก็บสิ่งส่งตรวจสารพันธุกรรมบุคคลเรียบร้อยแล้ว ในขณะที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชายขอบที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และภูมิประเทศที่ทุรกันดาร เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมและการสื่อสาร สถาบันนิติวิทยาศาสตร์จึงได้ร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายจัดบริการออกหน่วยเคลื่อนที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่เหล่านี้เป็นประจำทุกปี

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ จังหวัดระนอง แม้จะมีประชากรประมาณ 190,000 ราย แต่มีผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทยเกือบ 15,000 ราย และคาดว่าจำนวนนี้อาจเพิ่มขึ้นในอนาคต ปัญหาไทใหญ่พลัดถิ่นในจังหวัดระนอง เป็นประเด็นที่มีความซับซ้อน ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านการเข้าถึง

บริการสาธารณะ ปัญหาทางกฎหมาย ความไม่มั่นคง และความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยเวลาและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสังคมที่เท่าเทียมและเป็นธรรมสำหรับทุกคน

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดระนอง โดยตระหนักถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจสาเหตุของการตกหล่นทางทะเบียนราษฎร เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด และวางแผนพัฒนาโรงพยาบาลให้เป็นหน่วยเก็บสิ่งส่งตรวจสารพันธุกรรม นอกจากนี้ยังศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการตรวจสารพันธุกรรม (DNA) ในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการสนับสนุนการพิจารณาและแก้ไขสถานะทางทะเบียนราษฎร งานวิจัยนี้มีเป้าหมายสูงสุดในการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมความยุติธรรมให้กับประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และลักษณะรูปแบบของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ของผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดระนอง
2. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการตรวจพิสูจน์สารสารพันธุกรรม (DNA) ในการพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิต
3. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรต่อการดำรงชีวิตในมิติต่าง ๆ ของผู้ประสบปัญหา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้ผลตรวจ DNA เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคล

ขอบเขตงานวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตหลักในการศึกษาปัญหาของผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดระนอง จำนวน 95 ราย โดยทบทวนเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งใช้ข้อมูลจากแบบฟอร์มผู้รับบริการและผลการตรวจสารพันธุกรรมเพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต รวมถึงใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สาเหตุการตกหล่นและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยมีเป้าหมายเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาข้อเท็จจริงของปัญหาและผลกระทบที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การหามาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งการดำเนินงานทั้งหมดใช้ระยะเวลา 21 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Study) และการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล (Survey Research) ในพื้นที่จังหวัดระนอง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และลักษณะรูปแบบของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ของผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดระนอง

2) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการตรวจพิสูจน์สารสารพันธุกรรม (DNA) ในการพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิต

3) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ต่อการดำรงชีวิตในมิติต่าง ๆ ของผู้ประสบปัญหา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้ผลตรวจ DNA เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรที่เข้ารับการตรวจสารพันธุกรรม (DNA) จากโครงการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมแก่ราษฎรไร้สถานะและประสบปัญหาทางทะเบียนราษฎร ปีงบประมาณ 2567 ในพื้นที่จังหวัดระนอง จำนวน 95 ราย ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณสมบัติการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยที่กำหนดไว้ (Inclusion criteria) ดังนี้

1.1 คุณลักษณะผู้เข้าร่วมวิจัย

1) ผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรที่ผ่านการพิจารณาจากสำนักทะเบียนหรือหน่วยงานปกครองต้นเรื่องแล้ว

2) สามารถฟัง สื่อสาร เข้าใจความหมายและตอบคำถามได้ กรณีเป็นเด็กสามารถให้ผู้ปกครองตอบคำถามแทนได้

1.2 เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย (Inclusion criteria)

1) ผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรที่มีสำนักทะเบียนหรือหน่วยงานปกครองต้นเรื่องอยู่ในพื้นที่จังหวัดระนอง

2) ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยความสมัครใจ

1.3 เกณฑ์การคัดออกผู้เข้าร่วมวิจัย (Exclusion criteria)

1) ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเวลาที่กำหนด

2) กรณีแบบสอบถามที่ตอบมาแล้วคำตอบที่ได้เสี่ยงก่อให้เกิดปัญหาหรือความเสียหายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะถูกคัดออก

1.4 เกณฑ์การถอนตัวผู้เข้าร่วมการวิจัย (Withdrawal criteria for individual participants)

ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถถอนตัวได้ทุกเมื่อหากไม่สะดวกใจ หรือไม่ยินยอมในการตอบแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การตรวจสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิตในพื้นที่จังหวัดระนอง ประกอบด้วย 3 ตอน จำนวน 11 ข้อ ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุของการตกหล่นของผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร จำนวน 1 ข้อ และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบและอุปสรรคในชีวิตประจำวันของผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร จำนวน 5 ข้อ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการ โดยข้อมูลทั้งหมดจะไม่ปรากฏหรือระบุชื่อ-นามสกุล เลขบัตรประชาชนของผู้เข้ารับบริการ ประกอบด้วย ข้อมูลจากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม (Questionaire) ข้อมูลจากแบบข้อมูลทั่วไปผู้รับบริการ (FM-CFM-005) ข้อมูลจากรายงานผลการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (FM-DNA-070)

2) การลงพื้นที่สำรวจข้อมูล (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionaire) โดยก่อนดำเนินการวิจัย ได้ทำการแนะนำและอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย พร้อมทั้งแจกเอกสารคำอธิบายโครงการ เพื่อเชิญเข้าร่วมโครงการวิจัยและการตอบแบบสอบถาม ซึ่งต้องได้รับการยินยอมจากผู้เข้าร่วมวิจัย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย สถิติ Chi-square Independent t-test และ One-way ANOVA โปรแกรมที่ใช้ คือ SPSS Version 26

4. สถานที่ทำการทดลอง และ/หรือ เก็บข้อมูล

4.1 ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ณ พื้นที่จังหวัดระนอง ภายใต้โครงการตรวจสารพันธุกรรมเพื่องานทะเบียนราษฎร ปีงบประมาณ 2567 เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2566

4.2 รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล : กลุ่มนิติเวชคลินิก กองนิติวิทยาศาสตร์บริการ และกลุ่มติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม

5. ระยะเวลาที่ทำวิจัย

ระยะเวลา 21 เดือน ตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม 2566 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2568

ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เอกสารรับรองเลขที่ COA-ERB-002-2566 รหัสโครงการวิจัย CIFS-ERB 2023/0712 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2566

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลด้านประชากรศาสตร์และลักษณะรูปแบบของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 95 ราย โดยมาจากสำนักทะเบียนอำเภอเมืองระนองมากที่สุด จำนวน 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.6 รองลงมาคือ อำเภอสุขสำราญ จำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.1 จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 95 ราย พบรูปแบบความสัมพันธ์ที่ขอตรวจการเป็นมารดาและบุตรมากที่สุด จำนวน 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.1 รองลงมาคือ การเป็นบิดาและบุตร จำนวน 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.8

เมื่อพิจารณาถึงเพศ พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 63 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.3 และเพศหญิง จำนวน 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.7

ช่วงอายุเกือบ 1 ใน 3 จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.5 มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี รองลงมาคือ อายุระหว่าง 7 - 15 ปี มีจำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.1

ในระดับการศึกษา ประมาณ 1 ใน 4 หรือจำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.2 พบว่าไม่ได้รับการศึกษา และเกือบครึ่งหนึ่งมีการศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษา จำนวน 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.3

การประกอบอาชีพส่วนใหญ่เกือบครึ่งหนึ่งมีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 45 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมาเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.3

ระดับรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ จำนวน 39 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมาคือ มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 30 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.6

สำหรับสาเหตุการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน พบว่า จำนวน 39 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.1 เกิดจากบิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร รองลงมาคือ เกิดในต่างประเทศ จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.9 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 *คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง*

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
สำนักทะเบียน		
อำเภอกระบุรี	8	8.4
อำเภอสุขสำราญ	20	21.1
อำเภอกะเปอร์	17	17.9
อำเภอเมืองระนอง	50	52.6
รูปแบบความสัมพันธ์ที่ขอตรวจ		
มารดาและบุตร	59	62.1
บิดาและบุตร	34	35.8
พี่น้องร่วมแต่มารดา	1	1.1
น้าและหลาน	1	1.1
เพศ		
ชาย	63	66.3
หญิง	32	33.7
อายุ (ปี)		
น้อยกว่า 7	10	10.5
7 - 15	20	21.1
16 - 20	13	13.7
21 - 30	29	30.5
31 - 40	16	16.8
41 - 50	4	4.2
51 - 60	2	2.1
61 - 70	1	1.1

ตารางที่ 1 *คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)*

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	23	24.2
ต่ำกว่าประถมศึกษา	5	5.3
ประถมศึกษา	43	45.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	16	16.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส.	8	8.4
อาชีพ		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน	9	9.5
รับจ้างทั่วไป	45	47.4
นักเรียน/นักศึกษา	25	26.3
ประมง	9	9.5
เด็กเล็ก	6	6.3
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1	1.1
รายได้		
ไม่มี	39	41.1
1 - 5,000 บาท	30	31.6
5,001 - 10,000 บาท	18	18.9
10,001 - 15,000 บาท	7	7.4
15,001 - 20,000 บาท	1	1.1
สาเหตุการไม่มีบัตร		
บิดา มารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร	39	41.1
เกิดในต่างประเทศ	18	18.9
ไม่ได้แจ้งเกิด ขาดหลักฐานยืนยันตัวตน	17	17.9
บิดามารดาเป็นชาวต่างด้าว	7	7.4
ไม่ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาและนโยบาย	5	5.3
ไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าหน้าที่รัฐได้	4	4.2
ไทยพลัดถิ่น	3	3.2
ขาดความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิต้องได้	1	1.1
อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เดินทางลำบาก	1	1.1

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

ตอนที่ 2 ตารางวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา พบว่า การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้เกิดอุปสรรคด้านการเดินทางมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 คะแนน รองลงมาคือ อุปสรรคด้านการประกอบอาชีพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 คะแนน และด้านการพยาบาล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 คะแนน ส่วนข้อที่พบว่าเป็นอุปสรรคน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างครอบครัว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.98 คะแนน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 *ค่าเฉลี่ยลำดับของอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน*

อุปสรรค	$\bar{x}$	SD
ด้านการเดินทาง	3.72	1.00
ด้านการประกอบอาชีพ	3.31	1.54
ด้านการพยาบาล	3.11	1.45
ด้านการศึกษา	2.89	1.36
ด้านการสร้างครอบครัว	1.98	1.05

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

ตอนที่ 3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสำนักทะเบียน

จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาและ Chi-square เกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสำนักทะเบียน พบว่า สำนักทะเบียน 3 แห่ง ได้แก่ สำนักทะเบียนอำเภอสุขสำราญ อำเภอกะเปอร์ และอำเภอกระบุรี มีบุคคลขอตรวจพิสูจน์ความสัมพันธ์การเป็นมารดาและบุตร คิดรวมกับการเป็นบิดาและบุตร คิดเป็นร้อยละ 100 ยกเว้น สำนักทะเบียนอำเภอเมืองระนองที่พบความสัมพันธ์แบบอื่น ๆ ได้แก่ การเป็นพี่น้องร่วมแต่มารดา และการเป็นน้าหลาน เป็นสัดส่วนร้อยละ 2 เท่ากัน

เมื่อพิจารณาถึงเพศของบุคคลที่ขอรับบริการ พบว่า ทุกสำนักทะเบียนมีผู้ใช้บริการเพศชายมากกว่าเพศหญิง

อายุของผู้ที่เข้ามาใช้บริการพบว่า สำนักทะเบียนอำเภอระนอง อำเภอสุขสำราญและอำเภอกะเปอร์ มีช่วงอายุระหว่าง 21 - 30 ปี มากที่สุด ซึ่งมีความแตกต่างจากสำนักทะเบียนอำเภอกระบุรีที่มีช่วงอายุระหว่าง 7 - 15 ปี มากที่สุด

ระดับการศึกษาพบว่า สำนักทะเบียนทั้ง 4 แห่ง พบผู้รับบริการมีการศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ไม่ได้รับการศึกษา

อาชีพพบว่า ผู้รับบริการที่สำนักทะเบียนอำเภอระนอง อำเภอสุขสำราญ และอำเภอกะเปอร์ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด ซึ่งมีความแตกต่างจากสำนักทะเบียนอำเภอกระบุรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพและมีอาชีพรับจ้างในสัดส่วนที่เท่ากัน

รายได้พบว่า ผู้ที่เข้ามาใช้บริการที่สำนักทะเบียนอำเภอระนองและอำเภอกระบุรี ไม่มีรายได้ในสัดส่วนที่มากที่สุด ส่วนสำนักทะเบียนอำเภอสุขสำราญ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการมีรายได้ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท มากที่สุด และสำนักทะเบียนอำเภอกะเปอร์ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการมีรายได้ในสัดส่วนเท่ากันในการไม่มีรายได้และมีรายได้ 1 - 5,000 บาท มากที่สุด

ส่วนสาเหตุการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน พบว่า ผู้ที่เข้ามาใช้บริการที่สำนักทะเบียนอำเภอระนองและอำเภอกะเปอร์ พบบิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะในสัดส่วนที่มากที่สุด (ร้อยละ 52 และ 47.1)

ผู้ที่เข้ามาใช้บริการที่สำนักทะเบียนอำเภอสุขสำราญนั้นไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เนื่องจากไม่ได้แจ้งเกิดขาดหลักฐานยืนยันตัวตน และบิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 25) ในขณะที่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการที่สำนักทะเบียนอำเภอกระบุรีไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เนื่องจากเกิดในต่างประเทศในสัดส่วนที่มากที่สุด (ร้อยละ 75) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 *คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสำนักทะเบียน*

คุณลักษณะส่วนบุคคล	สำนักทะเบียน ; จำนวน (ร้อยละ)				p-value
	อำเภอเมืองระนอง	อำเภอสุขสำราญ	อำเภอกะเปอร์	อำเภอกระบุรี	
	(n = 50)	(n = 20)	(n = 17)	(n = 8)	
รูปแบบความสัมพันธ์ที่ขอตรวจ					0.499
มารดาและบุตร	26 (52)	13 (65)	14 (82.4)	6 (75)	
บิดาและบุตร	22 (44)	7 (35)	3 (17.6)	2 (25)	
พี่น้องร่วมแต่มารดา	1 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
น้าและหลาน	1 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
เพศ					0.440
ชาย	30 (60)	16 (80)	11 (64.7)	6 (75)	
หญิง	20 (40)	4 (20)	6 (35.3)	2 (25)	
อายุ (ปี)					0.438
ต่ำกว่า 7	8 (16)	0 (0)	2 (11.8)	0 (0)	
7 - 15	11 (22)	2 (10)	4 (23.5)	3 (37.5)	
16 - 20	7 (14)	3 (15)	1 (5.9)	2 (25)	
21 - 30	12 (24)	9 (45)	6 (35.3)	2 (25)	
31 - 40	10 (20)	3 (15)	3 (17.6)	0 (0)	
41 - 50	1 (2)	1 (5)	1 (5.9)	1 (12.5)	
51 - 60	1 (2)	1 (5)	0 (0)	0 (0)	
61 - 70	0 (0)	1 (5)	0 (0)	0 (0)	

ตารางที่ 3 *คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสำนักทะเบียน (ต่อ)*

คุณลักษณะส่วนบุคคล	สำนักทะเบียน ; จำนวน (ร้อยละ)				p-value
	อำเภอเมืองระนอง	อำเภอสุขสำราญ	อำเภอกะเปอร์	อำเภอกระบุรี	
	(n = 50)	(n = 20)	(n = 17)	(n = 8)	
การศึกษา					0.924
ไม่ได้รับการศึกษา	11 (22)	6 (30)	4 (23.5)	2 (25)	
ต่ำกว่าประถมศึกษา	4 (8)	0 (0)	1 (5.9)	0 (0)	
ประถมศึกษา	21 (42)	11 (55)	7 (41.2)	4 (50)	
มัธยมศึกษาตอนต้น	10 (20)	1 (5.0)	3 (17.6)	2 (25)	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส.	4 (8)	2 (10)	2 (11.8)	0 (0)	
อาชีพ					0.078
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน	4 (8)	2 (10)	0 (0)	3 (37.5)	
รับจ้างทั่วไป	20 (40)	11 (55)	11 (64.7)	3 (37.5)	
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
นักเรียน/นักศึกษา	16 (32)	2 (10)	5 (29.4)	2 (25.0)	
ประมง	4 (8)	5 (25)	0 (0)	0 (0)	
เด็กเล็ก	5 (10)	0 (0)	1 (5.9)	0 (0)	
รายได้					0.068
ไม่มี	24 (48)	4 (20)	6 (35.3)	5 (62.5)	
1 - 5,000 บาท	17 (34)	5 (25)	6 (35.3)	2 (25.0)	
5,001 - 10,000 บาท	6 (12)	9 (45)	3 (17.6)	0 (0)	
10,001 - 15,000 บาท	3 (6)	2 (10)	1 (5.9)	1 (12.5)	
15,001 - 20,000 บาท	0 (0)	0 (0)	1 (5.9)	0 (0)	
สาเหตุการไม่มีบัตร					-
- บิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะ	26 (52)	5 (25)	8 (47.1)	0 (0)	
- เกิดในต่างประเทศ	11 (22)	0 (0)	1 (5.9)	6 (75)	
- ไม่ได้แจ้งเกิด ขาดหลักฐานยืนยันตัวตน	7 (14)	5 (25)	3 (17.6)	2 (25)	
- บิดามารดาเป็นชาวต่างด้าว	0 (0)	4 (20)	3 (17.6)	0 (0)	
- ไม่ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาและนโยบาย	1 (2)	2 (10)	2 (11.8)	0 (0)	
- ไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าหน้าที่รัฐได้	0 (0)	4 (20)	0 (0)	0 (0)	
- ไทยพลัดถิ่น	3 (6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
- ขาดความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิต้องได้	1 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	
- อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เดินทางลำบาก	1 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

ตอนที่ 4 การหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ โดยผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาและ Chi-square ได้ผลแยกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีช่วงอายุ 21 - 30 ปี มากที่สุด โดยเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 33.3 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 25 ทั้งเพศชายและเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด โดยเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.6 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 40.6 เมื่อพิจารณาถึงอาชีพพบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิงประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด โดยเพศชายคิดเป็นร้อยละ 50.8 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 40.6 รองลงมา คือ อาชีพนักเรียน/นักศึกษา โดยเพศชายคิดเป็นร้อยละ 23.8 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 31.3 ส่วนรายได้พบว่า ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ไม่มีรายได้ในสัดส่วนที่มากที่สุด โดยเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 34.9 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 53.1 แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 *คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ*

คุณลักษณะส่วนบุคคล	เพศ ; จำนวน (ร้อยละ)		p-value
	ชาย (n = 63)	หญิง (n = 32)	
อายุ			0.576
ต่ำกว่า 7 ปี	6 (9.5)	4 (12.5)	
7 - 15 ปี	14 (22.2)	6 (18.8)	
16 - 20 ปี	7 (11.1)	6 (18.8)	
21 - 30 ปี	21 (33.3)	8 (25)	
31 - 40 ปี	11 (17.5)	5 (15.6)	
41 - 50 ปี	1 (1.6)	3 (9.4)	
51 - 60 ปี	2 (3.2)	0 (0)	
61 - 70 ปี	1 (1.6)	0 (0)	
การศึกษา			0.460
ไม่ได้รับการศึกษา	16 (25.4)	7 (21.9)	
ต่ำกว่าประถมศึกษา	4 (6.3)	1 (3.1)	
ประถมศึกษา	30 (47.6)	13 (40.6)	
มัธยมศึกษาตอนต้น	10 (15.9)	6 (18.8)	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส.	3 (4.8)	5 (15.6)	

ตารางที่ 4 *คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ (ต่อ)*

คุณลักษณะส่วนบุคคล	เพศ ; จำนวน (ร้อยละ)		p-value
	ชาย (n = 63)	หญิง (n = 32)	
อาชีพ			0.273
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน	4 (6.3)	5 (15.6)	
รับจ้างทั่วไป	32 (50.8)	13 (40.6)	
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1 (1.6)	0 (0)	
นักเรียน/นักศึกษา	15 (23.8)	10 (31.3)	
ประมง	8 (12.7)	1 (3.1)	
เด็กเล็ก	3 (4.8)	3 (9.4)	
รายได้			0.176
ไม่มีรายได้	22 (34.9)	17 (53.1)	
1 - 5,000 บาท	21 (33.3)	9 (28.1)	
5,001 - 10,000 บาท	12 (19)	6 (18.8)	
10,001 - 15,000 บาท	7 (11.1)	0 (0)	
15,001 - 20,000 บาท	1 (1.6)	0 (0)	

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบลำดับความสำคัญของอุปสรรคจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จำแนกตามเพศ

จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาและ Independent t-test เมื่อพิจารณาถึงลำดับความสำคัญของอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จำแนกตามเพศ พบว่า ลำดับความสำคัญของอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนในเพศชายและเพศหญิงเป็นไปในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ทำให้เกิดอุปสรรคด้านการเดินทางมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเพศชายเท่ากับ 3.70 และเพศหญิงเท่ากับ 3.75) รองลงมา คือ ด้านการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ยเพศชายเท่ากับ 3.35 และเพศหญิง 3.22) และด้านการพยาบาล (ค่าเฉลี่ยเพศชายเท่ากับ 3.14 และเพศหญิงเท่ากับ 3.03) ส่วนด้านการสร้างครอบครัวพบความสำคัญน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ยเพศชายเท่ากับ 1.94 และเพศหญิงเท่ากับ 2.06) แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 *ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลำดับความสำคัญของอุปสรรค จากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จำแนกตามเพศ*

อุปสรรค	ชาย		หญิง		p-value
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	
ด้านการเดินทาง	3.70	0.96	3.75	1.08	0.724
ด้านการประกอบอาชีพ	3.35	1.59	3.22	1.48	0.828
ด้านการพยาบาล	3.14	1.48	3.03	1.40	0.699
ด้านการศึกษา	2.87	1.31	2.94	1.46	0.813
ด้านการสร้างครอบครัว	1.94	1.00	2.06	1.16	0.584

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของอุปสรรคจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จำแนกตามอายุ

จากการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของอุปสรรคจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จำแนกอายุพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างอายุ ในอุปสรรคด้านการพยาบาล ด้านการศึกษา และด้านการประกอบอาชีพ ส่วนอุปสรรคด้านการเดินทางและด้านการสร้างครอบครัว ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอธิบายได้โดยสังเขป ดังนี้

1) อุปสรรคด้านการพยาบาล กล่าวคือ ผู้ใช้บริการที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปี และตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นว่า การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้เกิดอุปสรรคด้านการพยาบาลมากกว่าวัยเรียนและวัยทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001)

2) อุปสรรคด้านการศึกษา กล่าวคือ ผู้ใช้บริการที่มีอายุน้อยกว่า 21 ปี หรือวัยเรียน มีความคิดเห็นว่าการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้เกิดอุปสรรคด้านการศึกษามากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001)

3) อุปสรรคด้านการประกอบอาชีพ กล่าวคือ ผู้ใช้บริการที่มีอายุตั้งแต่ 16-60 ปี ความคิดเห็นว่า การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้เกิดอุปสรรคด้านการประกอบอาชีพมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 *ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลำดับความสำคัญของอุปสรรค จากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จำแนกตามอายุ*

อุปสรรค	$\bar{x}$	SD	p-value
ด้านการพยาบาล			<0.001***
ต่ำกว่า 7 ปี	4.4	1.265	
7 - 15 ปี	3.7	1.261	
16 - 20 ปี	2.62	1.193	
21 - 30 ปี	2.69	1.442	
31 - 40 ปี	2.31	1.078	
41 - 50 ปี	3.25	1.5	
51 - 60 ปี	5	-	
61 - 70 ปี	5	-	
ด้านการศึกษา			<0.001***
ต่ำกว่า 7 ปี	3.6	1.265	
7 - 15 ปี	3.9	1.41	
16 - 20 ปี	3.08	1.32	
21 - 30 ปี	2.52	0.949	
31 - 40 ปี	2.06	1.063	
41 - 50 ปี	3	1.414	
51 - 60 ปี	1	0	
61 - 70 ปี	1	-	
ด้านการประกอบอาชีพ			<0.001***
ต่ำกว่า 7 ปี	2	1.247	
7 - 15 ปี	1.9	1.165	
16 - 20 ปี	3.46	1.45	
21 - 30 ปี	3.97	1.295	
31 - 40 ปี	4.5	0.73	
41 - 50 ปี	3.5	1.915	
51 - 60 ปี	3.5	0.707	
61 - 70 ปี	3	.	
ด้านการเดินทาง			0.307
ต่ำกว่า 7 ปี	3.3	0.675	
7 - 15 ปี	3.55	0.759	
16 - 20 ปี	4.23	0.832	

ตารางที่ 6 *ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลำดับความสำคัญของอุปสรรค จากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จำแนกตามอายุ (ต่อ)*

อุปสรรค	$\bar{x}$	SD	p-value
ด้านการเดินทาง (ต่อ)			0.307
21 - 30 ปี	3.79	1.207	
31 - 40 ปี	3.81	0.981	
41 - 50 ปี	3	1.414	
51 - 60 ปี	3.5	0.707	
61 - 70 ปี	4	-	
ด้านการสร้างครอบครัว			0.766
ต่ำกว่า 7 ปี	1.7	0.483	
7 - 15 ปี	1.95	0.945	
16 - 20 ปี	1.62	0.87	
21 - 30 ปี	2.03	1.149	
31 - 40 ปี	2.31	1.352	
41 - 50 ปี	2.25	1.5	
51 - 60 ปี	2	0	
61 - 70 ปี	2	-	

*** p-value <0.001

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

ตอนที่ 7 การวิเคราะห์สาเหตุการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

จากการวิเคราะห์ เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก คือ บิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะ จำนวน 39 คน และเกิดในต่างประเทศ 18 คน รวมเป็น 57 คน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า อำเภอเมืองระนอง มีสาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก รองลงมา คือ อำเภอกะเปอร์ และอำเภอกระบุรี

รูปแบบความสัมพันธ์ที่ขอตรวจพบความสัมพันธ์เป็นมารดาและบุตรมากที่สุดใน 2 สาเหตุแรก นอกจากนี้ยังพบในเพศชายมากที่สุดใน 2 สาเหตุแรก ส่วนผู้ใช้บริการที่มีอายุ 21 - 30 ปี ระดับการศึกษาในช่วงประถมศึกษา และอาชีพรับจ้างทั่วไป และบุคคลที่ไม่มีรายได้มีสาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 อันดับแรก มากที่สุด แสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 *สาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล*

คุณลักษณะส่วนบุคคล	สาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก		p-value
	ใช่ (n = 57)	ไม่ใช่ (n = 38)	
สำนักทะเบียน			0.010**
อำเภอกระบุรี	6 (10.5)	2 (5.3)	
อำเภอสุขสำราญ	5 (8.8)	15 (39.5)	
อำเภอกะเปอร์	9 (15.8)	8 (21.1)	
อำเภอเมืองระนอง	37 (64.9)	13 (34.2)	
รูปแบบความสัมพันธ์ที่ขอตรวจ			0.309
บิดาและบุตร	18 (31.6)	16 (42.1)	
มารดาและบุตร	38 (66.7)	21 (55.3)	
พี่น้องร่วมแต่มารดา	1 (1.8)	0 (0)	
น้าและหลาน	0 (0)	1 (2.6)	
เพศ			0.270
ชาย	35 (61.4)	28 (73.7)	
หญิง	22 (38.6)	10 (26.3)	
อายุ			0.269
ต่ำกว่า 7 ปี	8 (14)	2 (5.3)	
7 - 15 ปี	12 (21.1)	8 (21.1)	
16 - 20 ปี	10 (17.5)	3 (7.9)	
21 - 30 ปี	16 (28.1)	13 (34.2)	
31 - 40 ปี	8 (14)	8 (21.1)	
41 - 50 ปี	3 (5.3)	1 (2.6)	
51 - 60 ปี	0 (0)	2 (5.3)	
61 - 70 ปี	0 (0)	1 (2.6)	
การศึกษา			0.416
ไม่ได้รับการศึกษา	13 (22.8)	10 (26.3)	
ต่ำกว่าประถมศึกษา	4 (7)	1 (2.6)	
ประถมศึกษา	23 (40.4)	20 (52.6)	
มัธยมศึกษาตอนต้น	10 (17.5)	6 (15.8)	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส.	7 (12.3)	1 (2.6)	

ตารางที่ 7 *สาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)*

คุณลักษณะส่วนบุคคล	สาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก		p-value
	ใช่ (n = 57)	ไม่ใช่ (n = 38)	
อาชีพ			0.381
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน	4 (7)	5 (13.2)	
รับจ้างทั่วไป	24 (42.1)	21 (55.3)	
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1 (1.8)	0 (0)	
นักเรียน/นักศึกษา	18 (31.6)	7 (18.4)	
ประมง	5 (8.8)	4 (10.5)	
เด็กเล็ก	5 (8.8)	1 (2.6)	
รายได้			0.091
ไม่มีรายได้	27 (47.4)	12 (31.6)	
1 - 5,000 บาท	19 (33.3)	11 (28.9)	
5,001 - 10,000 บาท	6 (10.5)	12 (31.6)	
10,001 - 15,000 บาท	4 (7)	3 (7.9)	
15,001 - 20,000 บาท	1 (1.8)	0 (0)	

** p-value <0.01

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

ตอนที่ 8 การวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นจำแนกสาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นจำแนกสาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของสาเหตุ 2 อันดับแรก และไม่ใช่ 2 สาเหตุแรก ต่ออุปสรรคด้านการสร้างครอบครัว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.77 และ 2.29) ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 *อุปสรรคที่เกิดขึ้น จำแนกสาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก*

อุปสรรค	สาเหตุที่ตอบมากที่สุด 2 ลำดับแรก				p-value
	ใช่		ไม่ใช่		
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	
ด้านการเดินทาง	3.88	0.847	3.47	1.156	0.053
ด้านการประกอบอาชีพ	3.35	1.494	3.24	1.635	0.726
ด้านการพยาบาล	3.02	1.482	3.24	1.403	0.472
ด้านการศึกษา	2.98	1.302	2.76	1.441	0.443
ด้านการสร้างครอบครัว	1.77	0.945	2.29	1.137	0.018*

* p-value < 0.05

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

ตอนที่ 9 แสดงผลสัมฤทธิ์ของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) จำแนกตามความสัมพันธ์ที่ขอตรวจ

พบว่าการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 95 ราย มีผลการตรวจที่สอดคล้องกับความสัมพันธ์ที่แจ้งไว้ทั้งหมด ร้อยละ 100 โดยเมื่อพิจารณารูปแบบความสัมพันธ์ที่ขอตรวจพบว่า การเป็นมารดาและบุตร เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด โดยมีจำนวน 59 ราย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 62.1 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาคือการเป็นบิดาและบุตร จำนวน 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.8 ในขณะที่ความสัมพันธ์แบบพี่น้องร่วมแต่มารดาและน้าและหลาน พบเพียงอย่างละ 1 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.1 เท่ากัน แสดงดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 *ผลสัมฤทธิ์ของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) จำแนกตามความสัมพันธ์ที่ขอตรวจ*

ความสัมพันธ์ที่ขอตรวจ	ผลการตรวจ DNA	จำนวน (คน)	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง
มารดาและบุตร	สอดคล้อง	59	62.1
บิดาและบุตร	สอดคล้อง	34	35.8
พี่น้องร่วมแต่มารดา	สอดคล้อง	1	1.1
น้าและหลาน	สอดคล้อง	1	1.1
รวม	ทั้งหมด	95	100

หมายเหตุ. จัดทำโดยคณะผู้วิจัย

บทสรุปและอภิปรายผล

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การตรวจสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิต ในพื้นที่จังหวัดระนอง บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งสามข้ออย่างครบถ้วน โดยให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ไขสถานะบุคคลในพื้นที่จังหวัดระนอง ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และลักษณะรูปแบบของการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ของผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดระนอง ด้วยการนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 95 ราย ซึ่งพบว่า ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่มาจากสำนักทะเบียนอำเภอเมืองระนอง (ร้อยละ 52.6) และมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่ขอตรวจมากที่สุด คือ การเป็นมารดาและบุตร (ร้อยละ 62.1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 66.3) มีช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 30.5) และมีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 45.3) โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 47.4) และไม่มีรายได้ (ร้อยละ 41.1)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการตรวจพิสูจน์สารสารพันธุกรรม (DNA) ในการพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิต

ผลการศึกษาของงานวิจัยฉบับนี้ที่พบว่า การตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 95 ราย ให้ผลสอดคล้องกับความสัมพันธ์ที่แจ้งไว้ถึงร้อยละ 100 นั้น ถือเป็นการยืนยันประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของ DNA ในฐานะพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sarawut Sujarittham and Wilaiporn Laingam (2021, pp. 5-19) ที่กลุ่มผู้ขอรับบริการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมเพื่อแก้ไขสถานะทางทะเบียนราษฎร มีผลการตรวจสอดคล้องกับความสัมพันธ์ที่แจ้งไว้ประมาณร้อยละ 99 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tossaporn Jindawan and Somchay Boonkongmark (2022, pp. 3118-3128) ที่นายทะเบียนมักจะมุ่งเน้นที่ผลการตรวจสารพันธุกรรม (DNA) ในการพิจารณาเพิ่มชื่อในทะเบียนราษฎรหรือทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) เพราะผลการตรวจสารพันธุกรรม (DNA) มีความน่าเชื่อถือ และนายทะเบียนมีความปลอดภัยหากใช้พยานหลักฐานดังกล่าวในการพิสูจน์ ดังนั้น เมื่อนำผลการศึกษามาพิจารณาร่วมกัน จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า DNA ได้รับการยอมรับในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในฐานะเครื่องมือที่ให้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีและมีความน่าเชื่อถือสูง แต่ปัญหาที่แท้จริงคือ ยังขาดการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐที่ชัดเจน ในการกำหนดให้ผลตรวจ DNA เป็นพยานหลักฐานหลักอย่างเป็นทางการ และการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอเพื่อลดภาระของประชาชน ทำให้ยังไม่เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่และเป็นมาตรฐานเดียวกันทุกสำนักทะเบียน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อยกระดับประสิทธิภาพของงานทะเบียนราษฎรต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ต่อการดำรงชีวิตในมิติต่าง ๆ ของผู้ประสบปัญหา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้ผลตรวจ DNA เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคล โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการไร้สถานะทางทะเบียนราษฎรในจังหวัดระนองเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีรากฐานมาจากหลายปัจจัย โดยระบุว่า

สาเหตุหลักของการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนที่พบมากที่สุด คือ บิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร (ร้อยละ 41.1) รองลงมาคือ เกิดในต่างประเทศ (ร้อยละ 18.9) และไม่ได้แจ้งเกิด ขาดหลักฐานยืนยันตัวตน (ร้อยละ 17.9) โดยสาเหตุหลักที่บิดามารดาประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎร ทำให้ส่งผลต่อบุตรเป็นปัญหาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ปัญหานี้สามารถอธิบายได้จากหลายปัจจัย ดังนี้

1) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์และสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chindara Withe and Siwach Sripokangkul (2017, pp. 190-208) การที่บิดามารดาไม่มีสถานะทางทะเบียนทำให้ไม่สามารถใช้เอกสาร เพื่อยื่นขอแจ้งเกิดให้บุตรได้ตามกฎหมาย เนื่องจากการเป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนทั้งตนเองและคู่สมรสทำให้บุตรมีสถานะเช่นเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2) การย้ายถิ่นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chindara Withe and Siwach Sripokangkul (2017, pp. 190-208) ชี้ว่าพื้นที่บ้านบะไหมีจำนวน

คนไร้รัฐเคลื่อนย้ายอยู่ตลอด เป็นผลให้ต้องพิจารณาการให้สัญชาติต่างออกไปจากหมู่บ้านและการอาศัยในพื้นที่ห่างไกล ทำให้การติดต่อกับหน่วยงานรัฐและดำเนินการทางทะเบียนเป็นเรื่องยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Niyom Yakorn (2017, pp. 172-189) ที่ระบุว่าการอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล จากอำนาจรัฐโดยเฉพาะบนพื้นที่สูง หรือในท้องทะเล ซึ่งเป็นสาเหตุของความไร้สัญชาติ

3) ความซับซ้อนและความล่าช้าของกระบวนการรัฐ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Flaim (2017, pp. 147-164) ที่ศึกษาชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย ชี้ให้เห็นว่าปัญหาการไร้สัญชาติไม่ได้มาจากกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เอง ซึ่งการตัดสินใจมักขึ้นอยู่กับดุลยพินิจส่วนบุคคลและการขาดความรู้ของเจ้าหน้าที่และผู้ที่ไม่มีสถานะเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chindara Withe and Siwach Sripokangkul (2017, pp. 190-208) ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุมาจากส่วนราชการเพิกเฉยต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งปฏิบัติงานล่าช้าและไม่ตรงจุด และเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการพิสูจน์สถานะของบุคคล จึงเกิดปัญหาการรับรองสถานะบุคคลในพื้นที่ (Phrueksa Krueasaeng, 2023, pp. 85-99)

4) ความไม่รู้เรื่องกฎหมายและสิทธิ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrueksa Krueasaeng (2023, pp. 85-99) และงานวิจัยของ Maneerat Channew and Tapanee Chumphonwong (2022, pp. 251-266) พบว่าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและกระบวนการรับรองสถานะบุคคลและข้อจำกัดด้านความรู้เรื่องขั้นตอน ภาษา และค่าใช้จ่าย (Surainee Sainui, 2020) เมื่อพ่อแม่ขาดความรู้เหล่านี้ ก็เป็นเรื่องยากที่จะดำเนินการให้บุตรมีสถานะถูกต้อง และปัญหาการขาดพยานหลักฐานในการพิสูจน์การเกิดที่ผู้ยื่นคำขอไม่สามารถนำมาแสดงได้ ส่วนใหญ่มักขาดหลักฐานที่เป็นใบเกิด (สูติบัตร) หรือใบรับรองการเกิด เมื่อพ่อแม่ที่ไม่มีสถานะไม่สามารถแสดงเอกสารที่จำเป็นได้ ก็ทำให้บุตรไม่สามารถรับการรับรองสถานะตามกฎหมายได้เช่นกัน

ดังนั้น สาเหตุหลักที่บิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะบุคคล แล้วส่งต่อปัญหานี้ให้กับบุตร จึงเป็นผลรวมจากปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบราชการ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์การย้ายถิ่นฐาน การขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางกฎหมาย และปัญหาพยานหลักฐาน

เมื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึก ทำให้พบความแตกต่างของสาเหตุหลักตามพื้นที่ในจังหวัดระนอง เช่น ผู้ใช้บริการจากอำเภอกระบุรี ส่วนใหญ่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เนื่องจากเกิดในต่างประเทศ (ร้อยละ 75) เนื่องจากพื้นที่อำเภอกระบุรี ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเมียนมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Surainee Sainui (2020) ที่ศึกษาคนไร้สัญชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีพรมแดนติดกับประเทศมาเลเซีย ประกอบกับมีการเคลื่อนย้ายของผู้คนข้ามพรมแดน และสาเหตุหลัก คือ การไม่ได้แจ้งเกิดจากการคลอดบุตรในต่างประเทศ และในทางตรงกันข้าม อำเภอเมืองระนองและอำเภอ

กะเปอร์ ไม่ได้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ชายแดนโดยตรง กลับมีสาเหตุหลักมาจากบิดามารดาเป็นผู้ประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรในสัดส่วนที่มากที่สุด (ร้อยละ 52 และ 47.1 ตามลำดับ) ความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดระนองมีความซับซ้อนและมีปัจจัยที่แตกต่างกันไป โดยอำเภอที่ติดพื้นที่ชายแดนได้รับผลกระทบจากปัญหาการย้ายถิ่นฐานข้ามพรมแดน ในขณะที่พื้นที่อื่นมีปัญหาที่ตกทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นมากกว่า

อุปสรรคในชีวิตประจำวันที่ส่งผลกระทบมากที่สุด คือ ด้านการเดินทาง (ค่าเฉลี่ย 3.72 คะแนน) การประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.31 คะแนน) และการพยาบาล (ค่าเฉลี่ย 3.11 คะแนน)

เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์อุปสรรคในชีวิตประจำวันตามช่วงวัย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตามช่วงอายุ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงชีวิต ดังนี้

กลุ่มวัยเรียน (อายุน้อยกว่า 21 ปี) อุปสรรคที่สำคัญที่สุดสำหรับกลุ่มนี้คือ ด้านการศึกษา โดยบุคคลกลุ่มนี้มีความคิดเห็นว่า การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้เกิดอุปสรรคด้านการศึกษามากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการไร้สถานะทางทะเบียน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเยาวชน

กลุ่มวัยทำงาน (อายุ 16-60 ปี) อุปสรรคที่สำคัญที่สุดสำหรับกลุ่มนี้คือ ด้านการประกอบอาชีพ บุคคลกลุ่มนี้มีความคิดเห็นว่า การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เป็นอุปสรรคด้านการประกอบอาชีพมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การไร้สถานะทางทะเบียนส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอกาสในการหางานและการทำงานอย่างถูกกฎหมาย

กลุ่มเด็กเล็กและผู้สูงอายุ (อายุน้อยกว่า 7 ปี และตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป) อุปสรรคที่สำคัญที่สุดสำหรับกลุ่มนี้คือ ด้านการพยาบาล โดยบุคคลกลุ่มนี้มีความคิดเห็นว่า การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้เกิดอุปสรรคด้านการพยาบาลมากกว่าวัยเรียนและวัยทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือมีความเสี่ยงด้านสุขภาพสูง จะได้รับผลกระทบจากปัญหานี้มากเป็นพิเศษ

จากการวิเคราะห์ทำให้สามารถสรุปได้ว่าอุปสรรคที่เกิดจากการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทุกคนในรูปแบบเดียวกัน แต่กลับมีความแตกต่างอย่างชัดเจนตามช่วงวัย ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ควรนำไปพิจารณาในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรยกระดับสถานะของผลการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ให้เป็นพยานหลักฐานหลักในการพิจารณาสถานะบุคคลตามกฎหมายอย่างชัดเจน

2) ควรบรรจุกระบวนการตรวจ พิสูจน์สารพันธุกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลไว้ในนโยบายระดับชาติอย่างเป็นระบบ

3) ควรจัดสรรงบประมาณ เฉพาะสำหรับการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมในกรณีสถานะบุคคลอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรมีการขยายหน่วยเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมในโรงพยาบาลหรือหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่ที่มีสัดส่วนผู้ประสบปัญหาสถานะบุคคลสูง

2) ควรจัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานทะเบียน หน่วยงานนิติวิทยาศาสตร์ และหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อกำหนดขั้นตอนที่ชัดเจนตั้งแต่การคัดกรองกรณีที่ควรตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม การเก็บและส่งตัวอย่างไปจนถึงการนำผลตรวจไปใช้ประกอบการพิจารณาทางทะเบียน

3) ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ทะเบียนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

บรรณานุกรม

Chindara Withe & Siwach Sripokangkul. (2017). Life of The Stateless : A Case Study of Bahai Village, Huai Yang Sub-district, Khong Chiam District, Ubon Ratchathni Province. *Journal of The Way Human Society, 5*(2), 190-208. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/wh/article/view/164320

Flaim, A. (2017). Problems of evidence, evidence of problems: Expanding citizenship and reproducing statelessness among Highlanders in Northern Thailand. In B. N. Lawrance & J. Stevens (Eds.), *Citizenship in Question: Evidentiary Birthright and Statelessness* (pp. 147-164). Duke University Press. https://doi.org/10.1215/9780822373483-009

Maneerat Channew & Tapanee Chumphonwong. (2022). Guidelines for Problem Solving about Verification of Unregistered Persons' Legal Status and Rights in Rong Kho Sub-district, Wang Nuea District, Lampang Province. *Rajapark Journal, 16*(49), 251-266. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/262397

Niyom Yakorn. (2017). Problems of Accessing the Fundamental Rights and State Welfare of Stateless People. *Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies, 2*(2), 172-189. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/article/view/242869

Phrueksa Krueasaeng. (2023). Knowledge Management Problems of Certification of Legal Persons in Rong Kho Sub-District Wang Nuea District, Lampang Province. *Journal of Social Science and Cultural, 7*(2), 85-99. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/262038

Sarawut Sujarittham & Wilaiporn Laingam. (2021). Using DNA to Prove the Status and Rights of Thai Stateless Person: A Descriptive Study in Kanchanaburi Area. *Forensic Medicine Journal, 13*(2), 5-19. https://www.forensicchula.net/subtitle/92_fmcuJournal2021B.pdf

Surainee Sainui. (2020). *Melayu nationalityless persons*. Prince of Songkla University. http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/17324

Tossaporn Jindawan & Somchay Boonkongmark. (2022). Problems of criminal liability for Implementation of Discretion of Government Officer to Issue an Identification card and Adding a Name to Civil Registration. *Journal of MCU Peace Studies, 10*(7), 3118-3128. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/265084/176524

สาเหตุการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม: กรณีศึกษาเรือนจำพิเศษธนบุรี
Causes of Offending in Homicide Cases: A Case Study of Thonburi Remand Prison

*ธราธิป ทิพย์รังษี**
Tharathip Thiprangsi
*พรรษพร สุวรรณากาศ***
Phatsaporn Suwannakart

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม และ (2) เสนอแนวทางการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม 10 คน และเจ้าหน้าที่เรือนจำ 6 คน ผลการศึกษาพบว่า การก่อเหตุฆาตกรรมเกิดจากการผสมกันของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายในจิตใจ และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ประวัติความรุนแรงในครอบครัว การขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ การใช้สารเสพติด การพัฒนาทางจิตใจบกพร่อง รูปแบบความผูกพันไม่มั่นคง การควบคุมอารมณ์ต่ำขาดความยับยั้งชั่งใจ แรงจูงใจในการกระทำผิดจากความโกรธ ความกลัว หรือการแก้แค้น รวมถึงปัญหาจิตเวช ตลอดจนการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบน ความขัดแย้งระหว่างบุคคล และการขาดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม โดยแนวทางป้องกันและฟื้นฟูควรดำเนินแบบบูรณาการทั้งด้านจิตใจ พฤติกรรม และทักษะชีวิต

* *สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต*
Program in Criminology and Justice Administration, Rangsit University
** *คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต*
Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University
Received: *9 December 2025* ***Revised:*** *26 January 2026* ***Accepted:*** *2 March 2026*

ผ่านการบำบัด การฝึกอาชีพ การเสริมค่านิยมเชิงบวก และการเตรียมความพร้อมชุมชน โดยยึดหลัก Risk-Needs-Responsivity และยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ควบคู่มาตรการควบคุมอาวุธ การติดตามผู้มีประวัติเสี่ยง การเฝ้าระวังสุขภาพจิต และการลดการตีตราหลังพ้นโทษ โดยสรุปการทำความเข้าใจคดีฆาตกรรมต้องมองอย่างหลายมิติ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เติบโตในครอบครัวที่ขาดการดูแล การเผชิญความรุนแรง การทอดทิ้ง และข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ รวมถึงการขาดโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนการเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบนจากครอบครัวและชุมชนที่มีค่านิยมความรุนแรง ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเปราะบางทางจิตใจ ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ และทักษะในการควบคุมอารมณ์ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง นอกจากนี้ การใช้สารเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าและไอซ์ ยังมีบทบาทสำคัญในการลดความยับยั้งชั่งใจและเพิ่มความหุนหันพลันแล่น ขณะที่การขาดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมทำให้ขาดปัจจัยป้องกันต่อการกระทำความผิด ดังนั้น การป้องกันและฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ จึงควรตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล ควบคู่กับการเสริมสร้างระบบสนับสนุนทางสังคม เพื่อลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ และลดความเสี่ยงอาชญากรรมในระยะยาวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ฆาตกรรม, สาเหตุการกระทำความผิด, การป้องกันอาชญากรรม, การฟื้นฟูผู้กระทำผิด

Abstract

This study aimed to (1) examine the causes of criminal behavior in homicide cases and (2) propose guidelines for the prevention, intervention, and rehabilitation of offenders. A qualitative research approach was employed through in-depth interviews with 10 incarcerated homicide offenders and 6 prison officers. The findings indicate that homicide offending results from the interaction of personal, psychological, and social factors. These factors include histories of family violence, limited educational opportunities, economic hardship, substance abuse, impaired psychological development, insecure attachment patterns, poor emotional regulation and impulse control, motivation driven by anger, fear, or revenge, and psychiatric problems. Additional contributing factors include neglectful parenting, the learning of deviant behaviors, interpersonal conflict, and the absence of social bonds. Prevention and rehabilitation should therefore be implemented through an integrated approach that addresses psychological well-being, behavioral functioning, and life skills. This approach should include therapeutic interventions, vocational training, the promotion of positive values, and preparation for community reintegration. These efforts should be guided

by the Risk–Needs–Responsivity (RNR) principle and restorative justice, alongside measures such as weapon control, monitoring individuals with risk histories, mental health surveillance, and reducing post-release stigmatization. In conclusion, understanding homicide requires a multidimensional perspective. The findings show that most offenders grew up in families lacking adequate care and supervision, experiencing violence, neglect, economic constraints, and limited access to education. They also learned deviant behaviors from families and communities in which violence was normalized. These factors contribute to psychological vulnerability, emotional instability, and deficits in emotional regulation, particularly in situations involving conflict. Furthermore, substance use, particularly methamphetamine tablets and crystal methamphetamine, plays an important role in reducing inhibition and increasing impulsivity, while the absence of social bonds reduces protective factors against offending. Consequently, effective prevention and rehabilitation should respond to individual needs while strengthening social support systems in order to reduce recidivism and sustainably lower long-term crime risk.

Keywords: Homicide, Causes of Offending, Crime Prevention, Offender Rehabilitation

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อาชญากรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกหวาดกลัว กระทบสุขภาพจิต และลดความไว้วางใจระหว่างบุคคล (Jomdet Trimek, 2021, pp.9-10) โดย United Nations Office on Drugs and Crime (2019, pp.12-13) รายงาน Global Study on Homicide 2019 ระบุว่า ระหว่างปี 2015-2017 จำนวนเหยื่อฆาตกรรมทั่วโลกเพิ่มขึ้น 4% หรือราว 19,000 ราย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายที่ 16.1 ของสหประชาชาติในการลดความรุนแรงอย่างมีนัยสำคัญภายในปี 2030

ตารางที่ 1 *สัดส่วนนักโทษเด็ดขาดคดีความผิดต่อชีวิต : เปรียบเทียบเรือนจำพิเศษธนบุรีกับทั่วประเทศ*

	ความผิดต่อชีวิต (คน)	จำนวนรวมทุกฐานความผิด (คน)	ร้อยละ (%)
เรือนจำพิเศษธนบุรี	187	2,632	7.10
ทั่วประเทศ	11,775	216,138	5.45

Note. Adapted from Statistics of Convicted Prisoners Classified by Offense Type as of February 4, 2024. Department of Corrections, Thonburi remand prison, (2024).

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีภาพลักษณ์เป็นสังคมที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่คดีฆาตกรรมยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลสำนักงานตำรวจแห่งชาติพบว่า ช่วงปี 2562-2564 (สถานการณ์โควิด-19) จำนวนคดีฆ่าผู้อื่นลดลง แต่กลับเพิ่มขึ้นอีกครั้งหลังปี 2565 เมื่อสังคมกลับสู่ภาวะปกติ สอดคล้องกับสถิติของกรมราชทัณฑ์ที่พบว่า จำนวนนักโทษเด็ดขาดในความผิดต่อชีวิตเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2565-2566 หลังจากลดลงในสามปีก่อนหน้า แสดงให้เห็นว่าอาชญากรรมต่อชีวิตยังคงเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเรือนจำพิเศษธนบุรีมีอำนาจหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังชายทุกลักษณะความผิดที่มีโทษไม่เกิน 15 ปี โดยจากตารางที่ 1 พบว่า สัดส่วนนักโทษเด็ดขาดคดีความผิดต่อชีวิตในเรือนจำพิเศษธนบุรี คิดเป็นร้อยละ 7.10 สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศที่ร้อยละ 5.45 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่รับผิดชอบมีความเสี่ยงต่ออาชญากรรมรุนแรงมากกว่าปกติ และมีความซับซ้อนทางสังคมที่ควรได้รับการศึกษาเชิงลึก

จิตวิทยาอาชญากรรม (Criminal Psychology) มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจแรงผลักดันและกระบวนการทางจิตใจของผู้กระทำผิด โดยเฉพาะคดีฆาตกรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ประสบการณ์ครอบครัว ความรุนแรง และปัญหาสุขภาพจิต แม้ในไทยยังมีงานศึกษาด้านนี้ค่อนข้างจำกัด (Kantita Sripa, 2020, p.i) งานวิจัยนี้จึงมุ่งสำรวจปัจจัยส่วนบุคคลภายใน และสังคมที่ส่งผลต่อการกระทำผิด ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรมในเรือนจำพิเศษธนบุรี เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุ แรงจูงใจ และประสบการณ์ของผู้กระทำผิด ผลการวิจัยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวทางฟื้นฟู มาตรการป้องกัน และสนับสนุนนโยบายด้านยุติธรรมและการบำบัดฟื้นฟูในเรือนจำอย่างยั่งยืน

▣ วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดของนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม ในเรือนจำพิเศษธนบุรี

2. เพื่อเสนอแนวทางป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของเรือนจำพิเศษธนบุรี

▣ ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการฆาตกรรม

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการฆาตกรรมสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมและขัดต่อกฎหมาย โดยอาจเกิดจากเจตนาฆ่า (Murder) หรือการกระทำที่ไม่มีเจตนาแต่ส่งผลให้เสียชีวิต (Manslaughter) รวมถึงบางกรณีที่กฎหมายยกเว้นโทษ เช่น การป้องกันตัว (Flowers, 2002, as cited in Kantita Sripa, 2022, pp.240-242) ทั้งนี้ กฎหมายไทยได้กำหนดลักษณะความผิดต่อชีวิตไว้อย่างชัดเจน โดยมีบทลงโทษตั้งแต่การกระทำโดยประมาทจนถึงการฆ่าโดยไตร่ตรอง ซึ่งมีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต

2. ทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิม

ทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิมมองว่า อาชญากรรมเกิดจากการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลของมนุษย์

ซึ่งใช้เจตจำนงเสรี (Free will) ประเมินได้ว่าสิ่งที่เลือกไปสมเหตุสมผลหรือไม่ Cesare Beccaria เสนอว่ากฎหมายต้อง แน่นอน (Certainty) รวดเร็ว (Celerity) และเหมาะสม (Severity) เพื่อยับยั้งอาชญากรรม ขณะที่ Jeremy Bentham ชี้ว่ามนุษย์เลือกพฤติกรรมตาม หลักการของความเจ็บปวดจากความสุข (pleasure pain principle) หากผลประโยชน์จากอาชญากรรมสูงกว่าความเสี่ยงต่อการถูกลงโทษ ก็มีแนวโน้มก่อเหตุได้ (Newburn, 2017, p.126) ส่วน Rational choice theory อธิบายว่า ผู้กระทำผิดประเมินระหว่างประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Benefit) และความเสียหายจากการกระทำ (Costs) (Seksan Khruakham, 2019, p.66) ซึ่งความแตกต่างของแรงจูงใจทำให้รูปแบบและวิธีการฆาตกรรมของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

3. ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวจิตวิทยา

Psychoanalysis Theory ของ Freud มองว่าพฤติกรรมมนุษย์ถูกกำหนดโดยแรงขับในจิตใต้สำนึก (Unconscious) โครงสร้างจิตได้แก่ ID, Ego, Superego ซึ่งเป็นตัวควบคุมพฤติกรรม และพัฒนาการทางเพศในวัยเด็กเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพในระยะยาว หากเด็กเผชิญความคับข้องใจในแต่ละช่วงพัฒนาการ เช่น ขั้นปาก (Oral Stage) ขั้นทวาร (Anal Stage) ขั้นลึงค์ (Phallic Stage) และขั้นแฝง (Latency stage) ส่งผลให้ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (Genital stage) เกิดบุคลิกภาพเบี่ยงเบนในวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ ถ้าบุคคลใช้กลไกป้องกันทางจิต (Defense Mechanisms) อาจนำไปสู่ความตึงเครียดภายใน ความก้าวร้าว และพฤติกรรมรุนแรงได้ (Kantita Sripa, 2020, pp.82-87; Milton et al., 2004, pp.28-30; Pramote Chaovasilp, 1983, pp.43-52)

Analytical Psychology Theory ของ Jung มองว่าจิตใจประกอบด้วย อัตตา (Ego), จิตใต้สำนึกส่วนบุคคล (Personal Unconscious) และจิตไร้สำนึกที่สะสมมาแต่อดีตกาล (Collective Unconscious) ซึ่งประกอบด้วย แม่แบบ (Archetypes) ต่าง ๆ การที่บุคคลไม่สามารถจัดการหรือประสานส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ให้สมดุล โดยเฉพาะเงา (Shadow) ที่เต็มไปด้วยสัญชาตญาณก้าวร้าว จะทำให้ตัวตน (Self) ไม่มั่นคง (Kantita Sripa, 2020, pp.88-93; Sak Baworn, 2016, pp.49-89; Sriruen Kaewkangwan, 2019, pp.35-37) และนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงหรือพฤติกรรมต่อต้านสังคมได้

Attachment Theory ของ Bowlby และ Ainsworth อธิบายว่า ความสัมพันธ์แรกกับผู้ดูแลส่งผลต่อรูปแบบการยึดโยงทางอารมณ์ในชีวิตผู้ใหญ่ โดยมีรูปแบบ ดังนี้ (1) Secure ผู้ดูแลตอบสนองดี โตขึ้นจะมีความสัมพันธ์ดี ควบคุมตนเองได้ (2) Anxious/Ambivalent ผู้ดูแลตอบสนองไม่แน่นอน โตขึ้นความสัมพันธ์จะไม่มั่นคง กังวล (3) Avoidant ผู้ดูแลเฉยเมย โตขึ้นจะหลีกเลี่ยงความใกล้ชิด ไม่ไว้วางใจ และ (4) Disorganized ผู้ดูแลละเลย ทารุณกรรม โตขึ้นจะมีปัญหาการควบคุมอารมณ์ เสี่ยงพฤติกรรมรุนแรงสูง (Ainsworth & Wittig, 1969, as cited in Bateman et al., 2010, pp.57-58; Ainsworth et al., 1979, as cited in Bartol & Bartol, 2017, p.67) ซึ่งเด็กที่ได้รับการดูแลไม่เหมาะสม ตั้งแต่เพิกเฉย เข้มงวด หรือเป็นภัยต่อเด็ก จะพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาความสัมพันธ์ การควบคุมความโกรธ และอาจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรุนแรงหรืออาชญากรรม

Kohlberg's theory of moral development ได้แบ่งศีลธรรมเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น ตั้งแต่ระดับจริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Morality) ที่พิจารณาผลลัพธ์ของการกระทำว่าจะถูกลงโทษหรือได้รับรางวัล, ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Converters Morality) เริ่มตัดสินใจโดยพิจารณากฎเกณฑ์ของสังคม และระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Conventional Morality) ที่คิดเชิงจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ คำนึงถึงประโยชน์ของการกระทำต่อสังคมที่ใหญ่กว่า (Kantita Sripa, 2020, pp.125-130) ช่วยอธิบายว่าระดับจริยธรรมส่งผลต่อการยับยั้งหรือส่งเสริมความรุนแรงและการกระทำคดีฆาตกรรม

Social learning theory ของ Bandura ได้อธิบายว่า พฤติกรรมเกิดจากการสังเกตและเลียนแบบ ผ่านกระบวนการใส่ใจ จดจำ เลียนแบบ และมีแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรม ทำให้ตัวแบบในประสบการณ์แวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและอาชญากรรม (Kantita Sripa, 2020, pp.115-117)

Operant Conditioning ของ Skinner ได้อธิบายว่า พฤติกรรมถูกกำหนดโดยผลของการกระทำผ่านสิ่งเร้า (Antecedent) พฤติกรรม (Behavior) และผลลัพธ์ (Consequences) โดยการเสริมแรง (Reinforcement) จะทำให้พฤติกรรมเกิดบ่อยขึ้น และการลงโทษ (Punishment) จะทำให้พฤติกรรมลดลง (Kantita Sripa, 2020, pp.112-114) การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมจึงมาจากการเสริมแรงหรือการลงโทษในประสบการณ์ของชีวิตที่ผ่านมา

4. ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสังคม

Differential association theory ของ Sutherland ได้อธิบายว่า อาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยรับเอาวิธีการ กระบวนการคิด แรงจูงใจ และค่านิยมที่สนับสนุนการละเมิดกฎหมาย ทำให้บุคคลยอมรับและปฏิบัติตามพฤติกรรมอาชญากรรม (Unisa Lerdtomornsakul & Annop Chubamrung, 2018, pp.223-224)

General Strain Theory ของ Agnew เชื่อว่าอาชญากรรมเกิดจาก ความกดดันในชีวิต ได้แก่ ความผิดหวังจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Failure to Achiever Positively Values Goals) การถูกพรากสิ่งที่รัก (Removal of Positively Valued Stimuli) และการเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่ชอบ (Confrontation with Negative Stimuli) ความตึงเครียดที่จัดการไม่ได้อาจนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าวและการกระทำผิดร้ายแรง (Seksan Khruakham, 2019, pp.118-119)

Social Bonding Theory ของ Hirschi ชี้ว่า บุคคลที่มีพันธะทางสังคมอ่อนแอ ได้แก่ ความผูกพัน (Attachment) ข้อผูกมัด (Commitment) การเข้าร่วม (Involvement) และความเชื่อ (Belief) ต่ำ จะมีโอกาสสูง ในการละเมิดกฎหมายและเข้าสู่อาชญากรรม (Hirschi, 1969, as cited in Newburn, 2017; Jomdet Trimek, 2021, pp.168-170)

ทฤษฎีอาชญาวิทยาแต่ละแนวอธิบายสาเหตุของอาชญากรรมในระดับที่แตกต่างกัน โดยทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิมมองว่าการกระทำความผิดเกิดจากการตัดสินใจเชิงเหตุผลของผู้กระทำผิดที่ประเมินผลได้-ผลเสียและความเสี่ยงก่อนก่อเหตุ ขณะที่ทฤษฎีจิตวิทยาเน้นบทบาทของพัฒนาการทางจิตใจ ประสบการณ์ในวัยเด็ก ความผูกพัน กระบวนการเรียนรู้ การเลียนแบบ การเสริมแรง และระดับพัฒนาการ

ทางศีลธรรม ซึ่งส่งผลต่อการควบคุมตนเองและความโน้มเอียงต่อพฤติกรรมรุนแรง ส่วนทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสังคมชี้ให้เห็นอิทธิพลของแรงกดดันทางสังคม ความสัมพันธ์และการขาดพันธะทางสังคมที่กระตุ้นความเปราะบางภายในจนพัฒนาไปสู่การกระทำความผิดร้ายแรง ดังนั้น การทำความเข้าใจคดีฆาตกรรมจำเป็นต้องพิจารณาในมิติที่หลากหลาย เนื่องจากอาชญากรรมเป็นผลจากการทับซ้อนระหว่างการตัดสินใจเชิงเหตุผล สภาวะทางจิตใจ และเงื่อนไขทางสังคม ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการอธิบายสาเหตุและการออกแบบแนวทางป้องกันและฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ

5. เรือนจำพิเศษธนบุรี

เรือนจำพิเศษธนบุรี เป็นราชการบริหารส่วนกลาง สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจตามกฎหมายให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังสำนึกผิด และมีความพร้อมที่จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดีประกอบอาชีพสุจริต และอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้เมื่อพ้นโทษไปแล้ว โดยมีฐานะเป็นเรือนจำพิเศษ เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังเพศชายระหว่างสอบสวนของตำรวจ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเกิดขึ้นในอำนาจ เขตศาลอาญาธนบุรี ศาลแขวงธนบุรี ศาลแขวงบางบอน และศาลจังหวัดตลิ่งชัน ควบคุมผู้ต้องขังเพศชายทุกประเภทคดี ซึ่งมีกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี ให้การศึกษาอบรม พัฒนาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม และการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง การด้านทัณฑวิทยา จัดสวัสดิการให้การสงเคราะห์และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการสุขาภิบาลเรือนจำ

6. การป้องกันและการลงโทษผู้กระทำความผิด

แนวทางการป้องกันอาชญากรรม แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ขั้นต้น (Primary crime prevention) สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนทั่วไปลดโอกาสตกเป็นเหยื่อ ผ่านการให้ความรู้ ค่านิยมทางบวก การใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสม (2) ขั้นที่สอง (Secondary crime prevention) ลดความเสี่ยงในกลุ่มเปราะบาง เช่น เยาวชนที่มีแนวโน้มจะกระทำความผิด โดยตัดโอกาสในการกระทำผิด และ (3) ขั้นที่สาม (Tertiary crime prevention) ฟื้นฟูผู้กระทำผิดไม่ให้ทำผิดซ้ำ (Unisa Lerdtomornsakul & Annop Chubamrung, 2012, as cited in Seksan Khruakham, 2019, p.231) ในคดีฆาตกรรม แนวทางป้องกันโดยเฉพาะขั้นที่สองและสามสำคัญมาก เพราะเกี่ยวข้องกับการเข้าใจแรงจูงใจและปัจจัยทางจิตใจ เพื่อนำไปสู่มาตรการฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ

การลงโทษผู้กระทำความผิดมี 6 เป้าหมายหลัก ได้แก่ (1) Retribution ลงโทษเพื่อการแก้แค้น (2) Deterrence ยับยั้งไม่ให้เกิดอาชญากรรมทั้งประชาชนทั่วไปและผู้เคยกระทำผิด (3) Rehabilitation เพื่อฟื้นฟู เปลี่ยนพฤติกรรม (4) Incapacitation เพื่อจำกัดความสามารถในการทำผิด เช่น การจำคุก (5) Just Deserts ลงโทษตามสัดส่วนความเสียหาย และ (6) Restorative Justice ชดใช้ และฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิด เหยื่อ และชุมชน (Unisa Lerdtomornsakul & Annop

Chubamrung, 2018, pp.264-265) ซึ่งการลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรม มิได้มุ่งเน้นเพียงการแก้แค้นผู้กระทำผิด แต่ยังมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ส่งเสริมการฟื้นฟูผู้กระทำผิด และสร้างความยุติธรรมให้แก่ทั้งสังคมและผู้เสียหาย

7. โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด กรมราชทัณฑ์ ในประเทศไทย

กรมราชทัณฑ์มีภารกิจทั้งควบคุมและฟื้นฟูผู้ต้องขัง ตั้งแต่รับตัวจนถึงพ้นโทษ โดยจำแนกผู้ต้องขังเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ เพื่อการควบคุมและเพื่อการแก้ไข (Department of Corrections, Rehabilitation Division, 2018, December 10) ทั้งนี้ ระดับการฟื้นฟู แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ (1) ขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างทักษะพื้นฐานชีวิต และ (2) การฟื้นฟูเฉพาะเป็นโปรแกรมเฉพาะคดีหรือเฉพาะพฤติกรรม มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม โดยสำหรับโปรแกรมผู้กระทำผิดคดีชีวิตและร่างกาย การฟื้นฟูเฉพาะจะเน้นไปที่ความรู้กฎหมายและบทลงโทษคดีชีวิตและร่างกาย ทำความเข้าใจพฤติกรรมความผิดของตน ทักษะปรับความเชื่อ ค่านิยมที่นำสู่ความรุนแรง การจัดการสิ่งเร้า กิจกรรมสมานฉันท์กับเหยื่อ ชุมชน ครอบครัว และกลุ่มบำบัด (ดนตรี ศิลปะ กีฬา สติ ฯลฯ)

8. โปรแกรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ใช้ความรุนแรงในต่างประเทศ

Risk-Need-Responsivity (RNR model) ใช้ประเมินและฟื้นฟูผู้กระทำผิดรุนแรง โดยมี 3 หลักการสำคัญ คือ Risk ผู้เสี่ยงสูงต้องได้รับการฟื้นฟูเข้มข้นกว่า Need มุ่งแก้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมอาชญากรรม และ Responsivity ฟื้นฟูด้วยวิธีที่เหมาะกับผู้กระทำ เช่น การสอนทักษะคิด การปรับค่านิยม และทักษะควบคุมอารมณ์ โดยโปรแกรม Interventions with Violent Adult Males นำหลักการของ RNR model มาปรับใช้ มีเป้าหมายลดโอกาสที่จะกระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำผิดที่รุนแรง (The National Institute of Justice's Crime Solutions, 2018, October 15) ด้วยการฝึกทักษะควบคุมความโกรธ ทักษะคิด เหตุผลเชิงศีลธรรม การศึกษา ทักษะชีวิต บทบาทสมมติ ฝึกการเอาใจใส่ ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และการติดตาม

Resolve to Stop the Violence Project (RSVP) โครงการของเรือนจำซานฟรานซิสโก มุ่งสร้างวัฒนธรรมไม่ใช้ความรุนแรง ผ่านกิจกรรมเข้มข้นวันละ 12 ชั่วโมง โดยมีเป้าหมายใช้เรือนจำเป็นพื้นที่ลดความรุนแรง เตรียมผู้กระทำผิดกลับสู่สังคมอย่างปลอดภัย และเปิดโอกาสให้ชดเชยความเสียหายต่อเหยื่อและชุมชน โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ (1) MANALIVE วิเคราะห์ความรุนแรงและบทบาทความเป็นชาย (2) Victim-Impact ฟังเสียงเหยื่อเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ (3) Drama Program ใช้ละครเล่าประสบการณ์รุนแรงเพื่อเยียวยา และ (4) Post-Release Program ติดตามหลังพ้นโทษอย่างน้อย 1 ปี และสร้างบทบาทป้องกันความรุนแรงในชุมชน (Lee & Gilligan, 2005, pp.143-148)

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยด้านการฆาตกรรม พบว่า แรงกดดันทางครอบครัว ความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความหึงหวง ปัญหาเศรษฐกิจ ความเครียด และการเข้าถึงอาวุธ (Rawisuda Karkhong

& Manote Lotrakul, 2023, pp.78-79) การทนทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวดที่ต้องเผชิญในชีวิต รวมถึงพื้นเพชีวิตที่เผชิญความยากจน การควบคุมตนเองต่ำ การเรียนรู้พฤติกรรมเสี่ยงและบาดแผลในวัยเด็ก (Adshead et al., 2015, pp.75-57; Martín, 2023, pp.124-128; Sumonthip Jitsawang, 2013, pp.143-146) หรือการที่ผู้กระทำผิดคดีฆาตกรรมจำนวนมากมีประวัติใช้สารเสพติด การละเมิดในวัยเด็ก หรือขาดการรักษาทางจิตเวชอย่างต่อเนื่อง (Eichinger & Darjee, 2021, pp.899-901; Penney et al., 2023. p.4) ล้วนเป็นกลไกผลักดันสำคัญนำไปสู่การฆาตกรรม โดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงที่มาจากความป่วยทางจิต การขาดการรักษาต่อเนื่อง โดยเฉพาะในผู้ป่วยจิตเภทที่มักก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (Poonpat Kamonwutipong, 2022, p.156) จึงจำเป็นต้องมีมาตรการรักษา คุ้มครองสิทธิ และบังคับบำบัดระยะยาวที่ไม่ละเมิดเสรีภาพ เพื่อป้องกันการทำผิดซ้ำ (Permpoon Seemarak, 2022, pp.144-148) ขณะที่ความรุนแรงในเมืองใหญ่มักสัมพันธ์กับอาวุธ กลุ่มวัยแรงงาน และความขัดแย้งส่วนบุคคล (Vorada Sakulsaengprapha et al., 2018, pp.8-9) ส่วนการฟื้นตัวหลังการก่อเหตุ พบว่า การแต่งงานหรือความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคู่ครองที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือสังคม การจ้างงานที่มั่นคง ความพยายามอย่างมีสติในการหยุดพฤติกรรมทางอาญา ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือเยาวชน มีบทบาทสำคัญในการเลิกก่ออาชญากรรม (Khachatryan & Heide, 2023, pp.15-16)

การบำบัดพบว่าโปรแกรมกลุ่ม เช่น การควบคุมความโกรธ การฝึกทักษะการคิด และโปรแกรมลดความรุนแรง ช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและการทำผิดซ้ำได้ (Auty et al., 2017, p.141; The National Institute of Justice's Crime Solutions, 2018, October 15; The National Institute of Justice's CrimeSolutions, 2021, November 22) โดยรวมสะท้อนว่าการฆาตกรรมเกิดจากปัจจัยหลายมิติทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม เศรษฐกิจ จึงต้องอาศัยระบบการบำบัดฟื้นฟู และมาตรการกฎหมายควบคู่กัน เพื่อป้องกันความรุนแรงและลดโอกาสการทำผิดซ้ำ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

1. วิธีการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเน้นประเด็นด้านกระบวนการทางจิตใจและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 16 คน ดังนี้

1) เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร 2 คน ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการส่วนควบคุมผู้ต้องขัง

2) เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ 4 คน ได้แก่ นักจิตวิทยา 2 คน และนักสังคมสงเคราะห์ 2 คน

3) นักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม 10 คน

เกณฑ์การคัดเข้าของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Inclusion Criteria)

1) เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร: มีประสบการณ์บริหารหรือควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ 5 ปีขึ้นไป

2) เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ: มีประสบการณ์ฟื้นฟูผู้ต้องขัง 2 ปีขึ้นไป

3) นักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม: เพศชาย อายุ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในความผิดเกี่ยวกับชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 หรือ 289 และได้รับโทษมาแล้ว 1 ปีขึ้นไป

ทุกกลุ่มต้องสามารถสื่อสารภาษาไทยและยินยอมเข้าร่วมวิจัย

เกณฑ์การคัดออกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Exclusion Criteria) ใช้เกณฑ์เดียวกันสำหรับทุกกลุ่ม ได้แก่ ป่วยเป็นโรคติดต่อในระยะแพร่เชื้อ ย้ายสถานที่ปฏิบัติงานหรือออกจากตำแหน่ง (สำหรับเจ้าหน้าที่)/ถูกย้ายเรือนจำหรือพ้นโทษ (สำหรับนักโทษเด็ดขาด) เสียชีวิต และประสงค์ออกจากการวิจัย

3. เครื่องมือเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์ 3 ชุด ดังนี้

เจ้าหน้าที่บริหาร: Semi-Structured Interview ข้อคำถามด้านนโยบาย แผนงาน และการฟื้นฟู

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ: Semi-Structured Interview ข้อคำถามด้านการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรม

นักโทษเด็ดขาด: In-Depth Interview สำรวจความคิด อารมณ์ ประสบการณ์ และปัจจัยที่นำไปสู่การก่อเหตุ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รับอนุมัติจริยธรรมและขออนุญาตเก็บข้อมูล อย่างเป็นทางการก่อนดำเนินการ การขอความยินยอมจัดทำโดยผู้ช่วยวิจัย เพื่อลดอคติ และให้ผู้เข้าร่วมตัดสินใจอย่างอิสระ การสัมภาษณ์ใช้การจดบันทึก คำถามปลายเปิด และสอบถามเพิ่มเติมเมื่อข้อมูลไม่ชัดเจน

5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะถอดบทสัมภาษณ์ แยกประเด็นหลัก (Major Themes) ประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) จากนั้นนำวิเคราะห์เชื่อมโยงกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเขียนในรูปแบบ วิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

6. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

1) แหล่งข้อมูล: เปรียบเทียบข้อมูลจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ และนักโทษเด็ดขาด

2) วิธีการเก็บข้อมูล: ตรวจสอบร่วมกับข้อมูลในทะเบียนประวัติและข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ

3) ทฤษฎี: วิเคราะห์ความสอดคล้องกับแนวคิดทางอาชญาวิทยา จิตวิทยา สังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. จริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน ใบตอบรับการได้รับหนังสือจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต COA.NO.RSUERB 2025-062

▣ ผลการวิจัย

1. สาเหตุของการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไป: ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 10 คน มีความผิดตามมาตรา 288 (ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา) ส่วนใหญ่เป็นวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน สามารถ

ปรับตัวในเรือนจำได้ดี แม้ยังพบพฤติกรรมผิดวินัยบางส่วน หลายคนมีความตั้งใจประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ แต่บางคนยังขาดเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน

สถานภาพสมรส: พบปัญหาครอบครัวรุนแรง เช่น การนอกใจ ความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาเศรษฐกิจ

การศึกษา: ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้น

อาชีพและรายได้: มีความหลากหลายตั้งแต่เจ้าของกิจการจนถึงผู้ว่างงาน

สารเสพติด: พบว่ายาบ้าและไอซ์มีบทบาทอย่างชัดเจน ทำให้การยับยั้งตนเองลดลง เพิ่มความหุนหันพลันแล่นและความก้าวร้าว

อาวุธ: ผู้ที่เติบโตในครอบครัวที่ขาดการดูแลมักใช้อาวุธโดยสภาพในการกระทำความผิด ขณะที่ ผู้มีการศึกษาหรือได้รับการเลี้ยงดูใกล้ชิดจากครอบครัวมักใช้อุปกรณ์ที่ ไม่ใช่อาวุธโดยสภาพในการจัดการความขัดแย้ง

1.2 ปัจจัยภายใน

พัฒนาการทางจิตใจ: ส่วนใหญ่เติบโตในครอบครัวที่ขาดความรับผิดชอบ ต้องเผชิญความรุนแรง การทอดทิ้ง และความไม่มั่นคงทางอารมณ์ของผู้ปกครอง และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 คน เคยฆ่าสุนัขของตนเองในวัยเด็ก ซึ่งสะท้อนกระบวนการพัฒนาทางจิตใจที่อาจมีความบกพร่องในด้านความเห็นอกเห็นใจ และการรับรู้คุณค่าของชีวิต

ความผูกพัน: แม้ส่วนใหญ่จะระบุว่ามีความผูกพันที่ดีกับครอบครัว แต่รูปแบบความสัมพันธ์กลับสะท้อน “ความผูกพันที่ไม่มั่นคง” ผ่านประสบการณ์ความขัดแย้งในบ้าน การใช้ความรุนแรงในคู่สมรส และปัญหาทักษะการสื่อสารทางอารมณ์

สภาวะจิตใจ: ส่วนใหญ่มี “สภาวะจิตใจเปราะบาง” และ “ขาดทักษะควบคุมอารมณ์” โดยเฉพาะในภาวะถูกกดดันหรือรู้สึกถูกคุกคาม เช่น โกรธง่าย หุนหันพลันแล่น และควบคุมตนเองไม่ได้ในสถานการณ์ความขัดแย้ง

แรงจูงใจ: แรงผลักดันหลัก คือ “ความโกรธฉับพลัน” รองลงมา คือ ความรู้สึกว่าศักดิ์ศรีถูกคุกคาม ความกลัว และความต้องการแก้แค้น ทั้งนี้ พบผู้ป่วยโรคจิตเภท (Schizophrenia) เพียง 1 คน ซึ่งเป็นปัจจัยทางคลินิกที่ส่งผลโดยตรงต่อการก่อเหตุฆาตกรรม

การเตรียมตัวก่อเหตุ: แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มวางแผนล่วงหน้า มักเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติดหรือการพนัน และ (2) กลุ่มไม่วางแผนล่วงหน้า มักไม่มีประวัติอาชญากรรมและประกอบอาชีพทั่วไป เหตุการณ์เกิดจากความขัดแย้งเฉพาะหน้าที่มีความตึงเครียดจนใช้ความรุนแรง

ประเภทการฆาตกรรม: ความแตกต่างระหว่างฆาตกรรมโดยไม่เจตนาและโดยเจตนามีความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ การศึกษา และลักษณะชุมชน โดย (1) กลุ่มไม่เจตนามักมีฐานะยากจน อยู่ในชุมชนต่างคนต่างอยู่ ขาดการสนับสนุนทางสังคม ขณะที่ (2) กลุ่มเจตนามีระดับการศึกษาต่ำกว่าแต่ฐานะดีกว่า และอาศัยในชุมชนแบบเครือญาติหรือชุมชนแออัด ซึ่งเอื้อต่อความขัดแย้งเรื้อรัง

1.3 ปัจจัยทางสังคม

การเลี้ยงดู: ส่วนใหญ่เติบโตภายใต้การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ขาดการดูแลทางอารมณ์ เผชิญความไม่มั่นคงของผู้ปกครอง และความรุนแรงในครอบครัว

การเรียนรู้ทางสังคม: ส่วนใหญ่เติบโตในชุมชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การใช้ยาเสพติด ความรุนแรง การคบเพื่อนผิดกฎหมาย และไม่ได้รับการลงโทษเมื่อแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ค่านิยมและความเชื่อ: มักนับถือศาสนาอย่างไม่เคร่งครัด ยึดเพียงพิธีกรรม แต่ไม่ได้ยึดหลักศีลธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

ความขัดแย้งระหว่างบุคคล: (1) กลุ่มที่ขัดแย้งทางธุรกิจ และ (2) กลุ่มขัดแย้งกับบุคคลใกล้ชิด มักก่อเหตุจากอารมณ์โกรธเฉียบพลัน ขณะที่ (3) กลุ่มขัดแย้งกับบุคคลภายนอก มักมีพื้นฐานชีวิตเปราะบาง ใช้สารเสพติด และมักเป็นฝ่ายเริ่มความขัดแย้งเอง ทั้งนี้เหยื่อส่วนใหญ่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้กระทำความผิด

ความกดดันทางสังคม: ส่วนใหญ่มีพันธะทางสังคมที่อ่อนแอ ได้แก่ ขาดความผูกพันกับครอบครัว ไม่มีเป้าหมายชีวิต ขาดการศึกษา หรือไม่มีอาชีพที่มั่นคง ขาดการมีส่วนร่วมกับชุมชน และมีความเชื่อที่บิดเบือน

พฤติกรรมหลังเกิดเหตุ: สะท้อนแรงกดดันและเงื่อนไขทางสังคม ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อการปรับตัว โดย (1) กลุ่มมอบตัวมีพันธะทางสังคมสูง (2) กลุ่มหลบหนีมีพันธะทางสังคมต่ำ และ (3) กลุ่มปกปิดความผิดแม้ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ แต่มีบุคลิกสันโดษ ขาดความสัมพันธ์ทางสังคมและแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม

2. แนวทางการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีฆาตกรรม

2.1 นโยบาย ป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูผู้กระทำผิดในคดีฆาตกรรม

การบริหารจัดการผู้กระทำผิดควรมุ่งเน้นบุคลากรที่มีคุณธรรมและความเชี่ยวชาญเพื่อให้การดำเนินนโยบายมีประสิทธิผล โดยเฉพาะมาตรการตาม พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการติดตามและลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ ชะลอการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม เป็นการเพิ่มเวลาในการบำบัดและฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ การฟื้นฟูควรประกอบด้วยแผนระยะสั้นที่เน้นวินัยและการควบคุมตนเอง และแผนระยะยาวที่แก้ปัจจัยเสี่ยงเฉพาะราย รวมถึงการพัฒนาอาชีพและทักษะการจัดการอารมณ์ แม้กระบวนการมีศักยภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและเวลา จึงจำเป็นต้องใช้ระบบจำแนกผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยง ผู้ให้ข้อมูลเสนอให้เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และครอบครัว รวมทั้งจัดตั้งแดนควบคุมเฉพาะกลุ่มตาม พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฟื้นฟูและป้องกันการกระทำผิดซ้ำอย่างยั่งยืน

2.2 กระบวนการ แก้ไข และฟื้นฟูผู้กระทำผิดในคดีฆาตกรรม

การแก้ไขและฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีฆาตกรรมต้องทำอย่างครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ พฤติกรรม และสังคม โดยเน้นการสร้างความสำนึกผิด ความรับผิดชอบ และการควบคุมตนเอง ผ่านการสะท้อนผลกระทบต่อเหยื่อ การจัดการอารมณ์ การขัดเกลาทางศาสนา และการเรียนรู้ผลของการกระทำ ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์สาเหตุเฉพาะบุคคล เพื่อให้ผู้กระทำผิดเข้าใจปัจจัยกระตุ้นและความเสี่ยง พร้อมปรับโปรแกรมฟื้นฟูให้ตรงกับปัญหาแต่ละคน

2) การฟื้นฟูด้านจิตใจและพฤติกรรม มุ่งพัฒนาความตระหนักรู้คุณค่าชีวิตผู้อื่น สร้างสำนึกผิด และฟื้นฟูความผิดปกติทางสมองหรือสภาพจิตใจในกรณีที่จำเป็น

3) การฝึกบทบาทสมมติ เพื่อฝึกการเข้าสังคม การสื่อสาร และการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

4) การเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชน เพื่อช่วยให้ผู้กระทำผิดได้รับการยอมรับและสนับสนุนเมื่อกลับสู่สังคม ลดความเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรงซ้ำ

นอกจากนี้ เรือนจำควรจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบวก และสังคมภายนอกต้องมีส่วนร่วมผ่านการติดตามสนับสนุน การบำบัดกลุ่ม การส่งเสริมอาชีพ และการลดการตีตรา เพื่อเสริมสร้างความผูกพันทางสังคมและค่านิยมเชิงบวกในระยะยาว

2.3 แนวทางการป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการก่อเหตุฆาตกรรม

การป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการก่อเหตุฆาตกรรมต้องสร้างปัจจัยคุ้มกันตั้งแต่ต้นทาง ควบคุมปัจจัยเสี่ยงเฉพาะกลุ่ม ติดตามผู้มีพฤติกรรมเสี่ยง และรักษาสมดุลระหว่างการลงโทษกับการเยียวยา โดยมีแนวทางสำคัญดังนี้

1) ส่งเสริมทักษะและค่านิยมเชิงบวก ครอบครัว โรงเรียน และสังคมควรเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมทักษะควบคุมอารมณ์ตั้งแต่วัยเด็ก และสร้างสังคมที่ไม่ยอมรับความรุนแรง

2) ควบคุมการเข้าถึงอาวุธอย่างเหมาะสม ผ่านมาตรการที่เข้มงวดแต่ไม่ละเมิดสิทธิ เช่น ควบคุมอาวุธเถื่อนหรืออาวุธดัดแปลงที่หาซื้อได้ง่าย

3) ติดตามและเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้มีปัญหาทางจิตเวชและผู้มีประวัติใช้ความรุนแรง พร้อมมีระบบคัดกรองและติดตามผู้พ้นโทษ โดยจัดเจ้าหน้าที่หรือพี่เลี้ยงทางสังคมคอยสนับสนุนด้านอาชีพ ที่พัก และการปรับตัว

4) กระบวนการรับโทษและพ้นโทษที่โปร่งใส ผู้กระทำผิดควรได้รับโทษตามความผิดจริง และการกลับคืนสู่สังคมควรมีกระบวนการรับฟังครอบครัวผู้เสียหาย

5) สร้างมาตรฐานการลงโทษที่เท่าเทียม ไม่มีสิทธิพิเศษ พร้อมรับรองสิทธิพื้นฐาน เช่น การทำงานและการรักษาพยาบาล โดยผสานความสมดุลระหว่างการลงโทษกับหลักสิทธิมนุษยชน

▣ อภิปรายผล

1. สาเหตุของการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 10 คน กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 โดยเฉพาะวัยกลางคนที่เผชิญแรงกดดันด้านเศรษฐกิจและสังคม นักโทษเด็ดขาดส่วนใหญ่ปรับตัวได้ดีในเรือนจำ แม้บางส่วนยังมีพฤติกรรมผิดวินัย และส่วนใหญ่ตั้งใจกลับไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ สอดคล้องกับ Sumonthip Jitsawang (2013, pp. 144-146) ที่ชี้ว่าผู้กระทำผิดร้ายแรงมักเผชิญแรงกดดันทางสังคม ควบคุมอารมณ์ต่ำ แต่สามารถปรับตัวดีขึ้นได้ผ่านการทำงานและกิจกรรมฟื้นฟูจิตใจ

ด้านสถานภาพสมรส พบปัญหาการใช้ความรุนแรง การนอกใจ และปัญหาเศรษฐกิจ

ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงการกระทำผิด สอดคล้องกับ Khachatryan and Heide (2023, p.14) ที่ระบุว่าความสัมพันธ์คู่สมรสที่มั่นคงช่วยลดความเสี่ยง เมื่อความสัมพันธ์ล้มเหลวหรือขาดการสนับสนุนทางอารมณ์ ย่อมเพิ่มความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน และการกระทำผิดทางอาญาได้มากขึ้น

ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่จบมัธยมศึกษาตอนต้น สะท้อนข้อจำกัดด้านการคิดวิเคราะห์และการควบคุมอารมณ์ สอดคล้องกับ Eichinger and Darjee (2021, p.899) พบว่าผู้กระทำผิดฆาตกรรมทางเพศ ส่วนใหญ่ไม่จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย ซึ่งส่งผลต่อทักษะแก้ปัญหาและเพิ่มความเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรง

อาชีพและรายได้มีความหลากหลาย ชี้ว่าการฆาตกรรมไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มชายขอบโดยผู้ที่มีรายได้น้อย ว่างงาน หรือเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมายมักเผชิญแรงกดดันตาม General Strain Theory ของ Agnew เช่น ความผิดหวัง การสูญเสีย ซึ่งอาจนำไปสู่ความเครียดและพฤติกรรมรุนแรง สอดคล้องกับ Martín (2022, p.122) ที่พบว่าฆาตกรกลุ่มชายขอบมักเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจแต่ขณะเดียวกัน แม้บุคคลมีรายได้สูงหรือมั่นคง หากเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาส่วนตัว หรือความขัดแย้งกับผู้อื่น ก็อาจเกิดแรงกดดันและนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงหรือฆาตกรรมได้

สารเสพติดเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลหลายคนใช้ยาตั้งแต่วัยรุ่น โดยเฉพาะยาบ้าและไอซ์ ซึ่งลดการยับยั้งชั่งใจ เพิ่มความหุนหันพลันแล่น และทำให้การประเมินระหว่างประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และความเสียหายจากการกระทำบกพร่อง สอดคล้องกับ Rational Choice Theory อีกทั้งตาม Differential Association Theory การอยู่ในสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับยาเสพติดทำให้เรียนรู้ค่านิยมสนับสนุนความรุนแรง สอดคล้องกับ Adshead et al. (2015, p.77) และ Martín Hernán (2022, p.115) ที่พบว่าผู้ใช้สารเสพติดมีความเปราะบางสูงและเสี่ยงใช้ความรุนแรงจนถึงฆาตกรรม

ผู้กระทำความผิดที่ใช้อาวุธโดยสภาพมักมาจากครอบครัวปล่อยปละละเลย ขาดโอกาสทางการศึกษา และมีรูปแบบความผูกพันแบบสับสน (Disorganized Attachment) ตามแนวคิด Attachment Theory ส่งผลให้เมื่อเผชิญความตึงเครียดมักตอบสนองด้วยการใช้ความรุนแรงผ่านอาวุธโดยทันที สอดคล้องกับ Vorada Sakulsaengprapha et al. (2018, p.9) ที่พบว่าอาวุธมีคมและปืนเป็นอาวุธที่ใช้บ่อยในคดีฆาตกรรมในกรุงเทพฯ ขณะที่ผู้ที่ใช้วัตถุเป็นอาวุธมักมีการศึกษาสูงกว่าและเติบโตจากครอบครัวที่ให้การอบรมสั่งสอน ทำให้มีความผูกพันที่มั่นคงกว่าเล็กน้อย และมีแนวโน้มไม่เลือกใช้อาวุธโดยสภาพในทันที

1.2 ปัจจัยภายใน

พัฒนาการทางจิตใจในวัยเด็กเป็นฐานสำคัญของบุคลิกภาพ การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมในวัยผู้ใหญ่ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เติบโตในครอบครัวที่ขาดการดูแล ถูกทอดทิ้งหรือเผชิญความรุนแรง ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยตาม Psychoanalysis Theory ของ Freud โดยขั้นปาก (Oral stage) ความบกพร่องในการดูแลก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ขั้นทวาร (Anal stage) ส่งผลต่อวินัยและการควบคุมตนเอง ขั้นลึงค์ (Phallic stage) การขาดแบบอย่างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมและกระบวนการเลียนแบบ (Identification)

จากผู้ปกครองที่มีบุคลิกภาพไม่มั่นคง นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพและรูปแบบความสัมพันธ์ที่เบี่ยงเบน ขั้นแฝง (Latency stage) การพัฒนาหน้าที่ของ Superego ที่ไม่สมบูรณ์ส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมแรงขับของ ID ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อเข้าสู่ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (Genital stage) ในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ความบกพร่องดังกล่าวจึงแสดงออกในรูปของการควบคุมอารมณ์ที่ต่ำและพฤติกรรมก้าวร้าวหรือรุนแรง นอกจากนี้ ผู้กระทำความผิดมักใช้กลไกป้องกันตนเอง (Defense Mechanisms) ดังนี้ (1) แบบหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) (2) แบบโยนความรู้สึกไปยังผู้อื่น (Projection) (3) แบบปฏิเสธความจริง (Denial) และ (4) แบบแบ่งแยก (Splitting) โดยแยกความรู้สึกหรือการรับรู้ออกเป็นสองขั้วอย่างสุดโต่ง สะท้อนการทำงานของ ID, Ego และ Superego ที่ไม่สมดุล ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อพฤติกรรมฆาตกรรมในวัยผู้ใหญ่

นอกจากนี้ รูปแบบการเลี้ยงดูที่ขาดความรักและความมั่นคงยังสอดคล้องกับ Analytical Psychology ของ Jung ซึ่งอธิบายว่าประสบการณ์ความรุนแรงสามารถถูกถ่ายทอดในลักษณะของแบบแผน (Archetypes) ผ่านจิตไร้สำนึกร่วม (Collective Unconscious) ส่งผลต่อการสร้างตัวตน (Self) ที่ไม่สมบูรณ์และการแสดงออกของเงา (Shadow) ในรูปของพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมรุนแรง ขณะเดียวกัน Social Learning Theory ของ Bandura ชี้ให้เห็นว่าการเผชิญความรุนแรงซ้ำ ๆ ภายในครอบครัวเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้และการเลียนแบบ ทำให้การใช้ความรุนแรงถูกมองเป็นรูปแบบหนึ่งของการแก้ไขปัญหาในวัยผู้ใหญ่

แรงจูงใจในการฆาตกรรมพบว่ามักเกี่ยวข้องกับความโกรธฉับพลัน ความรู้สึกถูกคุกคาม และการตัดสินใจตามอารมณ์ เมื่อพิจารณาตาม Kohlberg's theory of moral development พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางจริยธรรมระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Morality) โดยตัดสินใจจากผลประโยชน์ส่วนตัวและการหลีกเลี่ยงโทษมากกว่าการคำนึงถึงหลักศีลธรรมหรือผลกระทบต่อผู้อื่น นอกจากนี้พบผู้ให้ข้อมูล 1 คน ป่วยเป็นโรคจิตเภท (Schizophrenia) ซึ่งเมื่อขาดการรักษาต่อเนื่อง ส่งผลให้การทำงานของ Ego ประเมินความจริงบกพร่อง เกิดอาการหลงผิดและประสาทหลอน ขณะที่กลไกป้องกันทางจิตล้มเหลว จึงเพิ่มความเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรง สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Penney et al. (2023, p.4) และ Poonpat Kamonwutipong (2022, p.156) ที่ชี้ว่าการขาดการรักษาที่ต่อเนื่องของผู้ป่วยโรคจิต เพิ่มความเสี่ยงให้เกิดการฆาตกรรม

การเตรียมตัวก่อนก่อเหตุฆาตกรรมพบว่าผู้กระทำผิดที่มีการวางแผนมักมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมายมาก่อน ส่งผลให้เกิดความคุ้นชินต่อการละเมิดกฎหมายและการใช้ความรุนแรง สอดคล้องกับ Rational Choice Theory ซึ่งชี้ว่าผู้กระทำผิดมีการชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและความเสี่ยงจากการถูกลงโทษ ขณะที่ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมการล่วงหน้า การใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ซึ่งอธิบายได้ด้วย General Strain Theory ที่ชี้ว่าแรงกดดันทางอารมณ์และสถานการณ์คุกคามทำให้เกิดปฏิกิริยาความรุนแรงอย่างฉับพลัน

อีกทั้ง เมื่อแยกตามประเภทความผิด พบว่า กลุ่มฆ่าโดยเจตนามีฐานะดีกว่าแต่เติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีความรุนแรงหรือขัดแย้งสูง ทำให้ขาดความเคารพชีวิตผู้อื่น ซึ่งเมื่อพิจารณาตาม Kohlberg's theory of moral development สะท้อนถึงศีลธรรมระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Morality) ในขณะที่กลุ่มฆ่าโดยไม่เจตนามักมีฐานะต่ำ ขาดการสนับสนุน และใช้ความรุนแรงจากสถานการณ์เฉพาะหน้า สะท้อนจริยธรรมระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Morality) แต่มีข้อจำกัดด้านอารมณ์และสถานการณ์กดดัน ทำให้ไม่สามารถยับยั้งพฤติกรรมรุนแรงได้

1.3 ปัจจัยทางสังคม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เติบโตในครอบครัวที่ปล่อยปละละเลย ทำให้เกิดความผูกพันแบบสับสน (Disorganized Attachment) ตาม Attachment Theory การเติบโตในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ มักทำให้ตีความพฤติกรรมผู้อื่นในเชิงลบมีความเสี่ยงสูงต่อการซึมซับพฤติกรรมรุนแรงและใช้ความก้าวร้าวเป็นกลไกในการตอบสนองต่อสถานการณ์ความขัดแย้ง

พฤติกรรมเบี่ยงเบนยังสอดคล้องกับ Differential Association Theory ซึ่งชี้ว่าอาชญากรรมเกิดจาก การเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่มีค่านิยมผิดกฎหมาย โดยผู้ให้ข้อมูลหลายคนเติบโตท่ามกลางความรุนแรงหรือสารเสพติด จึงซึมซับว่าความรุนแรงเป็นวิธีแก้ปัญหา นอกจากนี้ Operant Conditioning ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมรุนแรงจะยังคงอยู่ เพราะได้รับการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) จากการยอมรับของกลุ่มเพื่อน หรือไม่ถูกลงโทษ (Lack of Punishment) เมื่อมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งล้วนเอื้อต่อคงอยู่ของพฤติกรรมอาชญากรรม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่นับถือศาสนาแบบไม่เคร่งครัด จึงมีกรอบศีลธรรมที่อ่อนแอ เมื่อพิจารณาด้วย Psychoanalysis Theory สะท้อนให้เห็นการทำงานของ Superego ที่อ่อนแอ และอาจทำให้พัฒนาการทางศีลธรรมตาม Kohlberg's theory of moral development หยุดอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Morality) หรือระดับตามกฎเกณฑ์ (Converters Morality) เพียงผิวเผิน ทำให้เมื่อเผชิญสถานการณ์ความขัดแย้งจึงไม่สามารถยับยั้งความรุนแรงได้

ด้านความขัดแย้งระหว่างบุคคล พบว่ากลุ่มธุรกิจและบุคคลใกล้ชิดมักก่อเหตุจากอารมณ์โกรธฉับพลัน ขณะที่กลุ่มขัดแย้งกับบุคคลภายนอกมักเป็นฝ่ายเริ่มความขัดแย้งเอง อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า เหยื่อส่วนใหญ่ไม่ใกล้ชิดกับผู้กระทำความผิด สวนทางกับงานของ Rawisuda Karkhong and Manote Lotrakul (2023, p.78) และ Vorada Sakulsaengprapha et al. (2018, p.9) ที่รายงานว่าผู้กระทำมักฆ่าคนใกล้ชิด ความแตกต่างนี้สะท้อนว่าลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับเหยื่อขึ้นอยู่กับบริบทสังคมชนิดคดี และแรงจูงใจในการก่อเหตุ

พฤติกรรมรุนแรงยังสัมพันธ์กับพันธะทางสังคมที่บกพร่อง ตาม Social Bonding Theory ของ Hirschi โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากขาดความผูกพันในครอบครัว ไม่มีข้อผูกมัดทางการศึกษาและอาชีพ ขาดการมีส่วนร่วมกับชุมชน และมีค่านิยมความเชื่อที่บิดเบี้ยว

ส่งผลให้กลไกทางสังคมไม่มีแรงยับยั้งพฤติกรรมผิดกฎหมาย สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Martín (2022, p.115) ที่ชี้ว่าการฆาตกรรมมักเป็นผลจากความพยายามควบคุมชีวิตที่ไร้เสถียรภาพ ซึ่งมักสัมพันธ์กับปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมหลังเกิดเหตุ ด้วย Social Bonding Theory พบความแตกต่างอย่างเด่นชัดระหว่างกลุ่มผู้กระทำความผิด 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มมอบตัว มีระดับพันธะทางสังคมสูง ไม่ใช้สารเสพติด และเป็นฝ่ายตั้งรับในเหตุการณ์ ส่งผลให้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนได้มากกว่า ขณะที่ (2) กลุ่มหลบหนี มีระดับพันธะทางสังคมต่ำ ใช้สารเสพติด มักเป็นฝ่ายเริ่มความขัดแย้งก่อน และมีค่านิยมความเชื่อที่ไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ทางสังคม จึงมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม (3) กรณีปกปิดความผิด แม้ไม่พบการใช้สารเสพติด แต่มีบุคลิกสันโดษและขาดความสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้ขาดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมที่เพียงพอในการนำไปสู่การยอมรับความผิด

ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเกิดเหตุฆาตกรรมเป็นผลมาจากปัจจัยหลายด้านที่บกพร่องพร้อมกัน โดยเฉพาะเมื่อบุคคลเผชิญความเครียดเรื้อรัง ความขัดแย้งหรือสิ่งเร้าที่กระตุ้นอารมณ์อย่างรุนแรง สอดคล้องกับงานของ Rawisuda Karkhong and Manote Lotrakul (2023, pp.78-79) ที่พบว่าความรุนแรงในครอบครัว ความสัมพันธ์ที่เป็นปัญหา ความเครียดสะสม ปัญหาสุขภาพกาย-จิตใจ และปัญหาเศรษฐกิจ ต่างมีบทบาทเสริมซึ่งกันและกันในการผลักดันพฤติกรรมรุนแรงและการฆาตกรรม

2. แนวทางการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีฆาตกรรม

2.1 นโยบาย ป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูผู้กระทำผิดในคดีฆาตกรรม

นโยบายและแนวทางฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีฆาตกรรมมุ่งการบริหารเชิงองค์รวม (Holistic Management) และหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยเน้นประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และคุณธรรมของบุคลากร ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่านโยบายปัจจุบัน โดยเฉพาะ พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เหมาะสมต่อการติดตามและลดความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำ สอดคล้องกับแนวคิด Tertiary Crime Prevention ที่มุ่งลดการกระทำผิดซ้ำขณะเดียวกัน เรือนจำได้ดำเนินโครงการบำบัดและฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ ตามแนวคิด Rehabilitation โดยการฟื้นฟูระยะสั้น เน้นสร้างวินัย การควบคุมตนเอง และวิจารณญาณ ส่วนการฟื้นฟูระยะยาว ใช้โปรแกรมเฉพาะกลุ่มตามหลัก Risk-Needs-Responsivity (RNR) ควบคู่การพัฒนาทักษะอาชีพและการจัดการอารมณ์ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานสุขภาพจิต การศึกษา และฝึกอาชีพเพื่อเสริมประสิทธิภาพการฟื้นฟูและติดตามหลังพ้นโทษ อย่างไรก็ตาม ระบบราชทัณฑ์ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและเวลา ผู้ให้ข้อมูลเสนอเพิ่มประสิทธิภาพด้วยการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และครอบครัว พร้อมพิจารณาจัดตั้งแดนควบคุมเฉพาะกลุ่มตาม พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำๆ เพื่อควบคุมและฟื้นฟูอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2 กระบวนการ แก้ไข และฟื้นฟูผู้กระทำผิดในคดีฆาตกรรม

กระบวนการแก้ไขและฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีฆาตกรรมควรมุ่งสร้างความสำนึกผิดผ่านแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เพื่อให้ผู้กระทำผิดตระหนักถึงผลกระทบต่อเหยื่อ ครอบครัว และสังคม ควบคู่กับการบำบัดทางจิตใจและการฟื้นฟูพฤติกรรม ภายใต้แนวทางสำคัญ ได้แก่

1) การประเมินสาเหตุเฉพาะรายเพื่อกำหนดแผนฟื้นฟูที่เหมาะสม

2) การผสานการฟื้นฟูพฤติกรรมและการบำบัดเชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมทักษะการควบคุมอารมณ์และการปรับตัว

3) การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อฝึกการตอบสนองตามบรรทัดฐานสังคมและการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

4) การเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายสนับสนุนเพื่อรองรับการกลับคืนสู่สังคมและลดความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำ

โดยแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับโปรแกรม Interventions with Violent Adult Males ที่เน้นพัฒนา Empathy และทักษะชีวิตผ่านกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ และโครงการ Resolve to Stop the Violence (RSVP) ที่ให้ผู้กระทำผิดสำรวจพฤติกรรมรุนแรงผ่านการเล่าเรื่องและการแสดงละคร (Drama Program) เพื่อเสริมการตระหนักรู้และควบคุมอารมณ์ แม้เรือนจำทำหน้าที่จำกัดการกระทำผิด (Incapacitation) แต่สภาพแวดล้อมอาจเอื้อต่อการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรตาม Differential Association Theory จึงจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวก เช่น โปรแกรมกลุ่มบำบัด การสนับสนุนด้านอาชีพ การติดตามโดยครอบครัวหรือคุมประพฤติ และการลดการตีตรา ซึ่งสอดคล้องกับ General Strain Theory และ Social Bonding Theory ที่ชี้ว่าการลดแรงกดดันและเสริมความผูกพันทางสังคมจะช่วยลดโอกาสกระทำผิดซ้ำในระยะยาว

2.3 แนวทางการป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการก่อเหตุฆาตกรรม

แนวทางการป้องกันและลดความเสี่ยงต่อการก่อเหตุฆาตกรรมครอบคลุมทั้งระดับบุคคล ครอบครัว สังคม และกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

1) การป้องกันระดับต้น (Primary Crime Prevention): ส่งเสริมทักษะชีวิต ค่านิยมไม่ใช้ความรุนแรง และการควบคุมอารมณ์ตั้งแต่วัยเด็กผ่านครอบครัว โรงเรียน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่สนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตั้งแต่ต้นทาง

2) การป้องกันระดับที่สอง (Secondary Crime Prevention): รัฐควรควบคุมการเข้าถึงอาวุธอย่างเข้มงวดแต่ไม่ละเมิดสิทธิ เพื่อจำกัดโอกาสในกลุ่มเสี่ยงและลดเงื่อนไขที่อาจนำไปสู่เหตุรุนแรง

3) การป้องกันระดับที่สาม (Tertiary Crime Prevention): เฝ้าระวังผู้ที่มีปัญหาทางจิตเวชหรือ มีประวัติใช้ความรุนแรงผ่านการติดตามพฤติกรรม บำบัดรักษา และสนับสนุนทางสังคมต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Permpoon Seemarak (2022, pp.145-146) ที่ระบุว่าการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในผู้มีความผิดปกติทางจิตต้องอาศัยการเฝ้าระวัง บังคับบำบัดระยะยาวควบคู่กับการรักษา และการสนับสนุนทางสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้ป่วย ขณะที่

Poonpat Kamonwutipong (2022, pp.156-157) พบว่า ผู้ป่วยโรคจิตเภทมีความเสี่ยงก่ออาชญากรรมรุนแรงสูง จึงต้องมีกลไกการรักษา การคุ้มครองสิทธิ และมาตรการทางกฎหมายตาม พ.ร.บ. สุขภาพจิต พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 เพื่อป้องกันความรุนแรงและรักษาความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม

4) การลงโทษตามสัดส่วน (Retribution): กระบวนการรับโทษและการปล่อยตัวควรเป็นไปตามความร้ายแรงของการกระทำ พร้อมคำนึงถึงการเยียวยาเหยื่อและเปิดโอกาสให้ครอบครัวผู้เสียหายมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจ

5) มาตรฐานการลงโทษที่เท่าเทียม: ผู้กระทำผิดควรได้รับโทษอย่างเสมอภาค โดยไม่ให้สิทธิพิเศษ แต่ยังต้องได้รับสิทธิพื้นฐาน เช่น การรักษาพยาบาลและอาชีพ เป็นการผสมผสานระหว่าง “การลงโทษที่เหมาะสมกับสิทธิมนุษยชน” ลดความรู้สึกอยุติธรรมและลดแรงจูงใจในการกระทำผิดซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กรมราชทัณฑ์ร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดทำฐานข้อมูลกลางแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงประวัติชีวิต ประวัติอาชญากรรม พฤติกรรมในเรือนจำ และปัจจัยเสี่ยงด้านจิตใจและสังคมของผู้ต้องขังคดีฆาตกรรม เพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำ และออกแบบแผนฟื้นฟูรายบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้มาตรการแบบเหมารวม และเพิ่มโอกาสการคืนคนดีสู่สังคม

2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการควรนำผลการศึกษาที่ชี้ถึงบทบาทของการเลี้ยงดูที่บกพร่อง ความรุนแรงในครอบครัว และการขาดทักษะควบคุมอารมณ์ ไปใช้ในการกำหนดนโยบายสนับสนุนครอบครัวกลุ่มเสี่ยง โดยเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะการจัดการอารมณ์ การแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง และการสร้างความผูกพันเชิงบวกในครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนทางสังคมจากอาชญากรรมรุนแรงในระยะยาว

3) กระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะกรมสุขภาพจิต ควรพัฒนาระบบคลินิกสุขภาพจิตเชิงรุกในชุมชน เพื่อคัดกรอง ดูแล และติดตามบุคคลที่มีปัจจัยเสี่ยงสูง เช่น ประวัติความรุนแรง การใช้สารเสพติด หรือความผิดปกติทางจิต ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการก่อเหตุฆาตกรรม การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยลดความรุนแรงก่อนเกิดเหตุ และลดภาระของระบบยุติธรรมในระยะยาว

4) กรมประชาสัมพันธ์ และ กสทช. ควรกำหนดแนวทางการรายงานข่าวคดีฆาตกรรมที่คำนึงถึงบริบทเชิงจิตใจและสังคมของผู้กระทำผิด ลดการนำเสนอแบบเหมารวม ตีตรา หรือซ้ำเติมความรุนแรง เพื่อสร้างความเข้าใจของสังคมต่อสาเหตุเชิงโครงสร้างของอาชญากรรม และเอื้อต่อการฟื้นฟูและการยอมรับผู้พ้นโทษกลับคืนสู่ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) กรมราชทัณฑ์และกรมสุขภาพจิต ควรร่วมจัดโปรแกรมที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม ตามแนวทาง Risk-Needs-Responsivity (RNR) โดยเน้นการแก้ไขปัจจัยเสี่ยงเฉพาะบุคคล เช่น การควบคุมอารมณ์ ความคิดบิดเบือน

การใช้สารเสพติด และความผูกพันทางสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการลดการกระทำผิดซ้ำหลังพ้นโทษ

2) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพี่เลี้ยงชุมชนดูแล ทำหน้าที่ติดตาม ให้คำปรึกษา และลดปัจจัยเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจของผู้พ้นโทษคดีฆาตกรรม เพื่อเสริมแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยับยั้งพฤติกรรมรุนแรง

3) มีการประสานงานระหว่างเรือนจำ หน่วยงานสาธารณสุข ศูนย์ฝึกอาชีพ ชุมชน และครอบครัว เพื่อดูแลผู้ต้องขังคดีฆาตกรรมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระหว่างจำคุกจนถึงหลังพ้นโทษ ลดช่องว่างจากการดูแลและเพิ่มโอกาสการปรับตัวเข้าสู่สังคมอย่างมั่นคง

4) ควรส่งเสริมการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับผู้ต้องขังคดีฆาตกรรม เพื่อให้ตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำต่อเหยื่อ ครอบครัว และสังคม เสริมสร้างความรับผิดชอบ และฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ชี้ถึงความสำคัญของพันธะทางสังคมต่อการลดความรุนแรง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ขยายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ศึกษาผู้กระทำผิดจากเรือนจำหลากหลายพื้นที่และกลุ่มผู้ต้องขังหญิง เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบด้านเพศ วัฒนธรรม และบริบทสังคมต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมรุนแรง

2) ศึกษาปัจจัยสุขภาพจิตเชิงลึก สำรวจความเชื่อมโยงระหว่างความผิดปกติทางจิต (เช่น Personality Disorders, PTSD, Schizophrenia) กับพฤติกรรมรุนแรง โดยใช้แบบประเมินทางจิตวิทยาร่วมด้วย

3) เปรียบเทียบแนวทางฟื้นฟูในรูปแบบต่าง ๆ ประเมินประสิทธิผลของแนวทางฟื้นฟูต่าง ๆ เช่น จิตบำบัดรายบุคคล กลุ่มบำบัด และยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทไทย

4) พัฒนาเครื่องมือการจัดทำเค้าร่างอาชญากร (Criminal Profiling) อิงข้อมูลจริงของคดีฆาตกรรมในประเทศไทย เพื่อใช้ในการสืบสวน ประเมินความเสี่ยง และออกแบบโปรแกรมฟื้นฟูเฉพาะบุคคลอย่างเป็นระบบ

บรรณานุกรม

Adshead, G., Ferrito, M., & Bose, S. (2015). Recovery after homicide: Narrative shifts in therapy with homicide perpetrators. *Criminal Justice and Behavior, 42*(1), 70-81. https://doi.org/10.1177/0093854814550030

Auty, K. M., Cope, A., & Liebling, A. (2017). Psychoeducational programs for reducing prison violence: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior, 33*, 126-143. https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.018

Bartol, C. R. & Bartol, A. M. (2017). *Criminal behavior: A psychological approach* (11th ed.). Pearson Education.

Bateman, A., Brown, D., & Pedder, J. (2010). *Introduction to psychotherapy: An outline of psychodynamic principles and practice* (4th ed.). Routledge.

Department of Corrections, Rehabilitation Division. (2018). *Manual for organizing rehabilitation programs for prisoners based on offense characteristics and criminal behavior.* http://www.correct.go.th/popmaha/image/prison_manual.pdf

Department of Corrections, Thonburi remand prison. (2024). *Statistics of Convicted Prisoners Classified by Offense Type as of February 4*, 2024. Unpublished manuscript.

Eichinger, M. & Darjee, R. (2021). Sexual homicide in Australia and New Zealand: A description of offenders, offences and victims. *Psychiatry, Psychology and Law, 28*(6), 885-908. https://doi.org/10.1080/13218719.2021.1894261

Jomdet Trimek. (2021). *Theories of Crime.* Rangsit University Press.

Kantita Sripa. (2020). *Criminal psychology* (2nd ed.). Phumphim Printing.

Khachatryan, N. & Heide, K. M. (2023). Juvenile homicide offenders: Factors in desistance after incarceration. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(3), 1-21. https://doi.org/10.3390/ijerph20032354

Lee, B. & Gilligan, J. (2005). The Resolve to Stop the Violence Project: Reducing violence in the community through a jail-based initiative. *Journal of Public Health, 27*(2), 143-148. https://doi.org/10.1093/pubmed/fdi011

Martín, D. M. (2022). Is homicide a turning point in the life of perpetrators? A narrative analysis of the life stories of marginalized and middle-class male homicide offenders in metropolitan Buenos Aires, Argentina. *Qualitative Sociology Review, 18*(4), https://www.proquest.com/scholarly-journals/is-homicide-turning-point-life-perpetrators/docview/2777503805/se-2

Milton, J., Polmear, C., & Fabricius, J. (2004). *A short introduction to psychoanalysis.* SAGE Publications.

Newburn, T. (2017). *Criminology* (3rd ed.). Routledge.

Penney, S. R., Lam, A. A., Kolla, N., Martin, K., Belfry, K., & Simpson, A. I. F. (2023). Homicide in the context of psychosis: Analysis of prior service utilisation and age at onset of illness and violence. *BJPsych Open, 9*(5), 1-8. https://doi.org/10.1192/bjo.2023.567

Permpoon Seemarak. (2022). *Mentally disordered offenders Recidivism Mental disorders Offences relating to life and body Prevention of recidivism* [Master's thesis, Thammasat University]. ThaiLis. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=648003

Poonpat Kamonwutipong. (2022). Criminal Offence of Psychiatric Patients. *Journal of Criminology and Forensic Science, 8*(1), 150-158.

Pramote Chaovasilp. (1983.) *Handbook of psychoanalytic theory*. Sahaprachapanich Ordinary Partnership.

Rawisuda Karkhong & Manote Lotrakul. (2023). *Homicide-Suicide in Thailand: A Study of Newspaper Reports, 2017-2021. Journal of the Psychiatric Association of Thailand, 68*(1), 73-80. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JPAT/article/view/260920

Sak Baworn. (2016). *Foundations of Jungian Psychology.* Smith Publishing.

Vorada Sakulsaengprapha, Vichan Peonim & Wisarn Worasuwannarak. (2018). Trends of homicidal deaths in central Bangkok, Thailand: A 5-year retrospective study. *Egyptian Journal of Forensic Sciences, 8*(1), 1-10. https://doi.org/10.1186/s41935-018-0043-0

Seksan Khruakham. (2019). *Crime Criminology and Criminal Justice* (2nd ed.) Phetkasem Printing.

Sriruen Kaewkangwan. (2019). *Theories of personality psychology* (18th ed.). Moh-Chao-Ban Publishing.

Sumonthip Jitsawang. (2013). *The life Career of Death Row Inmates* [Research Report, Chulalongkorn University]. https://doi.org/10.58837/CHULA.RES.2013.29

The National Institute of Justice's Crime Solutions. (2018). *Practice profile: Interventions with violent adult males convicted of an offense.* National Institute of Justice. https://crimesolutions.ojp.gov/ratedpractices/interventions-violent-adult-males-convicted-offense

The National Institute of Justice's Crime Solutions. (2021). *Practice profile: Psychological treatments for adults with histories of violent offending*. National Institute of Justice. https://crimesolutions.ojp.gov/ratedpractices/psychological-treatments-adults-histories-violent-offending

Unisa Lerdtomornsakul & Annop Chubamrung. (2018). *Crime and criminology* (2nd ed.) Chulalongkorn University Press.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2019). *Global study on homicide 2019*. UNODC. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf

คาสิโนในประเทศไทย*
Casinos in Thailand

*ลือชัย วงษ์ทอง***
Luechai Wongthong
*พงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์****
Phongkultorn Rojviroon
*ชวนัสถ์ เจนการ*****
Chavanut Janekarn

บทคัดย่อ

ในการศึกษาเรื่องคาสิโนในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย (1) เพื่อศึกษาการก่อเกิดนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับคาสิโนในประเทศไทย (2) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคาสิโนในประเทศไทยและในต่างประเทศ (3) เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโนในรูปแบบ Entertainment Complex และ (4) เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต ต่อการก่อเกิดคาสิโนในประเทศไทย

จากผลการศึกษาการก่อเกิดนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับคาสิโนในประเทศไทย พบว่า ต้องกำหนดเป็นนโยบายทางด้านธุรกิจคาสิโนระดับชาติ โดยมีกระทรวงมหาดไทยกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่ทำให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายให้รัฐบาลสามารถกำหนดควบคุม นโยบายของรัฐบาลทางด้านการจัดการธุรกิจการพนันเป็นนโยบายระดับชาติ

---

* *บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งในรายงานวิจัย เรื่อง "คาสิโนในประเทศไทย" (2567) สนับสนุนทุนวิจัยโดยวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*
Thia is paper is part of the project "Casinos in Thailand" (2024), Supported by Graduate School of Public Administration, Burapha University
** *วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*
Graduate School of Public Administration, Burapha University
*** *คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*
Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy
**** *วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University
Received: *18 November 2025* ***Revised:*** *19 February 2026* ***Accepted:*** *23 February 2026*

จากผลการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคาสิโนในประเทศไทยและในต่างประเทศ พบว่า การก่อเกิดสถานคาสิโนต้องมีนโยบายของรัฐในการจัดการตั้งกระทรวงขึ้นมาเพื่อกำหนดนโยบายการพนันโดยเฉพาะการทำงานในระดับกระทรวงแต่ว่ารัฐบาลก็ยังไม่มีนโยบายใด ๆ เกี่ยวกับการเปิดบ่อนการพนันเสรีอย่างเป็นรูปธรรมนัก นอกจากการเสนอประเด็นทางสังคมว่าต้องการที่จะนำธุรกิจการพนันที่อยู่นอกกฎหมายมาเป็นธุรกิจภายใต้กฎหมาย เช่น กรณีของหวยใต้ดิน ได้ถูกนำมาเป็นหวยบนดินแล้ว กฎหมายคาสิโนและความเป็นไปได้ในการนำกฎหมายคาสิโนไปปฏิบัติในประเทศไทย การเปิดสถานคาสิโนถูกกฎหมายจะต้องผูกขาดโดยรัฐบาล

จากผลการศึกษาระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโนในรูปแบบ Entertainment Complex พบว่า รูปแบบการพนันของต่างประเทศซึ่งมีการดำเนินการและประสบผลสำเร็จมาแล้ว ได้แก่ เครือรัฐออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา พบว่าการบริหารจัดการส่วนใหญ่รัฐจะใช้คณะกรรมการควบคุมการพนัน (Commission) ทำหน้าที่บริหารจัดการ การพนันสถานคาสิโนต่าง ๆ ในการกำกับดูแลและควบคุม และระบบการบริหารควบคุมภายในสถานคาสิโน

จากผลการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต ต่อการก่อเกิดคาสิโนในประเทศไทย พบว่า มีผลเสียมากกว่าผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต การนำนโยบาย เปิดบ่อนคาสิโนไปปฏิบัติมีผลต่อสังคมและคุณภาพชีวิต ทำให้เกิดการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย จริยธรรมในการทำงานลดลง ทำให้จำนวนผู้ติดการพนันมีเพิ่มมากขึ้น เกิดปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพจิตเด็กและเยาวชนชอบเล่นการพนัน

คำสำคัญ : คาสิโน, ประเทศไทย

Abstract

This study examines casinos in Thailand with the following objectives: 1) to study the formation of government policies related to casinos in Thailand, 2) to examine laws concerning casinos in Thailand and other countries, 3) to analyze administrative and management systems for casino services as entertainment complexes, and 4) to investigate the economic, social, and quality-of-life impacts of the establishment of casinos in Thailand.

The findings on the formation of government policy related to casinos in Thailand indicate that casino business policy should be established as a national policy. The Ministry of Interior should play a key role in formulating government policy to legalize gambling, thereby enabling the government to regulate and control it.

The findings on laws related to casinos in Thailand and other countries indicate that the establishment of a casino requires a clear state policy and an administrative body or ministry specifically responsible for gambling policy. However, the government

has not yet formulated a concrete policy on the liberalization of casino operations. Existing social issues have mainly focused on bringing illegal gambling activities under legal regulation, as seen in the case of underground lotteries being transformed into legal lottery schemes. In this regard, the possibilities of implementing casino legislation and the operation of legal casinos in Thailand should be operated under state monopoly by the government.

The findings on administrative and management systems for casino services in the form of entertainment complexes show that the gambling models in foreign countries such as Australia, the United Kingdom, and the United States have been successfully implemented. In these countries, casino operations primarily involve a gambling commission, which is responsible for supervising, controlling, and overseeing both casino operations and internal management systems.

The findings on the economic, social, and quality-of-life impacts of establishing casinos in Thailand indicate that the negative effects outweigh the positive effects. The implementation of casino policy affects society and quality of life, leading to policy-level corruption, declining work ethics, an increase in gambling addiction, family problems, mental health issues, and gambling behaviors among children and youths.

Keywords: Casino, Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทยการเปิดบ่อนการพนันเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ดังปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาทั่วไป พระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวงในอดีตประเทศไทยเคยพยายามเปิดบ่อนอย่างถูกกฎหมาย โดยอนุญาตให้เฉพาะคนที่รวยเท่านั้นเข้าไปเล่นในสโมสรได้ เพื่อหวังผลประโยชน์จากการพนันเป็นรายได้ของรัฐ แต่ในความเป็นจริงบุคคลทั่วไปสามารถเข้าไปเล่นได้โดยไม่คำนึงถึงฐานของผู้เล่นแต่อย่างใด ผลที่ตามมาคือประชาชนที่เสียการพนันจนหมดตัวจะประสบปัญหาทางครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจมีปัญหาทางสังคม เช่น อาชญากรรมตามมา ทำให้สถานคาสิโนกลายเป็นแหล่งมั่วสุมการพนันและบ่อเกิดแห่งปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจ สังคมตามมา เมื่อมีการโจมตีจากสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป จึงทำให้รัฐบาลปิดบ่อนตั้งแต่นั้นมา มาตรการทางกฎหมายจึงกลายเป็นการควบคุมการพนันอีกครั้ง

เมื่อรัฐบาลไม่อนุญาตให้เปิดบ่อนการพนันอย่างถูกกฎหมาย จึงมีผลให้ผู้ที่ชอบเล่นการพนันหันเข้าไปเล่นในบ่อนที่ลักลอบเปิดขึ้นอย่างผิดกฎหมาย บ่อนที่ลักลอบเปิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดจึงมีจำนวนมากมาย

บ่อนการพนันในต่างประเทศนับว่าส่งผลกระทบต่อชีวิตคนไทยอย่างมาก ได้แก่ บ่อนพนันตามแนวชายแดน ซึ่งคนไทยทั่วไปสามารถลักลอบเข้าไปเล่นการพนันอย่างสะดวก ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อคนไทย ดังปรากฏในเอกสารของสภาความมั่นคงแห่งชาติว่า “ในกรณีบ่อนตามแนวชายแดนในประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นจุดผ่านแดน ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในขณะนี้ นอกจากจะเป็นเหตุของการรั่วไหลของเงินตราอย่างไม่สมควรแล้ว ยังเป็นบ่อเกิดปัญหาสังคมรูปแบบต่าง ๆ ทั้งปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัว และปัญหาอื่น ๆ ทางการไทยคงไม่เข้าไปก้าวก่าย หรือห้ามปรามได้ เพราะเป็นเขตอำนาจอธิปไตยของประเทศเพื่อนบ้าน”

คณะผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่องคาสิโนในประเทศไทย ในด้านการก่อเกิดนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับคาสิโนในประเทศไทย ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคาสิโนในประเทศไทยและในต่างประเทศ ด้านระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโนในรูปแบบ Entertainment Complex และด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต ต่อการก่อเกิดคาสิโนในประเทศไทย โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ กฎหมายการพนันในประเทศไทย แนวคิดและทฤษฎีองค์การและการจัดการ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารการพัฒนา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบของการเปิดบ่อนคาสิโน แนวคิดเกี่ยวกับการพนัน แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

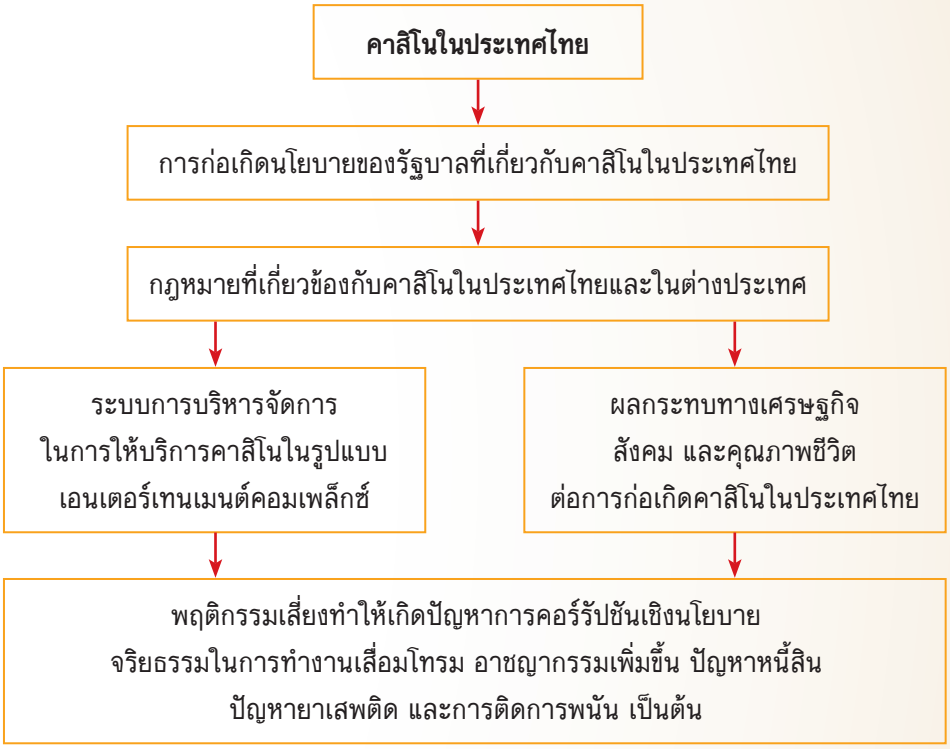
▣ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการก่อเกิดนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับคาสิโนในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคาสิโนในประเทศไทยและในต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโนในรูปแบบ Entertainment Complex
4. เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต ต่อการก่อเกิดคาสิโนในประเทศไทย

▣ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีองค์ความรู้เกี่ยวกับบ่อนคาสิโน แนวคิดเกี่ยวกับการออกกฎหมาย แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ กฎหมายการพนันในประเทศไทย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารพัฒนา ผลกระทบของการเปิดบ่อนคาสิโน แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบ แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการพนัน แนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำมาใช้ประกอบในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 *กรอบแนวคิด*

หมายเหตุ. จากคณะผู้วิจัย

ทฤษฎี และแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ แนวคิดเกี่ยวกับการออกกฎหมายการพนันในประเทศไทย กฎหมายมีการจัดรูปแบบคล้ายคลึงกับการทำธุรกิจ โดยมีลักษณะองค์กรและเป้าหมายทางการค้าเหมือนกับในอุตสาหกรรมอื่น ๆ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารพัฒนา การศึกษาส่วนใหญ่พบความจริงที่ว่าการพนันถูกกระตุ้นโดยบริษัทและหน่วยงานของรัฐ จนกระทั่งกลายเป็นอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ดำเนินการภายใต้ระบบที่มีความสลับซับซ้อนระหว่างชาติและวัฒนธรรมโลก แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการพนัน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ผลกระทบของการเปิดบ่อนคาสิโน เป็นการผสมผสานคาสิโนที่ถูกกฎหมายเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ แนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ต่อองค์การ ตั้งอยู่บนความไม่แน่นอน อาจเกิดจากปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอก และถ้าเกิดขึ้นจริงจะนำพาองค์การไปสู่ภาวะวิกฤต ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบกับประชากรและการสร้างฐานะข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

วิธีดำเนินการศึกษา

ทำการศึกษาในลักษณะการวิจัยประยุกต์ ใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักวิชาการภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชน และองค์กรเอกชน นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา แล้วนำมาเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณาและสรุปเชิงวิเคราะห์ (Luechai Wongthong, 2024, p. 12)

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาการก่อเกิดนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับคาสิโนในประเทศไทย

รัฐบาลก็ยังไม่มีนโยบายใด ๆ เกี่ยวกับการเปิดบ่อนการพนันเสรี อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการเสนอประเด็นทางสังคมว่าต้องการที่จะนำธุรกิจการพนันที่อยู่นอกกฎหมายมาเป็นธุรกิจภายใต้กฎหมาย เช่น กรณีของหวยใต้ดินได้ถูกนำมาเป็นหวยบนดินแล้ว

การเปิดสถานคาสิโนอย่างถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น น่าจะมีข้อเสียมากกว่าข้อดี แต่อย่างไรก็ตาม ก็ต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของรัฐบาลและบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จะเป็นผู้วินิจฉัยว่าประเทศไทยควรจะเปิดเสรีบ่อนคาสิโนอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งถ้าหากคิดจะให้มีการเปิดจริง ๆ แล้ว การขอประชามติจากประชาชนจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดในสังคมประชาธิปไตยแบบไทย ๆ เพราะผลกระทบของการเปิดบ่อนการพนันอย่างถูกต้องนั้น แม้ว่าจะทำให้ประเทศไทยมีเงินตราต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น และรัฐบาลมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีเพิ่มมากขึ้น และคนไทยไปเล่นการพนันในต่างประเทศน้อยลงก็ตามแต่ก็จะมีผลกระทบต่อสังคมไทยโดยส่วนรวมเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านศาสนา ศิลปกรรม และปัญหาสังคมก็อาจจะติดตามมา ทั้งในประเด็นการมอมเมาเยาวชนและคนไทยที่ชอบการพนันให้หลงมัวเมาในอบายมุขจนไม่เป็นอันประกอบอาชีพสุจริต ซึ่งอาจจะเป็นผลเสียต่อประเทศในระยะยาวได้

จากการวิเคราะห์การก่อเกิดสถานคาสิโนสำหรับประเทศไทยหากมีการผลักดันให้สถานคาสิโนเปิดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้น จะต้องกำหนดเป็นนโยบายทางด้านธุรกิจคาสิโนระดับชาติ โดยมีกระทรวงมหาดไทย ควบคุมกำกับดูแลโดยใกล้ชิดในด้านการจัดเก็บภาษีเพื่อเพิ่มรายได้ ให้แก่ประเทศและสกัดกั้นไม่ให้เงินไหลออกไปยังบ่อนการพนันรอบ ๆ ชายแดน ช่วยแก้ปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ และทำให้รัฐสามารถเข้าจัดการควบคุมธุรกิจการพนันเถื่อนที่ลักลอบทำกันอยู่ในเวลานี้ได้มากขึ้น คัดคนเข้าเล่นด้วยเกณฑ์บางประการเพื่อลดการกระทบกระเทือนต่อฐานะครอบครัว ตั้งใกล้แหล่งท่องเที่ยวห่างไม่เกิน 100 กิโลเมตร

การนำไปปฏิบัติเมื่อพิจารณานโยบายของรัฐบาลที่ประเทศอื่น ๆ พบว่ามีสองแนวทางหลักในเรื่องของการพนัน แนวทางแรก ได้แก่ การทำให้การพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมายและปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าของและผู้เล่นมีโทษโดยการปรับและจำคุก อีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่ การยอมรับว่าการปราบปรามเป็นสิ่งที่ยาก เพราะต้นทุนค่าใช้จ่ายมีมูลค่าสูง การทำให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายเปิดโอกาสให้

รัฐบาลนำการพนันออกจากมุมมืดของสังคม สามารถกำหนดควบคุม และนำรายได้บางส่วนมาใช้ เจ้าของบ่อนการพนันและนักเล่นพนันสามารถนำเงินมาช่วยเหลือสังคมแทนที่การจ่ายค่าสินบนแก่ตำรวจ

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคาสิโนในประเทศไทยและในต่างประเทศ

การเปิดสถานคาสิโนถูกกฎหมายจะต้องผูกขาดโดยรัฐบาลหรือเป็นธุรกิจการเจ้าของคนเดียว ควรจะจดเป็นนิติบุคคลเพราะจะเสียภาษีในอัตรา 30% เท่านั้น ในขณะที่อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในส่วนของเงินได้สุทธิที่เกิน 4 ล้านบาทต้องเสียภาษีถึง 37%

การก่อเกิดสถานคาสิโน นโยบายของรัฐปัจจุบันเหตุผลใหญ่สุดที่ควรจะทำอยู่ที่ป้องกันไม่ให้เงินรั่วไหลออกนอกประเทศมากจนเกินไป เพราะเวลานี้มันไหลออกทุกทิศทุกทาง ทุกวัน ทุกสัปดาห์ ตลอดทั้งปี และมากขึ้นเรื่อย ๆ ระบบเศรษฐกิจก็เหมือนร่างกายมนุษย์ถ้าเลือดไหลออกเรื่อย ๆ โดยไม่หาทางป้องกันร่างกายก็จะอ่อนแอ เม็ดเงินรั่วไหลออกไปสู่คาสิโนชายแดนเพิ่มมากขึ้น จนถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามทางเศรษฐกิจของชาติ ประเทศที่มีสถานท่องเที่ยวชื่อดังของโลก ก็มีคาสิโนที่ถูกกฎหมาย จึงไม่แปลกที่ประเทศไทยจะมีบ้างแต่ต้องมีมาตรการควบคุมที่เข้มงวดกับผู้ที่จะเข้าเล่น เน้นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตั้งอยู่ห่างไกลความเจริญ เช่น ทุ่งกุลาร้องไห้

การเปิดสถานคาสิโนถูกกฎหมายจะทำให้รัฐบาลได้รายได้เพิ่มขึ้นมากมายแต่ลงทุนเพียงเล็กน้อย จึงควรมีนโยบายทางด้านการจัดการธุรกิจการพนันเป็นนโยบายระดับชาติ การจัดการองค์กรโดยให้มีหลักการและรูปแบบการบริการคือ มีการจัดการตั้งกระทรวงขึ้นมาเพื่อกำหนดนโยบายการพนันโดยเฉพาะการทำงานในระดับกระทรวงทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 หน่วยงานสำคัญ คือ หน่วยงานที่ควบคุมดูแลด้านการพนันทายผลการแข่งขันและเกมต่าง ๆ และหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่ควบคุมดูแลการดำเนินงานทางด้านลอตเตอรี่ ซึ่งสาเหตุสำคัญที่มีการแยกหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่ควบคุมดูแลการดำเนินงานด้านลอตเตอรี่ออกมาต่างหากเฉพาะ

จากการพบข้อบกพร่องของพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ดังที่ได้มีการสรุปมาแล้วข้างต้น จึงเห็นควรเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. เห็นควรแก้ไขบทบัญญัติตามมาตรา 4 ซึ่งบัญญัติว่า ห้ามมิให้อนุญาตจัดให้มีหรือเข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นอันระบุไว้ในบัญชี ก. ท้ายพระราชบัญญัตินี้หรือการเล่นซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน หรือการเล่นอันร้ายแรงอื่นใดซึ่งรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่ได้ออกกฎกระทรวงระบุเพิ่มเติมห้ามไว้ แต่เมื่อรัฐบาลพิจารณาเห็นว่าณ สถานที่ใดสมควรจะอนุญาตภายใต้บังคับเงื่อนไขใด ๆ ให้มีการเล่นชนิดใด ก็อนุญาตได้โดยออกพระราชกฤษฎีกาในพระราชบัญญัตินี้

การเล่นระบุไว้ในบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัตินี้ หรือการเล่น ซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน หรือการเล่นอื่นใด ซึ่งรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่ได้ออกกฎกระทรวงระบุเพิ่มเติมไว้จะจัดให้มีขึ้น เพื่อเป็นทางนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่ผู้จัดโดยทางตรงหรือทางอ้อม ได้ต่อเมื่อรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่หรือพนักงานผู้ออกใบอนุญาตเห็นสมควรและออกใบอนุญาตให้ หรือมีกฎกระทรวงอนุญาตให้จัดขึ้นโดยไม่ต้องมีใบอนุญาต

ในการเล่นอันระบุไว้ในวรรค 2 ข้างต้นนั้น จะพนันกันได้เฉพาะเมื่อได้มีใบอนุญาตให้จัดมีขึ้นหรือมีกฎกระทรวงอนุญาตให้จัดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาต

การเล่นหมายเลข 5 ถึง 15 ในบัญชี ข. หรือการเล่นซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน หรือการเล่นอื่นใดซึ่งรัฐมนตรีเจ้าหน้าที่ได้ออกกฎกระทรวงระบุเพิ่มเติมไว้นั้น จะให้รางวัลตีราคาเป็นเงินไม่ได้ และห้ามมิให้ผู้ใดรับรางวัลที่ให้ไปแล้วกลับคืน หรือรับซื้อหรือแลกเปลี่ยนรางวัลนั้นในสถานงาน หรือการเล่น หรือบริเวณต่อเนื่องในระหว่างมีงานหรือการเล่น

โดยห้ามเล่นการพนันทุกประเภททั้งในที่สาธารณะและรโหฐาน เว้นแต่การออกสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือการออกสลากเป็นครั้งคราวเพื่อการกุศล เพื่อให้สอดคล้องกับหลักทางโลกที่ถือว่าการพนันเป็นทางแห่งหายนะ และทางธรรมที่ประสงค์ให้ทุกคนเป็นคนดี ห้ามเกี่ยวข้องกับการพนันเป็นอันขาด เช่นเดียวกับสาธารณรัฐสิงค์โปร์การพนันถูกควบคุมโดยรัฐอย่างเคร่งครัด โดยห้ามเล่น ทั้งในที่สาธารณสถานและที่รโหฐานเพราะการพนันเป็นการก่อให้เกิดความรำคาญแก่สาธารณชน หรือแม้แต่ชาติตะวันออกกลางที่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น รัฐคูเวต ก็ห้ามเล่นการพนันโดยเด็ดขาด

2. ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการสันนิษฐานตามมาตรา 6 ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวง หรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย เว้นแต่ผู้ซึ่งเพียงแต่การดูการเล่นในงานรื่นเริงสาธารณะหรือในงานนักขัตฤกษ์หรือในที่สาธารณสถานเพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 33 ที่ว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและขัดต่อหลักกฎหมายอาญาที่ให้ถือว่ายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำผิด รวมทั้งยังขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนกฎหมายลักษณะพยาน การที่จะลงโทษผู้ที่อยู่ด้วยในวงเล่น ก็ให้ดำเนินในวิธีปกติเหมือนเช่นคดีทั่ว ๆ ไป เพราะกฎหมายการพนันเป็นลักษณะของกฎหมายอาญาอย่างหนึ่ง ซึ่งจำเลยจะต้องได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่ มิใช่ผลักดันภาระการพิสูจน์ให้จำเลย

3. ให้ยกเลิกบทบัญญัติที่ว่าด้วยการแถมพกและให้รางวัล ตามมาตรา 8 ซึ่งบัญญัติว่าการจัดให้มีการแถมพกพาหรือรางวัลด้วยการเสี่ยงโชคโดยวิธีใด ๆ ในการประกอบกิจการค้าอาชีพ จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตก่อนจึงจะทำได้ เนื่องจากไม่มีองค์ประกอบของการพนัน เพราะว่าผู้บริโภคมีแต่ทางได้แต่เพียงอย่างเดียว และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ให้มีการแข่งขันโดยเสรีทางการค้าอย่างเป็นธรรม

4. แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่ว่าด้วยการขายสลากเกินราคาตามมาตรา 9 ทวิ ซึ่งบัญญัติว่าห้ามมิให้ผู้ใดเสนอขายหรือขายสลากกินแบ่งที่ออกจำหน่ายตามมาตรา 9 และที่ยังมิได้ออกรางวัลเกินกว่าราคาที่กำหนดในสลาก เพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายการพนันตามบัญญัติมาตรานี้มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดแนวทางมิให้ผู้ขายเอาเปรียบผู้ซื้อได้ด้วยการขายสลากเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้ในตัวสลาก

และในขณะเดียวกัน หากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติในมาตรา 9 ทวินี้ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษหนักกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ในปัจจุบัน

4.1 ใช้มาตรการทางด้านธุรกิจ โดยสำนักงานสลากกินแบ่งต้องให้ส่วนลดแก่ผู้ค้าส่งมากขึ้น เพื่อผู้ค้าส่งจะสามารถให้ส่วนลดกับผู้ค้าปลีกได้ จึงจะเป็นส่วนต่างของกำไรที่เหมาะสม หมายความว่ารัฐจะต้องยอมเสียสละกำไรจากการขายสลากกินแบ่งเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายเอาไว้ให้ได้

4.2 ใช้มาตรการทางด้านกฎหมาย โดยการเพิ่มโทษสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายอย่างชัดเจน เพราะเมื่อสำนักงานสลากกินแบ่งให้ส่วนลดตามความเหมาะสมแล้ว ถ้าผู้ค้าปลีกยังขายเกินราคาอีก ก็ต้องได้รับโทษเพิ่มขึ้นตามที่ได้มีการแก้ไขจากมาตรการนี้

5. สำหรับการพนันที่ชอบด้วยกฎหมาย คือ การออกสลากกินแบ่งรัฐบาล สลากการกุศลทุกประเภท ที่องค์กรของรัฐจัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งการเล่นใด ๆ ที่มีลักษณะของการเสี่ยงโชค ให้สำนักงานสลากเป็นองค์กรในการรับผิดชอบ เพื่อพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เล่นได้ และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งพุทธศักราช 2517 อีกส่วนหนึ่งด้วย

3. ระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโนในรูปแบบ Entertainment Complex

จากผลการศึกษาเรื่องระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโนภายใต้กรอบแนวคิดของระบบการบริหารจัดการ โดยศึกษาจากผลงานการวิจัยที่นักวิจัยได้ค้นคว้ารูปแบบการพนันของต่างประเทศ ซึ่งมีการดำเนินการและประสบผลสำเร็จมาแล้ว ได้แก่ เครือรัฐออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา มีข้อสรุปดังนี้

1. ระบบการบริหารจัดการในการให้บริการของสถานคาสิโน ใช้แนวคิดการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่ไปกับการจัดหาความสนุกสนานอย่างหลากหลายที่สุดให้แก่แขกและผู้มาใช้บริการในสถานคาสิโน (Sangsit Piriyarangsan, 1996, pp. 18-30) โดยรูปแบบการให้บริการส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะ Entertainment Complex ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โรงแรม โรงภาพยนตร์ ห้องประชุม ร้านค้าปลีก สวนสนุก บาร์ไนต์คลับ เลาจน์ ดิสโกเธค ฯลฯ และเกมที่ได้รับอนุญาตให้เล่นในสถานคาสิโน เช่น แบล็คแจ็ค (blackjack) คอมเพททิชันแบล็คแจ็ค (competition blackjack) รูเล็ต (roulette) คอมเพททิชันรูเล็ต (competition roulette) บัคคารา (Baccarat) มินิไดซ์ (mini-dice) ไฟว์การ์ดสตั๊ดโปกเกอร์ (five-card stud poker) คาริบเบียนสตัดโปกเกอร์ (Caribbean stud poker) คีโน (keno) เฟดเดรอลวีล (Federal wheel หรือ similar to the money wheel) เฟดเดรอลโปกเกอร์ (federal poker) คอมเพททิชันโปกเกอร์ (competition poker) ไพโกว์ (Chinese game of pai gow) ทูอัพแอนด์ไดซ์เรส (two–up and dice race หรือ a horse racing game) ตู้พนัน (gaming machines) และแจ็คพอท (jackpots) เป็นต้น

2. การบริหารจัดการสถานคาสิโนพบว่า รัฐจะเป็นผู้ควบคุมระบบการบริหารจัดการสถานคาสิโน โดยใช้กฎหมายเป็นตัวกำหนดกำกับและดูแลอนุญาตให้มีการเล่นการพนัน

โดยส่วนใหญ่รัฐจะจัดให้มีคณะกรรมการควบคุมการพนัน (Commission) ทำหน้าที่บริหารการพนันในสถานคาสิโน รัฐจะเป็นผู้ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจคาสิโน โดยส่วนใหญ่จะเป็นเอกชน สถานคาสิโนจะเปิดให้เล่นเกมประเภทที่ได้รับอนุญาต และต้องจัดให้เล่นบริเวณที่รัฐกำหนด หรืออนุญาตให้จัดสร้างสถานคาสิโนเท่านั้น เพราะเหตุว่าการพนันเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการถ่ายเทเงินทองจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งในเวลาอันรวดเร็ว เป็นกิจกรรมที่ยั่วยุอารมณ์คนให้เอาชนะในเกมการแข่งขันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งถ้าไม่มีการควบคุมอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้เกิดการคดโกง หลอกลวง และมีปัญหาติดตามมา เมื่อขาดการควบคุม หลอกลวง จะเกิดมีพวกมาเฟียเข้ามาเกี่ยวข้องกับสถานคาสิโนปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป ปัจเจกบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนัน และตกอยู่ในภาวะที่ควบคุมตนเองไม่ได้จนเหมือนคนขาดสติมีอยู่โดยทั่วไปและยากที่จะปฏิเสธได้ ผู้ที่ติดการพนันจนถอนตัวไม่ขึ้น แม้จะเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ แต่ก็สามารถสร้างปัญหาใหญ่ ๆ ต่อตัวเอง ครอบครัว คนรอบข้าง และสังคมโดยส่วนรวมได้เสมอ ด้วยเหตุนี้ ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ จึงต้องมีการกำกับและดูแลการพนันบนพื้นฐานของนโยบายอาชญากรรมและนโยบายทางสังคมควบคู่กันไป

ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์การก่อเกิดสถานคาสิโน สำหรับประเทศไทยหากมีการผลักดันให้สถานคาสิโนเปิดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้น จะต้องกำหนดเป็นนโยบายทางด้านธุรกิจคาสิโนระดับชาติ โดยมีกระทรวงมหาดไทย ควบคุมกำกับดูแลโดยใกล้ชิดในด้านการจัดเก็บภาษี เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศและสกัดกั้นไม่ให้เงินไหลออกไปยังบ่อนการพนันรอบ ๆ ชายแดน ช่วยแก้ปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่และทำให้รัฐสามารถเข้าจัดการควบคุมธุรกิจการพนันเถื่อนที่ลักลอบทำกันอยู่ในเวลานี้ได้มากขึ้น คัดคนเข้าเล่นด้วยเกณฑ์บางประการเพื่อลดการกระทบกระเทือนต่อฐานะครอบครัว ตั้งใกล้แหล่งท่องเที่ยวห่างไม่เกิน 100 กิโลเมตร

การนำไปปฏิบัติ เมื่อพิจารณานโยบายของรัฐบาลที่ประเทศอื่น ๆ พบว่ามีสองแนวทางหลักในเรื่องของการพนัน แนวทางแรก ได้แก่ การทำให้การพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมายและปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าของและผู้เล่นมีโทษโดยการปรับและจำคุก อีกแนวทางหนึ่งได้แก่ การยอมรับว่าการปราบปรามเป็นสิ่งที่ยาก เพราะต้นทุนค่าใช้จ่ายมีมูลค่าสูง การทำให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายเปิดโอกาสให้รัฐบาลนำการพนันออกจากมุมมืดของสังคม สามารถกำหนดควบคุม และนำรายได้บางส่วนมาใช้ เจ้าของบ่อนการพนันและนักเล่นพนันสามารถนำเงินมาช่วยเหลือสังคมแทนที่การจ่ายค่าสินบนแก่ตำรวจ

การเปิดสถานคาสิโนถูกกฎหมายจะต้องผูกขาดโดยรัฐบาล การก่อเกิดสถานคาสิโนนโยบายของรัฐปัจจุบันเหตุผลใหญ่สุดที่ควรจะทำอยู่ที่ป้องกันไม่ให้เงินรั่วไหลออกนอกประเทศมากจนเกินไปเพราะเวลานี้มันไหลออกทุกทิศทุกทาง การเปิดสถานคาสิโนถูกกฎหมายจะทำให้รัฐบาลได้รายได้เพิ่มขึ้นมากมายแต่ลงทุนเพียงเล็กน้อย จึงควรมีนโยบายทางด้านการจัดการธุรกิจการพนันเป็นนโยบายระดับชาติ การจัดการองค์กรโดยให้มีหลักการ

และรูปแบบการบริการ คือ มีการจัดการตั้งกระทรวงขึ้นมาเพื่อกำหนดนโยบายการพนันโดยเฉพาะการทำงานในระดับกระทรวง

รัฐบาลก็ยังไม่มีนโยบายใด ๆ เกี่ยวกับการเปิดบ่อนการพนันเสรีอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการเสนอประเด็นทางสังคมว่าต้องการที่จะนำธุรกิจการพนันที่อยู่นอกกฎหมายมาเป็นธุรกิจภายใต้กฎหมาย เช่น กรณีของหวยใต้ดินได้ถูกนำมาเป็นหวยบนดินแล้ว

การบริหารจัดการส่วนใหญ่ พบว่า รัฐจะใช้คณะกรรมการควบคุมการพนัน (Commission) ทำหน้าที่บริหารจัดการการพนันสถานคาสิโนต่าง ๆ หน้าที่หลักโดยทั่วไปของคณะกรรมการควบคุมการพนัน (Commission) ที่รัฐใช้ควบคุมบริหารจัดการสถานคาสิโนโดยทั่วไป การดำเนินงานของคณะกรรมการจะมีเจ้าหน้าที่ของกรมการคลังและการเงิน (Department of Treasury and Finance) ให้การช่วยเหลือร่วมกับสำนักงานผู้ตรวจสอบของรัฐบาล (government Inspectors Office) ซึ่งประจำอยู่ที่สถานคาสิโนแต่ละแห่ง ผู้ตรวจสอบจะทำหน้าที่ตรวจตราการพนันที่สถานคาสิโนและไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทที่เกิดขึ้น คณะกรรมการควบคุมการพนันมีหน้าที่ในการกำกับดูแล และควบคุมการพนัน เพื่อให้การเล่นการพนันดำเนินไปด้วยความซื่อตรง ปราศจากการแทรกแซงของบรรดาอาชญากร และการเอารัดเอาเปรียบลูกค้า ตลอดจนถึงการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการพนันแก่รัฐมนตรีที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ นอกจากนี้ก็ยังมีหน้าที่ส่งเสริมการทำวิจัยและตรวจสอบเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการพนัน ตลอดจนการบริหารเงินกองทุนเพื่อสนับสนุนชุมชน (The community support levy) และการบริหารการควบคุมภายในผู้ที่ถือใบอนุญาตคาสิโนจะต้องอยู่ภายใต้ระบบการควบคุมภายในอย่างกว้างขวาง ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการเงินทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการพนันที่ทำให้เกิดกำไรเบื้องต้นต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ตรวจสอบ (Government Inspectorate) การตรวจนับเงินสดทุกวันจากกล่องที่ใส่เงินที่โต๊ะพนัน (table drop boxes) จะต้องมีผู้ตรวจสอบเข้าร่วมด้วย ผลชนะจากการพนันในแต่ละวันต้องมีการลงนาม และให้การรับรองโดยผู้ตรวจสอบ และระบบการบริหารควบคุมภายในสถานคาสิโน

4. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต ต่อการก่อเกิดคาสิโนในประเทศไทย

ผลจากการศึกษาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต พบว่า การก่อเกิดคาสิโนมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของชุมชน มีผลเสียมากกว่าผลดี โดยพบว่าอาจทำให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย จริยธรรมในการทำงานเสื่อมโทรม ปัญหาหนี้สิน ปัญหายาเสพติด การติดการพนัน และปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น

ผลจากการศึกษาทางด้านการนำนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตไปปฏิบัติ พบว่า ด้านการนำนโยบายเปิดบ่อนคาสิโนไปปฏิบัติมีผลเสียมากกว่าผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต โดยด้านการนำนโยบายเปิดบ่อนคาสิโนไปปฏิบัติมีผลต่อสังคม และคุณภาพชีวิต โดยทำให้จำนวนผู้ติดการพนันมีเพิ่มมากขึ้น เกิดปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพจิต เด็กและเยาวชนชอบเล่นการพนัน คือ เล่นไพ่ เล่นพนันบอล หวยใต้ดิน บนดิน ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจ

การใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน เรื่องชีวิตกับความเสี่ยงของโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรม กับสถาบันรามจิตติ

การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป จะเป็นการวิเคราะห์ที่อยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจของประเทศหรือของพื้นที่ เช่น การเปลี่ยนแปลงเรื่องผลผลิตและการจ้างงาน และประชากรส่วนไหนจะได้ประโยชน์และส่วนไหนเกิดความสูญเสีย เรื่องเหล่านี้จะเป็นที่สนใจของผู้ตัดสินใจในการวิเคราะห์ เกี่ยวข้องกับความรู้พื้นฐานก็ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับลักษณะและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ ในการวิเคราะห์จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลและรายงานเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่มีการวิเคราะห์และจัดพิมพ์เผยแพร่ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรส่วนรวม ซึ่งได้แก่ มวลรวมผลผลิต (GDP) ระดับการจ้างงาน รายได้เฉลี่ย มูลค่าการส่งออกและนำเข้า จะเป็นข้อมูลที่มีอยู่และพร้อมจะนำมาใช้ได้ จากนั้นก็ระบุสาขาหรืออุตสาหกรรมพื้นฐานหรือปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจ มีความเจริญเติบโตหรือถดถอย ในรูปของผลกระทบต่อ GDP และการจ้างงาน รวมทั้งปัจจัย และสาเหตุที่ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าหรือถดถอย การวิเคราะห์อาจรวมถึงกลไกการดำเนินงาน ความได้เปรียบเสียเปรียบในการผลิตหรือให้บริการ แต่ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมและตัวแปรเศรษฐกิจส่วนรวมที่สำคัญ เช่น การเพิ่ม GDP การสร้างงาน และแรงกดดันต่อเงินเฟ้อ เป็นต้น จากนั้นเป็นการประเมินโครงการโดยเฉพาะตามหลักต้นทุน และผลตอบแทนจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนที่สังคมจะได้รับและต้นทุนที่เกิดจากการมีโครงการ

การประเมินผลกระทบทางสังคมจะพิจารณาศักยภาพผลกระทบของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นนโยบาย แผนงาน และโครงการที่มีต่อประชาชนและชุมชนท้องถิ่น จุดเน้นของการวิเคราะห์จะอยู่ที่ประเภท ขนาด และระยะเวลาของผลกระทบ โดยเฉพาะจะเน้นให้ความสนใจไปที่การสร้างแนวคิดและการวัดผลกระทบที่มีต่อประชาชนในท้องถิ่น ครอบครัวและองค์กร เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ธุรกิจอุตสาหกรรม และสถาบันท้องถิ่น เช่น รัฐบาลท้องถิ่น ศาสนา และการศึกษา รวมทั้งการวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขผลกระทบ การติดตามผลกระทบที่คาดไว้ และการติดตามวิธีการแก้ไขผลกระทบ ข้อมูลทางสังคมที่ต้องการจึงมีทั้งข้อมูลในระดับชุมชน สถาบัน และบุคคล การประเมินผลกระทบทางสังคม จึงนำเอาองค์ความรู้และประสบการณ์อันหลากหลายจากวิทยาการสาขาต่าง ๆ มาเป็นประโยชน์ ทำให้การตัดสินใจเชิงนโยบายมีแง่มุมรอบด้านมากขึ้น

แนวทางการวิเคราะห์และการประเมินผลกระทบทางสังคม ในการดำเนินงานเพื่อประเมินผลกระทบของโครงการนั้น จำเป็นต้องเริ่มด้วยการสร้างฐานข้อมูล เพื่อวัดว่าประชากร สถาบัน และบุคคลจะตอบสนองต่อโครงการที่เสนออย่างไร การสร้างฐานข้อมูลจะเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลก่อนที่จะมีการวางแผนโครงการ และในระยะเริ่มแรกของการมีโครงการ ข้อมูลจะมีหลายประเภทและหาได้จากหลายแหล่งชุมชนหรือพื้นที่เป้าหมาย อาจเคยมีการศึกษาวิจัยมาก่อนแล้วในอดีต ดังนั้น การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล รายงานการศึกษาวิจัย และการติดต่อกับองค์กรของ

รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น และช่วยให้นักวิเคราะห์เกิดความคุ้นเคยกับลักษณะของโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่โครงการจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ การออกภาคสนาม เพื่อสังเกตการณ์และการปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนและประชาชนท้องถิ่นในระยะเริ่มแรกก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน เพื่อให้นักวิเคราะห์เห็นสภาพแท้จริงของท้องถิ่น รวมทั้งโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมที่เป็นจริง การวิเคราะห์ประชากรก็เป็นสิ่งจำเป็นในขั้นตอนเริ่มแรกนี้ ระเบียบวิธีการดังกล่าวก็สามารถนำมาใช้วัดผลกระทบต่าง ๆ ได้ เช่น ข้อมูลสำมะโนจะเป็นข้อมูลพื้นฐานต่อการวิเคราะห์ประชากรและการสร้างฐานะข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันข้อมูลจากการสำรวจและการสังเกตการณ์ก็เป็นข้อมูลสำคัญต่อการประมาณการประชากรและผลกระทบ

▣ อภิปรายผลการศึกษา

1. การศึกษาการก่อเกิดนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับคาสิโนในประเทศไทย โดยนโยบายสาธารณะ ดังกล่าวคือกิจกรรมหรือสิ่งที่รัฐบาลเลือกจะกระทำหรือไม่กระทำของรัฐบาลเพื่อสังคมส่วนรวมบนพื้นฐานหลักกฎหมายเพื่อชี้นำให้มีกิจกรรม/การกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการวิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น ๆ พบว่าจากการวิเคราะห์การก่อเกิดนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับคาสิโนในประเทศไทย สำหรับประเทศไทยหากมีการผลักดันให้สถานคาสิโนเปิดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้น จะต้องกำหนดเป็นนโยบายทางด้านธุรกิจคาสิโนระดับชาติ โดยมีกระทรวงมหาดไทยกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่ทำให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายให้รัฐบาลสามารถกำหนดควบคุมนโยบายของรัฐบาลทางด้านการจัดการธุรกิจการพนันเป็นนโยบายระดับชาติ การจัดการองค์กรโดยให้มีหลักการและรูปแบบการบริการ คือ มีการจัดการตั้งกระทรวงขึ้นมาเพื่อกำหนดนโยบายการพนันโดยเฉพาะการทำงานในระดับกระทรวง แต่ว่าคาสิโนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีผลเสียมากกว่าผลดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chankanit, K. Suriyamanee, (1981, p. 35) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานคาสิโนในประเทศไทย โดยศึกษาจากวุฒิสมาชิกและสภาผู้แทนราษฎรพบว่า การจัดตั้งสถานคาสิโนในประเทศไทยมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ยาก ทั้งนี้ เนื่องจากวุฒิสมาชิกและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดตั้งสถานคาสิโนขึ้นในประเทศไทย มีผลเสียมากกว่าผลดี นอกจากนี้ยัง พบว่า การศึกษา อาชีพ และประเภทของสมาชิกภูมิภาคที่ได้รับการคัดเลือกและเลือกตั้ง ประสบการณ์ การเล่นการพนันที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดทัศนคติของวุฒิสมาชิกและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผันแปรไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangsit Piriyarangsan (1996, pp. 18-30) พบว่า จนกระทั่งขณะนี้คนไทยจำนวนมากยังไม่เห็นด้วยกับการเปิดบ่อนคาสิโน ความกลัวและความวิตกต่อนโยบายเปิดสถานคาสิโนถูกกฎหมายของคนส่วนใหญ่มาจากความหวั่นเกรงว่า นักการเมืองที่กำลัง

มีอำนาจทางการเมืองจะเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกับธุรกิจเรียกว่า “คอร์รัปชันเชิงนโยบาย” คนจำนวนมากยังหวั่นเกรงว่าปัญหาอาชญากรรมจะเพิ่มมากขึ้น จริยธรรมในการทำงานจะเสื่อมโทรมลง ผู้คนจำนวนมากจะติดการพนันและมีปัญหาหนี้สินติดตามมา

2. การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคาสิโนในประเทศไทยและในต่างประเทศ พบว่า การก่อเกิดสถานคาสิโนต้องมีนโยบายของรัฐในการจัดการตั้งกระทรวงขึ้นมาเพื่อกำหนดนโยบายการพนันโดยเฉพาะการทำงานในระดับกระทรวง แต่ว่ารัฐบาลก็ยังไม่มีนโยบายใด ๆ เกี่ยวกับการเปิดบ่อนการพนันเสรีอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการเสนอประเด็นทางสังคมว่าต้องการที่จะนำธุรกิจการพนันที่อยู่นอกกฎหมายมาเป็นธุรกิจภายใต้กฎหมาย เช่น กรณีของหวยใต้ดิน ได้ถูกนำมาเป็นหวยบนดินแล้ว กฎหมายคาสิโนและความเป็นไปได้ในการนำกฎหมายคาสิโนไปปฏิบัติในประเทศไทย การเปิดสถานคาสิโนถูกกฎหมายจะต้องผูกขาดโดยรัฐบาล โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการออกกฎหมาย โดยกฎหมายมีการจัดรูปแบบคล้ายคลึงกับการทำธุรกิจโดยมีลักษณะองค์กรและเป้าหมายทางการค้าเหมือนกับในอุตสาหกรรมอื่น ๆ การศึกษาส่วนใหญ่พบความจริงที่ว่าการพนันถูกกระตุ้นโดยบริษัทและหน่วยงานของรัฐ จนกระทั่งกลายเป็นอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ดำเนินการภายใต้ระบบที่มีความสลับซับซ้อนระหว่างชาติและวัฒนธรรมโลก และเป็นการผสมผสานคาสิโนที่ถูกกฎหมายเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ โดย Voradej Chandarasorn (2012, pp. 35-36) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ 4 ฝ่าย คือ (1) ฝ่ายการเมือง หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีที่มีส่วนกำหนดนโยบาย และกำหนดฝ่ายปฏิบัติ คือ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (2) หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในระบบราชการ ซึ่งเป็นกลไกหลักของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม (3) ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยจะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้น ๆ และ (4) ผู้ได้รับผลจากนโยบาย คือ ผู้รับบริการหรือมีความเชื่อมโยงการพึ่งพาตลอดจนความเป็นอิสระขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

3. การศึกษาระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโนในรูปแบบ Entertainment Complex พบว่า จากการวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการในการให้บริการคาสิโน โดยมีรูปแบบการพนันของต่างประเทศ มีการดำเนินการและประสบผลสำเร็จมาแล้ว ได้แก่ เครือรัฐออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา มีการบริหารจัดการส่วนใหญ่รัฐจะใช้คณะกรรมการควบคุมการพนัน (Commission) ทำหน้าที่บริหารจัดการการพนันสถานคาสิโนต่าง ๆ ในการกำกับดูแลและควบคุม และระบบการบริหารควบคุมภายในสถานคาสิโน โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการพนัน มีการจัดรูปแบบคล้ายคลึงกับการทำธุรกิจโดยมีลักษณะองค์กรและเป้าหมายทางการค้าเหมือนกับในอุตสาหกรรมอื่น ๆ การศึกษาส่วนใหญ่พบความจริงที่ว่า การพนันถูกกระตุ้นโดยบริษัทและหน่วยงานของรัฐ จนกระทั่งกลายเป็นอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ดำเนินการภายใต้ระบบที่มีความสลับซับซ้อนระหว่างชาติและวัฒนธรรมโลก และเป็น

การผสมผสานคาสิโนที่ถูกกฎหมายเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ

4. การเพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต ต่อการก่อเกิดคาสิโนในประเทศไทย พบว่า มีผลเสียมากกว่าผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต โดยด้านการนำนโยบายเปิดบ่อนคาสิโนไปปฏิบัติมีผลต่อสังคม และคุณภาพชีวิต โดยทำให้มีจำนวนผู้ติดการพนัน เพิ่มมากขึ้น เกิดปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพจิต เด็กและเยาวชนชอบเล่นการพนัน คือ เล่นไพ่ เล่นพนันบอล หวยใต้ดิน และบนดิน โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pornchita Krisdavanich (2002, p. 14) ได้ศึกษาผลกระทบจากบ่อนการพนันตามแนวชายแดน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ่อนเกาะกง ราชอาณาจักรกัมพูชา ผลการศึกษาพบว่า บ่อนการพนันมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยมีผลกระทบในแง่ลบมากกว่าแง่บวก โดยผลกระทบแง่ลบด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ การเกิดปัญหาหนี้สินและขาดแคลนเงินสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนผลกระทบแง่ลบด้านสังคมที่สำคัญ ได้แก่ การก่อให้เกิดภาพพจน์ในแง่ลบแก่ประเทศ เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

การจัดตั้งสถานคาสิโนนั้น ควรจัดทำเป็นกฎหมาย ให้มีกฎหมายพิเศษมีแนวทางของกฎหมายต่าง ๆ มาร่วมกัน ดังนี้

1. กฎหมายจัดตั้งสถานคาสิโนเป็นพื้นที่พิเศษ เปรียบดังเช่น กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

2. กฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานแรงงาน ซึ่งเกี่ยวกับการทำงานเต็มเวลา นอกเวลา

3. กฎหมายเกี่ยวกับการภาษี ซึ่งต่างจากกฎหมายต่าง ๆ ที่จัดเก็บภาษีให้ส่วนกลางและท้องถิ่นในพื้นที่

4. กฎหมายเกี่ยวกับสลากกินแบ่ง

5. กฎหมายเกี่ยวกับโรงแรม

6. กฎหมายเกี่ยวกับการพนันผลการแข่งขันอาทิ ฟุตบอล ม้าแข่ง โดยจำกัดผลการแข่งขันไม่ให้แทงตามร้าน ท้องถนน หรือที่อื่น ๆ

7. กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

8. กฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดรายได้ของคนเข้าใช้บริการสถานคาสิโน

9. การอนุญาตให้ผู้ประกอบการจัดตั้งสถานคาสิโน โดยดำเนินการขอใบอนุญาตครั้งเดียวสามารถดำเนินการได้ทั้งหมด ซึ่งรัฐเก็บค่าธรรมเนียมภาษีหรือผลประโยชน์โดยตรงและจัดสรรกลับคืนสู่ท้องถิ่น การให้เปิดคาสิโนถูกต้องตามกฎหมายโดยผู้ประกอบการเอกชน รัฐบาลเปิดการประมูลใบอนุญาตอย่างเสรี มีหน่วยงานของทางราชการเป็นผู้กำกับดูแล

10. ให้มีการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการควบคุมการพนัน ทำหน้าที่บริหารจัดการการพนันเพื่อให้การเล่นการพนันดำเนินการไปด้วยความซื่อตรง ปราศจากการแทรกแซง ของบรรดาอาชญากรและการเอารัดเอาเปรียบลูกค้า ทั้งนี้ให้ใช้ตัวแบบการควบคุมของสหราชอาณาจักรเป็นแนวทางในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายการจ้างงาน ต้องเน้นแรงงานภายในประเทศเท่านั้น และมีกฎหมายคุ้มครองด้านแรงงานและสวัสดิการที่เป็นธรรม

2. สถานที่ตั้ง ควรเป็นแหล่งที่ตั้งที่ต้องการพัฒนา ไม่ควรเป็นแหล่งชุมชนที่เจริญแล้ว เช่น ภูเก็ต พัทยา

3. ควรมีข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้เล่นว่าต้องมีหลักทรัพย์ในการเล่นการพนันในสถานคาสิโนเท่าไรในแต่ละครั้ง จึงจะสามารถเข้าเล่นได้

4. รัฐบาลควรกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการควบคุมในการเปิดบ่อนคาสิโนเสรีในประเทศให้ชัดเจน เพื่อลดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชน

5. รัฐบาลต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงผลดีผลเสียของการมีบ่อนคาสิโนในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ตั้งคณะกรรมการจากบุคคลหลายด้านทั้งภาครัฐและเอกชนในการดูแล และจัดตั้งสถานคาสิโน

2. ตั้งคณะกรรมการที่เป็นองค์กรอิสระติดตามและประเมินผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจที่มีต่อชุมชนที่มีสถานคาสิโน

3. สถานศึกษาควรรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนมีระเบียบวินัยในตนเองและตระหนักถึงผลเสียของการเล่นการพนัน

4. การอนุญาตให้เปิดบ่อนคาสิโนเสรีที่ถูกกฎหมายควรกำหนดกฎเกณฑ์มาตรการรองรับให้รัดกุม

5. รัฐต้องมีมาตรการที่เข้มงวดกับผู้ทำผิดกฎหมายในการเล่นการพนัน

6. การบริหารจัดการปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนสนับสนุนให้การบริการคาสิโนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. รัฐต้องควบคุมให้มีระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพ สามารถเดินทางไปได้อย่างรวดเร็ว ปลอดภัย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกรณีการแย่งลูกค้าของบริษัทเดินรถ หรือป้องกันการผูกขาดการให้บริการโดยเอกชนเพียงรายเดียว

8. รัฐต้องควบคุมป้องกันมิให้เกิดการใช้คาสิโนเป็นแหล่งฟอกเงิน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. จัดทำเอกสารเผยแพร่ให้ความรู้ทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการพนันว่ามีผลได้ผลเสียอย่างไร

2. ระบบบริหารจัดการใช้แนวคิดในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่กับการจัดหาความสนุกสนานให้แก่ผู้ใช้บริการในลักษณะ Entertainment Complex ได้แก่

1) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โรงแรม โรงภาพยนตร์ เป็นต้น

2) มีเกมส์ที่ได้รับอนุญาตให้เล่น ซึ่งการกำหนดเป็นเกมส์ประเภทใดนั้นให้กำหนดโดยกฎหมาย เพื่อสร้างหลักประกันว่าการพนันจะไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและการดำเนินธุรกิจนั้นต้องเป็นไปอย่างซื่อสัตย์ ผู้เข้าไปเล่นการพนันจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม เด็กและผู้ด้อยโอกาสต้องได้รับการคุ้มครองมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับคาสิโน

3) สถานที่ตั้งคาสิโนควรเป็นระบบปิด หมายความว่า ไม่ให้มีการเคลื่อนที่เล่นการพนัน เช่น การพนันบนเรือ บนรถโดยสาร เป็นต้น เช่นที่มีการดำเนินการอยู่ในสหรัฐอเมริกา

3. โครงสร้างระบบการบริหารจัดการคาสิโนควรถูกควบคุมกำกับดูแลโดยรัฐบาลเท่านั้น

4. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ต่อไปอีกครั้งเมื่อเวลาผ่านไป 5 ปีเพื่อเปรียบเทียบผล

5. ควรมีการศึกษาวิจัยและติดตามเรื่องผลกระทบทางด้านสังคม และทางเศรษฐกิจหลังจากที่มีสถานคาสิโนที่ถูกกฎหมาย

6. ควรมีการศึกษาถึงการมีคาสิโนว่าสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เพียงใด และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตชุมชนเพียงใด

7. การจัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินของผู้มาใช้บริการและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องภายในบริเวณพื้นที่โดยรอบสถานคาสิโน

บรรณานุกรม

Chankanit, K. Suriyamanee. (1981). *The establishment of casinos in Thailand: Trends and impacts*. Master's thesis, Mahidol University.

Luechai Wongthong. (2024). *Statistical knowledge using statistical software for social science research.* College of Public Administration, Burapha University.

Pornchita Krisdavanich. (2017). *The Impact of Gambling Establishments Along the Border A Case Study of the Koh Kong Casino in Cambodia*. Master's thesis, College of Public Administration, Burapha University.

Sangsit Piriyarangsan. (1996). *The casino industry in the United Kingdom and Australia in The gambling industry in Thailand, England, the United States, Australia, and Malaysia.* Trassawin.

Voradej Chandarasorn. (2012). *Theory of public policy implementation.* Textbook Project, University Researchers Association of Thailand, Faculty of Public Administration, National Institute of Development Administration (NIDA).

Influences of Adverse Childhood Experiences on Recidivism of Youth in Juvenile Practice and Training Center

*Rawitsara Yamkead**
*Veenukarn Rujiprak***
*Sunee Kanyajit****
*Natthapon Sokanta*****

บทคัดย่อ

Thailand has prioritized the rule of law under its Sustainable Development Goals (SDGs), particularly Goal 16, which seeks to promote peaceful and inclusive societies, ensure access to justice for all, and build effective, accountable, and inclusive institutions at all levels. One important target under this goal is Target 16.2, which aims to end abuse, exploitation, trafficking, and all forms of violence and torture against children. Although the Thai government has placed importance on monitoring violence against children and youths, Thailand continues to be reported as having a relatively high rate of child abuse. Adverse Childhood Experiences (ACEs) have been shown to significantly influence juvenile delinquency and recidivism. This study aimed to examine (1) Adverse Childhood Experiences among juveniles, (2) the relationship between ACEs and types of offenses, and (3) the influence of ACEs on juvenile recidivism among juveniles in Juvenile Practice and Training Centers. Using a quantitative approach, data were collected through

* *Program in Criminology and Justice, Mahidol University*
** *Program in Criminology and Justice, Mahidol University*
*** *Program in Criminology and Justice (International Program), Mahidol University*
**** *Program in Criminology and Justice, Mahidol University*
Received: *14 March 2026* ***Revised:*** *26 May 2026* ***Accepted:*** *27 May 2026*

self-administered questionnaires from 327 juveniles aged 15-17 years. The results indicated that 58.1% of the juveniles had grown up in families involving parental separation or divorce. Approximately 30% of juveniles experienced household substance abuse and parental incarceration. Furthermore, between 10% and 20% of the respondents reported family-related problems, such as domestic violence and household mental illness. Regarding the relationship analysis, offenses against life and bodily integrity were associated with physical abuse, while sexual offenses were associated with emotional abuse, sexual abuse, household substance abuse and parental incarceration. Property offenses were associated with physical abuse, substance abuse, parental separation or divorce, and having a family member with a criminal history. Drug-related offenses were associated with physical abuse, while offenses under the Firearms Act were associated with both physical and sexual abuse. Furthermore, physical and sexual abuse emerged as significant predictors of juvenile recidivism. The findings underscore the crucial role of ACEs in juvenile offending and emphasize the need for trauma-informed interventions in juvenile rehabilitation.

Keywords: Adverse Childhood Experience, Recidivism, Juvenile Practice and Training Center

Introduction

The Thai government has established policies consistent with Sustainable Development Goals (SDGs) following the United Nations' announcement in 2016. A revised conceptual framework has been developed to integrate the economic, social, and environmental dimensions with Thailand's SDG implementation. Among the key issues identified by the SDGs is the elimination of violence against children, which aligns with sub-goals 16.2 related to ending abuse, exploitation, trafficking and all forms of violence against and torture of children (Centre for SDG Research and Support (SDG Move), Faculty of Economics, Thammasat University, n.d.). Therefore, violence against children has been a consistent concern for both the Thai government and society, with continuous monitoring in place, owing to the multifaceted consequences of violence and trauma experienced during childhood, impacting not only individuals' physical and psychological well-being, but also exerting broader effects on society. Nadine Burke

Harris, the founder of the Center for Youth Wellness, described the experience of physical and psychological trauma in childhood as Adverse Childhood Experiences (ACEs), which refer to abusive, neglect, and household dysfunction, thereby emphasizing their profound and long-term impacts on health and development. A UNICEF report indicated that children who have experienced Adverse Childhood Experiences face long-term consequences for mental health including anxiety, stress, low self-esteem and depression, which may ultimately lead to suicidal tendencies and substance abuse. (UNICEF Thailand, 2022, pp. 2-4) Beyond psychological problems, children were also found to face adjustment challenges in social settings. They tend to be overly wary and distrustful in their relationships along with high-risk sexual behaviors, which may ultimately result in offending behaviors. Considering that adolescence is a developmental stage characterized by learning and adaptation to the surrounding environment, growing up with experiences of trauma and violence may unconsciously shape how youths perceive and respond to challenges, which can later manifest as delinquent or criminal behaviors. (Centers for Disease Control and Prevention, 2024, October 8; Yodsawadi Thipphayamongkol-udom et al., 2021, pp. 13-60)

Although the Thai government has been making continuous efforts to monitor and address violence against children, according to the United Nations, Thailand has consistently ranked among the top ten countries worldwide with the highest rates of violence against women and children. Approximately one-third of these cases involve psychological violence. However, only 17 percent of victims sought assistance from available services. The situation of violence against youths in Thailand has shown an alarming increase in both frequency and severity. The Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) reported that 4.2 percent of children had experienced severe physical violence from their parents. This figure excludes other inappropriate behaviors such as sexual abuse, neglect, or abandonment (National Statistical Office of Thailand, 2023, p. 20). Furthermore, Data from the Department of Children and Youth (2021, pp. 40-42) show that reports of child abuse in Thailand remained consistently high between 2016 and 2020, including physical, emotional, and sexual abuse cases. Similarly, the Department of Women's Affairs and Family Development (2023, p. 19) found that Bangkok, Ratchaburi, and Chiang Mai recorded the highest numbers of domestic violence cases, indicating that child and family violence remains a persistent national concern.

From a theoretical standpoint, the occurrence of juvenile delinquency can be attributed to multiple interrelated factors. One of the key explanatory frameworks is Agnew's General Strain Theory (Agnew, 1992, pp. 47-87). which posits that exposure to negative stimuli such as family violence, neglect, or social exclusion creates strain that may lead individuals to engage in criminal behavior, particularly when they lack effective coping mechanisms. Moreover, several supporting theories suggest that household dysfunction and poor familial relationships play a significant role in influencing juvenile recidivism, as unstable family environments may hinder emotional development and reinforce maladaptive behavioral patterns. For the rehabilitation of juveniles under the Department of Juvenile Observation and Protection, the Centers for Training and Development of Children and Youth play an important role in the juvenile justice process. These centers are responsible for rehabilitating and training juvenile offenders through behavior modification, education, and preparation for reintegration into society (Department of Juvenile Observation and Protection, 2019, p. 2). Most juveniles undergoing rehabilitation come from complex family backgrounds and have experienced violence, neglect, or other adverse childhood experiences (Fox et al., 2015, pp. 163-173; Schorr et al., 2020).

Therefore, understanding the underlying causes of juvenile delinquency is crucial, as such behavior not only affects both offenders and victims but also perpetuates a continuing cycle of violence. It is important to recognize that youths who have been victims of violence or adverse childhood experiences (ACEs) may later become perpetrators themselves. Previous studies have supported this intergenerational transmission of violence, revealing a significant correlation between types of delinquent behavior and the presence of adverse childhood experiences. Examining these underlying causes not only helps prevent the recurrence and transmission of violence across generations but also provides a foundation for developing appropriate strategies to rehabilitate and heal youths affected by ACEs. Such understanding is essential to breaking the cycle of trauma and preventing its continuation among future generations. The Centers for Training and Development of Children and Youth therefore play a crucial role in the rehabilitation and reintegration of juvenile offenders, helping them return to society and reduce the risk of reoffending. Furthermore, insights gained from these initiatives contribute to the formulation of effective

national policies aimed at ending child abuse and preventing juvenile delinquency in ways that are contextually appropriate to Thailand's social and cultural framework.

Research Objectives:

1) To explore the adverse childhood experiences (ACEs) of juveniles in juvenile training and rehabilitation centers.

2) To examine the relationship between ACEs and the types of offenses committed by juveniles.

3) To investigate the influence of ACEs on juvenile recidivism within juvenile training and rehabilitation centres.

Literature Review

Adverse Childhood Experiences (ACEs)

Adverse Childhood Experiences (ACEs) refer to traumatic events that occur between birth and 17 years of age, including abuse, neglect, and household dysfunction. These experiences, either through direct victimization or witnessing violence from parents, guardians, or family members, are considered key factors contributing to long-term physical, behavioural, and psychological outcomes. Individuals who have been exposed to adverse childhood factors are often at risk of substance abuse, negative behavioural patterns, and mental health disorders. Furthermore, those with high ACE scores are more than fourteen times at risk of suicidal behaviour. When its about risk and negative behavioural, many documentary found link between ACEs with Anti-social behaviour, offending behaviour prior to adolescence, as well as a history of arrest during childhood and adolescence (Fagan & Novak, 2017, pp. 395-417; Hambrick et al., 2017, pp. 140-149; Hunt et al., 2017, pp. 391-402) and recidivism in juvenile before progressing into criminal pathways later in life (Craig et al., 2017, pp. 34-45; Wolff & Baglivio, 2017, pp. 1495-1521) Moreover, it was also found that types of offenses committed relate to some of ACEs factor for example emotional neglect and domestic violence relate to perpetration of sexual abuse against minors. (Levenson et al., 2014, pp. 340-359). The adverse experiences include: Physical abuse, Emotional abuse, Sexual abuse, Physical neglect, Emotional neglect, and Household dysfunctional.

Juvenile and Recidivism

Juvenile offending is addressed differently across countries, with many legal systems defining a minimum age of criminal responsibility or a minimum age for legal punishment. In Thailand, children and juveniles accused of criminal offenses are defined by statutory age classifications

under Section 4 of the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Case Procedure Act B.E. 2553 (2010). A child refers to a person aged over 10 years but not exceeding 15 years, while a juvenile refers to a person aged over 15 years but under 18 years of age.

Regarding recidivism, Maltz (1984, p. 54) defined recidivism as the commission of additional offenses after an offender has been arrested and sanctioned, or when an individual violates the conditions of probation or parole. Recidivism may involve offenses that are unrelated to the original offense, and repeated offending is often described in criminology as habitual or chronic offending, which is associated with greater difficulty in behavioral rehabilitation and long-term desistance from crime. There are growing evidence suggesting that adverse childhood experiences (ACEs) are associated with juvenile offending and patterns of reoffending.

Previous research has indicated that juvenile who have been childhood trauma more likely to come into contact with the justice system and to engage in repeated offending over time. This suggests that childhood adversity may have a stronger impact on offending behavior during adolescence, a developmental period characterized by emotional and behavioral vulnerability. (Schorr et al., 2020; Yannon et al., 2024, pp. 1696-1714) In addition, empirical evidence direct forms of abuse, particularly physical and emotional abuse, are strongly linked to aggressive behavior and antisocial tendencies later in life Schorr et al., 2020; Widom & Maxfield, 2001, p.2) In addition, empirical evidence forms of abuse, particularly physical and emotional abuse, are strongly linked to aggressive behavior and antisocial tendencies later in life (Schorr et al., 2020; Widom & Maxfield, 2001, p.2). Especially, Juveniles who have experienced adverse childhood experiences (ACEs) are more likely to engage in delinquent behavior and participate in gang-related criminal activities. Moreover, higher ACE scores are associated with an increased likelihood of juvenile recidivism. (Wolff et al., 2015, pp. 1210-1242). These findings suggest that early exposure to violence can influence how juveniles cope with stress and problems, often leading to unhealthy or aggressive responses. As a result, such experiences may increase the likelihood of continued offending. Overall, previous research highlights the importance of addressing childhood trauma as part of efforts to reduce juvenile recidivism and to improve rehabilitation outcomes.

Adverse Childhood Experiences (ACEs) and Juvenile Offending

A substantial body of research has demonstrated a strong association between adverse childhood experiences (ACEs) and a wide range of antisocial outcomes. ACEs have been linked to externalizing behavioral problems in childhood (Hunt et al., 2017, pp. 391-402) early onset of delinquency, and increased likelihood of juvenile arrest (Baglivio et al., 2015, pp. 229-241; Fagan & Novak, 2017, pp. 395-417; Hambrick t al., 2017, pp. 140-149). They are also associated with violent and aggressive behaviors (Fox et al., 2015, pp. 163-173), as well as recidivism and the development of persistent criminal trajectories (Craig & Zettler, 2020, pp. 27-44; Wolff & Baglivio, 2017, pp. 1495–1521). Beyond antisocial behavior, ACEs are closely related to substance use. Evidence suggests that higher ACE scores are associated with earlier initiation, longer duration, and more severe patterns of substance use in adulthood. Individuals with severe substance dependence are more likely to report exposure to at least one category of ACE compared to those without such conditions (Mongan et al., 2025; Rakovski et al., 2024; Sebalo et al., 2023). These patterns may be explained by the impact of early adversity on emotional regulation, coping strategies, and personality traits such as impulsivity and aggression, which can increase vulnerability to substance misuse.

Among justice-involved youth, ACEs have been consistently identified as a key risk factor for offending and reoffending. Higher ACE scores are associated with an increased likelihood of rearrest and shorter time to recidivism following release (Baglivio et al., 2015, pp. 229-241; Wolff et al., 2015, pp. 1210-1242). In addition, cumulative ACE exposure has been linked to earlier onset of offending and more persistent delinquent behavior over time (Baglivio et al., 2015, pp. 229-241). Even exposure to a single type of adversity may increase the risk of continued antisocial behavior, substance use, and criminal involvement into adulthood (Dube et al., 2003, pp. 564-572; Schorr et al., 2020; Zlotnick et al., 2004, pp. 1177-1181).

Even though previous research has consistently demonstrated an association between adverse childhood experiences (ACEs) and juvenile offending, recent evidence suggests that cultural context may influence how such experiences are perceived, interpreted, and normalized (Lansford et al., 2015, pp. 1417-1428). In some contexts, harsh parenting or violence within the family may be viewed as normal discipline, leading children and adolescents to be less likely to recognize these experiences as abuse.

Existing literature also suggests that universal definitions of child maltreatment may not be equally understood across sociocultural contexts. Although experiences of abuse and neglect may appear similar, the way individuals interpret and respond to these experiences can differ across cultures. Therefore, some forms of child maltreatment may become normalized or overlooked through family beliefs and cultural contexts, which may contribute to the intergenerational continuation of violence (Cho, 2020; Lansford et al., 2015, pp. 1417-1428; Zhu et al., 2025). These differences may affect how trauma is perceived, how psychological distress is expressed, and how children develop responses to stress and adversity.

Previous studies have linked ACEs with various forms of juvenile offending, including violent behavior, substance use, antisocial behavior, and recidivism. However, empirical evidence within the Thai context remains limited, particularly among justice-involved youth. Most existing studies have been conducted in Western settings, while studies examining specific ACE domains in relation to offending patterns and recidivism among juveniles in the Thai juvenile justice system remain limited.

Research Methodology

Study Design and Area

This research employs a quantitative approach to examine ACEs among juveniles in juvenile training and rehabilitation centers. A multistage sampling approach was employed. In the first stage, simple random sampling using a lottery method was applied to select representative Juvenile Training and Rehabilitation Centers from each region of the country, with one center selected per region. At this stage, the units of sampling were the rehabilitation centers. The data were collected through a self-questionnaire from participants who were residing in Juvenile Training and Rehabilitation Centers. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula, based on a population of 1,372 juveniles across Thailand as of January 21, 2023. The calculated minimum sample size was 310 participants. In the second stage, non-probability sampling was applied using a quota sampling method. Quotas were based on the proportional distribution of the juvenile population across regions, as reported by the Department of Juvenile Observation and Protection as of January 21, 2023. Within each selected center, participants were recruited in proportions

reflecting the regional population distribution, in accordance with criteria identified through a review of the relevant literature. At this stage, the units of analysis were individual juveniles. The four selected centers were: Ban Karuna Juvenile Training and Rehabilitation Center for Boys (n = 53); Juvenile Training and Rehabilitation Center Region 7 (Chiang Mai) (n = 73); Juvenile Training and Rehabilitation Center Region 5 (Ubon Ratchathani) (n = 141); and Juvenile Training and Rehabilitation Center Region 9 (Songkhla) (n = 60). The final sample consisted of 327 juveniles. The self-administered questionnaire was divided into three sections, as follows: (1) general information, (2) information related to juvenile recidivism, and (3) the Adverse Childhood Experiences (ACE) questionnaire. The variables obtained from these sections were used to examine the relationships between ACEs and juvenile recidivism, as well as between ACEs and types of offenses. Following data coding, all data were entered into SPSS for statistical analysis. Descriptive statistics, including frequencies, percentages, means, and standard deviations, were used to summarize participant characteristics and ACE domains. Chi-square tests were conducted to examine associations between categorical variables, particularly between ACE domains and types of offenses. Binary logistic regression analysis was performed to examine the effects of ACE domains on juvenile recidivism, as recidivism was treated as a dichotomous outcome variable (repeat offending vs. non-repeat offending). Statistical significance was set at $p < .05$.

Research Data Instruments

A self-administered questionnaire was designed to assess information about background characteristics of the participants such as age and education, juvenile recidivism consisting of Types of offenses and recidivism, and Adverse Childhood Experiences (ACEs). The Adverse Childhood Experiences (ACE) Questionnaire was adapted from the original CDC–Kaiser ACE Study Questionnaire. The questionnaire was developed based on ACE Study conducted by the Centers for Disease Control and Prevention (CDC) to assess adverse experiences during childhood. The original CDC–Kaiser ACE Study Questionnaire demonstrated acceptable reliability across three domains, including abuse, neglect, and household dysfunction, with Kappa coefficients ranging from 0.55 to 0.77 (95% CI: 0.47–0.85), and an internal consistency reliability (Cronbach's alpha) of 0.88. For the Thai version of the Adverse Childhood Experiences (ACE) Questionnaire used in this study, which consisted of 27 items, reliability was assessed using

Cronbach's alpha coefficient. The analysis yielded a Cronbach's alpha of 0.938, The instrument used Likert-scale items to measure emotional abuse, physical abuse, emotional neglect, and physical neglect. Household-related experiences, including domestic violence, substance abuse, mental illness, parental divorce or separation, and incarceration of a household member, were assessed using yes/no questions.

Sampling and Ethics

In this study, participants were selected to complete the assessment through coordination and assistance from staff members at the Juvenile Training and Rehabilitation Centers selected through the sampling process. Centers staff assisted in recruiting and identifying eligible juveniles in accordance with the study's inclusion criteria. Which included juveniles aged between 15 and 17 years, regardless of gender.

Ethical approval for this study was obtained from Mahidol University. Following ethical approval, an official permission letter was issued by the university and submitted to the Director-General of the Department of Juvenile Observation and Protection, in accordance with the regulations governing research data collection within agencies under the Department of Juvenile Observation and Protection. After approval was granted by the Department, coordination was carried out with designated staff members at each selected center, and data collection was conducted in strict compliance with risk prevention and ethical guidelines.

Before participating in the study, all participants were clearly informed of the research purpose, as well as the potential risks and benefits of the study. Furthermore, participants were informed of their right to withdraw from the research at any time without any consequences. All information that could potentially identify individual respondents was kept confidential and was neither disclosed nor reported. Research findings were presented only in aggregate form.

Research Results

Descriptive Statistic

Table I *Descriptive Statistic of the Study and Variables*

Variables	Frequency	Percent
Number		
None-recidivism	238	72.8
Recidivism	89	27.2
Types of Previous Offenses		
Offences against life and bodily integrity	78	37.1
Offenses against sexual integrity	32	15.2
Offenses against property	16	7.6
Drug-related offenses	99	47.1
Firearms-related offenses	7	3.4
Types of Offenses		
Offences against life and bodily integrity	106	32.4
Offenses against sexual integrity	39	11.9
Offenses against property	22	6.7
Drug-related offenses	147	45.0
Firearms-related offenses	6	4.0
Adverse Childhood Experiences (ACE)		
Physical abuse		
Low	277	84.7
Moderate	34	10.4
High	16	4.9
Psychological abuse		
Low	264	80.7
Moderate	51	15.6
High	12	3.7
Sexual abuse		
Low	315	96.3
Moderate	9	2.8
High	3	0.9

Table 1 *Descriptive Statistic of the Study and Variables (con.)*

Variables	Frequency	Percent
Physical neglect		
Low	294	89.9
Moderate	22	6.7
High	11	2.8
Emotional neglect		
Low	288	88.1
Moderate	22	6.7
High	22	6.7
Household substance abuse	98	30.0
Household mental illness	33	10.1
Household violence	77	23.5
Household member incarcerated	110	33.6
Parental separation	190	58.1

Note. Compiled by the authors based on data analysis.

The Table 1 presents the descriptive statistics of the sample characteristics and offense-related variables. Among juveniles residing in Juvenile Training and Rehabilitation Centers, 27.2% had a history of recidivism, while 72.8% were non-recidivists. It should be noted that the number of previous offenses is lower than that of current recidivism offenses because juveniles who committed a first-time offense did not have any prior offending history by definition. Consequently, only juveniles with a history of recidivism were included in the analysis of previous offense types. A comparison between the distributions of previous offense types and current recidivism offenses indicates a clear increase in the number of juveniles involved across offense categories.

Although only 27.2% of the juveniles had reoffended, many had engaged in more than one type of offense. Among recidivist juveniles, drug-related offenses were the most prevalent, accounting for 45.0% (n = 147), followed by offenses against life and bodily integrity at 32.4% (n = 106). Other offense categories, including sexual offenses, property-related offenses, and firearm-related offenses, were reported at lower proportions.

According to the classification of Adverse Childhood Experiences (ACEs) into five domains, among juveniles in Juvenile

Training and Rehabilitation Centers, Overall, the majority of participants reported low levels across all ACE domains. For physical abuse, 84.7% of juveniles reported low levels, while 15.3% reported moderate to high levels of physical abuse. Although overall physical abuse score was generally reported at low levels, item-level results showed that being hit hard enough to cause marks or injuries was the most frequently reported form within this domain. A similar pattern was observed for psychological abuse, with 80.7% reporting low levels of psychological abuse and 19.2% reporting moderate to high exposure. However, the most frequently reported experiences of juveniles involved being sworn at, insulted, or verbally demeaned to put them down, The level reached a moderate level, with 294 participants reporting having experienced this item.

With respect to sexual abuse, most juveniles reported very low exposure (85.3%), whereas moderate to very high levels were reported by a small proportion of the sample (3.7%), overall, juveniles reported very low levels of sexual abuse. However, the most frequently reported item within this domain was having experienced someone touching their body in a sexual way. For neglect-related experiences, 89.9% of participants reported very low or low levels of physical neglect, while 10.1% experienced moderate to very high levels. Emotional neglect showed a slightly higher prevalence, with 88.0% classified as very low or low and 12.0% reporting moderate to very high levels. Although high and very high ACE levels were reported by a relatively small proportion of the sample, the presence of moderate to severe adverse experiences across all domains indicates that a non-negligible subgroup of juveniles had been exposed to significant childhood adversity.

Table II *Associations Between ACEs and Types of Juvenile Offending*

Variables	X^2	p-value
Offences against life and bodily integrity		
Physical abuse	177.137	<.001*
Offenses against sexual integrity		
Sexual abuse	6.027	0.049
Psychological abuse	13.207	0.001
Household substance abuse	4.899	0.027
Criminal	4.228	0.040
Offenses against property		
Physical abuse	25.025	<.001*
Household substance abuse	9.584	0.002
Criminal	8.100	0.004
Drug-related offenses		
Physical abuse	100.042	<.001*
Firearms-related offenses		
Physical abuse	43.378	<.001*
Sexual abuse	12.222	0.002

Note. Compiled by the authors based on data analysis.

Associations Between ACEs and Types of Juvenile Offending

Table 2 presents the associations between adverse childhood experiences (ACEs) and types of juvenile offending. For offenses against life and bodily integrity, physical abuse showed a strong and significant association (X^2 = 177.137, p < .001). In contrast, offenses against sexual integrity were associated with multiple ACE domains, including sexual abuse (X^2 = 6.027, p = .049), psychological abuse (X^2 = 13.207, p = .001), household substance abuse (X^2 = 4.899, p = .027), and a criminal household environment (X^2 = 4.228, p = .040).

Regarding property-related offenses, significant associations were observed for physical abuse (X^2 = 25.025, p < .001), household substance abuse (X^2 = 9.584, p = .002), and criminal household environment (X^2 = 8.100, p = .004). Drug-related offenses were significantly associated with physical abuse (X^2 = 100.042, p < .001). For firearms-related offenses, significant associations were found for physical abuse (X^2 = 43.378, p < .001) and sexual abuse (X^2 = 12.222, p = .002).

Table III *Associations between adverse childhood experiences and juvenile recidivism (regression analysis)*

ACE	Unstandardized	S.E.	β	t-value
1. Physical abuse	-.201	.076	-.153	-2.661*
2. Psychological abuse	-.023	.096	-.014	-.240
3. Sexual abuse	.153	.077	.124	.1979*
4. Physical neglect	-.036	.073	-.031	-.493
5. Emotional neglect	.097	.068	.088	1.439
6. Household substance abuse	-.058	.099	-.036	-.591
7. Household mental illness	.051	.096	.035	.527
8. Household violence	-.184	.142	-.077	-1.292
9. Household member incarcerated	.141	.078	.106	1.815
10. Parental separation	-.082	.086	-.059	-.961

Note : B = unstandardized coefficient; SE = standard error; β = standardized coefficient

*p-value < 0.05

Note. Compiled by the authors based on data analysis.

Table III presents the association between adverse childhood experiences and juvenile recidivism based on regression analysis. Among the ACE domains, physical abuse showed a statistically significant negative association with juvenile recidivism (B = -0.201, SE = 0.076, β = -0.153, p < .05), indicating that increased exposure to physical abuse was associated with lower levels of recidivism. In contrast, sexual abuse demonstrated a significant positive association with recidivism (B = 0.153, SE = 0.077, β = 0.124, p < .05), suggesting that higher levels of sexual abuse were associated with higher levels of recidivism. Other ACE domains, including psychological abuse, physical neglect, emotional neglect, household substance abuse, household mental illness, household violence, household member incarceration, and parental separation, were not significantly associated with juvenile recidivism. This suggests that not all adverse childhood experiences contribute equally to reoffending behavior. The findings are consistent with the descriptive results, which indicated that although overall ACE levels were generally low, specific experiences involving direct abuse were more frequently reported. Taken together, these results highlight the importance of examining specific types of childhood adversity when studying juvenile recidivism.

Discussion

The finding indicate that adverse childhood experiences (ACEs) are common among juveniles in Juvenile Training and Rehabilitation Centers. Overall, ACE scores in this study were relatively low levels. This pattern may partly reflect methodological limitations associated with data collection among juveniles in training or correctional settings. In particular, responses may be influenced by social desirability bias, as youth offenders may tend to provide more socially desirable responses (Krumpal, 2013, pp. 2025-2047; Tourangeau & Yan, 2007, pp. 859-883). In addition, recent evidence suggests that the disclosure of child maltreatment is shaped by cultural norms and family context (Latiff et al., 2024). Adolescents may not always recognize their experiences as abusive, especially when such experiences are normalized within their sociocultural environments. Furthermore, the data were collected using self-administered questionnaires completed in group settings and in the presence of psychologists or staff, which may have constrained disclosure and led to underreporting.

Although most juveniles reported low levels of ACEs across domains, psychological abuse being the most frequently reported domain. This pattern suggests that verbal aggression and emotional harm within the family context remain pervasive yet often overlooked forms of childhood adversity, particularly in Asian societies where such practices may be culturally normalized (Yodsawadi Thipphayamongkol-udom et al., 2021, pp. 13-60). This finding further suggests that emotional and verbal abuse within the family context may be more common than physical or sexual abuse, yet remains less visible and less likely to be formally recognized. In the Thai social and cultural context, such forms of discipline may be normalized and therefore underestimated, despite their long-term impact on emotional development and behavior.

This finding raises an important question about how abuse is define across cultures. While many framework focus on physical and sexual abuse, the current study suggests that emotional abuse in parenting may be unawareness and overlook by norm culture, even though it can affect that development over time. The impact of such experiences may not become fully apparent until individuals reach adulthood. In some cases, individuals may lack awareness of these effects and subsequently transmit patterns of violence to the next generation.

The results further show that physical abuse is associated with multiple types of offending, including offenses against

life and bodily integrity, property-related offenses, and drug-related offenses. This finding is consistent with previous studies demonstrating that childhood physical abuse increases the risk of aggressive and antisocial behavior later in life (Schorr et al., 2020). From a strain and social learning perspective, repeated exposure to physical abuse may heighten emotional distress and reduce adaptive coping skills. When coping with stress, children may learn negative coping strategies from their childhood experiences, such as using violence to deal with emotional distress, thereby increasing the likelihood of delinquent behavior (Agnew, 2001, pp. 319-361; Bandura, 1977, pp. 191-215).

Although reports of sexual abuse were relatively low in this study, the findings remain important. Sexual abuse in childhood is widely recognized as it directly violates a child's sense of safety, trust, and bodily autonomy. Even when experienced by a smaller proportion of juveniles, sexual abuse can create deep psychological wounds that persist well beyond childhood. Previous research has shown that survivors of childhood sexual abuse often experience long-term difficulties in emotional control, self-worth, and interpersonal relationships, which may continue into adolescence and adulthood (Hailes et al., 2019, pp. 830-839). Such early trauma can disrupt normal emotional development and impair the ability to from healthy interpersonal boundaries (Hailes et al., 2019, pp. 830-839) for some juvenile fear, helpless, anger, shame, or powerless may later manifest as harmful or risky behaviors, including sexual offending and violence (Levenson et al., 2014, pp. 340-359). Previous studies also suggest that sexual abuse often co-occurs with other forms of family adversity, such as household substance use and criminal family environments, rather than occurring in isolation (Yannon et al., 2024, pp.696-1714). Similarly, the association between firearm-related offenses and experiences of physical and sexual abuse suggests that severe forms of childhood trauma may be linked to more serious and violent offending patterns, including weapon involvement, as also reported in previous research (Yannon et al., 2024, pp. 1696-1714).

In terms of recidivism, the results indicate that only physical abuse and sexual abuse were significantly associated with repeated offending, while other ACE domains did not show a significant effect. This finding suggests that direct forms of abuse may have a stronger and more persistent influence on continued delinquent behavior than indirect household adversities such as parental separation or household mental illness. Consistent with prior studies, juveniles who experienced physical

or sexual abuse may carry unresolved trauma that affects emotional regulation, impulse control, and decision-making, thereby increasing the likelihood of reoffending (Fox et al., 2015, pp. 163-173; Li et al., 2015, pp. 990-1007). Both physical and sexual abuse have a direct impact on psychological development. According to Robert Agnew's General Strain Theory, exposure to strain in the form of negative or noxious stimuli, such as physical or sexual abuse, constitutes a type of strain that generates psychological stress. When considering the environment and parental care in which many juveniles are raised, particularly in environments lacking adequate caregiving, such experiences may hinder the development of effective coping mechanisms for managing negative emotions. Moreover, juveniles may internalize maladaptive behavioral responses through social learning from their surroundings. As a result, they may rely on ineffective psychological defense mechanisms to reduce internal distress, potentially resulting in problematic or delinquent behavior. Without appropriate rehabilitation and treatment intervention, these patterns may persist and increase the likelihood of continued offending into adulthood.

The finding reveal a complex pattern. Physical abuse was associated with multiple types of offending, including offenses against life and bodily integrity, property-related offenses, and drug-related offenses. However, in contrast, physical abuse showed a negative association with recidivism. This suggests that higher levels of physical abuse were associated with a lower likelihood of reoffending in this sample. A prior research and consistent with social learning theory, individuals who experienced physical abuse may be more likely to engage in offending at earlier stages, particularly through learned behaviors shaped by exposure to violence in childhood. From a social learning and strain perspective, children exposed to violence may learn to cope with stress through aggression, especially when they lack appropriate coping skills. As a result, early offending may reflect learned responses to stress and adversity (Jackson et al., 2023; Schorr et al., 2020). Meanwhile, the long-term consequences of physical abuse might follow a different pathway. Many survivors develop chronic psychological distress and resort to maladaptive coping (such as substance use) to manage trauma (Ayres, 2020, pp. 1-22; Wolff et al., 2019, pp. 24-53). Jackson et al. (2023, pp. 1109-1115) similarly noted that substance use in childhood significantly mediates the effect of ACEs on later delinquency. (Jackson et al., 2023, pp. 1109-1115; Wolff et al., 2019, pp. 24-53)

This pattern differs slightly from sexual abuse. Although sexual abuse

was associated with certain forms of offending, the results suggest that its relationship with recidivism does not decrease as the severity of early trauma increases. In some cases, unresolved trauma related to sexual abuse may continue to influence behavior over time, contributing to ongoing offending, including forms of violence or risky behavior. This may reflect psychological defense processes in which internal distress is redirected toward external targets, such as objects or other individuals. (Craig & Zettler, 2020, pp. 27-44). Thus, unresolved trauma stemming not only from sexual abuse but also from other adverse childhood experiences (ACEs) may continue to contribute to risky or violent behavior during adolescence. If not adequately addressed through appropriate treatment and rehabilitation, such patterns may increase the likelihood of short-term recidivism (Wolff & Baglivio, 2017, pp. 1495-1521).

Taken together, these findings underscore the importance of moving beyond a general assessment of ACE exposure and focusing on specific types of childhood abuse when working with justice-involved youth. The results suggest that trauma-informed interventions in juvenile rehabilitation settings should prioritize the identification and treatment of physical and sexual abuse histories, alongside programs that strengthen adaptive coping skills and emotional regulation. By addressing the underlying trauma rather than focusing solely on offending behavior, juvenile justice systems may be better positioned to reduce recidivism and support more positive developmental outcomes for vulnerable youth.

Recommendations

1) Policy Recommendations

Frist, Raising awareness of family violence beyond physical and sexual abuse.

Relevant agencies such as the Department of Children and Youth, the Department of Mental Health, and the Office of the Basic Education Commission should promote public awareness of family violence, particularly psychological abuse. Awareness campaigns should highlight that emotional abuse can also have long-term negative impacts on children. Educational programs and learning activities should also be developed to increase public understanding of the effects of family violence.

Second, Court-ordered family intervention measures.

When family conditions are identified as contributing factors to juvenile offending, juvenile courts should consider requiring family participation in rehabilitation or counseling programs. Cooperation among

agencies such as the Department of Juvenile Observation and Protection, the Department of Mental Health, and the Ministry of Social Development and Human Security may support family rehabilitation and reduce the risk of reoffending.

Third, formal policy provisions should be established to require the routine and standardized assessment of adverse childhood experiences (ACEs) among juveniles in the justice system.

The findings highlight the need for formal policy frameworks that mandate the systematic assessment of adverse childhood experiences (ACEs) among justice-involved youth. Specifically, juvenile justice systems should implement standardized ACE screening procedures at the point of intake and throughout the rehabilitation process. Such assessments would enable early identification of trauma exposure and facilitate the development of individualized, trauma-informed intervention plans. In addition, policies should ensure that ACE assessments are conducted by trained professionals using validated instruments, with appropriate safeguards to maintain confidentiality and minimize the risk of traumatization. Integrating ACE screening into routine practice would also support inter-agency collaboration between juvenile justice institutions, mental health services, and child protection systems.

2) Practical Recommendations

First, Strengthening the role of families in preventing juvenile offending.

Relevant agencies should support parenting programs that promote positive parenting practices and reduce violence in child-rearing. Family education programs may help parents build healthy relationships with their children and reduce the risk of future delinquency.

Second, Counseling services for families of juvenile offenders.

Psychological counseling and social support services should be provided for families of juvenile offenders. Counseling programs may help families better understand the challenges faced by juveniles and develop appropriate coping strategies during rehabilitation and reintegration.

Third, Developing rehabilitation programs addressing ACEs.

Since certain adverse childhood experiences were associated with offending behavior and recidivism, ACE screening should be integrated into juvenile rehabilitation programs. Trauma-informed interventions may help juveniles develop better coping skills and reduce the likelihood of reoffending.

Fourth, practical procedures should be established to identify and manage youth with high levels of adverse childhood experiences (ACEs).

Although only a small proportion of youth reported high ACE scores, these cases reflect severe and cumulative trauma with potential long-term effects on psychological functioning and offending. Juvenile justice agencies should establish clear criteria to identify high-risk cases based on ACE assessments. Youth identified as high-risk should receive comprehensive evaluation by trained mental health professionals, covering trauma symptoms, coping capacity, and environmental risk factors. The identification process must be conducted in a non-stigmatizing and trauma-sensitive manner. ACE assessments should not be used to label youth, but to understand their needs and guide appropriate support, with attention to confidentiality and respectful engagement. Intervention should be individualized and trauma-informed, including psychological support, emotional regulation skills, and substance use services where needed. Importantly, both family conditions and living environments should be considered alongside individual factors.

3) Recommendations for Future Research

Frist, Comparative studies with diverse populations and the inclusion of control variables should be considered.

Future research should include comparisons between juvenile offenders and non-offending youth to better understand the influence of adverse childhood experiences on delinquent behavior. Furthermore, future studies should incorporate additional control variables that may influence adverse childhood experiences and offending outcomes, such as family environment, socioeconomic background, or assessment settings.

Second, Incorporating qualitative approaches.

Qualitative research may provide deeper insight into how adverse childhood experiences influence juvenile offending and recidivism.

Third, Examining legal and policy measures.

Future studies should examine legal frameworks related to child abuse, family violence, and child neglect to assess their effectiveness in preventing juvenile offending.

Fourth, Evaluating rehabilitation programs.

Longitudinal research should examine the effectiveness of trauma-informed rehabilitation programs and their impact on reducing juvenile recidivism.

References

Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Criminology, 30*(1), 47-87. https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1992.tb01093.x

Agnew, R. (2001). Building on the foundation of general strain theory: Specifying the types of strain most likely to lead to crime and delinquency. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 38*(4), 319-361. http://dx.doi.org/10.1177/0022427801038004001

Ayres, T. C. (2020). Childhood trauma, problematic drug use and coping. *Deviant Behavior, 42*(5), 1-22. https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1746132

Baglivio, M. T., Wolff, K. T., Piquero, A. R., & Epps, N. (2015). The relationship between Adverse Childhood Experiences (ACE) and Juvenile Offending Trajectories in a Juvenile Offender Sample. *Journal of Criminal Justice, 43*(3), 229-241. https://doi.org/10.1016/j.crimjus.

Bandura, A. (1977). Self-Efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review, 84*(2), 191-215. https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191

Centers for Disease Control and Prevention. (2024, October 8). *About adverse childhood experiences*. https://www.cdc.gov/aces/about/index.html

Cho, M. (2020). Cultural variations in understanding risks for delinquency among maltreated children from the perspectives of U.S. and Korean professionals. *Children and Youth Services Review, 116*, 105117. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105117

Craig, J. M., Piquero, A. R., Farrington, D. P., & Ttofi, M. M. (2017). A little early risk goes a long bad way: Adverse childhood experiences and life-course offending in the Cambridge study. *Journal of Criminal Justice, 53*, 34-45. https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2017.09.005

Craig, J. M. & Zettler, H. R. (2020). Are the effects of Adverse Childhood Experiences on violent recidivism offense-specific? *Youth Violence and Juvenile Justice, 19*(1), 27-44. https://doi.org/10.1177/1541204020939638

Department of Children and Youth. (2021). *Child and youth development report 2021.* Ministry of Social Development and Human Security.

Department of Juvenile Observation and Protection. (2019). *Situation report on children and youth in the juvenile justice system 2019*. Ministry of Justice.

Department of Women's Affairs and Family Development. (2023). *Report on the situation of domestic violence for the year 2023*. Ministry of Social Development and Human Security.

Dube, S. R., Felitti, V. J., Dong, M., Chapman, D. P., Giles, W. H., & Anda, R. F. (2003). Childhood abuse, neglect, and household dysfunction and the risk of illicit drug use: The adverse childhood experiences

study. *PEDIATRICS, 111*(3), 564-572. https://doi.org/10.1542/peds.111.3.564

Fagan, A. A. & Novak, A. (2017). Adverse Childhood Experiences and Adolescent Delinquency in a High-Risk Sample. *Youth Violence and Juvenile Justice, 16*(4), 395-417. https://doi.org/10.1177/1541204017735568

Fox, B. H., Perez, N., Cass, E., Baglivio, M. T., & Epps, N. (2015). Trauma changes everything: Examining the relationship between adverse childhood experiences and serious, violent and chronic juvenile offenders. *Child Abuse & Neglect, 46*, 163-173. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.01.011

Hailes, H. P., Yu, R., Danese, A., & Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: An umbrella review. *The Lancet Psychiatry, 6*(10), 830-839. https://doi.org/10.1016/s2215-0366(19)30286-x

Hambrick, E. P., Rubens, S. L., Brawner, T. W., & Taussig, H. N. (2017). Do sleep problems mediate the link between adverse childhood experiences and delinquency in preadolescent children in foster care? *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 59*(2), 140-149. https://doi.org/10.1111/jcpp.12802

Hunt, T. K. A., Slack, K. S., & Berger, L. M. (2017). Adverse childhood experiences and behavioral problems in middle childhood. *Child Abuse & Neglect, 67*, 391-402. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.005

Jackson, D. B., Jones, M. S., Semenza, D. C., & Testa, A. (2023). Adverse Childhood Experiences and Adolescent Delinquency: a Theoretically Informed Investigation of Mediators during Middle Childhood. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(4), 3202. https://doi.org/10.3390/ijerph20043202

Krumpal, I. (2013). Determinants of social desirability bias in sensitive surveys: A literature review. *Quality & Quantity, 47*(4), 2025-2047. https://doi.org/10.1007/s11135-011-9640-9

Lansford, J. E., Godwin, J., Uribe Tirado, L. M., Zelli, A., Al-Hassan, S. M., Bacchini, D., Bombi, A. S., Bornstein, M. H., Chang, L., Deater-Deckard, K., Di Giunta, L., Dodge, K. A., Malone, P. S., Oburu, P., Pastorelli, C., Skinner, A. T., Sorbring, E., Tapanya, S., & Alampay, L. P. (2015). Individual, family, and culture level contributions to child physical abuse and neglect: A longitudinal study in nine countries. *Development and Psychopathology, 27*(4Pt2), 1417-1428. https://doi.org/10.1017/S095457941500084X

Latiff, M. A., Fang, L., Goh, D. A., & Tan, L. J. (2024). A systematic review of factors associated with disclosure of child

sexual abuse. *Child Abuse & Neglect, 147*, 106564. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106564

Levenson, J. S., Willis, G. M., & Prescott, D. S. (2014). Adverse Childhood Experiences in the lives of male sex offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 28*(4), 340-359. https://doi.org/10.1177/1079063214535819

Li, D., Chu, C. M., Goh, J. T. L., Ng, I. Y. H., & Zeng, G. (2015). Impact of childhood maltreatment on recidivism in youth offenders: A matched-control study. *Criminal Justice and Behavior, 42*(10), 990-1007. https://doi.org/10.1177/0093854815598598

National Statistical Office of Thailand. (2023). Thailand Multiple Indicator Cluster Survey 2022: Survey findings report. National Statistical Office of Thailand & UNICEF.

Maltz, M. (1984). *Recidivism*. Maltz Publishers.

Mongan, D., Millar, S. R., Carew, A. M., Kelleher, C., Daly, A., Lyons, S., Galvin, B., & Smyth, B. P. (2025). Trends in cocaine use and cocaine-related harms in Ireland: A retrospective, multi-source database study. *BMC Public Health, 25*(1), 2285. https://doi.org/10.1186/s12889-025-23224-y

Centre for SDG Research and Support (SDG Move), Faculty of Economics, Thammasat University. (n.d.). *Sustainable Development Goals (SDGs).* SDG Move. https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/

Rakovski, C., Lalli, M., Gu, J., Hobson, M., Wollenhaupt-Aguiar, B., Minuzzi, L., Flavio Kapczinski, de, T., & Frey, B. N. (2024). Childhood maltreatment as a predictor of substance use/misuse among youth: A systematic review and meta-analysis. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews, 166*, 105873. https://doi.org/10.1016/jneubiorev.2024.105873

Sebalo, I., Königová, M. P., Vňuková, M., Anders, M., & Ptáček, R. (2023). The associations of Adverse Childhood Experiences (ACEs) with substance use in young Adults: A systematic review. *Substance Abuse: Reseacrh and Treatment, 17*. https://doi.org/10.1177/11782218231193914

Schorr, M. T., Tietbohl-Santos, B., de Oliveira, L. M., Terra, L., de Borba Telles, L. E., & Hauck, S. (2020). Association between different types of childhood trauma and parental bonding with antisocial traits in adulthood: A systematic review. *Child Abuse & Neglect, 107*, 104621. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104621

Tourangeau, R. & Yan, T. (2007). Sensitive questions in surveys. *Psychological Bulletin, 133*(5), 859-883. https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.5.859

UNICEF Thailand. (2022). *UNICEF Thailand country programme 2022-2026*. https://www.unicef.org/thailand/media/9656/file/UNICEF%20Thailand%20Country%20Programme%20CP%20TH.pdf

Widom, C. S. & Maxfield, M. G. (2001). *An update on the "cycle of violence".* Department of Justice Office of Justice Programs, National Institute of Justice.

Wolff, K. T., Baglivio, M. T., & Piquero, A. R. (2015). The relationship between Adverse Childhood Experiences and recidivism in a sample of juvenile offenders in community-based treatment. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 61*(11), 1210-1242. https://doi.org/10.1177/0306624x15613

Wolff, K. T. & Baglivio, M. T. (2017). Adverse Childhood Experiences, negative emotionality, and pathways to juvenile recidivism. *Crime & Delinquency, 63*(12), 1495-1521. https://doi.org/10.1177/0011128715627469

Wolff, K. T., Baglivio, M. T., Klein, H. J., Piquero, A. R., DeLisi, M., & Howell, J. C. (2019). Adverse Childhood Experiences (ACEs) and gang involvement among juvenile offenders: Assessing the mediation effects of substance use and temperament deficits. *Youth Violence and Juvenile Justice, 18*(1), 24-53. https://doi.org/10.1177/1541204019854799

Yannon, M. G., Romain Decrop, Le, M., Beery, S., & Tompsett, C. J. (2024). Cumulative Adverse Childhood Experiences (ACEs) and recidivism: A meta-analysis. *Criminal Justice and Behavior, 51*(11), 1696-1714. https://doi.org/10.1177/00938548241267230

Yodsawadi Thipphayamongkol-udom, Supapit Maneenak, & Veenukarn Rujiprak. (2021). *Troubled childhood III: Background of violence victimization among individuals aged 18-29*. Thailand Institute of Justice.

Zhu, Z., Li, X., & Anme, T. (2025). Cultural diversity in parental physical discipline and children's early social skill development: cross-lagged models in Japan and China. *Child Abuse & Neglect, 167*, 107607. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2025.107607

Zlotnick, C., Tam, T., & Robertson, M. J. (2004). Adverse childhood events, substance abuse, and measures of affiliation. *Addictive Behaviors, 29*(6), 1177-1181. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2004.01.005

ประโยชน์ของการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟันต่อการช่วยจดจำใบหน้าในงานพิสูจน์ตัวบุคคลศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูก

Facial reconstruction with an exposed-teeth smile: Benefits for facial recognition in the identification of unidentified skeletal remains

*นันโท ศาสตร์ประสิทธิ์**

Nunto Sartprasit

บทคัดย่อ

งานที่ท้าทายอย่างมากในการติดตามคนหายและศพนิรนามคือการพิสูจน์ศพนิรนามที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพจนกลายเป็นโครงกระดูกแล้ว แม้ว่าจะสามารถเก็บข้อมูลทางชีวภาพจากตัวศพไปตรวจตามขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจหาสารพันธุกรรมได้แล้วก็ตาม แต่หากยังไม่สามารถเทียบข้อมูลได้ว่าตรงกับบุคคลใด จำเป็นต้องมีการติดตามหาในขั้นตอนต่อไป ข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถนำมาใช้ในการช่วยติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพคือภาพใบหน้า เนื่องจากใบหน้าเป็นจุดสำคัญในการช่วยให้คนที่มีโอกาสพบเห็น เช่น ญาติที่กำลังตามหาหรือคนรู้จักสามารถจดจำและนึกได้ว่าเคยเห็นมาก่อน ในปัจจุบันสามารถสร้างภาพได้ด้วยวิธีการจำลองใบหน้าจากกะโหลกศีรษะขึ้นมาใหม่ นอกเหนือจากเอกลักษณ์บนใบหน้า เช่น เค้าโครงรูปหน้า คิ้ว ดวงตา จมูก และริมฝีปากแล้ว ฟันที่ปรากฏขณะที่บุคคลนั้นกำลังยิ้มก็นับเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่ผู้คนมักจะจดจำได้

* *กลุ่มตรวจวิเคราะห์กระดูก สถาบันนิติวิทยาศาสตร์*

Skeleton Analysis Section, Central Institute of Forensic Science

Received: *22 September 2025* **Revised:** *23 January 2026* **Accepted:** *28 April 2026*

เนื่องจากฟันเป็นส่วนประกอบของกะโหลกศีรษะเพียงส่วนเดียวที่สามารถมองเห็นได้ขณะบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่ ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าแต่ละบุคคลมีลักษณะภายนอกของฟันและการเรียงตัวที่แตกต่างกัน การจำลองใบหน้าแบบยิ้มเห็นฟันจึงเป็นอีกทางเลือกเพื่อเพิ่มโอกาสในการติดตามและพิสูจน์ศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูกได้นอกเหนือจากการจำลองใบหน้าแบบปกติ

คำสำคัญ: ศพนิรนาม, การพิสูจน์อัตลักษณ์, การจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะ, ยิ้มเห็นฟัน

Abstract

The challenging task of missing-person investigations and identifying unidentified human remains often involves analyzing skeletal remains. Although biological data can be collected from human remains for scientific examination, such as DNA analysis, identification may still be unsuccessful if the data cannot be matched to a known individual. In such cases, further investigative approaches are required. Facial images can serve as useful and effective data for identification, as a person's face is the primary feature that enables recognition by acquaintances or relatives. At present, facial images can be generated through facial reconstruction from the skull. In addition to reconstructing facial features such as the overall facial contour, eyebrows, eyes, nose, and lips, the appearance of teeth during a smile may also represent a critical characteristic that people tend to remember. Since teeth are the only part of the skull visible while a person is alive, and each individual has distinctive external dental characteristics and dental alignment, facial reconstruction with an exposed-teeth smile can provide important clues. Therefore, facial reconstruction with an exposed-teeth smile may increase the likelihood of successfully tracking and identifying unidentified skeletal remains.

Keywords: Unidentified human remains, Human identification, Facial reconstruction from the skull, Exposed-teeth smile

บทนำ

ประเด็นสำคัญในกระบวนงานการพิสูจน์ศพนิรนาม คือ การรวบรวมข้อมูลเพื่อระบุตัวบุคคลว่าร่างที่พบนั้นเป็นบุคคลใด นอกเหนือจากการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ เช่น การตรวจหาและเปรียบเทียบ สารพันธุกรรม หรือการตรวจเปรียบเทียบลายพิมพ์นิ้วมือแล้วนั้น หลักฐานและข้อมูลทางทันตกรรมได้เริ่มมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายแล้วเป็นระยะเวลานานหลายปี เนื่องจากฟันมีลักษณะทางกายภาพที่มีความแข็งแรง ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงจากอุณหภูมิสูงหรือการเสื่อมสลายได้ดี (Bowers, 2011, p. 74) ส่งผลให้ข้อมูลทาง

ทันตกรรม เช่น การอุดฟัน การจัดฟัน การทำสะพานฟัน การใส่รากฟันเทียม หรือแม้แต่ลักษณะฟันเฉพาะบุคคลสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิสูจน์ตัวบุคคลได้อย่างแม่นยำ ศาสตร์เฉพาะทางนี้เรียกว่า นิติทันตวิทยา (Forensic Odontology) เริ่มขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการนำวิธีการนี้มาพิสูจน์ร่างผู้เสียชีวิตจากสงคราม ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น ในปี ค.ศ. 1945 มีการพิสูจน์ร่างของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ได้จากประวัติการทำฟันที่มีลักษณะเฉพาะตัวและมีการทำฟันที่ซับซ้อน (Bowers, 2011, p. 16) รวมไปถึงในยุคปัจจุบันมีการนำมาใช้ในกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ที่มีการสูญเสียแต่ไม่สามารถพิสูจน์ตัวบุคคลที่เสียชีวิตด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ได้ เช่น เครื่องบินตก แผ่นดินไหว สึนามิ โดยหน่วยงานสากลที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลอย่างอินเตอร์โพล (INTERPOL) ยังได้บรรจุไว้ในระเบียบปฏิบัติสำหรับใช้ในสถานการณ์ภัยพิบัติ (Rai & Kaur, 2013, p. 3) หรือแม้แต่คดีอาชญากรรมทางเพศที่มีการพิสูจน์รอยกัด (Bite Marks) เพื่อเชื่อมโยงผู้ต้องสงสัยกับรอยฟันบนร่างกายของเหยื่อ (Rai & Kaur, 2013, p. 4) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ก่อนจะถึงขั้นตอนของการพิสูจน์ตัวบุคคลด้วยข้อมูลทางทันตกรรม โดยเฉพาะในเชิงของประวัติการรักษาด้วยเทคนิคต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลทางการแพทย์ ลักษณะทางกายภาพภายนอกของฟัน เช่น ขนาด รูปร่าง การสึกหรอ รอยแตกบิ่นตามธรรมชาติ การเรียงตัวของฟันที่ผิดปกติ เช่น ฟันซ้อนเก ฟันห่าง ฟันเหยิน หรือการสบฟันที่ผิดปกติก็สามารถช่วยในการพิสูจน์ตัวบุคคลได้ เนื่องจากก่อนจะถึงการตรวจพิสูจน์ในเชิงลึก ต้องมีการนำภาพใบหน้าของผู้เสียชีวิตประกาศหาผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการพบเห็นอันอาจนำมาซึ่งการติดต่อขอเปรียบเทียบโดยญาติสายตรงหรือเบาะแสอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ ในบางกรณีศพนิรนามที่พบอาจมีลักษณะเป็นโครงกระดูกแล้ว เช่นนี้เทคนิคการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะจะถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการประกาศและติดตามหา (Wilkinson, 2004, p. 39) นอกเหนือจากภาพใบหน้าแบบนิ่งเฉยแล้ว การทำภาพใบหน้าให้เหมือนกับว่าบุคคลนั้นกำลังยิ้มอยู่เพื่อให้สามารถเห็นลักษณะภายนอกและการเรียงตัวของฟันจัดว่าเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้คนจดจำใบหน้าของแต่ละบุคคลได้ดียิ่งขึ้น (Taylor, 2001, p. 330) เนื่องจากรอยยิ้มและฟันเป็นจุดเด่นที่แสดงออกถึงตัวตนและบุคลิกภาพ ทำให้เกิดความประทับใจและกลายเป็นส่วนหนึ่งของภาพจำโดยรวมของใบหน้า เป็นจุดสังเกตเฉพาะบุคคล ลักษณะเหล่านี้มีผลต่อการรับรู้และจดจำตัวตนของบุคคล รวมถึงเป็นองค์ประกอบของความงามและสัดส่วนใบหน้า การเรียงตัวของฟันและตำแหน่งของเหงือกส่งผลต่อสัดส่วนของใบหน้าส่วนล่าง ซึ่งสัมพันธ์กับความสมมาตรและความสวยงามโดยรวมของใบหน้า ในบางกรณีเมื่อฟันเรียงตัวไม่เป็นระเบียบ อาจส่งผลให้ใบหน้าดูไม่สมดุล ซึ่งอาจกลายเป็นปัจจัยโดดเด่นที่ทำให้คนจำใบหน้าได้ง่ายขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของฟันที่ส่งผลต่อการจดจำใบหน้า
2. เพื่อศึกษาการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟัน
3. เพื่อนำเสนอประโยชน์ของการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟันต่อการช่วยจดจำใบหน้าในงานพิสูจน์ตัวบุคคลศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูก

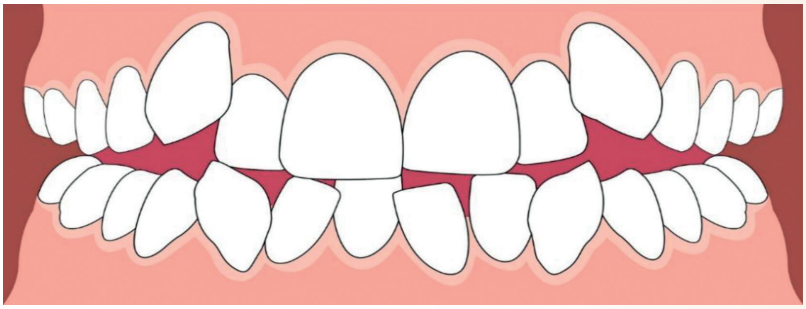
ลักษณะทางกายภาพของฟันที่ส่งผลต่อการจดจำใบหน้า

ลักษณะทางกายภาพของฟันที่สังเกตเห็นได้จากการยิ้มแบบเห็นฟันและมีผลต่อการจดจำใบหน้า มีหลายรูปแบบ และมีความเด่นชัดที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างลักษณะฟันที่พบได้บ่อยมีดังนี้

ฟันเก (Crooked Teeth)

ฟันเกหรือฟันซ้อน เป็นลักษณะของฟันที่เรียงตัวไม่เป็นระเบียบหรือไม่อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมตามปกติ อาจเกิดจากสาเหตุทางพันธุกรรมที่ถูกกำหนดโดยยีนของพ่อแม่ หากพ่อแม่หรือคนในครอบครัวมีฟันเก บุตรหลานก็มีโอกาสที่จะมีฟันเกเช่นเดียวกัน หรือเกิดจากขนาดของขากรรไกรและขนาดของฟันที่ไม่สมดุลกัน ขนาดของขากรรไกรที่มีขนาดเล็กเกินไปทำให้ฟันไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะขึ้นได้ตามปกติ เบียดกัน จนผิดไปจากตำแหน่งที่ควรจะเป็น ฟันน้ำนมหลุดช้ากว่าปกติก็เป็นสาเหตุทำให้ฟันแท้ที่กำลังจะขึ้นต้องหาพื้นที่อื่นในการงอกออกมาจนอยู่ผิดตำแหน่ง เป็นต้น (Whelan, 2019, May 8) นอกจากฟันเกที่งอกขึ้นมาแบบไม่เป็นระเบียบ ยังสามารถพบฟันเกที่งอกสมดุลทั้งสองข้าง คือ ฟันเขี้ยว (Canine) ด้านบนที่ยื่นออกมาหรือซ้อนทับฟันตัด (Incisors) และฟันกรามน้อยซี่แรก (1st Premolar) ที่อยู่ข้างเคียง ซึ่งในวัฒนธรรมญี่ปุ่นเรียกฟันลักษณะนี้ว่า ยาเอบะ (Yaeba) ที่แปลว่าฟันคู่ โดยไม่ได้ถูกมองว่าเป็นปัญหาทางการแพทย์ แต่กลับถูกมองว่าเป็นลักษณะที่น่ารักและมีเสน่ห์ เป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนเยาว์และไร้เดียงสา (Nelson, 2013, February 1) ทำให้กลายเป็นแฟชั่นที่ผู้หญิงบางคนนิยมทำฟันให้มีลักษณะแบบนี้ โดยเฉพาะ ฟันเกแบบฟันเขี้ยวยาเอบะนับเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้คนทั่วไปประทับใจในรอยยิ้มของคนที่มีฟันแบบนี้ได้ดี เนื่องจากความโดดเด่นของลักษณะเฉพาะแตกต่างจาก คนทั่วไป และจะถูกจดจำได้ง่ายกว่าคนที่มีฟันเรียงตัวกันเป็นปกติ

ภาพที่ 1 *ภาพแสดงลักษณะฟันเก (Crooked Teeth)*

หมายเหตุ. ภาพจำลองแสดงลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ภาพที่ 2 *ภาพแสดงลักษณะฟันแบบ Yaeba*

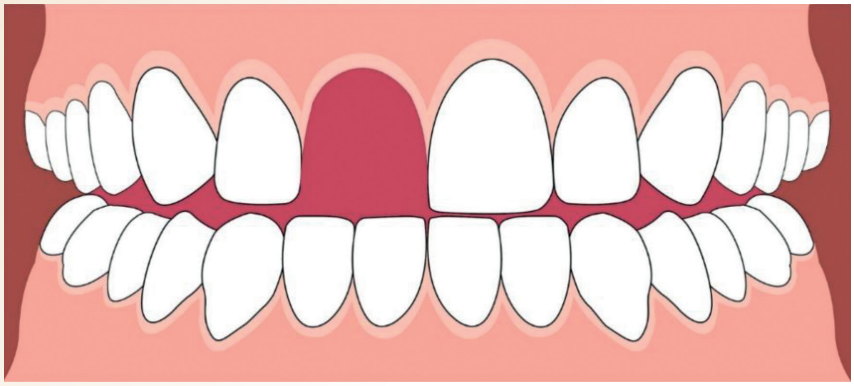

หมายเหตุ. ภาพถ่ายแสดงลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ฟันหลอ (Missing Tooth)

ฟันหลออาจเกิดได้ทั้งจากการไม่ดูแลสุขภาพช่องปากจนฟันผุมาก หรืออาจเกิดจากอุบัติเหตุถูกกระแทกด้วยของแข็งจนฟันหลุดออก คนที่มีฟันหลอโดยเฉพาะฟันหน้าและไม่ได้ใส่ฟันปลอมจะทำให้จดจำใบหน้าได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น (Distinctive Feature) บนใบหน้า เป็นจุดเด่นที่สะดุดตา รอยยิ้มที่เผยให้เห็นช่องว่างจากฟันหลอเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ มนุษย์โดยทั่วไปจะให้ความสำคัญกับความแปลกและความแตกต่างมากกว่าสิ่งที่คุ้นเคย ทำให้ภาพใบหน้าของบุคคลนั้นถูกเก็บอยู่ในความทรงจำมากขึ้น โดยทั่วไปในการจดจำใบหน้า คนเราจะไม่ได้มองแค่ภาพรวม แต่จะมองหาจุดเด่นต่าง ๆ บนใบหน้า เพื่อใช้เป็นตัวช่วยในการจดจำ เช่น ไฝ รอยแผลเป็น หรือแม้แต่แว่นตา ในกรณีนี้ช่องว่างของฟันทำหน้าที่เป็นจุดอ้างอิงที่เด่นชัด

ภาพที่ 3 *ภาพแสดงลักษณะฟันหลอ (Missing Tooth)*

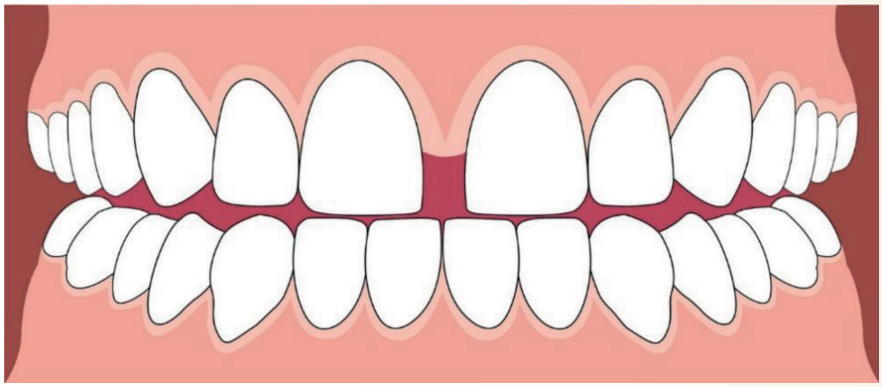

หมายเหตุ. ภาพจำลองแสดงลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ฟันห่าง (Diastema)

ภาวะฟันห่างมักพบได้บ่อยบริเวณช่องว่างระหว่างฟันตัด (Incisors) แถวบน โดยเฉพาะการเกิดช่องว่างระหว่างฟันตัดคู่กลาง (Central Incisor) โดยมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ทั้งทางพันธุกรรมที่สามารถถ่ายทอดได้ หากพ่อแม่มีฟันห่างลูกก็มีแนวโน้มที่จะมีฟันห่างเช่นกัน หรือขนาดของฟันและขากรรไกรไม่สมดุลกัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่พบบ่อยที่สุด หากฟันมีขนาดเล็กเกินไปเมื่อเทียบกับขนาดของขากรรไกรที่ใหญ่จะทำให้ฟันเรียงตัวห่างกันเพื่อเติมเต็มพื้นที่ การสูญเสียฟันหรือฟันขึ้นไม่ครบ เมื่อฟันซี่ใดซี่หนึ่งหลุดไป หรือมีฟันที่หายไปแต่กำเนิด จะทำให้ฟันซี่ข้างเคียงเคลื่อนตัว เพื่อปิดช่องว่าง ส่งผลให้เกิดช่องว่างอื่นตามมา แม้แต่ปัจจัยด้านพฤติกรรมการกลืนที่ผิดปกติ (Tongue Thrusting) ก็อาจทำให้ฟันห่าง ปกติแล้วขณะกลืนน้ำลายลิ้นจะดันขึ้นไปที่เพดานปาก แต่ในผู้ที่มีภาวะการกลืนผิดปกติ ลิ้นจะดันไปที่ฟันหน้าแทน การออกแรงดันซ้ำ ๆ เป็นเวลานานจะทำให้ฟันหน้าค่อย ๆ เคลื่อนตัวห่างออกจากกัน หรือนิสัยการดูดนิ้ว หรือการใช้ลิ้นดุนฟัน โดยเฉพาะในวัยเด็ก การดูดนิ้ว หรือใช้ลิ้นดุนฟันบ่อย ๆ จะสร้างแรงกดดันต่อฟัน ทำให้ฟันเคลื่อนตัวและเกิดช่องว่างได้เช่นกัน (Shruthi, 2024, August 15) ตัวอย่างฟันห่างที่สามารถพบได้ในบุคคลมีชื่อเสียง ทั้งดาราฮอลลีวูดและนักร้อง เช่น Elijah Wood, Laurence Fishburne, Willem Dafoe, Woody Harrelson, Madonna, Elton John ส่งผลให้รอยยิ้มของบุคคลเหล่านี้มีเอกลักษณ์และเป็นที่จดจำ (Shaw, 2019, September 19)

ภาพที่ 4 *ภาพแสดงลักษณะฟันห่าง (Diastema)*

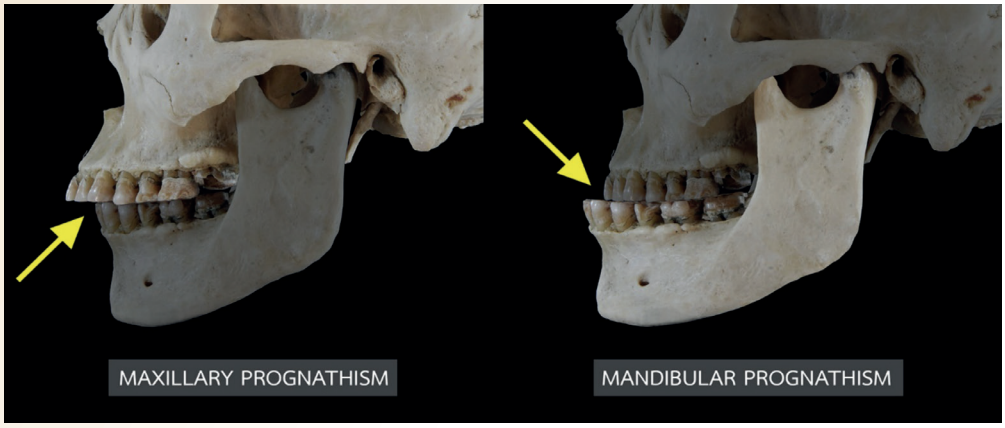

หมายเหตุ. ภาพจำลองแสดงลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ภาวะคางยื่น (Prognathism)

ภาวะคางยื่นคือภาวะที่ขากรรไกรบนหรือล่างยื่นออกมามากกว่าปกติ ทำให้ใบหน้าส่วนล่างดูผิดรูป และส่งผลต่อการสบฟันที่ผิดปกติ ภาวะนี้มักเกิดจากปัจจัยทางพันธุกรรม หรือโรคทางพันธุกรรมบางอย่าง แต่อาจเกิดจากสาเหตุอื่นได้ เช่น การเติบโตของขากรรไกรที่ผิดปกติ หรือพฤติกรรมในวัยเด็กอย่างการดูดนิ้ว ภาวะนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ Maxillary Prognathism ภาวะที่กระดูกขากรรไกรบนยื่นออกมา ทำให้ใบหน้าส่วนกลางดูโปน และอาจทำให้เกิดภาวะฟันบนคร่อมฟันล่าง (Overbite) และ Mandibular Prognathism ภาวะที่กระดูกขากรรไกรล่างยื่นออกมา ทำให้คางดูยื่นเด่นชัดและอาจทำให้เกิดภาวะฟันล่างคร่อมฟันบน (Underbite) และ Bimaxillary Prognathism เป็นภาวะที่ขากรรไกรทั้งบนและล่างยื่นไปด้านหน้า (Newman, 2021, February 25) ภาวะคางยื่นส่งผลกระทบอย่างมากต่อรูปหน้าและเอกลักษณ์ของบุคคล ทำให้มีผลต่อการจดจำใบหน้าได้หลายประการ ทั้งโครงสร้างใบหน้าดูผิดสัดส่วน โดยเฉพาะในมุมมองด้านข้าง ทำให้คางหรือปากดูยื่นออกมาอย่างเห็นได้ชัด ใบหน้าของบุคคลนั้นจึงมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ลักษณะใบหน้าที่ผิดจากมาตรฐานทั่วไปทำให้คนอื่นสามารถจดจำได้ง่ายขึ้น อีกทั้งส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกทางสีหน้า การยื่นของขากรรไกรอาจส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของริมฝีปากและกล้ามเนื้อใบหน้า ทำให้การแสดงออกทางสีหน้าบางอย่าง เช่น การยิ้มหรือการพูดดูแตกต่างออกไป ซึ่งเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการช่วยให้จดจำใบหน้าได้ง่ายขึ้น

ภาพที่ 5 *ภาพแสดงภาวะคางยื่น (Prognathism)*

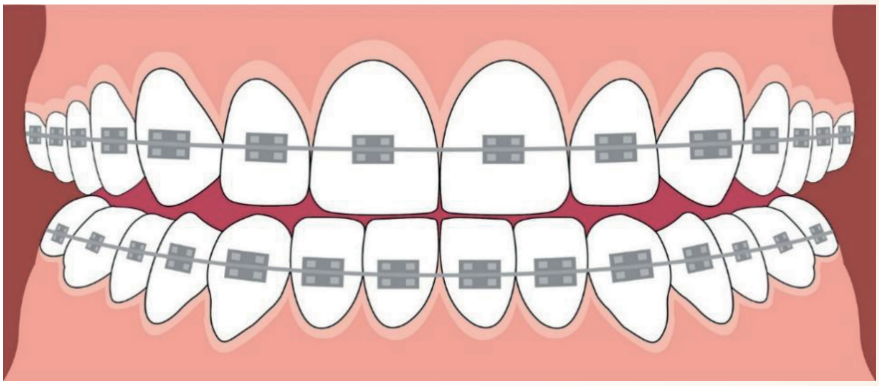

หมายเหตุ. ภาพถ่ายแสดงลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

การจัดฟัน (Orthodontics)

การจัดฟันนอกจากเพื่อความสวยงาม เพิ่มความมั่นใจในการยิ้มและการพูดคุย และเสริมบุคลิกภาพให้ดีขึ้น ยังอาจทำให้เกิดการปรับปรุงโครงสร้างใบหน้าในบางกรณี เช่น การแก้ไขฟันยื่นที่ทำให้ริมฝีปากอูม หรือการแก้ไขการสบฟันที่ทำให้คางดูสั้นหรือยาวผิดปกติ ซึ่งจะช่วยให้ใบหน้ามีความสมดุลมากขึ้น วัตถุประสงค์ของการจัดฟันยังครอบคลุมไปถึงการแก้ไขปัญหาทางสุขภาพในช่องปาก และส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยรวมด้วย การจัดฟันเพื่อแก้ไขปัญหาฟันซ้อน ฟันเก ฟันห่าง หรือฟันยื่น ทำให้ฟันเรียงตัวเป็นระเบียบ ช่วยให้การทำความสะอาดช่องปากเป็นไปอย่างทั่วถึงและง่ายขึ้น ลดความเสี่ยงในการเกิดฟันผุและโรคเหงือก แก้ไขการสบฟันที่ผิดปกติ เช่น ฟันบนคร่อมฟันล่างมากเกินไป หรือฟันหน้าไม่สบกัน เพื่อให้สามารถบดเคี้ยวอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นต้น (Mandal, 2023, January 20) ในขั้นตอนของการจัดฟันจะมีการใช้เหล็กดัดฟัน (Dental Braces) กับคนไข้ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนเวลายิ้ม จึงจัดเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้เกิดการจดจำต่อผู้พบเห็นได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 6 *ภาพแสดงการจัดฟัน (Orthodontics)*

หมายเหตุ. ภาพจำลองแสดงลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

การประดับอัญมณีบนฟัน (Tooth Gems)

การประดับอัญมณีบนฟันถาวรนั้นสามารถทำได้โดยทั่วไปจะเรียกว่า “Tooth Gems” (“Tooth gems 101: What you need to know…”, 2024, January 25) หรือ “Dental Jewelry” ทำโดยทันตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้กาวทางทันตกรรมชนิดพิเศษ (dental adhesive) ซึ่งมีความปลอดภัยและไม่ทำลายเคลือบฟัน และจะใช้แสง (curing light) เพื่อทำให้กาวแข็งตัว กระบวนการนี้ไม่เจ็บปวดและไม่จำเป็นต้องกรอฟัน ประเภทของอัญมณีที่ใช้มักจะเป็นคริสตัลหรือเพชรพลอยขนาดเล็กที่ออกแบบมาสำหรับติดฟันโดยเฉพาะขึ้นอยู่กับความต้องการ (“Tooth gems 101: What you need to know…”, 2024, January 25) ในเชิงของการสร้างเอกลักษณ์ให้แต่ละบุคคลนับเป็นประโยชน์ ต่อการจดจำใบหน้าในงานติดตามศพนิรนามอย่างมาก เนื่องจากหากเทียบกับประชากรโดยเฉลี่ย จำนวนคนที่จะเลือกประดับอัญมณีบนฟันของตนเองนั้นนับเป็นส่วนน้อย

ภาพที่ 7 *ภาพแสดงการประดับอัญมณีบนฟัน (Tooth Gems)*

หมายเหตุ. ภาพถ่ายแสดงลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

การจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟัน

กล้ามเนื้อควบคุมการยิ้ม

แม้ว่ากล้ามเนื้อ Zygomaticus major ที่มีจุดเกาะต้น (origin) จากกระดูก Zygomatic Bones จะได้ชื่อว่าเป็นกล้ามเนื้อแห่งการยิ้ม (Faigin, 1990, p. 63) แต่การยิ้มเป็นการแสดงออกทางสีหน้าที่ซับซ้อนซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อบนใบหน้าหลายมัด นอกจาก Zygomaticus major แล้วยังมีกล้ามเนื้อสำคัญอื่นที่อยู่บริเวณรอบปาก ได้แก่ กล้ามเนื้อ Zygomaticus minor กล้ามเนื้อ Anguli oris กล้ามเนื้อ Risorius และกล้ามเนื้อ levator labii superioris โดยกล้ามเนื้อ Zygomaticus มีหน้าที่หลักในการดึงกล้ามเนื้อ Orbicularis oris ขึ้นด้านบน กล้ามเนื้อเหล่านี้ได้รับการควบคุมโดยเส้นประสาทใบหน้า ซึ่งเมื่อกล้ามเนื้อทำงานจะส่งสัญญาณไปยังสมองว่าคนเรากำลังยิ้ม (Smith, 2012, September 17) นอกจากนี้ ยังมีกล้ามเนื้อ Orbicularis oculi ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการยิ้มเช่นกัน แม้ว่ากล้ามเนื้อนี้จะอยู่บริเวณรอบดวงตา แต่การหดตัวบริเวณเบ้าตาจะช่วยให้เกิดรอยยิ้มที่ดูจริงใจ (Duchenne Smile) จากการปรากฏของรอยตีนกา (Stanborough, 2019, June 29) ทั้งนี้ ระดับการทำงานของกล้ามเนื้อของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไปและขึ้นอยู่กับลักษณะของรอยยิ้มที่สัมพันธ์กับอารมณ์ในขณะนั้น

หลักการพื้นฐานของการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะ (Facial Reconstruction) คือ การพยายามสร้างใบหน้าบุคคลขึ้นใหม่จากโครงกระดูกที่พบ เพื่อประโยชน์ในการติดตามหาและพิสูจน์ตัวบุคคล ในการทำงานต้องศึกษาโครงสร้างของกะโหลกศีรษะและนำค่าความหนาของเนื้อเยื่อบนใบหน้า (Tissue Depth) มาประกอบกับหลักกายวิภาคศาสตร์ของใบหน้ามนุษย์เพื่อได้มาซึ่งรูปทรงใบหน้า (Gibson, 2008, p. 303) และสามารถกำหนดตำแหน่ง กำหนดรูปร่างของอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้า ทั้งการจำลองภาพดวงตา จมูก และริมฝีปาก

ทฤษฎีการจำลองใบหน้าโดยทั่วไปจะทำการจำลองขนาดและรูปร่างของริมฝีปากจากการยึดตำแหน่งริมฝีปากให้ตรงกับตำแหน่งของฟัน ความหนาของริมฝีปากจะกำหนดจากระยะห่างระหว่างขอบเคลือบฟัน (Cementum enamel junction) ของฟันส่วนหน้า ทั้งฟันบนและฟันล่าง และความกว้างของริมฝีปากยึดจากระยะห่างฟันเขี้ยว (Canine) ข้างซ้ายไปถึงฟันเขี้ยวข้างขวา (Taylor, 2001, p. 398) ด้วยหลักการนี้การทำภาพริมฝีปากจึงเป็นในลักษณะริมฝีปากปกติและมีใบหน้านิ่งเฉย แต่บนหลักความเป็นจริงจะพบว่ากะโหลกศีรษะของมนุษย์แต่ละบุคคลจะมีฟันจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปอย่างเด่นชัด ทั้งในเชิงโครงสร้าง รูปร่าง รูปทรง การจัดเรียงตัว ระยะห่างระหว่างซี่ฟัน การสึกหรอ สีของฟัน แม้แต่การติดอุปกรณ์ดัดฟันและการบูรณะฟันในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่าง *"ลักษณะทางกายภาพของฟันที่ส่งผลต่อการจดจำใบหน้า"* ข้างต้น ดังนั้น การจำลองใบหน้าจากกะโหลกศีรษะให้เหมือนกับบุคคลนั้นกำลังยิ้มอยู่จะเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถมองเห็นลักษณะของซี่ฟันได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะฟันหน้าแถวบน และเอื้อประโยชน์ในการจดจำ

และระลึกถึงใบหน้าของศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูกขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงการทำงานของกล้ามเนื้อใบหน้าส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการยิ้มร่วมด้วย

ตัวอย่างการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟัน

ภาพที่ 8 *ภาพแสดงการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะตามลำดับขั้นตอน*

หมายเหตุ. ภาพถ่ายแสดงการจำลองใบหน้าบุคคล จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ภาพที่ 9 *ภาพขยายเปรียบเทียบลักษณะฟัน ภาพใบหน้าปกติ และภาพใบหน้ายิ้มเห็นฟัน*

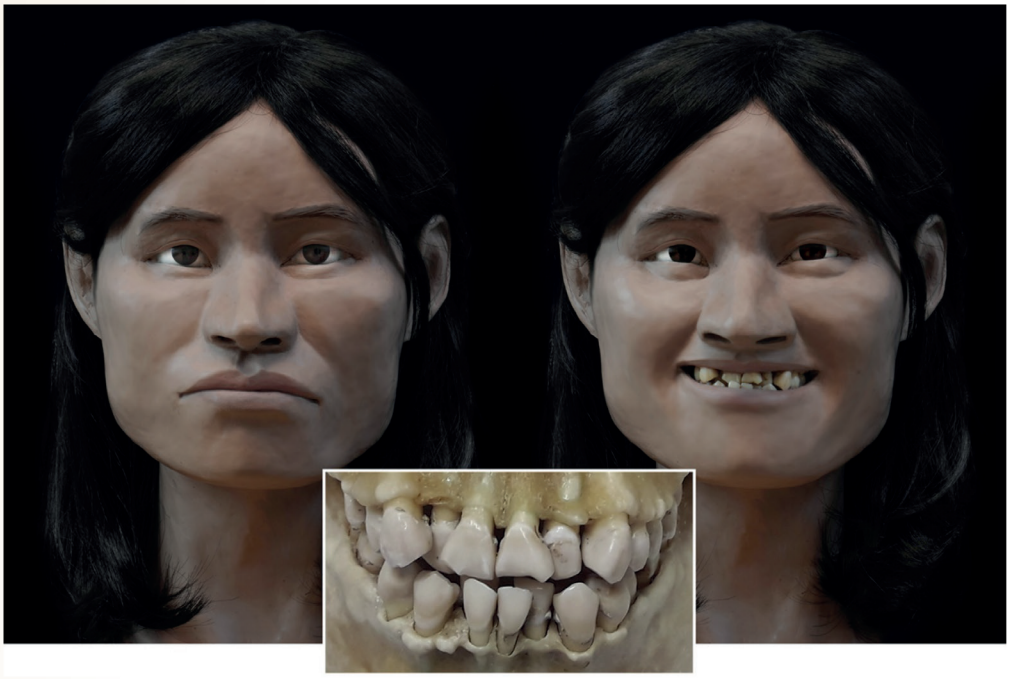
หมายเหตุ. ภาพถ่ายแสดงการจำลองใบหน้าบุคคลและภาพถ่ายลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ภาพที่ 10 *ภาพแสดงการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะตามลำดับขั้นตอน*

หมายเหตุ. ภาพถ่ายแสดงการจำลองใบหน้าบุคคล จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ภาพที่ 11 *ภาพขยายเปรียบเทียบลักษณะฟัน ภาพใบหน้าปกติ และภาพใบหน้ายิ้มเห็นฟัน*

หมายเหตุ. ภาพถ่ายแสดงการจำลองใบหน้าบุคคลและภาพถ่ายลักษณะฟัน จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ภาพที่ 12 *ภาพแสดงการจำลองใบหน้ากรณีกะโหลกศีรษะมีลักษณะภาวะคางยื่น (Prognathism) แม้จะไม่ใช่ภาพที่มีลักษณะยิ้ม แต่โครงสร้างของกรามล่างที่ยื่นออกมาทำให้เห็นฟันล่างปรากฏตามธรรมชาติ*

หมายเหตุ. ภาพถ่ายแสดงการจำลองใบหน้าบุคคล จัดทำโดยผู้วิจัย (พ.ศ. 2568)

ประโยชน์ของการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟันต่อการช่วยจดจำใบหน้าในงานพิสูจน์ตัวบุคคลศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูก

การจำลองใบหน้าบุคคลในลักษณะใบหน้าปกติ หรือใบหน้าที่แสดงออกถึงอารมณ์เป็นกลาง ยังเป็นวิธีการที่ใช้โดยแพร่หลายในหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการติดตามคนหายและพิสูจน์ศพนิรนาม เนื่องจากเป็นวิธีการที่ยังสามารถยึดโยงอยู่กับโครงสร้างกะโหลกศีรษะและข้อมูลความหนาเนื้อเยื่อบนใบหน้าที่นำมากำหนดลงบนผิวของกะโหลกศีรษะตามจุดอ้างอิงทางกายวิภาคศาสตร์ สามารถใช้แทนภาพถ่ายของผู้เสียชีวิตในการเผยแพร่ ซึ่งอาจนำไปสู่การจดจำของคนในครอบครัว เพื่อนหรือสาธารณชนได้ แต่หากสังเกตในรายละเอียดจะพบว่าบางครั้งสามารถพบกะโหลกศีรษะของคนสองคนที่มีสัดส่วนโดยรวม ทั้งความกว้าง ความสูง ขนาดและตำแหน่งกระบอกตา ขนาดและตำแหน่งช่องเปิดจมูก ความสูงของฟันที่สบกันหรือองศาเหลี่ยมมุมของกระดูกกรามล่างมีความใกล้เคียงกันมาก นอกจากนี้ หากกะโหลกที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกันดังกล่าวยังมีเชื้อชาติเดียวกัน เพศเดียวกัน และช่วงอายุที่ใกล้กันก็มีแนวโน้มที่ภาพการจำลองใบหน้าในขั้นตอนสุดท้ายจะออกมาดูใกล้เคียงกัน จากข้อจำกัดนี้

นำมาซึ่งการสังเกตกะโหลกศีรษะของแต่ละบุคคลที่จะประกอบไปด้วยซี่ฟันที่มีลักษณะรูปร่าง ขนาด การจัดเรียงตัว ความบกพร่องตามธรรมชาติ ร่องรอยการบูรณะฟันที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนั้น นอกจากการจำลองใบหน้าบุคคลในลักษณะใบหน้าปกติแล้ว การเลือกทำการจำลองใบหน้าแบบยิ้มเห็นฟันจะได้ประโยชน์ที่สำคัญคือการเปลี่ยนภาพใบหน้าธรรมดาให้กลายเป็นภาพใบหน้าที่เพิ่มเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล เนื่องจากรอยยิ้มเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ผ่านสีหน้าที่มีความเฉพาะตัวอย่างมากส่งผลต่อการจดจำของคนใกล้ตัวและผู้พบเห็น นอกเหนือไปจากการรับรู้ในเชิงความรู้สึกแล้วนั้น รอยยิ้มที่เห็นฟันช่วยให้ข้อมูลบริเวณปากมีรายละเอียดและแม่นยำยิ่งขึ้น เนื่องจากตำแหน่งและรูปร่างของฟันถูกกำหนดโดยโครงสร้างกะโหลกศีรษะและขากรรไกรตามทางกายวิภาคศาสตร์

ถึงแม้ภาพใบหน้าแบบยิ้มเห็นฟันสามารถช่วยยกระดับกระบวนการติดตามบุคคลให้ชัดเจนขึ้นได้อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวิธีการแบบเดิมอาจไม่ได้ผลที่ดี แต่ในหลายกรณีอาจมีข้อจำกัดทางเทคนิค เช่น กะโหลกศีรษะที่ได้รับมามีลักษณะฟันหลุดร่วงออกจากตำแหน่งหลายซี่หรือเกือบทั้งหมดเป็นการหลุดร่วงหลังการเสียชีวิต (Postmortem Lost) และไม่พบชิ้นส่วนฟันตกหล่นอยู่ในสถานที่เกิดเหตุหรือในสถานที่ที่เจ้าหน้าที่พบร่างของศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูกนั้น เช่นนี้ก็ไม่สามารถเลือกทำการจำลองใบหน้าแบบยิ้มเห็นฟันได้ หรือข้อจำกัดรายบุคคลที่ไม่อาจทราบข้อมูลได้ เช่น ธรรมชาติในการควบคุมกล้ามเนื้อบนใบหน้าของแต่ละบุคคล บางคนอาจมีรอยยิ้มที่ไม่สมมาตร ร่างกายสั่งให้กล้ามเนื้อดึงริมฝีปากขึ้นสูงไม่เท่ากัน อาจส่งผลให้การยิ้มของบุคคลนั้นไม่เผยให้เห็นฟันหน้าทั้งแถวเหมือนคนที่มีรอยยิ้มเป็นปกติ ประเด็นเหล่านี้จัดเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลที่การจำลองใบหน้าแบบยิ้มเห็นฟันอาจให้ผลลัพธ์ที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

■ บทสรุป

การจำลองใบหน้าแบบยิ้มเห็นฟันนั้นเป็นการจำลองการทำงานของกล้ามเนื้อบนใบหน้าขณะที่กำลังยิ้มส่งผลให้บางส่วนของใบหน้ามีรูปร่างรูปทรงที่เปลี่ยนไปตามการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อแต่ละมัด เช่น การดึงตัวขึ้นของกล้ามเนื้อ Zygomaticus Major และ Zygomaticus Minor ส่งผลให้รูปแก้มยกตัวสูงขึ้น นูนขึ้น และขยายตัวออกข้าง กล้ามเนื้อ Orbicularis Oculi บริเวณรอบดวงตามีการหดตัวขึ้น ส่งผลให้ปรากฏถุงใต้ตาชัดเจนขึ้น รวมถึงปรากฏตีนกาบริเวณหางตา เป็นต้น การขยับของกล้ามเนื้อเหล่านี้อาจทำให้ยากต่อการคงไว้ซึ่งสัดส่วนใบหน้าตามความสูงของหมุดความหนาเนื้อเยื่อ (Tissue Depth Markers) ในบางตำแหน่ง ในขณะที่ลักษณะใบหน้าปกติหรือใบหน้าที่แสดงออกถึงอารมณ์เป็นกลางจะไม่มีผลต่อเปลี่ยนแปลงรูปร่างของกล้ามเนื้อใบหน้า ดังนั้น การเลือกจำลองใบหน้าทั้งสองแบบจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสม คือสามารถมองเปรียบเทียบได้ทั้งภาพใบหน้าปกติและภาพใบหน้าที่กำลังยิ้มอยู่ เพื่อเป็นการรักษาสมดุลในประเด็นความถูกต้องของข้อมูลและเพื่อเป็นส่วนเสริมประสิทธิภาพของภาพใบหน้าที่เผยแพร่

สู่สาธารณะ อาจนำไปสู่การจดจำของคนในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ช่องทางต่าง ๆ หรือเว็บไซต์ที่มีฐานข้อมูลบุคคลสูญหายตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟันอันจะส่งผลต่อการพัฒนาสัมฤทธิผลของการพิสูจน์และติดตามบุคคล ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและพัฒนาแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาเพิ่มเติมด้านกายวิภาคศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานของกล้ามเนื้อบนใบหน้า กล้ามเนื้อส่วนควบคุมการยิ้มเพื่อเพิ่มความดูเป็นธรรมชาติของภาพผลลัพธ์สุดท้ายของการจำลองใบหน้า เนื่องจากการสร้างภาพใบหน้าขึ้นใหม่ให้ใกล้เคียงความเป็นจริง ไม่รู้สึกขัดตา ย่อมส่งผลต่อการรับรู้ของคนที่เห็นภาพ

2. การศึกษาระดับและประเภทของการยิ้มหลายรูปแบบ เนื่องจากในบางกรณีเอกลักษณ์ของฟันอาจอยู่สูงในระดับใกล้กับเหงือก องศาของการยกมุมปากและริมฝีปากย่อมต้องมากขึ้นตาม เพื่อเผยให้เห็นเอกลักษณ์ ดังกล่าวได้ชัดเจนขึ้น

3. การศึกษาความรู้ทางด้านทันตกรรมเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความเข้าใจต่อธรรมชาติของฟันที่มีลักษณะพิเศษต่าง ๆ ศึกษาทำความเข้าใจเทคนิคทางการรักษาสุขภาพช่องปากที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ที่อาจส่งผลต่อลักษณะภายนอกของฟันได้ รวมไปถึงมีการประสานงานหรือปฏิบัติงานร่วมกับทันตแพทย์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิติทันตแพทย์ (Forensic Odontologist) เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพิสูจน์ตรวจศพนิรนาม เพื่อขอความเห็นและข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน

4. การพิจารณาเลือกนำเสนอภาพจำลองใบหน้า นอกจากภาพเต็มทั้งใบหน้าแล้ว อาจจำเป็นต้องเพิ่มภาพส่วนขยายเฉพาะส่วนบริเวณริมฝีปากที่ยิ้มเห็นฟันเพื่อเผยให้เห็นข้อมูลฟันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้ง เพิ่มความหลากหลายของมุมมองด้านต่าง ๆ เช่น เอกลักษณ์ฟันบางชนิดอาจมองเห็นจากมุมมองด้านข้างหรือมุมเฉียง 45 องศา ได้ดีมากกว่าภาพหน้าตรงเพียงอย่างเดียว การเลือกภาพใบหน้าที่เหมาะสมสำหรับกรณีคดีศพนิรนามที่ยังไม่สามารถระบุตัวตนได้นั้นสำคัญอย่างยิ่ง เป็นเครื่องมือสำคัญที่อาจนำมาซึ่งเบาะแสในการพิสูจน์ตัวบุคคลได้

บรรณานุกรม

Bowers, C. M. (2011). *Forensic dental evidence: An investigator's handbook.* Academic Press.

Faigin, G. (1990). *The artist's complete guide to facial expression.* Watson-Guptill Publications.

Gibson, L. (2008). *Forensic art essentials: A manual for law enforcement artists.* Academic Press.

Mandal, A. (2023, January 20). *What is orthodontics?.* News Medical Life Science. https://www.news-medical.net/health/What-is-Orthodontics.aspx

Nelson, S. C. (2013, February 1). *Yaeba: Japanese 'Double Tooth' trend will give you a costly crooked smile.* Huffington Post UK. https://www.huffingtonpost.co.uk/2013/02/01/yaeba-japanese-double-tooth-trend-expensive-crooked smile_n_2596720.html

Newman, Y. (2021, February 25). *Prognathism causes and how to treat prognathism.* Bordentown Braces. https://www.bordentownbraces.com/orthodontics/prognathism-causes-and-how-to-treat-prognathism

Rai, B. & Kaur, J. (2013). *Evidence-based forensic dentistry.* Spinger.

Shaw, G. (2019, September 19). *11 celebrities that are known for their tooth gaps.* Business Insider. https://www.businessinsider.com/celebrities-with-tooth-gaps

Shruthi, N. (2024, August 15). *What is a diastema?.* WebMD. https://www.webmd.com/oral-health/what-is-diastema

Smith, C. (2012, September 17). *The science of smiling: The anatomy and function of a smile.* Visible Body. https://www.visiblebody.com/blog/learn-the-science-behind-a-smile-visualized-with-visible-body

Stanborough, R. J. (2019, June 29). *Smiling with your eyes: What exactly is a Duchenne smile?.* Healthline. https://www.healthline.com/health/duchenne-smile

Taylor, K. T. (2001). *Forensic art and illustration.* CRC Press.

Tooth gems 101: What you need to know before getting one. (2024, January 25). Dentique. https://dentiqueaz.com/blog/all-about-tooth-gems/

Whelan, C. (2019, May 8). *What causes crooked teeth and how to straighten them.* Healthline. https://www.healthline.com/health/dental-and-oral-health/crooked-teeth

Wilkinson, C. (2004). *Forensic facial reconstruction.* Cambridge University Press.

ความสำคัญของการถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยา: จากศพนิรนามสู่การไขปริศนาซากโครงกระดูก

The Importance of Forensic Anthropological Photography: From Unidentified Bodies to Skeletal Reconstruction

*รัฐการ ปานมารศรี**

Ratthakarn Panmarasri

บทคัดย่อ

การถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล การวิเคราะห์โครงกระดูก และการใช้พยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม แม้มีแนวปฏิบัติระดับสากล แต่ยังขาดกรอบมาตรฐานเชิงระบบที่สามารถเชื่อมโยงความถูกต้องของภาพ ความสมบูรณ์ของข้อมูลดิจิทัล และการยอมรับในชั้นศาลได้อย่างครบถ้วน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนบทบาทของการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาวิเคราะห์มาตรฐานเฉพาะทางในต่างประเทศ และเปรียบเทียบกับบริบทของประเทศไทย โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการจากมาตรฐานสากล ได้แก่ ISO 21043, SWGIT, FOROST, FIRS และ ANZPAA ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังขาดมาตรฐานเฉพาะทางระดับชาติ ส่งผลให้คุณภาพของภาพถ่าย ความสมบูรณ์ของพยานหลักฐานดิจิทัล และความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับ (traceability) มีความแปรปรวน และอาจกระทบต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน บทความจึงเสนอกรอบ Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) เพื่อยกระดับการถ่ายภาพ การจัดการข้อมูลดิจิทัล และการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยาน (chain-of-custody)

* *สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ*

Institute of Forensic Medicine, Police General Hospital, Royal Thai Police

Received: *4 December 2025* ***Revised:*** *29 March 2026* ***Accepted:*** *21 April 2026*

อย่างเป็นระบบ โดยสรุป TFAIS มีศักยภาพในการลดความแปรปรวนของข้อมูล เพิ่มความถูกต้องและความสามารถในการตรวจสอบของพยานหลักฐานเชิงภาพ และเชื่อมโยงการปฏิบัติงานทางวิทยาศาสตร์กับการยอมรับในชั้นศาล ซึ่งเป็นรากฐานของความยุติธรรมเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: นิติมานุษยวิทยา, การถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา, การถ่ายภาพนิติวิทยาศาสตร์, โครงกระดูกมนุษย์, การระบุตัวบุคคล

Abstract

Forensic anthropological imaging is a fundamental component in personal identification, skeletal analysis, and the use of forensic evidence in the justice system. Despite the existence of international guidelines, there remains a lack of a systematic standard framework that can comprehensively link image accuracy, digital data integrity, traceability, and acceptance in court. This study aims to review the role of forensic anthropological imaging, analyze specialized standards applied internationally, and compare them with the context of Thailand. An integrative literature review was conducted based on relevant international standards, including ISO 21043, SWGIT, FOROST, FIRS, and ANZPAA. The findings indicate that Thailand still lacks a national specialized standard for forensic anthropological imaging. This gap results in variability in image quality, digital evidence integrity, and traceability, which may affect the reliability of forensic evidence in judicial proceedings. This article proposes the Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) as a national framework to systematically enhance imaging practices, digital data management, and the maintenance of chain-of-custody. In conclusion, TFAIS has the potential to reduce data variability, improve the accuracy and verifiability of forensic imaging evidence, and bridge scientific practice with courtroom acceptance, thereby strengthening evidence-based justice.

Keywords : Forensic anthropology, Forensic anthropological imaging, Forensic photography, Human skeletal remains, Personal identification

บทนำ

การถ่ายภาพเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งในงานนิติมานุษยวิทยา เนื่องจากศพจำนวนมากที่เข้าสู่กระบวนการตรวจพิสูจน์มักเสื่อมสภาพ เน่าเปื่อย หรือเหลือเพียงโครงกระดูก ส่งผลให้ไม่สามารถระบุเอกลักษณ์บุคคลได้โดยตรง การบันทึกภาพจึงทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ช่วยเก็บรักษาลักษณะทางกายวิภาค ร่องรอยการบาดเจ็บ การเปลี่ยนแปลงหลังการเสียชีวิต และบริบทของสถานที่พบศพได้อย่างเป็นระบบ

และตรวจสอบย้อนกลับได้ (Blau & Ubelaker, 2016; Byers, 2016; Ubelaker, 2018) ภาพถ่ายที่มีมาตรฐาน ยังมีบทบาทสำคัญต่อการจัดทำข้อมูลชีวภาพกายวิภาค (biological profile) ได้แก่ บรรพบุรุษ เพศ อายุ ส่วนสูง ลักษณะเฉพาะบุคคล รอยโรค และรูปแบบการบาดเจ็บ ซึ่งเป็นข้อมูลหลักในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล และการตีความเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิต (Forensic Investigation Research Station [FIRS], 2022; International Criminal Police Organization [INTERPOL] (2018) ความถูกต้องของภาพถ่ายจึงมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของการวิเคราะห์ทั้งในระดับภาคสนามและห้องปฏิบัติการ โดยต้องสอดคล้องกับแนวทางมาตรฐานสากลด้านการบันทึกและจัดการข้อมูลภาพ เช่น แนวปฏิบัติของ Scientific Working Group on Imaging Technology (SWGIT) และมาตรฐาน ISO 21043 ซึ่งกำหนดหลักการด้านความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับของพยานหลักฐานดิจิทัล (International Organization for Standardization [ISO], 2018a, 2018b, 2018c; Scientific Working Group on Imaging Technology [SWGIT], 2013) ในประเทศที่มีระบบนิติวิทยาศาสตร์ก้าวหน้า การถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาถูกกำกับด้วยมาตรฐานเฉพาะทาง ที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานพยานหลักฐานดิจิทัลและมาตรฐานกำกับคุณภาพกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ เช่น ISO 21043 และแนวปฏิบัติของ SWGIT และ Scientific Working Group on Digital Evidence (SWGDE) เพื่อให้ภาพถ่ายสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างโปร่งใสและยอมรับได้ในกระบวนการยุติธรรม ขณะที่บริบทของประเทศไทยยังคงอาศัยแนวปฏิบัติที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และดุลยพินิจของผู้ปฏิบัติงานเป็นหลัก ส่งผลให้คุณภาพภาพถ่าย การจัดการไฟล์ดิจิทัล และการเชื่อมโยงข้อมูลในระดับระบบมีความแปรปรวนระหว่างหน่วยงาน (ISO, 2018a; Scientific Working Group on Digital Evidence [SWGDE], 2020) ภายใต้บริบทดังกล่าว ภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยามีสถานะเป็นพยานหลักฐานดิจิทัล ที่ต้องสามารถพิสูจน์ความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของไฟล์ และความต่อเนื่องของการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยาน (chain-of-custody) ได้อย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมการจัดการข้อมูลกำกับ (metadata) การสงวนไฟล์ต้นฉบับ และการตรวจสอบความไม่ถูกแก้ไขของข้อมูล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของมาตรฐาน ISO 21043 ที่เน้นความครบถ้วนและความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับตั้งแต่การบันทึกพยานหลักฐาน ณ ที่เกิดเหตุ จนถึงการนำเสนอในชั้นศาล (ISO, 2018b) รวมถึงแนวปฏิบัติของ SWGID และ SWGDE ที่มุ่งคุ้มครองความน่าเชื่อถือของภาพดิจิทัลในกระบวนการยุติธรรม (SWGIT, 2013; SWGDE, 2020) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกรอบมาตรฐานสากลดังกล่าว แต่ยังขาดโครงสร้างเชิงระบบที่บูรณาการมิติทางกายวิภาค กระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีดิจิทัล และมิติทางกฎหมายเข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะในบริบทของงานนิติมานุษยวิทยา ซึ่งต้องอาศัยทั้งความถูกต้องทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการยอมรับในชั้นศาล ในบริบทของประเทศไทย การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลจากผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์

ภัยพิบัติ เช่น กรณีเหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอับปาง ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการบันทึกภาพทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการใช้ภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยาร่วมกับข้อมูลทางวิทยาศาสตร์อื่นในการระบุตัวตนผู้เสียชีวิต (Panmarasri, 2024) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวยังคงขาดมาตรฐานกลางระดับชาติที่สามารถกำกับคุณภาพของภาพถ่ายและความสมบูรณ์ของข้อมูลดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงเสนอ กรอบมาตรฐาน Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) ในฐานะโครงสร้างมาตรฐานกลางระดับชาติที่ออกแบบขึ้นเพื่อบูรณาการองค์ประกอบสำคัญ 4 มิติ ได้แก่ (1) มิติทางกายวิภาค (2) มิติกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ (3) มิติทางเทคนิคของข้อมูลดิจิทัล และ (4) มิติกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยเชื่อมโยงเป็นกระบวนการถ่ายภาพแบบครบวงจร ตั้งแต่การบันทึกภาพ การจัดการข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของไฟล์ ไปจนถึงการนำเสนอในชั้นศาล กรอบ TFAIS จึงมิได้เป็นเพียงแนวปฏิบัติด้านเทคนิค หากแต่เป็นกลไกเชิงระบบ ที่มีเป้าหมายเพื่อลดความแปรปรวนของการปฏิบัติงาน ยกระดับความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานเชิงภาพ และเชื่อมโยงการปฏิบัติงานทางวิทยาศาสตร์เข้ากับการยอมรับในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ กรอบดังกล่าวได้รับการพัฒนาโดยอ้างอิงและสังเคราะห์จากมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง เช่น ISO 21043 รวมถึงแนวปฏิบัติของ SWGIT และแนวปฏิบัติของ SWGDE ตลอดจนกรอบการดำเนินงานด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลของ Australia New Zealand Policing Advisory Agency (ANZPAA) และแนวทางด้านนิติมานุษยวิทยา (Australia New Zealand Policing Advisory Agency [ANZPAA], 2020; Forensic Osteology Research Station [FOROST], 2013)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ทบทวนบทบาทและความสำคัญของการถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยาในบริบทของกระบวนการยุติธรรมและการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล (2) วิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรฐานเฉพาะทางด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาในระดับสากล ได้แก่ ISO 21043, SWGIT, FOROST, FIRS และ ANZPAA (3) ประเมินสถานการณ์และช่องว่างเชิงระบบของประเทศไทยในด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา และ (4) เสนอกรอบเชิงระบบของ Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) เพื่อใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายในการยกระดับมาตรฐานพยานหลักฐานดิจิทัลและการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องในระดับสากล และประเมินช่องว่างเชิงระบบในบริบทของประเทศไทย แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้น

การบูรณาการองค์ความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย มากกว่าการวิเคราะห์เชิงปริมาณแบบเป็นระบบ (Ubelaker, 2018) แหล่งข้อมูลที่ใช้ประกอบด้วยฐานข้อมูลวิชาการ ได้แก่ PubMed, Scopus และ Google Scholar รวมถึงเอกสารมาตรฐานและแนวปฏิบัติจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น ISO, SWGDE, SWGIT, National Institute of Standards and Technology [NIST], FOROST, Forensic Investigation Research Station [FIRS] และ ANZPAA (ANZPAA, 2020; FIRS, 2022; FOROST, 2013; ISO, 2018a, 2018b, 2018c; NIST, 2020; SWGDE, 2020; SWGIT, 2013) เกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร ได้แก่

(1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพนิติวิทยาศาสตร์และนิติมานุษยวิทยา

(2) เอกสารมาตรฐานหรือแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

(3) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพยานหลักฐานดิจิทัลและความสมบูรณ์ของข้อมูล (ISO, 2018b; NIST, 2020; SWGDE, 2020) กระบวนการคัดเลือกเอกสารดำเนินการโดยการพิจารณาจากชื่อเรื่องและบทคัดย่อก่อนเข้าสู่การประเมินเนื้อหาเต็มรูปแบบ เพื่อให้ได้เอกสารที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการ (Ubelaker, 2018) ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสังเคราะห์เชิงแนวคิดเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบ รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนา Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) ทั้งนี้ การศึกษานี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ หรือการวิเคราะห์อภิมาน แต่เน้นการสังเคราะห์เชิงแนวคิดและเชิงนโยบายจากวรรณกรรมและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านความครอบคลุมของเอกสาร และความเป็นไปได้ขององคติในการคัดเลือกวรรณกรรม (Ubelaker, 2018)

บทบาทของการถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยา

การถ่ายภาพทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหลักในการบันทึกลักษณะเชิงกายวิภาคของโครงกระดูก เพื่อใช้ในการประเมินเพศ อายุ เชื้อชาติ รอยบาดเจ็บ และลักษณะเฉพาะของบุคคล ภาพถ่ายยังมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างใบหน้า การเทียบภาพกะโหลกกับภาพบุคคล และการบูรณาการกับนิติทันตแพทยศาสตร์และนิติพยาธิวิทยา ในเชิงนิติวิทยาศาสตร์ ภาพถ่ายมิใช่เพียงสื่อประกอบรายงาน แต่เป็นข้อมูลเชิงหลักฐานที่ต้องคงความถูกต้อง ความต่อเนื่อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลตลอดกระบวนการยุติธรรม (Ubelaker, 2018; White et al., 2012)

กรอบแนวคิดเชิงระบบของการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา

บทความนี้เสนอกรอบแนวคิดเชิงระบบของการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาในฐานะโครงสร้างพื้นฐานของพยานหลักฐานเชิงดิจิทัลที่เชื่อมโยงมิติทางชีววิทยา เทคโนโลยี และกฎหมายเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยกรอบแนวคิดประกอบด้วย 4 มิติหลักที่ทำงานสอดประสานกัน ได้แก่ มิติกายวิภาคและชีววิทยาของโครงกระดูก มิติกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ มิติเทคโนโลยีและการถ่ายภาพ

และมิติความสมบูรณ์ของข้อมูลดิจิทัลและการยอมรับในชั้นศาล (ISO, 2018b; NIST, 2020; SWGDE, 2020)

1. มิติด้านกายวิภาค

การถ่ายภาพต้องบันทึกรูปร่างกระดูก ลักษณะทางกายวิภาค ความแปรผัน และร่องรอยบาดเจ็บอย่างถูกต้อง เพื่อรองรับการประเมินอายุ เพศ ความสูง บรรพบุรุษ และพยาธิสภาพ (Byers, 2016; Ubelaker, 2018) ความคลาดเคลื่อนจากมุมกล้องหรือการจัดวางกระดูกที่ไม่ถูกต้องอาจทำให้เกิดความผิดพลาดเชิงมอร์โฟโลยี ซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของการตีความทางนิติมานุษยวิทยาโดยตรง (Ubelaker, 2018)

2. มิติด้านกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์

ภาพถ่ายต้องสนับสนุนความสมบูรณ์ของพยานหลักฐาน โดยสอดคล้องกับกรอบการควบคุมคุณภาพทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อถือได้ ความถูกต้องเชิงเทคนิค และความสามารถตรวจสอบย้อนหลัง เอกสารมาตรฐานสากลต่างยืนยันให้มีการบันทึก metadata อย่างครบถ้วน การสร้างค่าแฮช SHA-256 การกำหนดสิทธิ์เข้าถึงตามระบบ RBAC และการบันทึก audit log เพื่อรับรองความถูกต้องของไฟล์ภาพดิจิทัลในกระบวนการพิจารณาคดี (FBI, 2016; ISO, 2018b)

3. มิติด้านเทคนิคการถ่ายภาพ

การควบคุมตัวแปรทางเทคนิคเป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อให้ภาพถ่ายสามารถใช้เป็นข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างแม่นยำ ซึ่งประกอบด้วยการจัดแสงที่ลดเงารบกวน การใช้มุมมาตรฐาน เช่น Frankfurt Horizontal Plane สำหรับกะโหลกศีรษะ และชุดมุมหกทิศทางของ FOROST สำหรับการถ่ายกะโหลกศีรษะมนุษย์ รวมถึงการใช้สเกลมาตรฐานและไฟล์ต้นฉบับคุณภาพสูงอย่าง RAW หรือ TIFF แนวทางดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจาก FOROST สำหรับการถ่ายกะโหลกศีรษะมนุษย์ รวมถึงการใช้สเกลมาตรฐานและไฟล์ต้นฉบับคุณภาพสูงอย่าง RAW หรือ TIFF แนวทางดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจาก FOROST, FIRS และ ANZPAA (ANZPAA, 2020; FIRS, 2022; FOROST, 2011)

4. มิติด้านข้อมูลดิจิทัลและความโปร่งใส

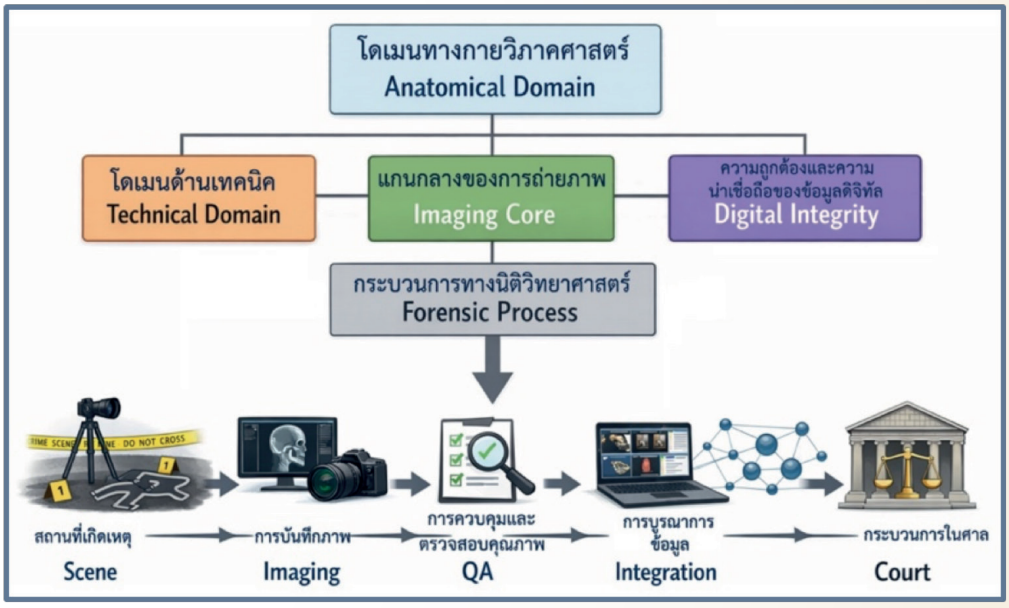
ภาพถ่ายในงานนิติมานุษยวิทยาต้องถูกจัดเก็บในวิธีที่สนับสนุนความโปร่งใสและการทำซ้ำได้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งรวมถึงการเก็บไฟล์ต้นฉบับ การสำรองข้อมูลอย่างปลอดภัย และการจัดเก็บตามระบบ digital evidence management system ที่สามารถบันทึกประวัติไฟล์และการเข้าถึงได้ตามหลักของ ISO 21043 และแนวปฏิบัติของ Organization of Scientific Area Committees (OSAC) ภายใต้ NIST (ISO, 2018b; NIST, 2020) กรอบแนวคิดทั้งสี่มิตินี้ทำงานร่วมกันในลักษณะของระบบพยานหลักฐานเชิงบูรณาการ (integrated forensic evidence system) ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้ภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยามีความถูกต้องทางวิทยาศาสตร์ ความน่าเชื่อถือเชิงกระบวนการ และความสามารถในการยอมรับในชั้นศาล (ISO, 2018b; SWGDE, 2020)

5. กรอบแนวคิดเชิงระบบ

การศึกษานี้บูรณาการองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ (1) การบันทึกข้อมูลทางกายวิภาคศาสตร์ (2) ความสมบูรณ์ของกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์ (3) การกำหนดมาตรฐานทางเทคนิคของการถ่ายภาพ และ (4) ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานดิจิทัล

องค์ประกอบทั้งสี่ มีปฏิสัมพันธ์เชิงระบบภายใต้กระบวนการถ่ายภาพแบบครบวงจร ตั้งแต่การบันทึกภาพ ณ สถานที่เกิดเหตุ การควบคุมคุณภาพและการประมวลผลภาพ ไปจนถึงการบูรณาการข้อมูลและการยอมรับเป็นพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรม กรอบแนวคิดดังกล่าวถูกใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ในการจัดหมวดหมู่และเปรียบเทียบมาตรฐานสากล รวมถึงใช้เป็นพื้นฐานในการสังเคราะห์ข้อเสนอ Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) เพื่อให้เกิดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ ในบริบทของประเทศไทย กรอบแนวคิดนี้ยังสามารถใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนามาตรฐานระดับชาติและแนวทางปฏิบัติในอนาคต ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 *กรอบแนวคิดของระบบการถ่ายภาพทางนิติมานุษยวิทยา*

หมายเหตุ. ผู้วิจัยดัดแปลงและพัฒนาจากแนวคิดมาตรฐานสากล เช่น ISO 21043 และแนวปฏิบัติของ SWGIT 2013.

การถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยากับการยอมรับในกระบวนการยุติธรรม

การที่ภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยาจะได้รับการยอมรับเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล มิได้ขึ้นอยู่เพียงคุณภาพของภาพในเชิงเทคนิคหรือเชิงกายวิภาคเท่านั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการพิสูจน์ความถูกต้องความต่อเนื่องของการครอบครองหลักฐาน (chain-of-custody) และความสมบูรณ์ของข้อมูลดิจิทัล (digital integrity) (ISO, 2018b; SWGIT, 2013) โดย digital integrity หมายถึงความสามารถในการยืนยันได้ว่าไฟล์ภาพยังคงความถูกต้องครบถ้วน เป็นไฟล์ต้นฉบับและไม่ถูกแก้ไข ตั้งแต่การบันทึกจนถึงการนำเสนอ

ในศาล โดยสามารถตรวจสอบได้ผ่านข้อมูลกำกับในไฟล์หรือระบบ เช่น metadata, hash, audit trail และ chain-of-custody (FBI, 2016; ISO, 2018b; NIST, 2020) (แสดงความหมายในตารางที่ 1) ภาพถ่ายทุกภาพจึงต้องสามารถระบุแหล่งที่มา วันเวลา ผู้ปฏิบัติงาน อุปกรณ์ และประวัติการจัดการไฟล์ย้อนหลังได้อย่างโปร่งใส ผ่าน metadata และระบบบันทึกการใช้งาน (audit trail) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการตรวจสอบย้อนกลับ (traceability) ตามมาตรฐานพยานหลักฐานดิจิทัลสากล (ISO, 2018b; SWGIT, 2013) หากภาพถ่ายขาดข้อมูลกำกับที่จำเป็น ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าไฟล์ไม่ถูกแก้ไข หรือไม่สามารถแสดงลำดับการครอบครองพยานหลักฐานได้อย่างต่อเนื่อง ภาพดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกโต้แย้งในชั้นศาล และอาจถูกตัดออกจากกระบวนการพิจารณาคดี แม้ภาพจะมีคุณค่าสูงในเชิงกายวิภาคก็ตาม (FBI, 2016; NIST, 2020) ดังนั้น การจัดการภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยาจึงต้องถูกยกระดับจากการบันทึกภาพเชิงเทคนิค ไปสู่การจัดการพยานหลักฐานดิจิทัลเชิงกฎหมาย เพื่อรองรับความน่าเชื่อถือของข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์และการบังคับใช้ในกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง (ISO, 2018b; NIST, 2020; SWGIT, 2013)

ตารางที่ 1 *สรุปความหมายของพยานหลักฐานดิจิทัลและภาพถ่ายนิติวิทยาศาสตร์*

คำศัพท์	ความหมาย	ตัวอย่างในไฟล์ภาพ/งานถ่ายภาพโครงกระดูก
Metadata	ข้อมูลกำกับของไฟล์ ที่บอก ไฟล์นี้คืออะไร ใครทำ เมื่อไร ที่ไหน ด้วยอะไร เพื่อใช้ยืนยันตัวตนของหลักฐานและตรวจสอบย้อนกลับ	วัน–เวลา (Date/Time) รุ่นกล้อง/เลนส์ ค่ากล้อง GPS/สถานที่ ชื่อผู้ถ่าย หมายเลขคดี รหัสวัตถุพยาน (มักอยู่ใน EXIF/XMP)
Hash (Hash value)	ลายนิ้วมือดิจิทัลของไฟล์ (ค่าที่คำนวณจากข้อมูลในไฟล์ เช่น SHA-256) ใช้ตรวจว่าไฟล์ถูกแก้ไขหรือไม่ - ถ้าไฟล์เปลี่ยน ค่าแฮชต้องเปลี่ยน	สร้าง SHA-256 ให้ไฟล์ RAW/JPG ตอนรับไฟล์เข้าระบบ แล้วตรวจซ้ำก่อนส่งศาล/ก่อนถ่ายโอน
Audit trail	ประวัติบันทึกการกระทำกับไฟล์ แบบเป็นลำดับเวลาว่าผู้ใดเข้าถึง/คัดลอก/ย้าย/ส่งออก/แก้ไข/ตรวจแฮช เมื่อไร เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบย้อนหลัง	Log จากระบบจัดเก็บหลักฐาน: 2025-01-05 10:12 นาย ก เปิดดูไฟล์ 10:15 ตรวจ hash, 10:20 ส่งออกสำเนาให้พนักงานสอบสวน
Chain-of-custody	ห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน เอกสาร/ระบบที่พิสูจน์ว่า ตั้งแต่เก็บจนถึงศาล หลักฐานอยู่กับใคร ผ่านมือใครบ้าง เมื่อไร และทำอะไร เพื่อยืนยันความต่อเนื่องและลดข้อโต้แย้ง	แบบฟอร์มรับ–ส่งไฟล์/สื่อบันทึก (SD/Drive), ผู้รับ–ผู้ส่ง เวลา จุดเก็บ เหตุผลการถ่ายโอน พร้อมเลขคดีและรหัสวัตถุพยาน

หมายเหตุ. ผู้วิจัยสังเคราะห์จากมาตรฐานสากลด้านพยานหลักฐานดิจิทัล ได้แก่ ISO 21043 และแนวปฏิบัติของ SWGIT (ISO, 2018b; SWGIT, 2013)

มาตรฐานเฉพาะทางระดับสากลของการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา

มาตรฐานเฉพาะทางด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาในระดับสากลถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับความซับซ้อนของโครงสร้างกระดูกมนุษย์และการตีความร่องรอยทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นมาตรฐานหลักที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ได้แก่ FOROST, FIRS และ ANZPAA ซึ่งทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ด้านมุมถ่าย การจัดวาง การควบคุมแสง และการบันทึกรายละเอียดเชิงมอร์โฟโลยี โดยทำงานเสริมกับมาตรฐานพยานหลักฐานดิจิทัลและมาตรฐานกำกับกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ทั่วไป และแนวปฏิบัติของ SWGITและแนวปฏิบัติของ SWGDE เพื่อให้ภาพถ่ายสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้อย่างสมบูรณ์ทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และในชั้นศาล (Blau & Ubelaker, 2016; ISO, 2018b; SWGIT, 2013)

1) FOROST (Forensic Osteology Research Station) มุ่งเน้นมาตรฐานการถ่ายภาพกะโหลกศีรษะเพื่อการวิเคราะห์เชิงมอร์โฟโลยีและการเปรียบเทียบลักษณะของกะโหลกศีรษะอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดชุดมุมถ่ายมาตรฐาน การจัดวางตามแนว Frankfurt Horizontal Plane ซึ่งเป็นระนาบอ้างอิงมาตรฐานทางกายวิภาคศาสตร์ที่ใช้กำหนดตำแหน่งศีรษะให้มีความสอดคล้องกันในการถ่ายภาพกะโหลกศีรษะ โดยมีบทบาทสำคัญในการลดความคลาดเคลื่อนของสัดส่วนและมุมมองภาพ ส่งผลโดยตรงต่อความแม่นยำของการวิเคราะห์เชิงมอร์โฟโลยีและการเปรียบเทียบกะโหลกศีรษะในระดับนิติวิทยาศาสตร์ และมีการควบคุมแสงเพื่อรักษาความแม่นยำ เชิงเรขาคณิตของภาพ มาตรฐานดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการประเมิน เพศ เชื้อชาติ การเปรียบเทียบกะโหลกศีรษะและการทำภาพเชิงซ้อน (skull–face superimposition) เป็นกระบวนการเปรียบเทียบกะโหลกศีรษะกับภาพใบหน้าบุคคลเพื่อสนับสนุนการพิสูจน์เอกลักษณ์ ซึ่งต้องอาศัยภาพถ่ายที่มีการจัดแนวและสัดส่วนที่ถูกต้องตามมาตรฐาน หากภาพถ่ายขาดความเที่ยงตรงเชิงเรขาคณิตย่อมส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ในเชิงวิทยาศาสตร์และกฎหมาย (FOROST, 2013; Healy, 2024)

2) FIRS (Forensic Investigation Research Station: Skeletal Photography Manual TM-8) เป็นมาตรฐานเชิงเทคนิคระดับสูงที่ครอบคลุมการถ่ายภาพโครงกระดูกทั้งร่างและรายชิ้น โดยเน้นการบันทึกร่องรอยการบาดเจ็บ การแตกหัก และการเปลี่ยนแปลงหลังการเสียชีวิต อย่างละเอียดในเชิงนิติวิทยาศาสตร์ มาตรฐานนี้สนับสนุนการวิเคราะห์การบาดเจ็บจากวัตถุของแข็งไม่มีคม การบาดเจ็บจากวัตถุของแข็งมีคม และการบาดเจ็บจากกระสุนปืน รวมถึงการนำข้อมูลภาพไปใช้ในการสร้างแบบจำลองสามมิติและการฟื้นสภาพเชิงดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ขั้นสูง (FIRS, 2022)

3) ANZPAA (Australia New Zealand Policing Advisory Agency) เป็นกรอบมาตรฐานเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงการถ่ายภาพภาคสนามห้องปฏิบัติการ และกระบวนการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลเข้าด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยาน (chain-of-custody)

และความสอดคล้องกับระบบ Disaster Victim Identification (DVI) ของ INTERPOL เพื่อรองรับคดีที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากและเหตุสาธารณะภัย มาตรฐานนี้แสดงให้เห็นบทบาทของภาพถ่ายในฐานะข้อมูลหลักที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ (ANZPAA, 2020; INTERPOL, 2018) ในมิติของพยานหลักฐานดิจิทัล มาตรฐาน ISO 21043 และแนวปฏิบัติของ SWGIT และแนวปฏิบัติของ SWGDE ทำหน้าที่กำกับ digital integrity ของภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยา โดย ISO 21043 เน้นความครบถ้วนและความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับของกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ทั้งหมด ตั้งแต่การบันทึกพยานหลักฐาน การเก็บรักษา การถ่ายโอน ไปจนถึงการรายงานผล ซึ่งรวมถึงการรักษาความสมบูรณ์ของไฟล์และการจัดทำบันทึกห่วงโซ่วัตถุพยานอย่างเป็นระบบ (ISO, 2018b) ขณะที่แนวปฏิบัติของSWGIT และแนวปฏิบัติของ SWGDE ให้ความสำคัญกับการคงสภาพ metadata การสงวนไฟล์ต้นฉบับ และการจัดการไฟล์ดิจิทัลในลักษณะที่สามารถตรวจสอบได้ว่าไม่มีการแก้ไขหรือบิดเบือนข้อมูล (NIST, 2020; SWGIT, 2013; SWGDE, 2020) ในบริบทของมาตรฐานพยานหลักฐานดิจิทัล แนวคิดเรื่อง digital integrity มีบทบาทเป็นแกนกลางในการกำกับความน่าเชื่อถือของภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยา โดยหมายถึงสภาวะที่ไฟล์ภาพสามารถพิสูจน์ได้ว่ายังคงความถูกต้อง ความครบถ้วน และความเป็นต้นฉบับ ตั้งแต่ช่วงเวลาที่ถูกบันทึกไปจนถึงการนำเสนอในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ digital integrity ครอบคลุมการรักษาไฟล์ต้นฉบับ การคงสภาพข้อมูลกำกับ (metadata และ provenance) การบันทึกลำดับการครอบครองพยานหลักฐาน (chain-of-custody) และความสามารถในการตรวจสอบว่ามีการแก้ไขหรือบิดเบือนข้อมูลหรือไม่ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของมาตรฐาน ISO 21043 และแนวปฏิบัติของ SWGIT และแนวปฏิบัติของ SWGDE ที่มุ่งให้พยานหลักฐานดิจิทัลสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างโปร่งใสและยอมรับได้ในชั้นศาล (ISO, 2018b; SWGDE, 2020) ในเชิงโครงสร้าง มาตรฐาน FOROST, FIRS และ ANZPAA ทำหน้าที่ควบคุม ความถูกต้องเชิงกายวิภาคและมอร์โฟโลยีของภาพถ่าย ขณะที่ ISO 21043 แนวปฏิบัติของ SWGIT และแนวปฏิบัติของ SWGDE ทำหน้าที่ควบคุมความสมบูรณ์ของพยานหลักฐานดิจิทัล ความไม่ถูกแก้ไขของไฟล์ และความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับในกระบวนการยุติธรรม การบูรณาการมาตรฐานทั้งสองระดับจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยามีสถานะเป็นพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ในระดับสากล ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงกฎหมาย (Blau & Ubelaker, 2016; Ubelaker, 2018) อย่างไรก็ตาม แม้บทความนี้จะเสนอกรอบ Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) ในฐานะโครงสร้างมาตรฐานระดับชาติแล้ว แต่จากการเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลพบว่า TFAIS ยังควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในสามประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำด้าน digital integrity อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ชุด metadata ขั้นต่ำ และแนวทางการสงวนไฟล์ต้นฉบับ (2) การกำหนดมาตรฐานการถ่ายภาพเชิงกายวิภาคที่สอดคล้อง

กับชุดมุมถ่ายสากล (3) การเชื่อมโยงมาตรฐานด้านเทคนิคกับระบบฝึกอบรมและการรับรองสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้มาตรฐานดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริงและลดความแปรปรวนของการปฏิบัติงานในบริบทของประเทศไทย จากการเปรียบเทียบพบว่ามาตรฐานสากลแต่ละฉบับมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน โดยไม่มีมาตรฐานใดครอบคลุมทั้งมิติด้านกายวิภาค เทคนิคการถ่ายภาพ และความสมบูรณ์ของพยานหลักฐานดิจิทัลอย่างครบถ้วนในกรอบเดียวกัน ดังนั้น การพัฒนา Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) จึงมีความจำเป็นเพื่อบูรณาการข้อกำหนดจากมาตรฐานสากลให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 2 *การเปรียบเทียบมาตรฐานสากลด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา*

มาตรฐาน	ขอบเขต	จุดเด่น	ข้อจำกัด	ความสอดคล้องกับประเทศไทย
ISO 21043	พยานหลักฐานดิจิทัลและกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์	เน้นความสมบูรณ์ของข้อมูล (digital integrity) การตรวจสอบย้อนกลับ (traceability) และการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยาน	ไม่เฉพาะทางด้านกายวิภาคหรือการถ่ายภาพโครงกระดูก	สูง
SWGIT/ SWGDE	การถ่ายภาพนิติวิทยาศาสตร์และการจัดการภาพดิจิทัล	ให้แนวปฏิบัติด้าน workflow การจัดการภาพ และการรักษาความถูกต้องของไฟล์ภาพ	ไม่ครอบคลุมรายละเอียดเฉพาะทางด้านนิติมานุษยวิทยา	สูง
FOROST	การถ่ายภาพกะโหลกศีรษะเชิงกายวิภาค	กำหนดมุมถ่ายมาตรฐานและการจัดวางตามหลักกายวิภาค เช่น Frankfurt Horizontal Plane	จำกัดเฉพาะกะโหลกศีรษะ ไม่ครอบคลุมโครงกระดูกทั้งร่าง	สูง
FIRS	การถ่ายภาพโครงกระดูกและบาดแผลเชิงนิติวิทยาศาสตร์	มีรายละเอียดเชิงเทคนิคสูง ครอบคลุมการบันทึกร่องรอยบาดเจ็บและการวิเคราะห์เชิงนิติวิทยาศาสตร์	มีความซับซ้อนในการใช้งาน และต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง	สูง
ANZPAA	ระบบนิติวิทยาศาสตร์ การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล และ DVI	บูรณาการการถ่ายภาพเข้ากับระบบระดับชาติ เช่น Disaster Victim Identification (DVI) และ chain-of-custody	เน้นบริบทภูมิภาคออสเตรเลีย – นิวซีแลนด์	สูงมาก

หมายเหตุ. ผู้วิจัยสังเคราะห์และเปรียบเทียบจากมาตรฐานสากลด้านพยานหลักฐานดิจิทัลและนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ (ISO 21043), แนวปฏิบัติของ SWGIT, แนวปฏิบัติของ SWGDE และกรอบการดำเนินงานของ FOROST, FIRS และ A NZPAA.

สถานการณ์ของประเทศไทยและช่องว่างเชิงระบบ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในระบบนิติเวชศาสตร์โดยรวม แต่ในด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยายังคงขาดมาตรฐานเฉพาะทางระดับชาติที่กำหนดแนวปฏิบัติเดียวกันทั้งประเทศ ส่งผลให้การดำเนินงานในปัจจุบันมีความแปรปรวนสูงระหว่างหน่วยงาน ทั้งในด้านอุปกรณ์ถ่ายภาพ สมรรถนะของบุคลากร และระบบการจัดการไฟล์ภาพดิจิทัล ความไม่สม่ำเสมอดังกล่าวแตกต่างอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีหน่วยงานกำกับมาตรฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในระดับชาติ และมีการบังคับใช้กรอบมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศตามแนวทางของ ISO 21043 และแนวปฏิบัติของ SWGIT (ISO, 2018a; SWGIT, 2013) เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานเฉพาะทางระดับสากล เช่น FOROST, FIRS และ ANZPAA พบว่าประเทศไทยยังมีช่องว่างเชิงระบบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ (1) การไม่มีชุดมุมถ่ายและแนวการจัดวางโครงกระดูกที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น การอ้างอิง Frankfurt Horizontal Plane สำหรับกะโหลกศีรษะ (FOROST, 2013) (2) การขาดแนวปฏิบัติการบันทึกร่องรอยบาดเจ็บและ postmortem change ในระดับรายละเอียดเชิงนิติวิทยาศาสตร์ตามแนวทางของ FIRS (FIRS, 2022) และ (3) การขาดการบูรณาการการถ่ายภาพเข้ากับระบบ Disaster Victim Identification (DVI) และ การรักษาห่วงโซ่วัตถุพยาน ในระดับชาติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ ANZPAA และ INTERPOL (ANZPAA, 2020; INTERPOL, 2018) ในมิติของพยานหลักฐานดิจิทัล ระบบการจัดการไฟล์ภาพในหลายหน่วยงานของประเทศไทยยังไม่สามารถพิสูจน์ digital integrity ได้อย่างสมบูรณ์ตามข้อกำหนดของ ISO 21043, NIST และ FBI โดยเฉพาะในประเด็นการเก็บรักษาไฟล์ต้นฉบับ การตรวจสอบค่าแฮช การควบคุมสิทธิ์การเข้าถึง และระบบ audit trail ซึ่งเป็นกลไกพื้นฐานของการยอมรับพยานหลักฐานดิจิทัลในชั้นศาล (FBI, 2016; ISO, 2018b; NIST, 2020) ในมิตินี้ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการใช้ภาพถ่ายโครงกระดูกเป็นพยานหลักฐานที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างแท้จริงในกระบวนการยุติธรรม โดยสรุปสถานการณ์ของประเทศไทยแสดงถึงช่องว่างเชิงโครงสร้างระหว่างแนวปฏิบัติในประเทศกับมาตรฐานสากลทั้งในมิติด้านกายวิภาค กระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีดิจิทัล และการยอมรับในชั้นศาล ช่องว่างดังกล่าวเป็นเหตุผลเชิงระบบที่ทำให้การจัดทำ Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) มีความจำเป็นในระดับนโยบาย เพื่อยกระดับการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานนานาชาติอย่างเป็นรูปธรรม (Blau & Ubelaker, 2016; Ubelaker, 2018)

กรอบกระบวนการถ่ายภาพโครงกระดูกเชิงระบบ

กระบวนการถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยาควรถูกออกแบบในระดับกรอบกระบวนการเชิงระบบมากกว่าการเป็นคู่มือปฏิบัติรายขั้นเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงในทุกหน่วยงานและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านพยานหลักฐานดิจิทัลและมาตรฐานเฉพาะทางด้าน

กายวิภาค กระบวนการดังกล่าวสามารถสังเคราะห์ออกเป็น 4 ระยะหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเก็บหลักฐาน การบันทึกภาพเชิงระบบ การควบคุมคุณภาพข้อมูล และการบูรณาการข้อมูลเข้าสู่ระบบพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการจัดการพยานหลักฐานตามมาตรฐาน ISO 21043-2 และแนวปฏิบัติด้านการถ่ายภาพนิติวิทยาศาสตร์ของ SWGIT รวมถึงกรอบการปฏิบัติงานด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลของ ANZPAA (ANZPAA, 2020; ISO, 2018b; SWGIT, 2013)

(1) ระยะการเก็บหลักฐาน ระยะนี้ครอบคลุมการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมโครงกระดูก การกำหนดหมายเลขวัตถุพยาน การระบุตำแหน่ง และการเริ่มต้นระบบ การรักษาห่วงโซ่วัตถุพยานอย่างเป็นทางการ ภาพถ่ายในระยะนี้ต้องบันทึกบริบทของการพบศพและตำแหน่งชิ้นกระดูกอย่างครบถ้วน เพื่อรองรับการตีความเชิงนิติวิทยาศาสตร์ในภายหลัง และต้องสอดคล้องกับแนวทางของ ANZPAA และ INTERPOL สำหรับการจัดการศพในคดีทั่วไปและเหตุสาธารณะภัย (ANZPAA, 2020; INTERPOL, 2018)

(2) ระยะการบันทึกภาพเชิงระบบ ระยะนี้เป็นหัวใจของงานถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา โดยต้องดำเนินการภายใต้มาตรฐานเฉพาะทางด้านกายวิภาค เช่น FOROST และ FIRS เพื่อให้ภาพสามารถใช้ประเมิน โปรไฟล์ทางชีวภาพ รูปแบบการบาดเจ็บ และการเปลี่ยนแปลงหลังการเสียชีวิตได้อย่างถูกต้อง ภาพกะโหลกต้องจัดวางตามแนว Frankfurt Horizontal Plane และถ่ายตามชุดมุมมาตรฐาน ขณะที่การถ่ายภาพโครงกระดูกทั้งร่างและรายชิ้นต้องครอบคลุมร่องรอยการแตกหักและลักษณะขอบกระดูกเชิงนิติวิทยาศาสตร์เพื่อรองรับการวิเคราะห์การบาดเจ็บจากวัตถุของแข็งไม่มีคม การบาดเจ็บจากวัตถุของแข็งมีคม และการบาดเจ็บจากกระสุนปืน รวมถึงการนำไปใช้ในงาน digital reconstruction และ photogrammetry (Blau & Ubelaker, 2016; FIRS, 2022; FOROST, 2013)

(3) ระยะการควบคุมคุณภาพข้อมูลและความสมบูรณ์ของพยานหลักฐานดิจิทัล ระยะนี้มุ่งควบคุมความถูกต้องเชิงนิติวิทยาศาสตร์ของไฟล์ภาพ โดยต้องสอดคล้องกับข้อกำหนดของ ISO 21043, SWGIT และ OSAC และ NIST ซึ่งครอบคลุมการเก็บรักษาไฟล์ต้นฉบับ (RAW file), การสร้างค่าแฮชเพื่อตรวจสอบความไม่ถูกแก้ไข (hash verification), การคงรักษา metadata, การควบคุมสิทธิ์การเข้าถึง และการจัดทำ audit trail ที่ตรวจสอบย้อนหลังได้ หากไม่สามารถควบคุมองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างครบถ้วน ภาพถ่ายอาจสูญเสียสถานะพยานหลักฐานในชั้นศาล แม้จะมีคุณภาพเชิงกายวิภาคสูงก็ตาม (FBI, 2016; ISO, 2018b; NIST, 2020; SWGIT, 2013) และ

(4) ระยะการบูรณาการข้อมูลเข้าสู่ระบบพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ระยะสุดท้ายเป็นการเชื่อมโยงภาพถ่ายเข้าสู่ระบบพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในระดับสหสาขา โดยต้องสามารถบูรณาการกับงานนิติทันตแพทย์ศาสตร์ นิติพยาธิวิทยา DVI, facial approximation และฐานข้อมูลโครงกระดูกระดับประเทศ เพื่อรองรับทั้งคดีอาญาทั่วไปและเหตุสาธารณภัยจำนวนมาก ภาพถ่ายในระยะนี้จึงไม่ใช่เพียงข้อมูลเชิงพรรณนา หากแต่เป็นแกนกลาง

ของโครงสร้างข้อมูลการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลของประเทศ (ANZPAA, 2020; INTERPOL, 2018; Ubelaker, 2018)

ทั้ง 4 ระยะทำงานเชื่อมโยงกันเป็นกระบวนการสร้างภาพนิติเวชแบบครบวงจร (end-to-end forensic imaging pipeline) ครอบคลุมตั้งแต่การเก็บหลักฐานภาคสนาม การถ่ายภาพเชิงกายวิภาค การควบคุมคุณภาพข้อมูลดิจิทัล ไปจนถึงการบูรณาการข้อมูลเข้าสู่ระบบพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลระดับชาติ ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการพัฒนามาตรฐาน TFAIS และยกระดับการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างเป็นรูปธรรม (Blau & Ubelaker, 2016; ISO, 2018b)

การจัดการไฟล์ภาพและความสมบูรณ์ของพยานหลักฐานดิจิทัล

การจัดการไฟล์ภาพในงานนิติมานุษยวิทยาไม่ใช่เพียงกระบวนการด้านเทคนิคสารสนเทศ หากแต่เป็นองค์ประกอบแกนกลางของความน่าเชื่อถือเชิงนิติวิทยาศาสตร์ และการยอมรับในชั้นศาล โดยภาพถ่ายทุกภาพต้องถูกปฏิบัติในสถานะ พยานหลักฐานดิจิทัล และต้องสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ได้แก่ ISO 21043, SWGIT, OSAC/NIST และแนวปฏิบัติของ FBI อย่างครบถ้วน (ISO, 2018b; SWGIT, 2013)

1. การจัดการ Metadata และการพิสูจน์แหล่งที่มาของไฟล์ ISO 21043 กำหนดให้ภาพถ่ายต้องมี metadata ที่สมบูรณ์และไม่ถูกแก้ไขย้อนหลัง ได้แก่ วัน–เวลา สถานที่ อุปกรณ์ ผู้ปฏิบัติงาน หมายเลขคดี และรหัสวัตถุพยาน เพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงที่มาของไฟล์ในเชิงกฎหมาย หากภาพขาด metadata ที่จำเป็น จะไม่สามารถพิสูจน์ความเชื่อมโยงระหว่างภาพกับคดีได้อย่างสมบูรณ์ และอาจถูกโต้แย้งในกระบวนการยุติธรรม (ISO, 2018b; SWGIT, 2013)

2. Version Control และการจัดการไฟล์ต้นฉบับ มาตรฐานสากลกำหนดให้ต้องแยกไฟล์ต้นฉบับ (RAW file) ออกจากไฟล์ที่ผ่านการประมวลผล และต้องมีระบบควบคุมเวอร์ชั่นอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ว่าไฟล์ใดเป็นต้นฉบับ และไฟล์ใดเป็นไฟล์ที่ถูกปรับแต่งเพื่อการวิเคราะห์หรือการนำเสนอ หากไม่มีระบบดังกล่าว จะไม่สามารถพิสูจน์ความเป็นต้นฉบับของพยานหลักฐานดิจิทัลได้ (FBI, 2016; NIST, 2020)

3. การพิสูจน์ความไม่ถูกแก้ไขของไฟล์ มาตรฐาน ISO 21043-2 และแนวปฏิบัติของ OSAC และ NIST กำหนดให้ไฟล์ภาพที่ใช้เป็นพยานหลักฐานต้องผ่านกระบวนการสร้างค่าแฮช (เช่น SHA-256) เพื่อใช้เป็นลายนิ้วมือดิจิทัลสำหรับตรวจสอบว่าไฟล์ไม่ถูกแก้ไขภายหลังการบันทึก หากค่าแฮชมีการเปลี่ยนแปลง จะถือว่าไฟล์ถูกปรับเปลี่ยนหรือบิดเบือนข้อมูล ซึ่งอาจส่งผลให้ไฟล์ดังกล่าวสูญเสียสถานะพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาคดีทันที (ISO, 2018b; NIST, 2020)

4. การรักษาห่วงโซ่วัตถุพยาน และ Audit Trail ของไฟล์ดิจิทัล การจัดการไฟล์ภาพต้องสามารถแสดงการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยานแบบดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การบันทึก การคัดลอก การเข้าถึง การถ่ายโอน และการนำไปใช้ในรายงาน โดยทุกขั้นตอนต้องถูกบันทึกใน

รูปแบบ audit log ที่ไม่สามารถแก้ไขย้อนหลังได้ (tamper-proof audit trail) หากไม่สามารถแสดงประวัติการจัดการไฟล์ครบถ้วน ภาพถ่ายมีความเสี่ยงสูงที่อาจถูกศาลปฏิเสธการรับฟังเป็นพยานหลักฐาน หรือถูกตั้งข้อสงสัยว่ามีการตัดต่อ ดัดแปลง และสูญเสียความน่าเชื่อถือในชั้นศาล

5. การควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงและความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล มาตรฐาน ISO 21043 กำหนดให้การจัดการพยานหลักฐานดิจิทัลต้องมีระบบควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงตามบทบาท (Role-Based Access Control) เพื่อจำกัดการเข้าถึงไฟล์เฉพาะบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น นักนิติมานุษยวิทยา แพทย์นิติเวช และผู้เชี่ยวชาญด้าน digital forensic นอกจากนี้ยังต้องมีมาตรการด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล ได้แก่ การเข้ารหัสข้อมูล และระบบสำรองข้อมูลหลายชั้นเพื่อรองรับการจัดเก็บพยานหลักฐานดิจิทัลในระยะยาวและป้องกันการสูญหายหรือการเข้าถึงโดยมิชอบ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการยอมรับพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรม (ISO, 2018b; FBI, 2016)

6. ผลกระทบของการจัดการไฟล์ต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน การจัดการไฟล์ที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลส่งผลโดยตรงต่อความถูกต้องของการวิเคราะห์โปรไฟล์ทางชีวภาพและการตีความการบาดเจ็บ อาจทำให้ภาพถ่ายถูกตัดออกจากการพิจารณาคดี แม้จะมีคุณภาพเชิงกายวิภาคและเชิงเทคนิคสูงเพียงใดก็ตาม ในทางตรงกันข้ามระบบที่สอดคล้องกับ ISO 21043 จะช่วยเพิ่มศักยภาพเชิงนิติวิทยาศาสตร์ของภาพถ่าย และลดความเสี่ยงต่อข้อโต้แย้งทางกฎหมายในชั้นศาล (Blau & Ubelaker, 2016; Ubelaker, 2018)

อภิปรายผล

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยาไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลเชิงภาพ แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบพยานหลักฐานดิจิทัลที่ต้องมีความถูกต้อง ตรวจสอบย้อนกลับได้ และคงไว้ซึ่งความต่อเนื่องของห่วงโซ่วัตถุพยาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาตรฐานสากลด้าน digital forensic และ scientific imaging

1. ความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยามีความสอดคล้องกับหลักการของมาตรฐานสากล โดยเฉพาะ ISO 21043 ซึ่งเน้นความครบถ้วนของพยานหลักฐานดิจิทัล ความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับและการรักษาความต่อเนื่องของห่วงโซ่วัตถุพยาน นอกจากนี้ แนวปฏิบัติของ SWGIT ยังให้ความสำคัญกับการจัดการ metadata การตรวจสอบความถูกต้องของไฟล์ และการป้องกันการแก้ไขข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้าน digital integrity ในกรอบแนวคิดของการศึกษานี้ (ISO, 2018b; SWGIT, 2013)

2. ความแตกต่างและจุดเด่นของ TFAIS แม้ว่ามาตรฐานสากลจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบเฉพาะด้าน เช่น การจัดการพยานหลักฐานดิจิทัลหรือแนวปฏิบัติทางเทคนิค แต่กรอบแนวคิด TFAIS ที่นำเสนอในการศึกษานี้มีลักษณะเป็นการบูรณาการองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ กายวิภาคศาสตร์ กระบวนการ

นิติวิทยาศาสตร์ มาตรฐานทางเทคนิคและความถูกต้องของข้อมูลดิจิทัลเข้าด้วยกันในรูปแบบกระบวนการจัดการภาพถ่ายเชิงนิติวิทยาศาสตร์แบบครบวงจร ตั้งแต่การเก็บหลักฐาน การบันทึกภาพ การควบคุมคุณภาพ การจัดการข้อมูลดิจิทัล จนถึงการนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรม โดยทุกขั้นตอนมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ (end-to-end imaging pipeline) ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างการปฏิบัติงานภาคสนาม ห้องปฏิบัติการ และกระบวนการยุติธรรม และส่งเสริมความสอดคล้องของข้อมูลในทุกขั้นตอนของการตรวจพิสูจน์

3. ความเหมาะสมในบริบทประเทศไทย ในบริบทของประเทศไทย แม้ว่าจะมีการประยุกต์ใช้การถ่ายภาพในงานตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล เช่น กรณีเหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอับปาง ซึ่งแสดงให้เห็นบทบาทของภาพถ่ายในการสนับสนุนการระบุตัวตนร่วมกับข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์อื่น (Panmarasri, 2024) แต่ยังขาดมาตรฐานกลางที่กำหนดแนวปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความแปรปรวนในการบันทึกภาพ การจัดการข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน กรอบ TFAIS จึงมีศักยภาพในการลดความไม่สม่ำเสมอดังกล่าว และยกระดับการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

4. ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม การยกระดับการจัดการภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยาให้เป็นพยานหลักฐานดิจิทัลที่มีความสมบูรณ์ สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ และมีความต่อเนื่องของห่วงโซ่วัตถุพยานอย่างชัดเจน มีผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์ในชั้นศาล โดยช่วยลดความเสี่ยงในการถูกโต้แย้งหรือปฏิเสธพยานหลักฐาน และเพิ่มความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรมต่อหลักฐานเชิงภาพ

5. ศักยภาพในการพัฒนาเป็นมาตรฐานระดับชาติ กรอบแนวคิด TFAIS สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนามาตรฐานระดับชาติด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา โดยมีศักยภาพในการบูรณาการกับระบบฐานข้อมูลนิติวิทยาศาสตร์ การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล และเทคโนโลยีใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ และโฟโตแกรมเมตรี ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ข้อมูล และสนับสนุนการตัดสินใจในกระบวนการยุติธรรมบนฐานข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ โดยสรุป การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการถ่ายภาพนิติวิทยาศาสตร์ และการจัดการข้อมูลดิจิทัลในกรอบแนวคิด TFAIS แสดงให้เห็นว่าการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาเป็นองค์ประกอบเชิงระบบของพยานหลักฐานดิจิทัลที่มีบทบาทสำคัญต่อความยุติธรรมเชิงวิทยาศาสตร์ และมีศักยภาพในการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานในระดับประเทศ

▣ สรุปผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผล การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยามิได้เป็นเพียงการบันทึกข้อมูลเชิงภาพแต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบพยานหลักฐานดิจิทัลที่ต้องมีความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างเป็นระบบ ภายใต้กรอบแนวคิด TFAIS ที่นำเสนอ ซึ่งบูรณาการองค์ประกอบด้านกายวิภาคศาสตร์ กระบวนการนิติวิทยาศาสตร์

มาตรฐานทางเทคนิค และความถูกต้องของข้อมูลดิจิทัลเข้าด้วยกันในลักษณะ end-to-end imaging pipeline กรอบแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น ISO 21043 และแนวปฏิบัติด้าน digital forensic โดยมีศักยภาพในการลดความคลาดเคลื่อนในการบันทึกภาพ เพิ่มความสม่ำเสมอของข้อมูล และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งในระดับการปฏิบัติงานและระดับนโยบาย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ หน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ควรกำหนดแนวปฏิบัติการถ่ายภาพให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยครอบคลุมตั้งแต่การบันทึกภาพ การจัดการ metadata การควบคุมไฟล์ต้นฉบับ การสร้างค่าแฮช และการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยานในรูปแบบดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้าน scientific imaging และ digital evidence อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการพัฒนามาตรฐานระดับชาติด้านการถ่ายภาพทางนิติมานุษยวิทยา โดยบูรณาการแนวคิดจากมาตรฐานสากลเข้ากับบริบทของประเทศไทย และส่งเสริมการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานผ่านระบบฐานข้อมูลนิติวิทยาศาสตร์แบบรวมศูนย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลและการสืบสวนสอบสวนอย่างเป็นระบบ

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต การศึกษาครั้งต่อไปควรมุ่งเน้นการทดสอบเชิงประจักษ์ของกรอบ TFAIS ในสถานการณ์จริง รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ของเครื่อง และโฟโตแกรมเมตรี เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูลภาพ และพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจในงานนิติวิทยาศาสตร์ โดยสรุป การยกระดับการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาให้เป็นระบบพยานหลักฐานดิจิทัลที่มีมาตรฐานไม่เพียงช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความยุติธรรมเชิงประจักษ์ และยกระดับความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมในระดับประเทศ

ข้อจำกัดและความท้าทายของระบบประเทศไทย

ข้อจำกัดสำคัญของระบบการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาในประเทศไทยประกอบด้วย ความแปรปรวนของทักษะผู้ปฏิบัติงาน ความไม่สม่ำเสมอของอุปกรณ์ และการขาดระบบคุณภาพและมาตรฐานระดับชาติอย่างเป็นระบบ ในระดับการปฏิบัติงาน ความแตกต่างของประสบการณ์และความรู้ด้านการถ่ายภาพที่ควบคุมตัวแปรสำคัญทั้งหมด (scientific imaging) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และสามารถนำไปวิเคราะห์ วัดผล และตรวจสอบซ้ำได้ในเชิงวิทยาศาสตร์ ดังนั้นความแปรปรวนของทักษะผู้ปฏิบัติงานจึงส่งผลต่อคุณภาพของภาพถ่ายและความสม่ำเสมอของข้อมูล ขณะที่ความหลากหลายของอุปกรณ์และการตั้งค่าการถ่ายภาพที่ไม่เป็นมาตรฐาน อาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนเชิงมิติและความไม่สอดคล้องของข้อมูลภาพ ในระดับระบบ การขาดมาตรฐานกลางและกลไกกำกับดูแลด้านคุณภาพ ทำให้การจัดการข้อมูลภาพดิจิทัล การเก็บรักษา metadata และการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยาน

ขาดความเป็นเอกภาพ ส่งผลต่อความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในระดับกระบวนการยุติธรรม ข้อจำกัดดังกล่าวอาจส่งผลต่อการยอมรับพยานหลักฐานเชิงภาพในชั้นศาล โดยเฉพาะในประเด็นด้านความถูกต้อง ความครบถ้วน และความสามารถในการตรวจสอบของข้อมูลดิจิทัล ข้อจำกัดเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการพัฒนามาตรฐานกลางระดับชาติ และโครงสร้างการกำกับดูแลที่ชัดเจน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการลดความแปรปรวนของระบบ ยกระดับคุณภาพของพยานหลักฐาน และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

แนวทางมาตรฐานการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในประเทศไทย

จากการทบทวนมาตรฐานและแนวปฏิบัติระดับสากล พบว่าการยกระดับการถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยาให้มีความน่าเชื่อถือทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และกฎหมาย มิได้ขึ้นอยู่กับการมีคู่มือทางเทคนิคเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัย ระบบมาตรฐานที่เชื่อมโยงการกำหนดสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงาน การฝึกอบรม และการกำกับคุณภาพอย่างเป็นระบบ แนวคิดดังกล่าวแสดงผ่านรูปแบบ competency-based training ซึ่งได้รับการนำมาใช้ในหลายประเทศที่มีระบบนิติวิทยาศาสตร์ก้าวหน้า

1. แนวคิด competency-based training ในงานนิติวิทยาศาสตร์ แนวคิด competency-based training เป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรที่มุ่งเน้นการกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานจริงมากกว่าการฝึกอบรมเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว โดยกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนดได้อย่างตรวจสอบได้ แนวทางดังกล่าวถูกนำมาใช้ในงานนิติวิทยาศาสตร์ในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพยานหลักฐานและความน่าเชื่อถือในชั้นศาล (NIST, 2020) สำหรับงานถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาโดยการฝึกอบรมแบบยึดสมรรถนะเป็นหลัก (competency-based training) ควรครอบคลุมสมรรถนะหลักอย่างน้อยสามด้าน ได้แก่ (1) สมรรถนะด้านกายวิภาคและมอร์โฟโลยี เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถถ่ายภาพที่แสดงโครงสร้างกระดูกและร่องรอยทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับรายละเอียดในตารางที่ 3 สมรรถนะด้านการถ่ายภาพเชิงกายวิภาคและนิติมานุษยวิทยา (2) สมรรถนะด้านพยานหลักฐานดิจิทัล เพื่อให้สามารถรักษา digital integrity ของภาพถ่ายได้ตามมาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับรายละเอียดในตารางที่ 4 สมรรถนะด้านพยานหลักฐานดิจิทัลและการจัดการข้อมูลภาพ และ (3) สมรรถนะด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เข้าใจบทบาทของภาพถ่ายในฐานะพยานหลักฐานและข้อจำกัดในการนำเสนอในชั้นศาล ดังแสดงในตารางที่ 5 สมรรถนะด้านกระบวนการยุติธรรม การรายงาน และการใช้ภาพถ่ายเป็นพยานหลักฐาน

2. ประเทศต้นแบบและเหตุผลเชิงบริบทของประเทศไทย จากการเปรียบเทียบแนวทางสากล สามารถระบุประเทศต้นแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในแต่ละมิติได้อย่างชัดเจน ประการแรก

แนวทางของเครือรัฐออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ภายใต้กรอบของ ANZPAA มีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยในเชิงโครงสร้างองค์กร เนื่องจากเป็นระบบที่เชื่อมโยงการทำงานของตำรวจนิติเวชและการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการบูรณาการการถ่ายภาพเข้ากับระบบ Disaster Victim Identification (DVI) ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของคดีศพนิรนามและเหตุสาธารณะภัยในประเทศไทย (ANZPAA, 2020; INTERPOL, 2018) ประการที่สอง แนวทางของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะกรอบการทำงานของ OSAC และ NIST มีจุดเด่นด้านการกำหนดสมรรถนะขั้นต่ำและการพัฒนามาตรฐานเชิงหลักฐาน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นฐานในการออกแบบระบบฝึกอบรมและการประเมินสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาในประเทศไทยได้อย่างเป็นระบบ (NIST, 2020) โดยสอดคล้องกับมิติด้านการจัดการพยานหลักฐานดิจิทัลในตารางที่ 4 สมรรถนะด้านพยานหลักฐานดิจิทัลและการจัดการข้อมูลภาพ ประการที่สาม แนวทางของสหราชอาณาจักร ภายใต้กรอบการกำกับของ Forensic Science Regulator ให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพ การลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดเชิงระบบ และการตรวจสอบย้อนกลับของกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นมิติที่ยังขาดความชัดเจนในบริบทของประเทศไทย และควรนำมาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนากลไกกำกับคุณภาพของมาตรฐานระดับชาติ (Forensic Science Regulator, 2021) โดยสอดคล้องกับมิติด้านการใช้ภาพถ่ายในกระบวนการยุติธรรมตามตารางที่ 5 สมรรถนะด้านกระบวนการยุติธรรม การรายงาน และการใช้ภาพถ่ายเป็นพยานหลักฐาน

3. ข้อเสนอเชิงระบบสำหรับการพัฒนา Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) จากบทเรียนของประเทศต้นแบบดังกล่าว การพัฒนา Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) ให้สามารถนำไปใช้ได้จริงในประเทศไทย ควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสามประการ ประการแรก ควรกำหนด มาตรฐานขั้นต่ำด้านสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานที่ครอบคลุมทั้งด้านกายวิภาค ด้านพยานหลักฐานดิจิทัล และด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์กลางในการฝึกอบรมและประเมินความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับรายละเอียดของสมรรถนะในตารางที่ 3 - 5 ประการที่สอง ควรพัฒนาระบบฝึกอบรมแบบ competency-based training ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ปฏิบัติงานจริง เช่น การถ่ายภาพภาคสนาม การถ่ายภาพในห้องปฏิบัติการ และการจัดการไฟล์ภาพในระบบพยานหลักฐานดิจิทัล โดยมีการประเมินผลที่สามารถตรวจสอบได้ และเชื่อมโยงกับองค์ประกอบสมรรถนะที่กำหนดไว้ในตารางที่ 3-5 ประการที่สาม ควรกำหนดกลไกการกำกับคุณภาพและการตรวจสอบย้อนกลับของการปฏิบัติงาน เช่น การสุ่มตรวจแฟ้มคดี การตรวจสอบการจัดการไฟล์ภาพ และการทบทวนการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ TFAIS ไม่เป็นเพียงคู่มือเชิงเทคนิค แต่เป็นมาตรฐานที่มีผลในเชิงระบบต่อกระบวนการยุติธรรมไทย ซึ่งสอดคล้องกับมิติด้านการประกันคุณภาพและการใช้พยาน

หลักฐานตามกรอบสมรรถนะ โดยสรุป บทความนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการฝึกอบรมและมาตรฐานการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา โดยยึดหลัก competency-based training ควบคู่กับการเรียนรู้จากประเทศต้นแบบที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ซึ่งสามารถบูรณาการเป็นกรอบการพัฒนา TFAIS ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติด้านสมรรถนะผู้ปฏิบัติงาน การจัดการพยานหลักฐานดิจิทัล และการประยุกต์ใช้ในกระบวนการยุติธรรม โดยมีรายละเอียดของสมรรถนะรองรับในตารางที่ 3-5 เพื่อสนับสนุนการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ซึ่งทั้งสามตารางทำหน้าที่เป็นกรอบมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการฝึกอบรม การประเมิน และการกำกับคุณภาพภายใต้ระบบ TFAIS

ตารางกรอบประเมินสมรรถนะสำหรับมาตรฐานการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาแห่งประเทศไทย (Thai Forensic Anthropological Imaging Standard: TFAIS)

ตารางที่ 3 *สมรรถนะด้านการถ่ายภาพเชิงกายวิภาคและนิติมานุษยวิทยา*

ระดับสมรรถนะ	สมรรถนะที่คาดหวัง
ระดับพื้นฐาน	(1) สามารถถ่ายภาพกะโหลกศีรษะและโครงกระดูกตามชุดมุมถ่ายมาตรฐานขั้นพื้นฐานได้ครบถ้วนและถูกต้องตามแบบรายการตรวจสอบ (2) สามารถจัดวางตำแหน่งกะโหลกให้สอดคล้องกับระนาบอ้างอิงมาตรฐานทางกายวิภาค (Frankfurt Horizontal Plane) เพื่อให้มุมมองภาพมีความสม่ำเสมอ (3) สามารถควบคุมแสง ฉากหลัง สเกล และองค์ประกอบภาพในระดับเบื้องต้นให้เหมาะสมต่อการตรวจสอบซ้ำ
ระดับปานกลาง	(1) สามารถถ่ายภาพเพื่อรองรับการประเมินโปรไฟล์ทางชีวภาพ (biological profile) ได้แก่ เพศ อายุ ส่วนสูง (คุณลักษณะจำแนกอื่นที่หน่วยงานกำหนด) (2) สามารถบันทึกร่องรอยการบาดเจ็บ/การแตกหักโดยคำนึงถึงรายละเอียดเชิงนิติวิทยาศาสตร์ (3) สามารถแยกแยะและบันทึกการเปลี่ยนแปลง ก่อนเสียชีวิต-ขณะเกิดเหตุ-หลังเสียชีวิตจากลักษณะภาพและจัดทำคำอธิบายประกอบภาพได้อย่างเป็นระบบ
ระดับสูง	(1) สามารถถ่ายภาพเชิงวิเคราะห์ขั้นสูง เช่น micro-trauma รอยเครื่องมือ (toolmarks) และลักษณะเฉพาะของบาดแผลจากกระสุนปืน แรงกระแทกจากของมีคม (2) สามารถถ่ายภาพเพื่อสนับสนุนงานขั้นสูง เช่น การซ้อนทับกะโหลก-ใบหน้า (skull–face superimposition) การสร้างแบบจำลองสามมิติ/โฟโตแกรมเมทรี (ตามข้อกำหนดของหน่วยงาน) (3) สามารถกำกับการควบคุมคุณภาพภาพถ่าย (image QA) และให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อทำให้ภาพอยู่ในระดับใช้ประกอบการวิเคราะห์และการพิจารณาคดีได้อย่างมั่นคง

หมายเหตุ. ผู้วิจัยพัฒนาจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านนิติมานุษยวิทยาและการถ่ายภาพนิติวิทยาศาสตร์ของ Blau & Ubelaker (2016) และ Ubelaker (2018)

ตารางที่ 4 *สมรรถนะด้านพยานหลักฐานดิจิทัลและการจัดการข้อมูลภาพ*

ระดับสมรรถนะ	สมรรถนะที่คาดหวัง
ระดับพื้นฐาน	(1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการความสมบูรณ์ของพยานหลักฐานดิจิทัล (digital integrity) และการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยาน (chain-of-custody) ในระดับพื้นฐาน (2) สามารถจัดเก็บและสำรองไฟล์ต้นฉบับ ตามระเบียบ/คำสั่งหน่วยงาน โดยไม่กระทำการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลกำกับ (metadata) โดยไม่จำเป็น (3) สามารถบันทึกข้อมูลกำกับขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการตรวจสอบย้อนกลับ ได้แก่ วัน-เวลา ผู้ปฏิบัติงาน อุปกรณ์ หมายเลขคดี และรหัสวัตถุพยาน ตามแบบฟอร์มที่กำหนด
ระดับปานกลาง	(1) สามารถบริหารจัดการ metadata/provenance ให้ครบถ้วนตามข้อกำหนด และจัดทำโครงสร้างแฟ้ม/การตั้งชื่อไฟล์มาตรฐานของหน่วยงาน (2) สามารถสร้างและตรวจสอบ ค่าแฮช (hash value) เพื่อยืนยันความไม่ถูกแก้ไขของไฟล์ รวมถึงบันทึกผลการตรวจสอบไว้เป็นหลักฐาน (3) สามารถดำเนินการควบคุมสิทธิ์การเข้าถึง (access control) และบันทึกการใช้งาน (audit trail) เพื่อรองรับการตรวจสอบย้อนหลัง
ระดับสูง	(1) สามารถออกแบบ/กำกับระบบการจัดการภาพถ่ายนิติวิทยาศาสตร์ในภาพรวมของหน่วยงาน (end-to-end governance) ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน/แนวปฏิบัติที่องค์กรอ้างอิง (2) สามารถวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านการเปลี่ยนแปลง/บิดเบือนข้อมูลและกำหนดมาตรการควบคุมเชิงระบบ (3) สามารถให้คำปรึกษาเชิงเทคนิคในคดีที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความถูกต้องของภาพดิจิทัล และสนับสนุนการจัดทำรายงานเชิงเทคนิคเพื่อใช้ในกระบวนการยุติธรรม

หมายเหตุ. ผู้วิจัยพัฒนาจากการสังเคราะห์มาตรฐานพยานหลักฐานดิจิทัลสากล ได้แก่ (ISO, 2018b; SWGIT, 2013)

ตารางที่ 5 *สมรรถนะด้านกระบวนการยุติธรรม การรายงาน และการใช้ภาพถ่ายเป็นพยานหลักฐาน*

ระดับสมรรถนะ	สมรรถนะที่คาดหวัง
ระดับพื้นฐาน	(1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของภาพถ่ายนิติมานุษยวิทยาในฐานะพยานหลักฐาน และข้อควรระวังด้านเอกสารคดี (2) สามารถจัดทำบันทึกการปฏิบัติงานและเอกสารประกอบแฟ้มคดีตามระเบียบ พร้อมระบุผู้ปฏิบัติงาน วันเวลา และขั้นตอนที่เกี่ยวข้องได้ถูกต้อง (3) สามารถส่งมอบข้อมูล/ไฟล์ตามช่องทางที่หน่วยงานกำหนด โดยคงไว้ซึ่งความต่อเนื่องของห่วงโซ่วัตถุพยาน
ระดับปานกลาง	(1) สามารถอธิบายขั้นตอนการถ่ายภาพ การจัดการไฟล์ดิจิทัล และการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยานให้แก่พนักงานสอบสวน/อัยการ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ (2) สามารถจัดทำรายงานประกอบภาพที่มีโครงสร้างชัดเจน ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางคดี (3) สามารถเตรียมชุดเอกสารประกอบการชี้แจง/การประชุมคดี โดยคงความถูกต้องของเนื้อหาและหลักฐานเชิงประจักษ์

ตารางที่ 5 *สมรรถนะด้านกระบวนการยุติธรรม การรายงาน และการใช้ภาพถ่ายเป็นพยานหลักฐาน*

ระดับสมรรถนะ	สมรรถนะที่คาดหวัง
ระดับสูง	(1) สามารถให้ความเห็นเชิงผู้เชี่ยวชาญและ/หรือเบิกความในชั้นศาล อธิบายความน่าเชื่อถือของภาพถ่าย หลักการ chain-of-custody และ digital integrity ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมาย (2) สามารถจัดทำคำชี้แจงเชิงมาตรฐานในคดีซับซ้อนหรือคดีที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก (เช่น ภายใต้กรอบ DVI) (3) สามารถสนับสนุนการทบทวนหลังปฏิบัติการ เพื่อพัฒนามาตรฐานและลดความเสี่ยงเชิงระบบของหน่วยงาน

หมายเหตุ. ผู้วิจัยพัฒนาจากการสังเคราะห์มาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์สากลและแนวปฏิบัติด้านพยานหลักฐานดิจิทัล รวมถึง (SWGDE, 2020; NIST, 2020)

ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษานี้มีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา (1) การศึกษานี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงบรรยาย ซึ่งไม่ได้ใช้ระเบียบวิธีการทบทวนอย่างเป็นระบบ จึงอาจมีความเสี่ยงต่ออคติในการคัดเลือกเอกสารและอาจไม่ครอบคลุมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (2) การวิเคราะห์มาตรฐานสากลในงานวิจัยนี้อาศัยเอกสารเชิงนโยบาย แนวปฏิบัติ และข้อแนะนำทางวิชาชีพเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่แสดงถึงการนำไปใช้จริงในทุกบริบท โดยเฉพาะความแตกต่างด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และระบบงานของแต่ละประเทศ และ (3) ข้อเสนอ Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) ในการศึกษานี้ยังอยู่ในระดับกรอบแนวคิดเชิงนโยบาย และยังไม่ได้ผ่านการทดสอบเชิงประจักษ์ในสภาพแวดล้อมจริง ดังนั้น การศึกษาต่อไปควรมุ่งเน้นการพัฒนาและทดสอบมาตรฐานดังกล่าวในภาคสนาม รวมถึงการประเมินความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และความสามารถในการทำซ้ำของกระบวนการถ่ายภาพภายใต้กรอบ TFAIS เพื่อยืนยันความเหมาะสมในการนำไปใช้ในทางปฏิบัติและในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้การศึกษาในอนาคตควรพิจารณาการเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลที่มีอยู่ เช่น ABFO No. 2 scale, ระบบการถ่ายภาพหลายสเกลทางนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Multi-Scale Imaging System: FMIS) และแนวทางด้าน forensic imaging อื่น ๆ เพื่อประเมินศักยภาพของ TFAIS ในระดับนานาชาติ

สรุปผลและนัยเชิงนโยบาย

การถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาเป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงข้อมูลของระบบพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลสมัยใหม่ ซึ่งมีบทบาทเชื่อมโยงโดยตรงกับการวิเคราะห์โปรไฟล์ทางชีวภาพ (biological profile) การตีความบาดแผลบนโครงกระดูก และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานใน

กระบวนการยุติธรรม (Byers, 2016; Blau & Ubelaker, 2016; Ubelaker, 2018) ในบริบทสากล ภาพถ่ายโครงกระดูกมิได้เป็นเพียงสื่อประกอบการรายงานผล หากแต่มีสถานะเป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ดิจิทัลที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมความถูกต้องความต่อเนื่อง และความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับของกระบวนการจัดการพยานหลักฐานตามข้อกำหนดของมาตรฐาน (ISO, 2018b; NIST, 2020; SWGIT, 2013) เพื่อให้สามารถยอมรับได้ในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นทางการ ผลการสังเคราะห์งานวิชาการและมาตรฐานสากลแสดงอย่างชัดเจนว่า ประเทศไทยยังขาดมาตรฐานเฉพาะทาง ระดับชาติด้านการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยา ส่งผลให้คุณภาพของภาพถ่าย การจัดการไฟล์ดิจิทัล และการคงไว้ซึ่งการรักษาห่วงโซ่วัตถุพยานมีความแปรปรวนสูงระหว่างหน่วยงาน ความไม่สม่ำเสมอดังกล่าวก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงกฎหมาย โดยเฉพาะต่อความสามารถในการยอมรับพยานหลักฐาน ในชั้นศาล ตามหลักการของพยานหลักฐานดิจิทัลที่กำหนดไว้ในมาตรฐานสากล (ANZPAA, 2020; FBI, 2016; ISO, 2018b) (1) มิติวิชาการ ซึ่งจะยกระดับความแม่นยำเชิงกายวิภาคของการบันทึกภาพให้สอดคล้องกับมาตรฐานเฉพาะทางด้านนิติมานุษยวิทยา เช่น FOROST และ FIRS (2) มิตินิติวิทยาศาสตร์ดิจิทัล ซึ่งทำให้การจัดการไฟล์ RAW, metadata, hashing และ audit trail เป็นไปตามหลักการของมาตรฐานพยานหลักฐานดิจิทัลสากล และ (3) มิติกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งช่วยเสริมความมั่นคงของพยานหลักฐาน ลดความเสี่ยงในการถูกโต้แย้งในชั้นศาล และเพิ่มความสามารถในการยอมรับพยานหลักฐาน ตามมาตรฐานสากล (FIRS, 2022; ISO, 2018b; SWGIT, 2013) การนำกรอบ Thai Forensic Anthropological Imaging Standard (TFAIS) มาใช้ในระดับประเทศจึงมีนัยเชิงนโยบายอย่างยิ่งในสามมิติหลัก ได้แก่ ในระดับเชิงระบบ TFAIS จะทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการบูรณาการข้อมูลภาพเข้ากับระบบ Disaster Victim Identification (DVI) เหตุสาธารณะภัยขนาดใหญ่ (ANZPAA, 2018; INTERPOL, 2018; Panmarasri, 2024) นิติทันตกรรม และฐานข้อมูลโครงกระดูกระดับประเทศ เพื่อสนับสนุนการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลแบบสหสาขา ทั้งในคดีอาญาทั่วไปและเหตุสาธารณะภัยขนาดใหญ่ (ANZPAA, 2020; INTERPOL, 2018) นอกจากนี้ การกำหนดระบบฝึกอบรมและการรับรองผู้ปฏิบัติงานเฉพาะทางระดับชาติ สำหรับนักนิติมานุษยวิทยาและช่างภาพการแพทย์จะเป็นกลไกสำคัญในการลดความแปรปรวนจากผู้ปฏิบัติงาน โดย OSAC ภายใต้ NIST และแนวปฏิบัติของ SWGIT ระบุว่าเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของความคลาดเคลื่อนเชิงระบบในงานถ่ายภาพนิติวิทยาศาสตร์ (FIRS, 2022; ISO, 2018c; NIST, 2020; Panmarasri, 2024; SWGIT, 2013) โดยสรุปการยกระดับมาตรฐานการถ่ายภาพนิติมานุษยวิทยาของประเทศไทยในระยะยาว ไม่ใช่เพียงการพัฒนาเทคนิคการถ่ายภาพ หากแต่เป็นการลงทุนเชิงโครงสร้างในระบบพยานหลักฐานของกระบวนการยุติธรรมไทย ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการสืบสวน ความแม่นยำทางวิทยาศาสตร์ ความน่าเชื่อถือของคำพิพากษาและความเชื่อมั่นของสังคม

ในระยะยาว ทั้งยังเป็นฐานสำคัญในการรองรับเทคโนโลยีขั้นสูงในอนาคต เช่นการถ่ายภาพโครงกระดูกสามมิติด้วย photogrammetry และการวิเคราะห์เชิงสัณฐานวิทยาด้วยปัญญาประดิษฐ์อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

Australia New Zealand Policing Advisory Agency. (2020). *Guidelines for forensic anthropology practitioners.* ANZPAA National Institute of Forensic Science.

Blau, S. & Ubelaker, D. H. (Eds.). (2016). *Handbook of forensic anthropology and archaeology* (2nd ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315528939

Byers, S. N. (2016). *Introduction to forensic anthropology* (5th ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315642031

Forensic Investigation Research Station. (2022). *Technical manual 8: Skeletal photography* (2nd ed.). Colorado Mesa University. https://www.coloradomesa.edu/forensic-investigation-research-station/firs-tm8-skeletal-photography-2nd-edition.pdf

Forensic Osteology Research Station. (2013). *Cranium and mandible imaging protocol: A guide for publication-quality digital photography of the skull* (FOROST Occasional Publications No. 2). https://forost.org/Forost_Citation/FOROST_Skull_Photo_Protocol.pdf

Forensic Science Regulator. (2021). *Codes of practice and conduct for forensic science providers and practitioners in the criminal justice system* (Issue 7). GOV.UK. https://www.gov.uk/government/publications/forensic-science-providers-codes-of-practice-and-conduct-2021-issue-7

Healy, M. G. (2024). Perspective distortion tolerances and skull-face registration in craniofacial superimposition. *Journal of Forensic Sciences, 69*(1), e1-e10. https://doi.org/10.1111/1556-4029.15538

International Criminal Police Organization. (2018). *Disaster victim identification: Good practice manual.*

International Organization for Standardization. (2018a). *ISO 21043-1:2018 Forensic sciences-Part 1: Terms and definitions.*

International Organization for Standardization. (2018b). *ISO 21043-2:2018 Forensic sciences-Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items.*

International Organization for Standardization. (2018c). *ISO 21043-3:2018 Forensic sciences-Part 3: Analysis.*

National Institute of Standards and Technology. (2020). *Organization of Scientific Area Committees for Forensic Science (OSAC) registry*. https://www.nist.gov/osac

Panmarasri, R. (2024). Postmortem identification using facial morphological characteristics in forensic photography: A case study of the HTMS Sukhothai shipwreck in the Gulf of Thailand. *Journal of Criminology and Forensic Science, 9*(2), 182-200. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/forensic/article/view/266753

Scientific Working Group on Digital Evidence. (2020). *SWGDE best practices for digital evidence.* https://www.swgde.org/documents

Scientific Working Group on Imaging Technology. (2013). *Best practices for forensic imaging.* https://theiai.org/docs/SWGIT_Guidelines.pdf

Ubelaker, D. H. (2018). Forensic anthropology: Current state and future directions. *Forensic Sciences Research, 3*(4), 1-7. https://doi.org/10.1080/20961790.2018.1503523

White, T. D., Black, M. T., & Folkens, P. A. (2012). *Human osteology* (3rd ed.). Academic Press.

วงศาวิทยา “สองมาตรฐาน”: การประกอบสร้างความยุติธรรมที่ไม่เท่าเทียมในสังคมไทย*

A Genealogy of “Double Standards”: The Construction of Unequal Justice in Thai Society

*ธนาภัทร ธานีรัตน์***
Tanapat Thaneerat
*จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย****
Jutharat Ua-amnoey
*ฐานิดา บุญวรรโณ*****
Thanida Boonwanno

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการก่อรูปและการดำรงอยู่ของปรากฏการณ์ “สองมาตรฐาน” ในกระบวนการยุติธรรมไทย โดยใช้กรอบการวิเคราะห์แบบวงศาวิทยาในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ความรู้ และวาทกรรมที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมถูกทำให้ดูเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ในสังคม บทความชี้ให้เห็นว่า “สองมาตรฐาน” มิได้เป็นเพียงความผิดพลาดเชิงปฏิบัติหรือปัญหาของบุคคล หากแต่เป็นผลผลิต

---

* *บทความวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “กระบวนการยุติธรรมสองมาตรฐาน”: การด้อยค่าเชิงวาทกรรมกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยในสังคมออนไลน์ สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
This academic article forms part of the doctoral dissertation entitled “DOUBLE STANDARDS IN THE CRIMINAL JUSTICE PROCESS”: DISCURSIVE DEVALUATION OF THAI CRIMINAL JUSTICE PROCESS IN ONLINE SOCIETY, submitted to the field of Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.

** *สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
*** *สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
**** *ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

Received: *6 February 2026* ***Revised:*** *3 May 2026* ***Accepted:*** *5 May 2026*

ของโครงสร้างทางสังคมและระบอบความรู้ที่จัดระเบียบการรับรู้ การให้เหตุผล และการใช้ดุลพินิจในกระบวนการยุติธรรม ผ่านคู่ตรงข้ามทางสังคม เช่น คนรวย–คนจน ผู้มีอำนาจ–ผู้ไร้อำนาจ และผู้รู้กฎหมาย–ผู้ไม่รู้กฎหมาย นอกจากนี้ บทความยังวิเคราะห์มุมมองที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมถูกทำให้ “ยอมรับได้” ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ความเหลื่อมล้ำ ดูสมเหตุสมผล การผลักปัญหาไปสู่ระดับปัจเจก และความเงียบในฐานะรูปแบบหนึ่งของอำนาจ ขณะเดียวกัน บทความเสนอให้มองวาทกรรม “สองมาตรฐาน” ในพื้นที่สาธารณะและโลกออนไลน์ในฐานะการต่อต้านเชิงวาทกรรมที่ท้าทายความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรม และสั่นคลอนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและความน่าเชื่อถือของรัฐ ในท้ายที่สุด บทความเสนอว่า การแก้ปัญหาสองมาตรฐานไม่อาจจำกัดอยู่ที่การปรับปรุงกฎหมายหรือขั้นตอนเชิงเทคนิค หากแต่จำเป็นต้องรื้อถอนโครงสร้างการคิดและระบอบความรู้ที่ทำให้ความยุติธรรมสามารถ “ไม่ยุติธรรมเท่ากัน” ได้อย่างเป็นระบบในสังคมไทย

คำสำคัญ : สองมาตรฐาน, วงศาวิทยา, วาทกรรมและอำนาจ, ความไม่เท่าเทียม

Abstract

This article aims to explain the formation and persistence of the phenomenon of “double standards” in the Thai justice system by employing a genealogical analytical framework to examine the relationships among power, knowledge, and discourse that render inequality normalized and socially acceptable. It argues that “double standards” are not merely practical errors or the result of individual failings, but rather products of social structures and regimes of knowledge that organize perception, reasoning, and the exercise of discretion within the justice process. These dynamics operate through social binary oppositions such as rich–poor, powerful–powerless, and those with legal knowledge–those without legal knowledge. In addition, the article analyzes the mechanisms through which inequality is made “acceptable,” including the rationalization of inequality, the individualization of structural problems, and silence as a modality of power. At the same time, it conceptualizes the discourse of “double standards” in public and online spaces as a form of discursive resistance that challenges the legitimacy of the justice system and destabilizes both the authority of law and the credibility of the state. In conclusion, the article contends that addressing double standards cannot be confined solely to legal reform or technical procedural adjustments; rather, it requires the deconstruction of the underlying cognitive structures and regimes of knowledge that systematically enable justice to become “unequally just” in Thai society.

Keywords: Double Standards, Genealogy, Discourse and Power, Inequality

บทนำ

เมื่อความยุติธรรม ไม่ได้ยุติธรรมเท่ากัน

ความยุติธรรม (Justice) เป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานที่หล่อหลอมความชอบธรรมของรัฐและสถาบันทางการเมืองในสังคมสมัยใหม่ ในเชิงทฤษฎี ความยุติธรรมถูกวางตำแหน่งให้เป็นบรรทัดฐานสากลที่รับรองความเสมอภาค ความเป็นกลาง และการคุ้มครองสิทธิของบุคคลโดยไม่เลือกปฏิบัติ (Rawls, 1971, pp. 3-5) ภายใต้กรอบคิดนี้ กระบวนการยุติธรรมมิได้เป็นเพียงกลไกทางกฎหมาย แต่เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและธำรงความไว้วางใจของประชาชนต่อระเบียบทางสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมไทย ความยุติธรรมในฐานะอุดมคติดังกล่าวกลับดำรงอยู่ท่ามกลางความรู้สึกคลุมเครือ ความไม่มั่นใจ และความสงสัยของผู้คนต่อประสบการณ์จริงที่เผชิญ ช่องว่างระหว่างหลักการเชิงนามธรรมกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันจึงมิได้เป็นเพียงปัญหาเชิงประสิทธิภาพของสถาบัน แต่กลับสะท้อนความย้อนแย้งเชิงโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ในขณะที่ระบบกฎหมายยืนยันถึงความเสมอภาคของทุกคนภายใต้กฎหมายเดียวกัน การรับรู้ของสังคมกลับชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างเป็นระบบในการบังคับใช้กฎหมายและผลลัพธ์ของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ต่างสถานะทางอำนาจ เศรษฐกิจ และสังคม (Tyler, 2006, p. 269)

ความย้อนแย้งดังกล่าวมิได้ปรากฏในลักษณะของข้อยกเว้นหรือเหตุการณ์เฉพาะหน้า หากแต่ดำรงอยู่ในฐานะประสบการณ์ร่วมที่ถูกพูดถึงและถูกเปรียบเทียบในพื้นที่สาธารณะ ความยุติธรรม จึงมิได้ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม แต่ถูกสร้างให้เข้าใจว่าเป็นสิ่งที่สามารถต่อรอง จัดการ หรือเข้าถึงได้โดยแตกต่างกันไปตามเงื่อนไข ความแตกต่างนี้เองเป็นสิ่งที่บ่อนเซาะความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรมในสายตาของประชาชน และทำให้ความยุติธรรมในเชิงอุดมคติค่อย ๆ สูญเสียความน่าศรัทธาในการทำหน้าที่เป็นหลักในการดำรงอยู่ของสังคม

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว แนวคิดเรื่อง “สองมาตรฐาน” จึงไม่อาจถูกลดทอนให้เป็นเพียงถ้อยคำเชิงอารมณ์หรือการวิพากษ์เชิงศีลธรรม แต่ควรถูกทำความเข้าใจในฐานะคำอธิบายทางสังคมที่ผู้คนใช้ในการทำความเข้าใจความย้อนแย้งระหว่างหลักการของความยุติธรรมกับประสบการณ์เชิงโครงสร้างที่เผชิญอยู่ วาทกรรม “สองมาตรฐาน” จึงทำหน้าที่เป็นภาษาทางสังคมที่แสดงถึงความไม่พอใจ ความไม่ไว้วางใจ และความรู้สึกไม่เป็นธรรม ให้กลายเป็นกรอบการรับรู้ร่วมของสังคมในการตั้งคำถามต่อความเป็นกลาง ความเสมอภาค และความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรมโดยตรง

จากบริบทดังกล่าว บทความนี้ตั้งคำถามหลักว่า แนวคิดเรื่อง “สองมาตรฐาน” ในกระบวนการยุติธรรมไทยก่อกำเนิดขึ้นได้อย่างไร และเหตุใดสังคมจึงเชื่อว่าความยุติธรรมมิได้ถูกบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกับทุกคน บทความนี้มุ่งทำความเข้าใจเงื่อนไขเชิงโครงสร้างและเชิงวาทกรรมที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมสามารถดำรงอยู่จนถูกทำให้เข้าใจและถูกยอมรับในฐานะความจริงทางสังคม นอกจากนี้ บทความยังตั้งคำถาม

ต่อไปว่า เหตุใดความแตกต่างในการปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผ่านคู่ตรงข้าม เช่น คนรวยกับคนจน หรือผู้มีอำนาจกับผู้ไร้อำนาจ จึงถูกทำให้ดูเป็นเรื่องปกติ และมักถูกอธิบายว่าเป็นผลลัพธ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม คำถามเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ปัญหาสองมาตรฐานมิได้จำกัดอยู่เพียงระดับผลลัพธ์ของการถูกปฏิบัติ แต่อยู่ในระดับของการรับรู้ การให้ความหมาย และการทำให้ความไม่เท่าเทียมดูสมเหตุสมผลในเชิงสังคม

เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวในลักษณะที่ลึกไปกว่าการอธิบายเชิงเหตุและผล บทความนี้จึงเลือกใช้กรอบคิดแบบวงศาวิทยา (Genealogy) ซึ่งเปิดพื้นที่ให้การวิเคราะห์ที่มิเพียงแค่หาต้นเหตุเพียงจุดเดียว แต่นำไปสู่การสำรวจเปลี่ยนผ่านของความคิดและภาษาในการสร้างความหมายของ “สองมาตรฐาน” ในบริบทสังคมไทย กรอบคิดแบบวงศาวิทยาไม่ได้มองความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมว่าเป็นความเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐาน หากแต่มองว่าเป็นผลลัพธ์ของประวัติศาสตร์ที่ทำให้ความแตกต่างในการปฏิบัติดูเป็นธรรมชาติ เป็นเรื่องสมเหตุสมผล และในหลายกรณีเป็นสิ่งที่ไม่ถูกตั้งคำถาม กรอบคิดนี้จึงช่วยให้เห็นว่า “สองมาตรฐาน” มิได้เป็นปัญหาเฉพาะหน้า หากแต่เป็นผลผลิตของระบอบความรู้และกลไกทางสถาบันที่ดำรงอยู่มาอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้ บทความจึงไม่ได้มุ่งหาว่าใครเป็นผู้ก่อให้เกิด “สองมาตรฐาน” หากแต่มุ่งทำความเข้าใจเงื่อนไขที่ทำให้สองมาตรฐานสามารถดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง มิได้เป็นเพียงความบกพร่องของระบบ หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้น ทำให้ชอบธรรมและถูกยอมรับอย่างเป็นระบบ

บทความนี้นำเสนอเรื่องราวแบบวงศาวิทยา (Genealogy) โดยมุ่งเน้นการสืบค้นรูปแบบวาทกรรมสองมาตรฐานผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ระดับหลัก ประกอบด้วย (1) ข้อมูลเอกสาร (Documentary Analysis) ทั้งในส่วนของตัวบทกฎหมายและรายงานทางวิชาการเพื่อทำความเข้าใจระบอบความรู้ที่เป็นทางการ (2) การวิเคราะห์วาทกรรม (Discursive Analysis) เพื่อสำรวจการผลิตซ้ำความหมายของความยุติธรรมในพื้นที่สาธารณะและสังคมออนไลน์ และ (3) การศึกษาผ่านกรณีศึกษาเชิงประจักษ์ (Case Study Analysis) จากคดีอาญาที่เป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมไทย เพื่อชี้ให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างหลักการทางกฎหมายกับการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งช่วยให้เห็นว่าปรากฏการณ์สองมาตรฐานมิใช่ความผิดพลาดเฉพาะกรณี แต่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่จัดระเบียบการรับรู้ของสังคมอย่างมีระบบ

การศึกษาด้านความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมไทยส่วนใหญ่มักจำกัดขอบเขตอยู่เพียงการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติหรือการวิพากษ์ตามหลักนิติศาสตร์กระแสหลัก ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางความรู้ (Research Gap) ในการทำความเข้าใจว่า วาทกรรมสองมาตรฐานถูกผลิตซ้ำจนกลายเป็นความปกติในระดับวิธีคิดของสังคมได้อย่างไร โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เสียงวิพากษ์วิจารณ์ของภาคพลเมืองกลายเป็นกลไกสำคัญในการตอบโต้กับอำนาจรัฐ

วัตถุประสงค์

การศึกษานี้จึงมุ่งก้าวข้ามการมองปัญหาเพียงในมิติความผิดพลาดเชิงปฏิบัติ ไปสู่การสืบค้นเชิงวงศาวิทยา (Genealogy) เพื่อเผยให้เห็นระบอบความรู้ที่สร้างคู่ตรงข้ามทางสังคมและลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายผ่านวัตถุประสงค์ของบทความ ดังนี้

1. เพื่ออธิบายกระบวนการก่อรูปและการดำรงอยู่ของปรากฏการณ์ “สองมาตรฐาน” ในกระบวนการยุติธรรมไทย โดยใช้กรอบแนวคิดแบบวงศาวิทยาในการวิเคราะห์ความไม่เท่าเทียมในเชิงโครงสร้าง

2. เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของวาทกรรม “สองมาตรฐาน” ในฐานะเครื่องมือทางสังคมในการตั้งคำถามและท้าทายความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะการขับเคลื่อนผ่านพื้นที่สื่อและสังคมออนไลน์

3. เพื่อชี้ให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมทำหน้าที่เกินกว่าการตัดสินถูกผิด แต่คือการจัดลำดับชั้นความสำคัญของคนในสังคม พร้อมทั้งยืนยันว่าการแก้ปัญหาด้วยการปรับปรุงตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถขจัดรากเหง้าของปัญหาได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดวงศาวิทยา ความยุติธรรม และอำนาจ

แนวคิด “วงศาวิทยา” (genealogy) เป็นกรอบการวิเคราะห์ที่มีรากฐานสำคัญในงานของมิเชลฟูโกต์ (Michel Foucault) ซึ่งมุ่งรื้อถอนความเข้าใจแบบเส้นตรงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความรู้และความจริง โดยฟูโกต์ปฏิเสธการมองประวัติศาสตร์ในฐานะพัฒนาการที่ต่อเนื่องและมีทิศทางเดียว (Foucault, 1972, pp. 12-13) ในกรอบคิดนี้ วงศาวิทยาไม่ได้ตั้งคำถามว่า “ความจริงนั้นถูกต้องหรือไม่” หากแต่ตั้งคำถามที่ลึกไปกว่านั้นว่า “ความจริงชุดหนึ่งถูกทำให้เกิดขึ้น ถูกทำให้เชื่อถือ และถูกทำให้คงอยู่ได้อย่างไร” ภายใต้เงื่อนไขทางสังคม การเมือง และอำนาจที่เฉพาะเจาะจง (Foucault, 1980, p. 118) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสนใจของวงศาวิทยาไม่ได้อยู่ที่การพิสูจน์ความจริง หากแต่อยู่ที่กระบวนการผลิตความจริง และกลไกที่ทำให้ความจริงบางชุดได้รับการยอมรับให้เป็นสิ่งที่ชอบธรรมในสังคม

ภายใต้กรอบนี้ ความรู้ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นภาพสะท้อนของความจริงรูปธรรม หากแต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมที่สัมพันธ์กับอำนาจ หรือที่ Foucault เรียกว่า Power/Knowledge กรอบแนวคิดแบบวงศาวิทยาจึงปฏิเสธการมองประวัติศาสตร์ในฐานะความก้าวหน้าเชิงเส้น หากแต่เน้นให้เห็นความเปลี่ยนแปลง ความไม่ต่อเนื่อง และจุดเปลี่ยนที่ทำให้ความหมายบางชุดถูกสถาปนาให้เป็นความจริงที่ชอบธรรม ขณะที่ความหมายอื่นถูกทำให้เลือนหาย ถูกทำให้ไร้เสียง หรือถูกผลักออกไปอยู่นอกระเบียบความรู้ที่ยอมรับได้ (Foucault, 1977, p. 23) ประวัติศาสตร์ในมุมมองนี้จึงไม่ใช่เรื่องของการสะสมความรู้ หากแต่เป็นสนามของการต่อรองและการใช้อำนาจผ่านภาษา และสถาบัน

เมื่อกรอบวงศาวิทยาถูกนำมาใช้ในการศึกษากระบวนการยุติธรรม แนวคิดนี้ช่วยให้เห็นว่า หลักการ แนวปฏิบัติ และภาษาที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรม มิได้ดำรงอยู่

อย่างเป็นกลางหรือไร้ประวัติศาสตร์ แต่เป็นผลลัพธ์ของการผลิตซ้ำของอำนาจในช่วงเวลาต่าง ๆ (Foucault, 1980, p. 131) ความยุติธรรมในความหมายที่ถูกทำให้เป็นทางการ (Official Meaning) จึงเป็นเพียงหนึ่งในความเป็นไปได้หลายชุดที่ถูกเลือกให้มีอำนาจเหนือความหมายอื่น มิใช่ความหมายที่เป็นสากลหรือนอกเหนือจากบริบททางสังคม

ภายใต้กรอบคิดแบบวงศาวิทยา ความยุติธรรมจึงไม่อาจถูกทำความเข้าใจในฐานะหลักการสากลที่ดำรงอยู่อย่างเป็นกลาง หากแต่ต้องถูกมองว่าเป็นระบอบความรู้ (Regime of Knowledge) ที่ประกอบด้วยชุดของแนวคิด กฎเกณฑ์ ภาษา และแนวปฏิบัติ ซึ่งร่วมกันกำหนดว่าอะไรคือความยุติธรรม อะไรคือความไม่ยุติธรรม และใครคือผู้มีอำนาจในการนิยามสิ่งเหล่านี้ (Foucault, 1980, p. 93) กฎหมายในฐานะกลไกหลักของกระบวนการยุติธรรมจึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคนิคในการจัดการข้อพิพาท หากแต่เป็นพื้นที่ของอำนาจเชิงสัญลักษณ์ที่ทำหน้าที่ผลิตความเป็นกลาง ความชอบธรรม และความน่าเชื่อถือของสถาบัน (Bourdieu & Thompson, 1991, p. 42) การอ้างถึงความเป็นกลางของกฎหมายจึงไม่ได้สะท้อนสภาวะที่กฎหมายปลอดจากอำนาจ หากแต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการผลิตและปกป้องความหมายชุดหนึ่งให้กลายเป็นบรรทัดฐานที่ไม่ถูกตั้งคำถาม (Bourdieu, 1987, p. 817)

งานวิชาการด้านความยุติธรรมยังชี้ให้เห็นว่าความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมมิได้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของคดีเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงความเป็นธรรมของกระบวนการทั้งหมด หรือที่เรียกว่า Procedural Justice (Tyler, 2006, p. 271) อย่างไรก็ตาม ในบริบทที่ความแตกต่างในการเข้าถึงทรัพยากรทางกฎหมายระหว่างคนรวยกับคนจน หรือระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ไร้อำนาจ ความเป็นกลางของกฎหมายจึงถูกตั้งคำถาม และถูกมองว่าเป็นเพียงวาทกรรมที่ปกปิด ความไม่เท่าเทียมเชิงโครงสร้าง (Sarat & Kearns, 1995, pp. 1-20) ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ ความเป็นกลางจึงไม่ใช่คุณสมบัติที่มีอยู่โดยธรรมชาติ หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกผลิตและปกป้องอย่างเป็นระบบผ่านภาษา กฎเกณฑ์ของสถาบัน หนึ่งในศักยภาพสำคัญของวงศาวิทยาคือ ความสามารถในการรื้อถอนสิ่งที่ถูกทำให้ดูเป็นเรื่องปกติในสังคม วงศาวิทยาไม่ได้ตั้งคำถามต่อความไม่เท่าเทียมในฐานะความผิดพลาดเฉพาะกรณี หากแต่มองว่าความไม่เท่าเทียมเป็นผลลัพธ์ของโครงสร้างทางสังคมที่ถูกประกอบสร้างและทำให้คงอยู่ผ่านกลไกของอำนาจ ความรู้ และวาทกรรม (Foucault, 1977, pp. 38-39)

ในกรณีของกระบวนการยุติธรรมไทย การรับรู้ถึง “สองมาตรฐาน” มิได้เกิดจากเหตุการณ์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลสะสมของประสบการณ์ซ้ำ ๆ ที่ทำให้ผู้คนมองเห็นรูปแบบความแตกต่างในการปฏิบัติระหว่างกลุ่มคนต่างสถานะ ในมุมมองแบบวงศาวิทยา วาทกรรมดังกล่าวมิได้เป็นเพียงปฏิกิริยาทางอารมณ์ของสังคม หากแต่เป็นสัญญาณของการท้าทายระบอบความรู้เดิมที่เคยทำให้ความไม่เท่าเทียมดูเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ (Foucault, 1980, pp. 12-15) ดังนั้น การใช้กรอบวงศาวิทยาในบทความนี้จึงมีเป้าหมาย

เพื่อรื้อถอนความเป็นปกติของความไม่เท่าเทียม และชี้ให้เห็นว่า ความยุติธรรมที่ไม่ยุติธรรมเท่ากันมิได้เป็นความผิดพลาดของระบบ แต่เป็นผลผลิตของโครงสร้างอำนาจที่ฝังรากลึกในประวัติศาสตร์ความคิด การปฏิบัติ และภาษา (Foucault, 1977, pp. 271-277) ซึ่งจะถูกนำไปขยายการวิเคราะห์ต่อในลำดับถัดไป

เมื่อหลักการไม่เท่ากับการปฏิบัติ: การเกิดขึ้นของ “สองมาตรฐาน” ในกระบวนการยุติธรรม

เรื่อง “สองมาตรฐาน” ในกระบวนการยุติธรรมไทยไม่อาจทำความเข้าใจได้อย่างรอบด้าน หากยังคงยึดติดอยู่กับการเปรียบเทียบผลลัพธ์เฉพาะรายคดีหรือการกระทำของปัจเจก ซึ่งในกรอบการวิเคราะห์แบบวงศาวิทยาปรากฏการณ์ดังกล่าวต้องถูกพิจารณาในฐานะผลลัพธ์ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง “ความยุติธรรมเชิงหลักการ” ในมุมมองอุดมคติกับ “ความยุติธรรมเชิงปฏิบัติ” ที่ดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และสถาบันที่ไม่เท่าเทียม ความแตกต่างระหว่างสองระดับนี้เองที่ก่อให้เกิดช่องว่างเชิงโครงสร้าง ซึ่งเปิดพื้นที่ให้แนวคิดเรื่อง “สองมาตรฐาน” สามารถสร้างและถูกทำให้เป็นความจริงจนทำให้ผู้คนรับรู้ร่วมกัน

1. ความยุติธรรมเชิงหลักการ

ในระดับเชิงหลักการ กระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ตั้งอยู่บนรากฐานของแนวคิดสำคัญสามประการ ได้แก่ ความเสมอภาค ความเป็นกลาง และสิทธิในกระบวนการ หลักการเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกรอบอ้างอิงเชิงบรรทัดฐานที่ใช้ยืนยันความชอบธรรมของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในสังคม (Rawls, 1971, pp. 3-5; Tyler, 2006, p. 274)

ความเสมอภาค เป็นหลักการพื้นฐานที่กำหนดว่าบุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันและได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางสังคม ความเสมอภาคในความหมายนี้ มิได้หมายถึงการปฏิบัติแบบเหมือนกันในทุกกรณี หากแต่หมายถึงการรับรองว่าความแตกต่างในการปฏิบัติต้องมีเหตุผลที่ชอบธรรมและตรวจสอบได้ (Rawls, 1971, pp. 4-5)

ในขณะที่ความเป็นกลาง ถูกยกให้เป็นคุณสมบัติสำคัญของกระบวนการยุติธรรม โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าผู้ใช้อำนาจทางกฎหมายสามารถตัดสินใจได้โดยปราศจากอคติส่วนบุคคลหรือแรงกดดันจากภายนอก อย่างไรก็ตาม Bourdieu (1987, pp.818-819) ชี้ให้เห็นว่าความเป็นกลางของกฎหมายมิใช่สภาวะที่ดำรงอยู่โดยอัตโนมัติ หากแต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการทางสัญลักษณ์ที่ทำให้กฎหมายดูเป็นกลางและมีอำนาจเหนือการตั้งคำถาม

ประการสุดท้าย สิทธิในกระบวนการ (Procedural Rights) ทำหน้าที่รับรองว่าบุคคลจะได้รับ การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล สิทธิในการได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และสิทธิในการโต้แย้งหรือปกป้องตนเอง หลักการนี้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบยุติธรรมมากกว่าผลลัพธ์ของคดีเพียงอย่างเดียว (Tyler, 2006, p. 276)

ในเชิงวงศาวิทยา หลักการเหล่านี้มิได้เป็นเพียงบรรทัดฐานเชิงศีลธรรม หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของระบอบความรู้ที่กำหนดกรอบ

การให้เหตุผลเกี่ยวกับความยุติธรรมในสังคม หลักการดังกล่าว จึงทำหน้าที่ทั้งเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรม และเป็นฉากที่บดบังเงื่อนไขเชิงโครงสร้างซึ่งส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ (Foucault, 1980, p. 96)

2. ความยุติธรรมเชิงปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาในระดับการปฏิบัติ กระบวนการยุติธรรมกลับดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขที่ซับซ้อนและไม่สอดคล้องกับหลักการเชิงอุดมคติ ความยุติธรรมเชิงปฏิบัติจึงเป็นพื้นที่ที่อำนาจและโครงสร้างทางสังคมเข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจน โดยมีประเด็นสำคัญที่เข้ามาเกี่ยวข้องดังนี้

ประเด็นแรก คือ การใช้ดุลพินิจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในกระบวนการยุติธรรม ดุลพินิจเปิดพื้นที่ให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปรับใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละกรณี อย่างไรก็ตาม ในสังคมที่อำนาจกระจายตัวอย่างไม่เท่าเทียม ดุลพินิจกลับกลายเป็นกลไกที่ทำให้ความแตกต่างในการปฏิบัติถูกทำให้ชอบธรรมโดยไม่จำเป็นต้องอธิบายอย่างชัดเจน (Bourdieu, 1987, pp. 824-826) ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ ดุลพินิจมิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคนิค หากแต่เป็นพื้นที่ของอำนาจที่เอื้อให้กลุ่มคนบางกลุ่มได้รับประโยชน์มากกว่ากลุ่มอื่นอย่างไม่เท่าเทียม

ประเด็นที่สอง คือ ความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมักถูกอธิบายว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างหรือข้อจำกัดด้านทรัพยากร อย่างไรก็ตาม ความล่าช้าไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ซึ่งงานวิชาการหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า ความล่าช้ามักสร้างภาระหนักต่อผู้ที่ขาดทรัพยากรในการต่อสู้คดี ขณะที่ผู้ที่มีทรัพยากรเพียงพอกลับสามารถใช้เวลาเป็นเครื่องมือในการต่อรองหรือจัดการกับกระบวนการได้ (Tyler, 2006, p. 281)

ประเด็นสุดท้าย คือ ความไม่โปร่งใสในการตัดสินและการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรม ความไม่โปร่งใสรวมถึงการขาดกลไกที่เปิดให้สาธารณชนสามารถตรวจสอบเหตุผลและตรรกะของการตัดสินใจได้อย่างแท้จริงภายใต้กรอบวงศาวิทยา ความไม่โปร่งใสทำหน้าที่รักษาระบอบความรู้เดิม โดยจำกัดขอบเขตของสิ่งที่สามารถถูกตั้งคำถามและวิพากษ์ได้ (Foucault, 1980, pp. 131-133) นอกจากนี้ ประเด็นทั้งสามยังปรากฏให้เห็นในการวิพากษ์กระบวนการยุติธรรมไทย โดยเฉพาะในบริบทที่ความแตกต่างทางสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงทรัพยากรทางกฎหมาย (Phongpaichit & Baker, 2017, pp.427-428)

3. ความไม่สอดคล้องระหว่างหลักการกับการปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาร่วมกัน ความยุติธรรมเชิงหลักการและความยุติธรรมเชิงปฏิบัติมิได้ดำรงอยู่แยกขาดจากกัน แต่เชื่อมโยงกันผ่านความแตกต่างกันเชิงโครงสร้าง ช่องว่างระหว่างสิ่งที่กระบวนการยุติธรรมที่ควรเป็นกับสิ่งที่เกิดขึ้นในความเป็นจริง มิได้เป็นเพียงปัญหาเชิงการจัดการ หากแต่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่เอื้อให้ความไม่เท่าเทียมถูกทำให้มองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในกรอบการวิเคราะห์แบบวงศาวิทยา ช่องว่างนี้ไม่ใช่ความผิดพลาดของระบบ แต่กลับเป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์ความคิด

การปฏิบัติ และภาษาที่ทำให้หลักการเชิงอุดมคติสามารถดำรงอยู่ควบคู่กับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมได้ โดยไม่ก่อให้เกิดวิกฤตความชอบธรรมในทันที คำว่า “สองมาตรฐาน” จึงก่อตัวขึ้นในฐานะคำอธิบายทางสังคมที่ผู้คนใช้ทำความเข้าใจช่องว่างดังกล่าว และใช้เป็นเครื่องมือในการตั้งคำถามต่อความเป็นกลางและความเสมอภาคของกระบวนการยุติธรรม

คู่ตรงข้ามทางสังคมกับการทำงานของสองมาตรฐาน

ในกรอบการวิเคราะห์แบบวงศาวิทยา วาทกรรมสองมาตรฐานไม่ได้เกิดจากความบกพร่องเชิงศีลธรรมหรือความผิดพลาดเฉพาะกรณี หากแต่เป็นผลลัพธ์ของโครงสร้างการจัดระเบียบความหมายผ่านคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดว่าใครควรถูกปฏิบัติอย่างไรภายในกระบวนการยุติธรรม คู่ตรงข้ามเหล่านี้มิได้เป็นเพียงกลไกทางภาษา แต่เป็นโครงสร้างเชิงอำนาจที่กำกับการรับรู้ การตัดสินใจ และการใช้ดุลพินิจอย่างเป็นระบบ ตามแนวคิดของ Derrida (1978, pp.278-282) คู่ตรงข้ามไม่เคยเป็นความแตกต่างที่สมมาตร หากแต่เป็นความสัมพันธ์ที่ฝ่ายหนึ่งถูกยกระดับให้มีคุณค่า ความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรมเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อโครงสร้างเช่นนี้ถูกฝังลึกอยู่ในสถาบัน คู่ตรงข้ามจะทำงานในลักษณะที่มองไม่เห็น และทำให้ความไม่เท่าเทียมถูกทำให้ดูเป็นธรรมชาติ ในบริบทของกระบวนการยุติธรรม คู่ตรงข้ามจึงเป็นกลไกหลักที่ผลิตซ้ำ “สองมาตรฐาน” ให้ดำรงอยู่ได้โดยแนบเนียน

คู่ตรงข้ามระหว่าง **“คนรวย”** และ **“คนจน”** เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่กำหนดการเข้าถึงความยุติธรรมในแทบทุกสังคม ความแตกต่างนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ระดับรายได้ หากแต่ครอบคลุมถึงการครอบครองทรัพยากรทางกฎหมายในความหมายเชิงโครงสร้าง ตามแนวคิดของ Bourdieu (1987, pp.812-815) กฎหมายเป็นสนาม (Juridical Field) ที่ต้องอาศัยทุนหลายรูปแบบ ทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ผู้ที่มีทุนเหล่านี้มากกว่าย่อมสามารถแปลหลักการนามธรรมให้กลายเป็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้ดีกว่า ดังนั้น เงิน เวลา และเครือข่ายจึงไม่ใช่ปัจจัยภายนอกกระบวนการยุติธรรม แต่กลับเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขที่กำหนดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบชี้ให้เห็นว่า แม้ระบบยุติธรรมจะรับรองหลักความเสมอภาคอย่างเป็นทางการ แต่ความสามารถในการเข้าถึงทนายที่มีคุณภาพ การประกันตัว การจัดการกับความล่าช้า และการต่อรองในกระบวนการยุติธรรมกลับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามฐานะทางเศรษฐกิจ (Bourdien, 1987, pp.834-837) ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ ความยุติธรรมจึงกลายเป็นพื้นที่ของการต่อรองเชิงโครงสร้างมากกว่าการบังคับใช้หลักการอย่างเสมอภาค ซึ่งมิใช่ลักษณะเฉพาะของสังคมใดสังคมหนึ่ง หากแต่เป็นคุณลักษณะร่วมของรัฐสมัยใหม่

ในทำนองเดียวกัน คู่ตรงข้ามระหว่าง **“ผู้มีอำนาจ”** และ **“ผู้ไร้อำนาจ”** ทำงานในระดับการรับรู้และความน่าเชื่อถือทางสังคมภายในกระบวนการยุติธรรม คำถามว่าใครถูกเชื่อ ใครถูกตั้งข้อสงสัย มิได้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียว แต่กลับผูกโยงกับสถานะ อัตลักษณ์ และภาพลักษณ์ที่ถูกผลิตขึ้นภายในระบอบความรู้ (Foucault, 1980, p. 131) งานศึกษา

กระบวนการยุติธรรมชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่มีอำนาจเชิงสถาบันหรือเชิงสัญลักษณ์มักได้รับการตีความการกระทำในฐานะ “ความผิดพลาดที่เข้าใจได้” ขณะที่ผู้ไร้อำนาจกลับถูกอ่านผ่านกรอบของความน่าสงสัย (Garland, 2001, pp. 137-140) กรอบแนวคิดวงศาวิทยาชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างเช่นนี้ไม่ใช่ความเบี่ยงเบนจากระบบ แต่เป็นผลลัพธ์ของประวัติศาสตร์การจัดระเบียบประชากรที่ทำให้บางกลุ่มถูกมองว่า “ควรถูกควบคุม” มากกว่ากลุ่มอื่น (Foucault, 1977, p. 272)

คู่ตรงข้ามระหว่าง **“ผู้รู้กฎหมาย”** และ **“ผู้ไม่รู้กฎหมาย”** ยิ่งทำให้เห็นบทบาทของความรู้ในฐานะอำนาจอย่างชัดเจน ความรู้ทางกฎหมายทำหน้าที่เป็นทุนเชิงสัญลักษณ์ที่ไม่กระจายอย่างเท่าเทียม (Bourdieu & Thompson, 1991, pp. 46-57) ความไม่รู้จึงไม่ใช่ข้อจำกัดส่วนบุคคล หากแต่เป็นผลผลิตของโครงสร้างที่ผูกขาดความรู้ไว้เฉพาะกลุ่ม และนำไปสู่การทำให้คนบางกลุ่มถูกมองว่า “ผิดโดยปริยาย” ก่อนที่กระบวนการยุติธรรมจะเริ่มต้นอย่างแท้จริง

ตัวอย่างคดีอาญาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและมีนัยสำคัญต่อการก่อรูปวาทกรรม “สองมาตรฐาน” เพื่อสะท้อนการทำงานของคู่ตรงข้ามทางสังคมไทยที่ผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียม ดังนี้

1. คดีสองตายายเก็บเห็ด (2553) สะท้อนการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดระหว่าง “ผู้รู้กฎหมาย” และ “ผู้ไม่รู้กฎหมาย” ซึ่งในมุมมองแบบวงศาวิทยา ชีวิตที่ขาดทุนเชิงสัญลักษณ์มักถูกมองผ่านกรอบความน่าสงสัยและต้องถูกควบคุมอย่างเข้มงวด

2. คดีอุบัติเหตุบนทางด่วนโทลล์เวย์ (2553) แสดงถึงบทบาทของทุนเชิงสัญลักษณ์ และสถานะทางสังคมที่ส่งผลต่อการได้รับโอกาสในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะการใช้ดุลพินิจในการรอลงอาญาที่สะท้อนการตัดสินโดยนัยว่าชีวิตใดมีค่าควรแก่การปกป้องและรักษาอนาคต

3. คดีทายาทตระกูลดังขับรถชนตำรวจ (2555) กรณีศึกษาที่สั่นคลอนความเชื่อมั่นต่อความเป็นกลางผ่านความล่าช้าและการใช้ทรัพยากรทางกฎหมายในการต่อรอง จนกลายเป็นชนวนเหตุให้วาทกรรมสองมาตรฐานถูกใช้ท้าทายความชอบธรรมของรัฐในพื้นที่ออนไลน์อย่างรุนแรง

ประเด็นสำคัญของการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ คือ การชี้ให้เห็นว่าคู่ตรงข้ามเหล่านี้มิใช่ลักษณะเฉพาะของกระบวนการยุติธรรมไทย หากแต่เป็นกลไกสากลของรัฐสมัยใหม่ที่ใช้จัดระเบียบประชากรและบริหารความแตกต่าง วงศาวิทยาช่วยให้เห็นว่า “สองมาตรฐาน” ไม่ได้เกิดจากการละเมิดหลักการ หากแต่เกิดจากการที่หลักการสามารถดำรงอยู่ร่วมกับโครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมได้อย่างแนบเนียน ดังนั้น การทำความเข้าใจสองมาตรฐานผ่านกรอบคู่ตรงข้ามจึงไม่ใช่เพียงการวิพากษ์ระบบใดระบบหนึ่ง แต่เป็นการตั้งคำถามต่อรูปแบบการทำงานของความยุติธรรมในฐานะสถาบันสมัยใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การอภิปรายว่าการต่อต้าน การวิพากษ์ และการรื้อถอนคู่ตรงข้ามเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างไรในพื้นที่สาธารณะและสื่อออนไลน์

วงศาวิทยาของการยอมรับความไม่เท่าเทียม

คำถามสำคัญที่การศึกษาปรากฏการณ์ “สองมาตรฐาน” ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ คือ เหตุใด

ความไม่เท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรมจึงสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนาน โดยไม่ก่อให้เกิดการต่อต้านเชิงโครงสร้าง ซึ่งในกรอบการวิเคราะห์แบบวงศาวิทยา อธิบายผ่านกลไกเชิงอำนาจที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมถูกทำให้ “ยอมรับได้” “เข้าใจได้” และในหลายกรณี “พูดไม่ออก” ภายใต้ระบอบความรู้ว่าด้วยความยุติธรรม

วงศาวิทยาชี้ให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมมิได้ดำรงอยู่โดยลำพัง หากแต่ถูกหล่อเลี้ยงผ่านภาษาเหตุผล และความเงียบ ที่ทำหน้าที่ผลิตซ้ำความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรมในระดับชีวิตประจำวัน (Foucault, 1980, p. 90) การยอมรับความไม่เท่าเทียมจึงมิใช่การยอมจำนน แต่เป็นผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันระหว่างวาทกรรม โครงสร้าง และประสบการณ์ที่ถูกจัดระเบียบอย่างเป็นระบบ

1. การทำให้ความเหลื่อมล้ำดูสมเหตุสมผล

กลไกสำคัญประการหนึ่งของการยอมรับความไม่เท่าเทียม คือ การทำให้ความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมดูสมเหตุสมผล ผ่านวาทกรรมที่เน้นความจำเป็น ความเป็นมืออาชีพ และข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง วลีอย่างเช่น “กฎหมายต้องใช้เวลา” หรือ “ทุกอย่างเป็นไปตามขั้นตอน” ทำหน้าที่เป็นภาษาที่ลดทอนแรงเสียดทานระหว่างอุดมคติของความยุติธรรมกับประสบการณ์จริงของผู้คน

ในกรอบวงศาวิทยา วาทกรรมเหล่านี้มิได้เป็นเพียงคำอธิบายเชิงเทคนิค หากแต่เป็นกลไกทางอำนาจที่แปรความไม่เท่าเทียมให้กลายเป็นผลลัพธ์ของความจำเป็น มากกว่าผลผลิตของโครงสร้างที่ไม่เสมอภาค (Foucault, 1977, p. 271) การอ้างถึง “เวลา” และ “ขั้นตอน” ทำให้ความล่าช้าและความแตกต่างในการปฏิบัติถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ และยากจะตั้งคำถามในเชิงจรรยาบรรณ

งานศึกษาด้านความยุติธรรมเชิงกระบวนการ (Procedural Justice) ชี้ให้เห็นว่า เมื่อผู้คนเชื่อว่ากระบวนการดำเนินไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ความไม่พอใจต่อผลลัพธ์มักถูกลดทอนลง แม้ว่าผลลัพธ์นั้นจะไม่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองก็ตาม (Tyler, 2006, p. 272) ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ วาทกรรมจึงทำหน้าที่เป็นเกราะคุ้มกันเชิงสัญลักษณ์ที่ปกป้องกระบวนการยุติธรรมจากการถูกตั้งคำถามในเชิงโครงสร้าง

การทำให้ความเหลื่อมล้ำดูสมเหตุสมผลยังเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องความเป็นกลางของกฎหมาย ซึ่งถูกผลิตและปกป้องผ่านภาษาเชิงสถาบัน ดังที่ Bourdieu (1987) ชี้ให้เห็นว่าความเป็นกลางมิได้เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่โดยธรรมชาติ หากแต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการทำให้กฎหมายดูแยกขาดจากอำนาจและผลประโยชน์ ความไม่เท่าเทียมจึงสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกมองว่าเป็นความล้มเหลวของระบบ (Bourdieu, 1987, p. 817)

2. การทำให้ความไม่เท่าเทียมกลายเป็นเรื่องส่วนบุคคล

อีกหนึ่งกลไกสำคัญของการยอมรับความไม่เท่าเทียม คือ การทำให้ปัญหาเชิงโครงสร้างถูกแปลความให้กลายเป็นเรื่องของ “ปัจเจก” การโยงความผิดไปที่การตัดสินใจ ความรู้ หรือความสามารถของบุคคล ทำให้ความไม่เท่าเทียมถูกอธิบายในฐานะผลลัพธ์ของความแตกต่างส่วนตัว มากกว่าผลผลิตของโครงสร้างทางสังคม

ในบริบทของกระบวนการยุติธรรม การอธิบายว่าบุคคลหนึ่ง “ไม่รู้กฎหมาย”

หรือ “เลือกตัดสินใจผิด” ทำให้ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมถูกทำให้เป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคล วงศาวิทยาชี้ให้เห็นว่า การเน้นปัจเจกเช่นนี้เป็นวิธีการทางอำนาจที่ทำให้โครงสร้างหายไปจากสายตา (Foucault, 1980, p. 105)

งานของ Ewick and Silbey (1998, pp.219-223) แสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่าเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวันมักเน้นประสบการณ์ส่วนตัวและการปรับตัวของปัจเจก มากกว่าการตั้งคำถามต่อโครงสร้างที่กำหนดเงื่อนไขของประสบการณ์เหล่านั้น การเล่าเรื่องในลักษณะนี้ทำให้ความไม่เท่าเทียมถูกทำให้เป็น “เรื่องโชคชะตา” หรือ “บทเรียนชีวิต” แทนที่จะเป็นปัญหาของสังคม

ในมิติเชิงเปรียบเทียบ งานวิจัยในต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า การอธิบายความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมผ่านกรอบความรับผิดชอบส่วนบุคคล เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ระบบสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกท้าทายในเชิงโครงสร้าง แม้จะมีหลักฐานของความไม่เสมอภาคอย่างเป็นระบบ (Alexander, 2012, pp. 211-213) รูปแบบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการทำให้ความไม่เท่าเทียมเป็นเรื่องส่วนบุคคลเป็นกลไกสากลของรัฐสมัยใหม่ มิใช่ลักษณะเฉพาะของสังคมใดสังคมหนึ่ง

3. ความเงียบในฐานะกลไก

นอกเหนือจากภาษาและการอธิบาย ความเงียบยังเป็นกลไกสำคัญของการยอมรับความไม่เท่าเทียม วงศาวิทยาให้ความสำคัญกับสิ่งที่ไม่ถูกพูดถึงพอ ๆ กับสิ่งที่ถูกกล่าวอย่างเปิดเผย ความเงียบไม่ได้หมายถึงการไม่มีการสื่อสาร หากแต่หมายถึงขอบเขตของสิ่งที่สามารถพูดได้และพูดไม่ได้ (Foucault, 1978, p. 27)

ในกระบวนการยุติธรรม สิ่งที่ไม่ถูกพูดถึงอาจรวมถึงเงื่อนไขเชิงอำนาจที่กำหนดการใช้ดุลพินิจ ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรที่มีกับผลลัพธ์ หรือรูปแบบของผลกระทบที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ความเงียบเหล่านี้ทำให้ความไม่เท่าเทียมถูกผลักออกไปอยู่นอกกรอบการคิดอย่างเป็นทางการ และถูกทำให้กลายเป็น “เรื่องที่เข้าใจกันอยู่แล้ว” แต่ไม่จำเป็นต้องถูกพูดออกมา ซึ่ง Garland (2001, pp.110-121) ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมการควบคุมในสังคมสมัยใหม่ทำงานผ่านการทำให้บางประเด็นถูกทำให้ลืม ในขณะที่บางประเด็นถูกเน้นย้ำ ความเงียบจึงทำหน้าที่รักษาเสถียรภาพของระบอบความรู้ โดยลดทอนศักยภาพของการตั้งคำถามเชิงโครงสร้าง

ในกรอบนี้ การยอมรับความไม่เท่าเทียมจึงมิได้เกิดจากการบังคับ หากแต่เกิดจากการที่ผู้คนเรียนรู้ว่าอะไรควรถูกพูด อะไรควรถูกเงียบ และอะไรควรถูกปล่อยผ่าน ซึ่งวงศาวิทยาช่วยให้เห็นว่าความเงียบไม่ใช่ช่องว่าง หากแต่เป็นพื้นที่ของอำนาจที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป วงศาวิทยาของ “การยอมรับความไม่เท่าเทียม” ชี้ให้เห็นว่า ความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมมิได้ดำรงอยู่เพราะการขาดหลักการ หากแต่ดำรงอยู่เพราะหลักการสามารถถูกใช้เพื่อทำให้ความไม่เท่าเทียมดูสมเหตุสมผล เป็นเรื่องส่วนบุคคล และเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องพูดถึง การยอมรับจึงเป็นผลผลิตของระบอบความรู้ที่จัดระเบียบการรับรู้ การอธิบาย และความเงียบอย่างเป็นระบบ

สองมาตรฐานในฐานะวาทกรรมทางสังคม

ในส่วนก่อนหน้าได้แสดงให้เห็นถึงกลไกที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรมถูกทำให้ “ยอมรับได้” ส่วนนี้จะวิเคราะห์โดยมอง “สองมาตรฐาน” ไม่ใช่ในฐานะคำอธิบายเชิงบรรยาย หากแต่เป็นวาทกรรมทางสังคมของการต่อต้าน (Discursive Resistance) ที่ก่อรูปขึ้นภายใต้เงื่อนไขเฉพาะของสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งในกรอบวงศาวิทยา วาทกรรมมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร หากแต่เป็นพื้นที่ที่อำนาจถูกต่อรอง ท้าทาย และรื้อถอน (Foucault, 1980, pp. 131-133) การปรากฏซ้ำของคำว่า “สองมาตรฐาน” ในสื่อและโลกออนไลน์จึงควรถูกทำความเข้าใจในฐานะการเคลื่อนไหวเชิงความหมายที่สั่นคลอนระบอบความรู้เดิม ซึ่งเคยทำให้ความไม่เท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรมดูเป็นเรื่องปกติและชอบธรรม

ในเชิงวงศาวิทยา การใช้คำว่า “สองมาตรฐาน” ไม่ได้มีเป้าหมายหลักเพื่ออธิบายกลไกของกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ หากแต่ทำหน้าที่ท้าทายความชอบธรรมของคำอธิบายเชิงสถาบัน ที่มีอยู่เดิม คำนี้ช่วยให้ความหมายความไม่สอดคล้องระหว่างหลักการที่ควรจะเป็นกับประสบการณ์ที่ผู้คนเผชิญจริง ดังที่ Foucault (1977, pp.26-28) ชี้ให้เห็นว่า การต่อต้านมิได้อยู่นอกอำนาจ หากแต่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายอำนาจเดียวกัน การกล่าวหาว่ากระบวนการยุติธรรมมี “สองมาตรฐาน” จึงมิใช่การปฏิเสธกฎหมายโดยสิ้นเชิง หากแต่เป็นการใช้ภาษาของความยุติธรรมย้อนกลับมาตั้งคำถามต่อผู้ใช้อำนาจ การวิพากษ์ในลักษณะนี้จึงเป็นการวิพากษ์จากภายใน ซึ่งทำให้วาทกรรมสองมาตรฐานมีพลังทางสังคม ในบริบทนี้ “สองมาตรฐาน” จึงไม่ใช่เพียงคำด่าหรือถ้อยคำเชิงอารมณ์ หากแต่เป็นสัญญาณของการตั้งคำถามต่ออำนาจที่เคยดำรงอยู่โดยไม่ต้องอธิบายตัวเอง และสะท้อนถึงการสั่นคลอนของความเชื่อมั่นต่อระบอบความรู้ว่าด้วยความยุติธรรม มากกว่าความล้มเหลวเฉพาะกรณีของกระบวนการยุติธรรม

พื้นที่ออนไลน์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขยายวาทกรรม “สองมาตรฐาน” ซึ่งในเชิงวงศาวิทยา พื้นที่ออนไลน์มิใช่เพียงช่องทางสื่อสารใหม่ หากแต่เป็นสนามของอำนาจที่เปิดโอกาสให้การผลิตความหมายหลุดพ้นจากการผูกขาดของสถาบันหลัก (Castells, 2012, p. 2) กลไกสำคัญของวาทกรรมสองมาตรฐานในโลกออนไลน์คือการเปิดโปงและการเปรียบเทียบ การนำกรณีต่าง ๆ มาเชื่อมโยงเข้าหากันอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความไม่เท่าเทียมที่เคยถูกมองว่าเป็นเหตุการณ์เฉพาะถูกมองเห็นในฐานะรูปแบบเชิงโครงสร้างที่เกิดซ้ำ การเปรียบเทียบเหล่านี้ไม่ได้มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเชิงกฎหมาย หากแต่มุ่งสื่อสารความไม่สมดุลของการปฏิบัติในเชิงศีลธรรมและสังคม ควบคู่ไปกับการใช้การเสียดสี และอารมณ์ขันเป็นเครื่องมือในการรื้ออำนาจ การเสียดสีช่วยลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของภาษาและพิธีกรรมทางกฎหมาย ทำให้สิ่งที่เคยถูกมองว่าสูงส่งและแตะต้องไม่ได้ กลายเป็นสิ่งที่สามารถถูกตั้งคำถาม และล้อเลียนได้ (Billig, 2005, p. 48)

ในมุมมองเชิงวงศาวิทยา อารมณ์ขันจึงไม่ใช่เพียงการระบายอารมณ์ หากแต่เป็นกลยุทธ์ทางวาทกรรมที่มีพลังในการบ่อนเซาะอำนาจเชิงสัญลักษณ์ พื้นที่ออนไลน์ทำหน้าที่

คล้ายกันในการเปิดโปงความไม่เท่าเทียมของกระบวนการยุติธรรม หรือการตั้งคำถามต่ออภิสิทธิ์ของชนชั้นนำในยุโรป ปรากฏการณ์การรื้ออำนาจผ่านวาทกรรมออนไลน์จึงเป็นลักษณะร่วมของสังคมร่วมสมัย มิใช่ข้อยกเว้นของบริบทใดบริบทหนึ่ง

ผลกระทบสำคัญของวาทกรรม “สองมาตรฐาน” คือ การสั่นคลอนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายในฐานะระบอบความรู้ที่อ้างความเป็นกลางและความชอบธรรม เมื่อการเปิดโปงและการเปรียบเทียบ ทำให้เห็นว่ากฎหมายถูกใช้แตกต่างกันตามสถานะและทรัพยากร ความเชื่อว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือที่อยู่เหนืออำนาจทางสังคมจึงเริ่มถูกตั้งคำถาม ซึ่งในแนวคิดของ Bourdieu (1987, pp.838-840) ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายเป็นทุนเชิงสัญลักษณ์ที่ต้องอาศัยการยอมรับของสังคม การแพร่หลายของวาทกรรมสองมาตรฐานจึงสะท้อนถึงการเสื่อมถอยของทุนดังกล่าว เมื่อผู้คนไม่ยอมรับคำอธิบายเชิงสถาบันโดยอัตโนมัติ กฎหมายและสถาบันยุติธรรมย่อมต้องเผชิญแรงกดดันในการอธิบายและสร้างความชอบธรรมใหม่ ทั้งนี้ วาทกรรมสองมาตรฐานยังสั่นคลอนความน่าเชื่อถือของรัฐในฐานะผู้ผูกขาดความยุติธรรม ความไม่ไว้วางใจไม่ได้จำกัดอยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง หากแต่ขยายไปสู่ภาพรวมของรัฐในฐานะผู้จัดการความเป็นธรรมทางสังคม (Tyler, 2006, p. 283) อย่างไรก็ตาม ในมุมมองแบบวงศาวิทยา การสั่นคลอนดังกล่าวไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงวิกฤต หากแต่เป็นช่วงเวลาที่เปิดโอกาสให้เกิดการรื้อถอนและการจัดระเบียบความหมายใหม่

กระบวนการยุติธรรมในฐานะเครื่องมือจัดลำดับคุณค่า

“สองมาตรฐาน” ในกระบวนการยุติธรรมไม่อาจถูกเข้าใจในฐานะปัญหาทางเทคนิคหรือความผิดพลาดเชิงปฏิบัติ แต่เป็นผลผลิตของโครงสร้างอำนาจ วาทกรรม และระบอบความรู้ที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคม ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว กระบวนการยุติธรรมจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงตัดสินคดี หากแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการจัดลำดับคุณค่าของชีวิตมนุษย์อย่างเป็นระบบ

1. ความยุติธรรมไม่ได้ตัดสินแค่คดี

ในอุดมคติ กระบวนการยุติธรรมถูกทำความเข้าใจว่าเป็นกลไกกลางที่ทำหน้าที่ตัดสินข้อพิพาทอย่างเป็นกลาง โดยอาศัยหลักกฎหมายและพยานหลักฐาน อย่างไรก็ตาม งานเชิงวงศาวิทยาชี้ให้เห็นว่า การตัดสินคดีไม่เคยเป็นเพียงการประยุกต์ใช้กฎ หากแต่เป็นกระบวนการคัดเลือก ตีความ และให้คุณค่าต่อเรื่องเล่า บุคคล และการกระทำบางประเภทเหนือประเภทอื่น (Foucault, 1977, pp. 20-21) ซึ่งการตัดสินใจของกระบวนการยุติธรรมจึงมีผลในเชิงสัญลักษณ์ที่กว้างกว่าผลลัพธ์ของคดีแต่ละกรณี กล่าวคือ ผลิตความหมายว่าพฤติกรรมใด “ร้ายแรง” เพียงใด ใคร “ควรถูกเข้าใจ” และใคร “ควรถูกลงโทษอย่างเด็ดขาด” กลไกเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นพื้นที่ที่คุณค่าทางศีลธรรมและสังคมถูกสถาปนาอย่างเป็นทางการ (Bourdieu, 1987, pp. 847-848) ในบริบทนี้ “สองมาตรฐาน” จึงไม่ใช่ความล้มเหลวของระบบ หากแต่เป็น

ผลลัพธ์ของการที่ระบบสามารถจัดลำดับความสำคัญของคดีและบุคคลได้อย่างสอดคล้องกับโครงสร้างอำนาจที่มีอยู่

2. ความยุติธรรมในฐานะการตัดสินว่า "ชีวิตใดมีค่า"

หนึ่งในข้อค้นพบเชิงแนวคิดที่สำคัญของบทความนี้ คือ การที่กระบวนการยุติธรรมทำหน้าที่ตัดสินโดยนัยว่า **ชีวิตใดมีค่าควรแก่การปกป้อง** และชีวิตใดสามารถถูกทำให้เปราะบางได้มากกว่า ในเชิงวงศาวิทยา การตัดสินนี้มิได้เกิดขึ้นอย่างเปิดเผย หากแต่ถูกฝังอยู่ในระดับของการใช้ดุลพินิจ ภาษา และการให้เหตุผลเชิงสถาบัน ซึ่ง Foucault (1978, pp.135-140) เสนอแนวคิดเรื่องชีวอำนาจ (Biopower) เพื่ออธิบายว่ารัฐสมัยใหม่บริหารประชากรผ่านการจัดการชีวิตและความตาย การลงโทษ การประกันตัว หรือการผ่อนปรนโทษ จึงไม่ใช่เพียงการตัดสินทางกฎหมาย หากแต่เป็นการประเมินคุณค่าของชีวิตในเชิงสังคมอย่างแยบยล

งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบชี้ให้เห็นว่า กลุ่มที่มีสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม หรือสัญลักษณ์สูงมักได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่มุ่ง "รักษาอนาคต" และ "ให้โอกาสแก้ไข" ขณะที่กลุ่มชายขอบกลับถูกมองว่าเป็นความเสี่ยงที่ต้องควบคุมอย่างเข้มงวด (Garland, 2001, pp. 137-140) รูปแบบนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบในบทก่อนหน้าที่แสดงให้เห็นว่า คู่ตรงข้าม เช่น คนรวย-คนจน หรือผู้มีอำนาจ-ผู้ไร้อำนาจ ทำงานในฐานะกลไกจัดลำดับคุณค่าของชีวิต

3. ใครสมควรได้รับโอกาส

การให้โอกาสในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการรอลงอาญา การประกันตัว หรือการลดหย่อนโทษ มักถูกอธิบายในเชิงมนุษยธรรม อย่างไรก็ตาม วงศาวิทยาชี้ให้เห็นว่า โอกาสไม่ได้ถูกแจกจ่ายอย่างเท่าเทียม หากแต่ผูกติดกับภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และทุนเชิงสัญลักษณ์ของบุคคล (Bourdieu & Thompson, 1991, p. 56) ซึ่งในงานของ Tyler (2006, pp.3-7, 161-165) ชี้ว่า การรับรู้ถึงความเป็นธรรมของกระบวนการมีผลต่อการยอมรับอำนาจของกฎหมาย แต่ในบริบทที่โอกาสถูกมอบให้กับบางกลุ่มอย่างเป็นระบบ ความเป็นธรรมเชิงกระบวนการกลับกลายเป็นสิ่งที่ถูกตั้งคำถาม การให้โอกาสจึงไม่ใช่เพียงการแสดงความเมตตา หากแต่เป็นการตอกย้ำว่าใครคู่ควรกับการได้รับโอกาสนั้น

ในมุมนี้ กระบวนการยุติธรรมทำหน้าที่คล้ายกลไกคัดกรองที่แยกแยะระหว่างชีวิตที่ควรได้รับการฟื้นฟู กับชีวิตที่ควรถูกควบคุมหรือกำจัดออกจากพื้นที่สาธารณะ

4. ใครควรถูกลงโทษอย่างเด็ดขาด

ในทางกลับกัน การลงโทษอย่างเด็ดขาดมักถูกใช้กับกลุ่มที่ถูกนิยามว่าเป็นภัยคุกคามต่อระเบียบสังคม วงศาวิทยาชี้ให้เห็นว่าความเด็ดขาดนี้มิได้สะท้อนความร้ายแรงของการกระทำเพียงอย่างเดียว หากแต่สะท้อนตำแหน่งของบุคคลในโครงสร้างอำนาจ (Foucault, 1977, p. 101) การลงโทษจึงทำหน้าที่เป็นพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ ที่ยืนยันคุณค่าของระเบียบที่มีอยู่ และส่งสัญญาณว่า ชีวิตบางประเภทสามารถถูกใช้เป็นตัวอย่างได้ ซึ่งงานของ Garland (2001, pp.131-135) แสดงให้เห็นว่า สังคมสมัยใหม่ใช้การลงโทษไม่เพียงเพื่อควบคุมอาชญากรรม หากแต่เพื่อจัดการความกลัวและสร้างเส้นแบ่งเชิงศีลธรรมระหว่าง "เรา" กับ "เขา"

5. การมองความยุติธรรมในฐานะเครื่องมือจัดลำดับคุณค่า

การมองกระบวนการยุติธรรมในฐานะเครื่องมือจัดลำดับคุณค่า มีนัยสำคัญต่อการศึกษาความยุติธรรมอย่างน้อยสามประการ

ประการแรก ทำให้การวิเคราะห์ก้าวพ้นมุมมองเชิงศีลธรรม ไปสู่การทำความเข้าใจโครงสร้างอำนาจที่ผลิตความไม่เท่าเทียมอย่างเป็นระบบ

ประการที่สอง ช่วยอธิบายว่าทำไม “สองมาตรฐาน” จึงเกิดซ้ำและถูกยอมรับได้ในระดับหนึ่ง

ประการสุดท้าย เป็นการเปิดพื้นที่ให้ตั้งคำถามใหม่ว่า การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมควรมุ่งที่หลักการหรือควรมุ่งที่โครงสร้างการให้คุณค่าที่ฝังอยู่ในระบบ

ในกรอบการวิเคราะห์แบบวงศาวิทยา คำถามเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรมมิได้มุ่งแสวงหาคำตอบตายตัว หากแต่ทำหน้าที่เปิดโปงและรื้อถอนสิ่งที่ถูกทำให้ดูเป็นเรื่องปกติภายในระบอบความรู้ว่าด้วยความยุติธรรม ความไม่เท่าเทียมจึงไม่ใช่ข้อยกเว้นของระบบ หากแต่เป็นผลผลิตที่ถูกสร้างและทำให้ดำรงอยู่ผ่านภาษา แนวปฏิบัติ และกลไกเชิงสถาบัน

บทสรุป

บทสรุป: เมื่อสองมาตรฐานไม่ใช่ข้อยกเว้น แต่เป็นโครงสร้าง

บทความนี้ตั้งต้นจากข้อสังเกตเชิงสังคมทั่วไปแต่มีนัยทางทฤษฎี คือ การที่ผู้คนจำนวนมากรับรู้และเชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมดำเนินไปด้วยกลไก “สองมาตรฐาน” แทนที่จะมองปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นเพียงปฏิกิริยาทางอารมณ์หรือคำวิจารณ์เชิงศีลธรรม บทความนี้ได้เสนอให้ทำความเข้าใจ “สองมาตรฐาน” ในฐานะผลลัพธ์ของโครงสร้างอำนาจประวัติศาสตร์ความคิด และระบอบความรู้ที่กำหนดเงื่อนไขของความยุติธรรมในสังคมสมัยใหม่

เมื่อมองผ่านกรอบการวิเคราะห์แบบวงศาวิทยา บทความได้แสดงให้เห็นว่า “สองมาตรฐาน” มิได้เป็นข้อยกเว้นของระบบ หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติของกระบวนการยุติธรรม วงศาวิทยาช่วยรื้อถอนความเข้าใจแบบเส้นตรงที่มองว่ากฎหมายและความยุติธรรมพัฒนาไปสู่ความเป็นกลางมากขึ้นตามกาลเวลา หากแต่ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ความหมายบางชุดถูกสถาปนาเป็นความจริงที่ชอบธรรม ขณะที่ความหมายอื่นถูกทำให้เงียบหายไป

ข้อค้นพบสำคัญประการหนึ่งของบทความ คือ การที่ความไม่เท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรมมิได้เกิดจาก “คนไม่ดี” หรือ “เจ้าหน้าที่ไร้จริยธรรม” หากแต่เกิดจากระบบความรู้และอำนาจที่กำหนดว่าใครควรถูกเชื่อ ใครควรได้รับโอกาส และใครควรถูกลงโทษอย่างเด็ดขาด คู่ตรงข้ามต่าง ๆ เช่น คนรวย-คนจน ผู้มีอำนาจ-ผู้ไร้อำนาจ หรือผู้รู้กฎหมาย-ผู้ไม่รู้กฎหมาย มิได้เป็นความแตกต่างตามธรรมชาติ หากแต่ถูกผลิตซ้ำผ่านภาษา แนวปฏิบัติ และสถาบันของกระบวนการยุติธรรมเอง

การวิเคราะห์เชิงวงศาวิทยายังทำให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมสามารถดำรงอยู่ได้

ไม่ใช่เพราะผู้คนไม่รับรู้ หากแต่เพราะถูกทำให้ดูสมเหตุสมผล ถูกทำให้เป็นเรื่องส่วนบุคคล และถูกห่อหุ้มด้วยความเงียบ วาทกรรมเกี่ยวกับขั้นตอน เวลา และความเป็นกลาง ทำหน้าที่ปกป้องระบอบความรู้เดิม ขณะที่การโยงปัญหาไปสู่ปัจเจกบุคคลช่วยลดทอนมิติทางโครงสร้างของความไม่เป็นธรรม ความเงียบเกี่ยวกับเงื่อนไขเชิงอำนาจที่ฝังอยู่ในระบบยิ่งตอกย้ำให้สองมาตรฐานกลายเป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าใจกันอยู่แล้ว แต่ไม่จำเป็นต้องถูกตั้งคำถามอย่างจริงจัง

ในขณะเดียวกัน บทความได้ชี้ให้เห็นว่า การปรากฏของวาทกรรม “สองมาตรฐาน” ในพื้นที่สาธารณะและโลกออนไลน์มิใช่เพียงอาการของความไม่พอใจ แต่กลับเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านเชิงวาทกรรม ที่ท้าทายความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรม วาทกรรมดังกล่าวสั่นคลอนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและความน่าเชื่อถือของรัฐ โดยเปิดโปงความไม่สอดคล้องระหว่างหลักการกับการปฏิบัติ แม้การต่อต้านนี้จะยังไม่สามารถรื้อถอนโครงสร้างอำนาจได้โดยสิ้นเชิง แต่ก็สะท้อนถึงรอยร้าวในระบอบความรู้เดิม และเปิดพื้นที่ให้การจินตนาการความยุติธรรมรูปแบบอื่นเป็นไปได้

บทความนี้จึงเสนอว่า การรับมือกับปัญหาสองมาตรฐานไม่อาจจำกัดอยู่ที่การแก้ไขกฎหมาย การปรับปรุงขั้นตอน หรือการลงโทษบุคคล หากแต่จำเป็นต้องรื้อโครงสร้างการคิดและระบอบความรู้ที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมดูเป็นเรื่องปกติ การปฏิรูปที่มุ่งเฉพาะตัวบทกฎหมายโดยไม่ตั้งคำถามต่อระบบการให้คุณค่า การใช้ดุลพินิจ และภาษาแห่งความยุติธรรม อาจเพียงผลิตซ้ำสองมาตรฐานในรูปแบบใหม่ที่แนบเนียนกว่าเดิม

ในเชิงทฤษฎี บทความนี้มีส่วนช่วยขยายการใช้กรอบวงศาวิทยาในการศึกษากระบวนการยุติธรรม โดยชี้ให้เห็นศักยภาพของวงศาวิทยาในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมาย อำนาจ และชีวิตประจำวัน ในเชิงปฏิบัติ บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างความยุติธรรมที่ยุติธรรมเท่ากัน จำเป็นต้องเริ่มจากการทำให้สิ่งที่เคยถูกทำให้ปกติ กลับกลายเป็นสิ่งที่ถูกตั้งคำถาม

ท้ายที่สุด การมองว่าสองมาตรฐานเป็นโครงสร้าง มิใช่ข้อยกเว้น มิได้หมายความถึงการยอมรับความไม่เป็นธรรม หากแต่เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการเปลี่ยนแปลง เพราะตราบใดที่ปัญหายังถูกอธิบายว่าเป็นความผิดพลาดเฉพาะกรณี สังคมย่อมไม่อาจแตะต้องรากเหง้าของมันได้ วงศาวิทยาจึงมิใช่เพียงกรอบการวิเคราะห์ หากแต่เป็นการเชิญชวนให้สังคมหันกลับมาทบทวนว่า ความยุติธรรมที่เรายอมรับนั้น ถูกสร้างขึ้นมาอย่างไร และใครเป็นผู้ได้ประโยชน์จากสิ่งนั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการรื้อถอนโครงสร้าง “สองมาตรฐาน” ในยุคดิจิทัล

จากการศึกษาวงศาวิทยาของปรากฏการณ์สองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย บทความชี้ให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวไม่ใช่เพียงความผิดพลาดในการปฏิบัติ แต่เป็นผลผลิตของโครงสร้างอำนาจที่อยู่ในสังคมไทย ผู้เขียนจึงสังเคราะห์ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านจากการเน้นขั้นตอนเชิงเทคนิคสู่การวิพากษ์ระบอบความรู้ที่บิดเบือน

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการปรับปรุงกฎหมายหรือขั้นตอนเชิงเทคนิค แต่ต้องมุ่งไปที่การรื้อถอนโครงสร้างการคิด ที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมถูกทำให้ดูเป็นเรื่องปกติ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจำเป็นต้องตระหนักว่า “ความเป็นกลาง” และ “ความถูกต้องตามขั้นตอน” มักถูกใช้เป็นวาทกรรมเพื่อบดบังความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง ดังนั้น การกอบกู้ศรัทธา จึงต้องเริ่มจากการทำให้สิ่งที่เคยถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ กลายเป็นสิ่งที่ถูกตั้งคำถามอย่างจริงจังในเชิงโครงสร้าง

2. การทำลายวาทกรรมที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำดูสมเหตุสมผล

การจัดการกับวาทกรรมสองมาตรฐานหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจำเป็นต้องลดการทำให้ปัญหาเป็นเรื่องส่วนบุคคล โดยการเลิกผลักภาระความไม่เท่าเทียมไปที่ตัวบุคคล (เช่น อ้างว่าจำเลยไม่รู้กฎหมาย) อีกทั้งยังต้องทลายความเงียบเชิงอำนาจที่เคยใช้เป็นเครื่องมือรักษาเสถียรภาพของระบอบความรู้เดิม เพื่อเปลี่ยนไปสู่การเปิดพื้นที่สื่อสารอย่างโปร่งใสเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจ อันจะนำไปสู่การรื้อถอนความเหลื่อมล้ำที่แฝงตัวอยู่ในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

3. การรับมือกับการต่อต้านเชิงวาทกรรมในโลกออนไลน์

การจัดการกับวิกฤตศรัทธาในยุคดิจิทัล หน่วยงานรัฐจำเป็นต้องตระหนักว่าวาทกรรมสองมาตรฐานที่ปรากฏในพื้นที่ออนไลน์มิใช่เพียงการระบายอารมณ์หรือการด่าทอ แต่ถือเป็นการต่อต้านเชิงวาทกรรม ที่ท้าทายความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยตรง ดังนั้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องปรับกลยุทธ์การสื่อสารให้เข้าใจถึงพลวัตของการเปรียบเทียบในสังคมออนไลน์ ที่มุ่งเปิดโปงรูปแบบความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างผ่านกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นซ้ำ ขณะเดียวกันต้องยอมรับการถูกตรวจสอบในฐานะกลไกทางสังคมที่มุ่งรื้อถอนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายที่เคยแตะต้องไม่ได้ เพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่การสร้างความยอมรับใหม่ผ่านการปฏิบัติที่พิสูจน์ให้เห็นว่า กฎหมายมิได้เป็นเครื่องมือในการจัดลำดับคุณค่าของมนุษย์ตามสถานะหรือทรัพยากรที่มีเท่านั้น

4. การรื้อถอนระบบการจัดลำดับคุณค่าของชีวิตมนุษย์

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่แท้จริงคือ การปรับเปลี่ยนระบอบความรู้ที่ใช้กำหนดว่า ชีวิตใดมีค่าควรแก่การปกป้อง โดยต้องมุ่งเน้นการกระจายโอกาสในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การประกันตัวหรือการรอลงอาญาให้เป็นไปอย่างเสมอภาค และต้องไม่ผูกติดอยู่กับทุนเชิงสัญลักษณ์หรือสถานะทางสังคมของบุคคล ขณะเดียวกัน กระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องยุติ การทำงานภายใต้โครงสร้างคู่ตรงข้ามทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น “คนรวย-คนจน” หรือ “ผู้มีอำนาจผู้ไร้อำนาจ” ซึ่งเป็นกลไกที่ผลิตซ้ำปรากฏการณ์สองมาตรฐาน เพื่อเปลี่ยนผ่านจากการใช้กฎหมาย เป็นเครื่องมือแบ่งแยก “เรา” ออกจาก “เขา” หรือเป็นเพียงกลไกคัดกรองชีวิตที่ควรถูกควบคุม ไปสู่การสร้างระบบที่คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันในฐานะโครงสร้างพื้นฐานของสังคม

บรรณานุกรม

Alexander, M. (2012). *The new Jim Crow: Mass incarceration in the age of colorblindness.* The New Press.

Billig, M. (2005). *Laughter and ridicule: Towards a social critique of humour*. Sage Publications.

Bourdieu, P. (1987). The force of law: Toward a sociology of the juridical field. *Hastings Law Journal, 38*(5), 805-853.

Bourdieu, P. & Thompson, J. B. (1991). *Language and symbolic power.* Harvard University Press.

Castells, M. (2012). *Networks of outrage and hope: Social movements in the Internet age.* Polity Press.

Derrida, J. (1978). *Writing and difference*. University of Chicago Press.

Ewick, P. & Silbey, S. S. (1998). *The common place of law: Stories from everyday life.* University of Chicago Press.

Foucault, M. (1972). *The archaeology of knowledge.* Pantheon Books.

Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison.* Vintage Books.

Foucault, M. (1978). *The history of sexuality, Volume 1: An introduction* (R. Hurley, Trans.). Pantheon Books.

Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972-1977*. Pantheon Books.

Garland, D. (2001). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society.* Oxford University Press.

Phongpaichit, P. & Baker, C. (2017). Unequal Thailand: Aspects of income, wealth and power. *Southeast Asian Economies, 34*(2), 427-428.

Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Harvard University Press.

Sarat, A. & Kearns, T. R. (1995). *Law in everyday life*. University of Michigan Press.

Tyler, T. R. (2006). *Why people obey the law*. Princeton University Press.

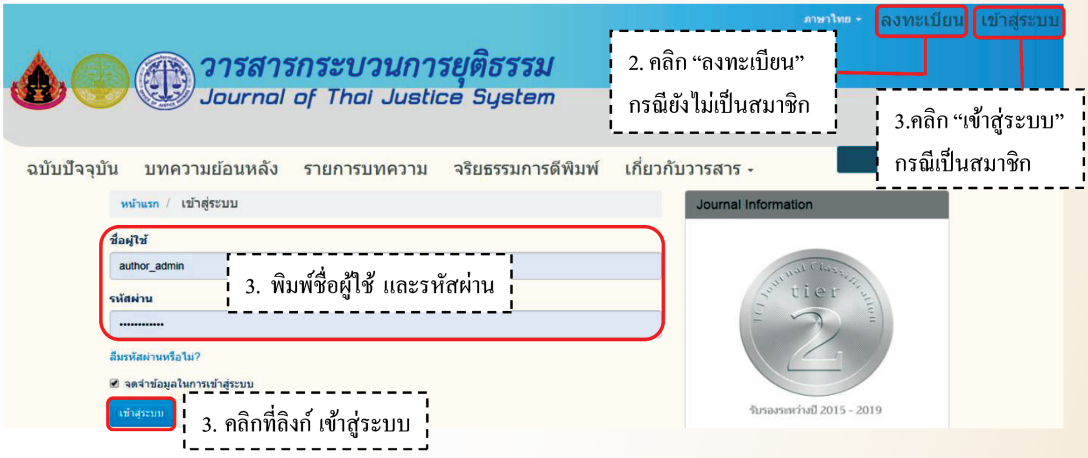
ขั้นตอนการส่งบทความ (Submission)

ขั้นตอนที่ 1 : การเข้าสู่ระบบวารสาร

1. เข้าสู่หน้าเว็บไซต์วารสารกระบวนการยุติธรรม URL : https://www.tci-thaijo.org/index.php/JTJS/

2. สมัครสมาชิก (Register) กรณีที่ยังไม่เคยเป็นสมาชิกของวารสารกระบวนการยุติธรรม ให้คลิกที่ปุ่ม **"ลงทะเบียน"** และสร้างข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อผู้ใช้, Email, รหัสผ่าน รายละเอียดต่าง ๆ ที่แสดงในระบบ และยืนยันตัวตนผ่าน Link ที่ระบบส่งไปยัง Email ของท่าน

3. กรณีที่เป็นสมาชิกของวารสารกระบวนการยุติธรรมอยู่แล้ว ให้พิมพ์ ชื่อผู้ใช้ และรหัสผ่าน จากนั้นคลิกที่ปุ่ม เข้าสู่ระบบ

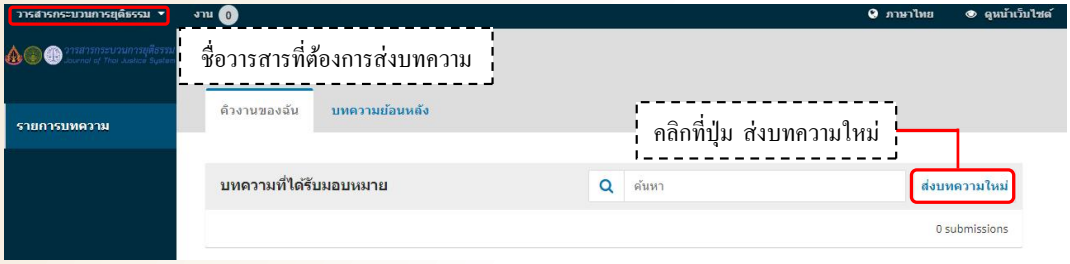
ขั้นตอนที่ 2 : เข้าหน้า Dashboard

เมื่อเข้าสู่ระบบแล้วชื่อผู้ใช้จะแสดงที่มุมบนด้านขวาของเว็บไซต์ผู้ส่งบทความ คลิกที่ชื่อผู้ใช้ และคลิก แดชบอร์ด

ขั้นตอนที่ 3 : เข้าสู่กระบวนการส่งบทความ (Submission)

ระบบจะนำเข้าสู่หน้าของผู้เขียนบทความ/ผู้แต่ง (Author) คลิกที่ปุ่ม ส่งบทความใหม่

จากนั้นดำเนินการตามกระบวนการส่งบทความ 5 ขั้นตอน ดังนี้

Step 1 : เริ่มต้น

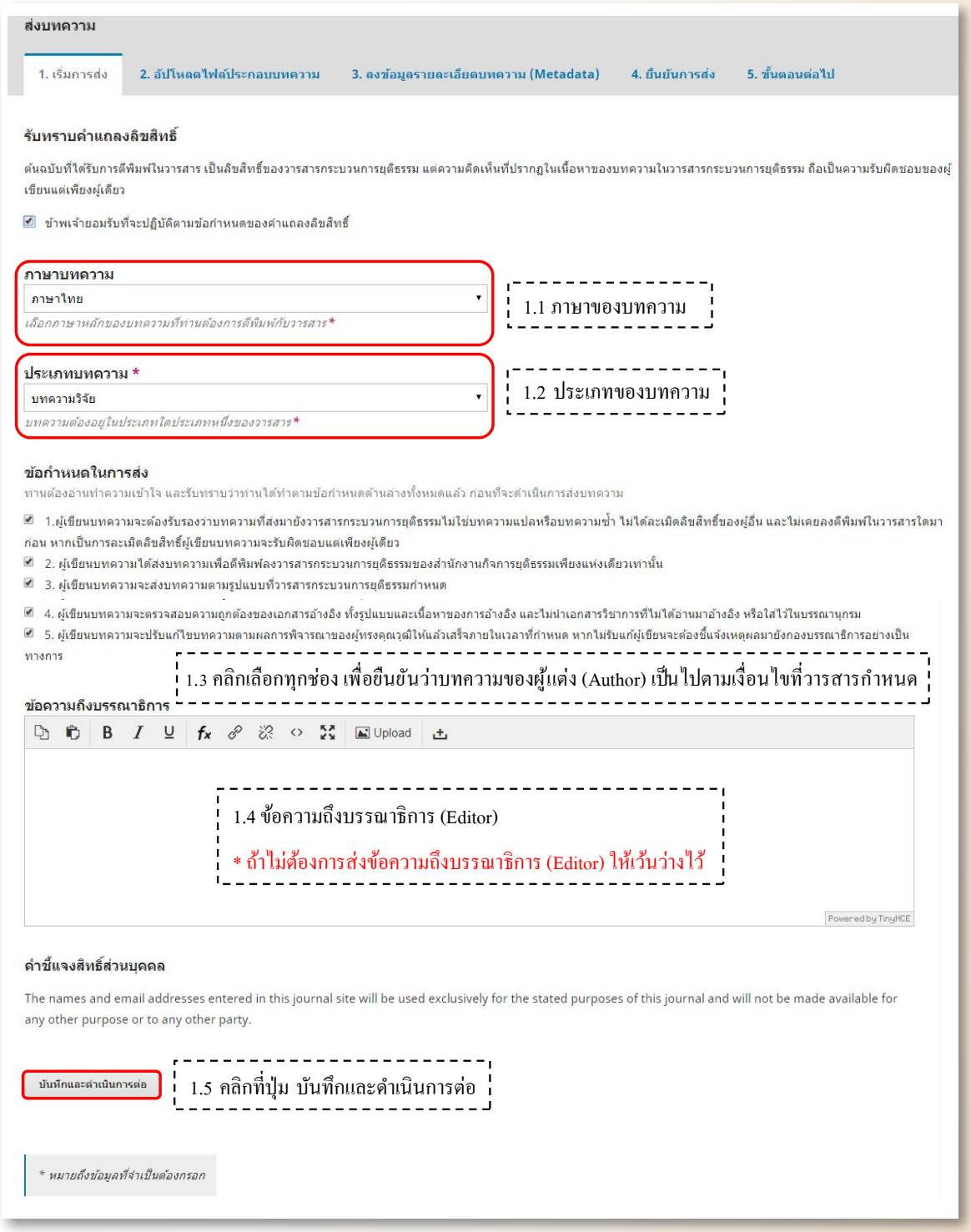
1.1 ภาษาของบทความที่จะส่งตีพิมพ์ เช่น ภาษาไทย หรือ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

1.2 ประเภทของบทความ เช่น บทความวิจัย (Research Articles) บทความวิชาการ (Academic Articles) เป็นต้น

1.3 ผู้เขียนบทความ/ผู้แต่ง (Author) จะต้องอ่านข้อกำหนดในการส่งบทความ และคลิกยอมรับทุกข้อกำหนด เพื่อยืนยันว่าท่านทำตามเงื่อนไขที่วารสารกระบวนการยุติธรรมกำหนด

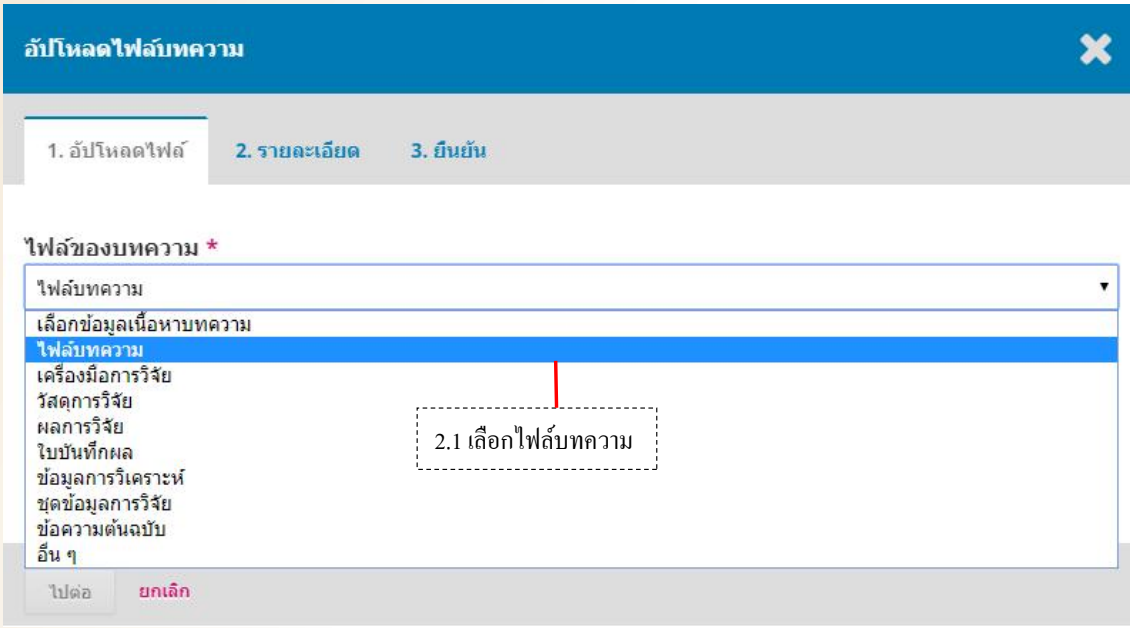
1.4 หากผู้แต่ง (Author) ต้องการส่งข้อความถึงบรรณาธิการ (Editor) ให้กรอกข้อความในกล่องข้อความ ถึงบรรณาธิการ โดยข้อความที่ส่งถึงบรรณาธิการจะไม่ถูกเผยแพร่และใช้ในวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากการตีพิมพ์บทความในวารสารกระบวนการยุติธรรม

1.5 คลิกที่ปุ่ม บันทึกและดำเนินการต่อ เพื่อไปยังกระบวนการถัดไป

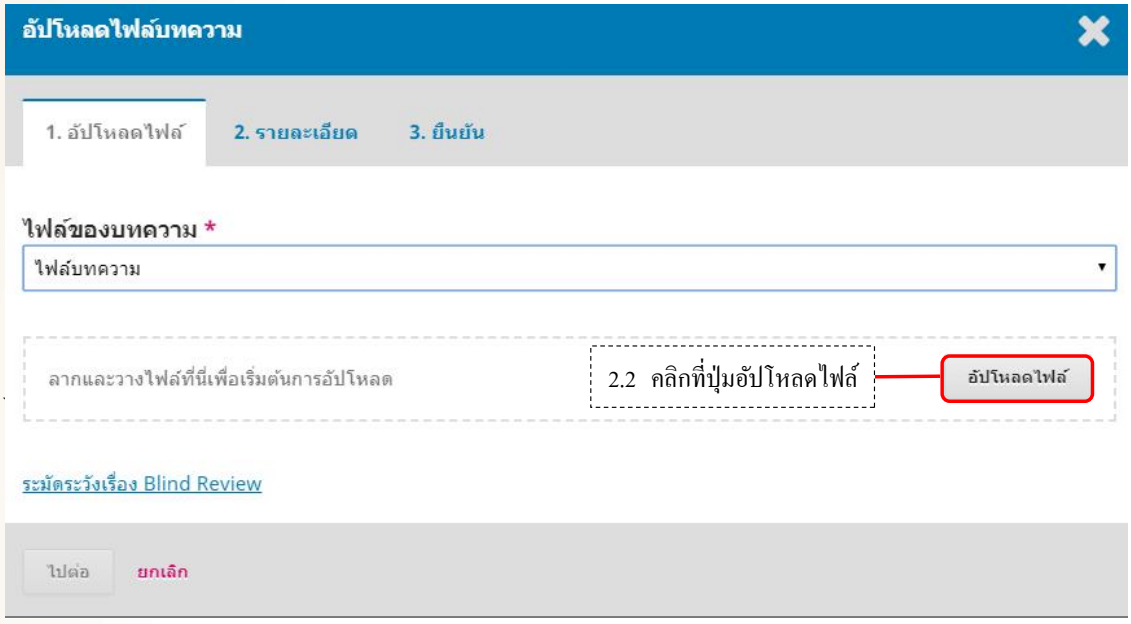

ส่งบทความ
1. เริ่มการส่ง
2. อัปโหลดไฟล์ประกอบบทความ
3. ลงข้อมูลรายละเอียดบทความ (Metadata)
4. ยืนยันการส่ง
5. ขั้นตอนต่อไป
รับทราบคำแถลงลิขสิทธิ์
ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร เป็นลิขสิทธิ์ของวารสารกระบวนการยุติธรรม แต่ความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความในวารสารกระบวนการยุติธรรม ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว
ข้าพเจ้ายอมรับที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดของคำแถลงลิขสิทธิ์
ภาษาบทความ
ภาษาไทย
เลือกภาษาหลักของบทความที่ท่านต้องการตีพิมพ์กับวารสาร*
1.1 ภาษาของบทความ
ประเภทบทความ *
บทความวิจัย
บทความต้องอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งของวารสาร*
1.2 ประเภทของบทความ
ข้อกำหนดในการส่ง
ท่านต้องอ่านทำความเข้าใจ และรับทราบว่าท่านได้ทำตามข้อกำหนดด้านล่างทั้งหมดแล้ว ก่อนที่จะดำเนินการส่งบทความ
1.ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่าบทความที่ส่งมายังวารสารกระบวนการยุติธรรมไม่ใช่บทความแปลหรือบทความซ้ำ ไม่ได้ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น และไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน หากเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ผู้เขียนบทความจะรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว
2. ผู้เขียนบทความได้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ลงวารสารกระบวนการยุติธรรมของสำนักงานกิจการยุติธรรมเพียงแห่งเดียวเท่านั้น
3. ผู้เขียนบทความจะส่งบทความตามรูปแบบที่วารสารกระบวนการยุติธรรมกำหนด
4. ผู้เขียนบทความจะตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารอ้างอิง ทั้งรูปแบบและเนื้อหาของการอ้างอิง และไม่นำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในบรรณานุกรม
5. ผู้เขียนบทความจะปรับแก้ไขบทความตามผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่รับแก้ผู้เขียนจะต้องชี้แจงเหตุผลมายังกองบรรณาธิการอย่างเป็นทางการ
1.3 คลิกเลือกทุกช่อง เพื่อยืนยันว่าบทความของผู้แต่ง (Author) เป็นไปตามเงื่อนไขที่วารสารกำหนด
ข้อความถึงบรรณาธิการ
Upload
1.4 ข้อความถึงบรรณาธิการ (Editor)
* ถ้าไม่ต้องการส่งข้อความถึงบรรณาธิการ (Editor) ให้เว้นว่างไว้
Powered by TinyMCE
คำชี้แจงสิทธิ์ส่วนบุคคล
The names and email addresses entered in this journal site will be used exclusively for the stated purposes of this journal and will not be made available for any other purpose or to any other party.
บันทึกและดำเนินการต่อ
1.5 คลิกที่ปุ่ม บันทึกและดำเนินการต่อ
* หมายถึงข้อมูลที่จำเป็นต้องกรอก

Step 2 : อัปโหลดไฟล์บทความ

2.1 เลือกประเภทของไฟล์ โดยบทความฉบับเต็ม (Full Text) ให้เลือก “ไฟล์บทความ”

2.2 อัปโหลดบทความฉบับเต็ม (Full Text) โดยคลิกที่ปุ่ม Upload File

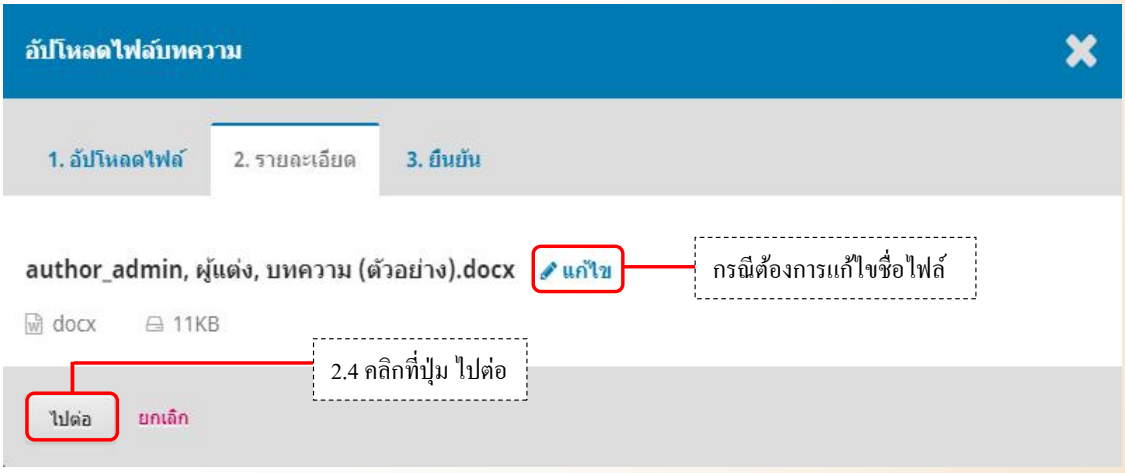
2.3 คลิกที่ปุ่ม ไปต่อ

* หากต้องการเปลี่ยนไฟล์ที่จะแนบให้คลิกที่ปุ่ม เปลี่ยนไฟล์

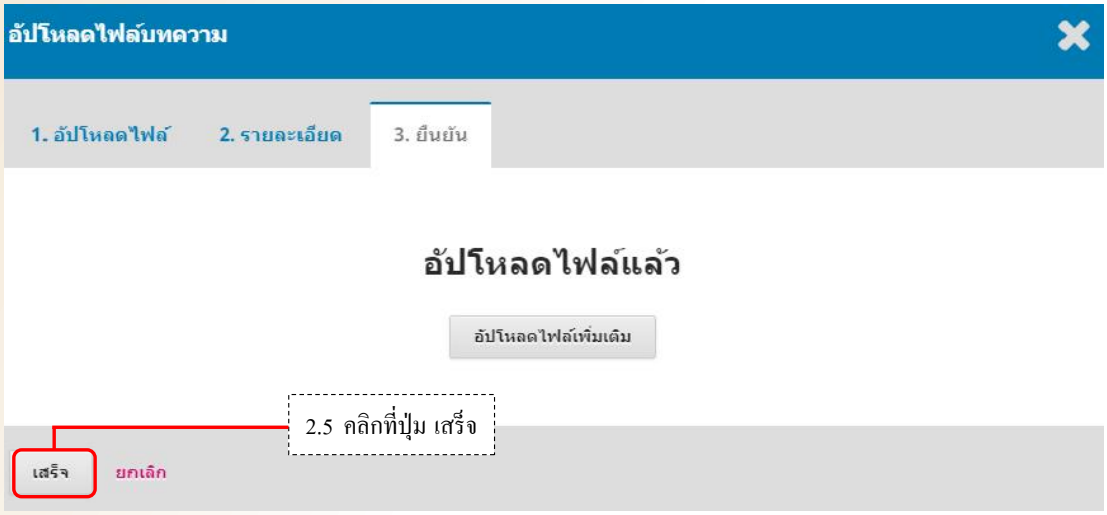
2.4 คลิกที่ปุ่ม ไปต่อ

* หากต้องการแก้ไขชื่อไฟล์ในระบบ ให้คลิกที่ แก้ไข

2.5 คลิกที่ปุ่ม เสร็จ

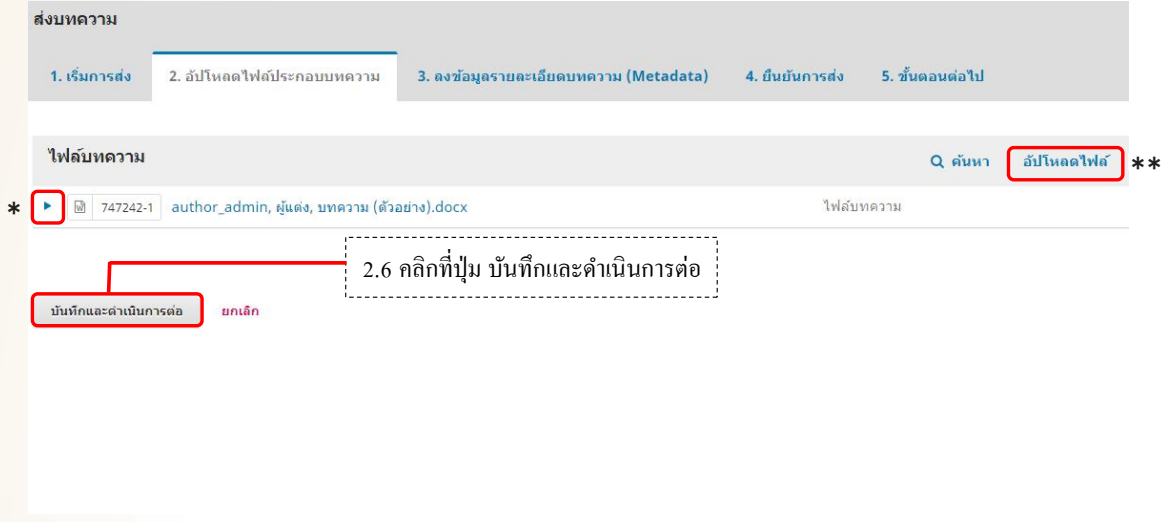
* หากต้องการอัปโหลดไฟล์แนบอื่น ๆ ให้คลิกที่ปุ่ม อัปโหลดไฟล์เพิ่มเติม โดยเลือกประเภทของไฟล์เป็น อื่น ๆ

2.6 คลิก บันทึกและดำเนินการต่อ

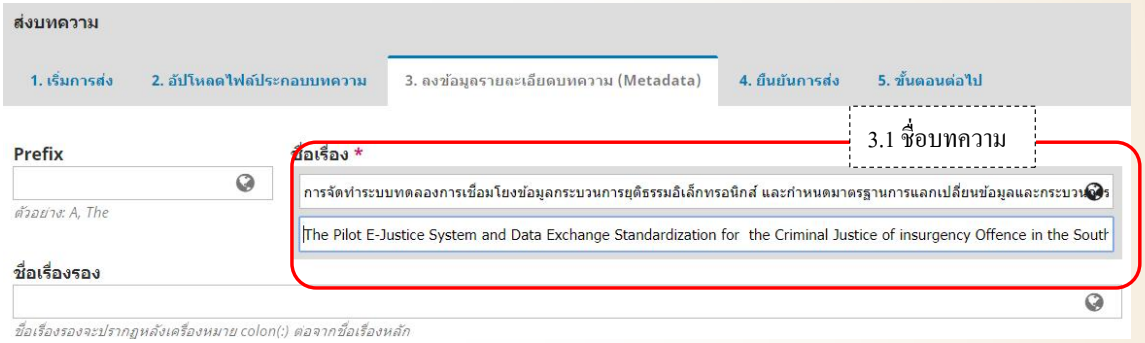
* กรณีต้องการแก้ไขไฟล์ ให้คลิกที่สัญลักษณ์ ▶ และกดที่ลิงก์ ลบ เพื่อลบไฟล์ จากนั้นคลิกอัปโหลดไฟล์เพื่อแนบไฟล์ใหม่ โดยทำตามขั้นตอนที่ 2.1 - 2.5

** หากต้องการอัปโหลดไฟล์อื่น ๆ เพิ่มเติม ให้คลิกที่ อัปโหลดไฟล์ โดยเลือกประเภทของไฟล์เป็น อื่น ๆ

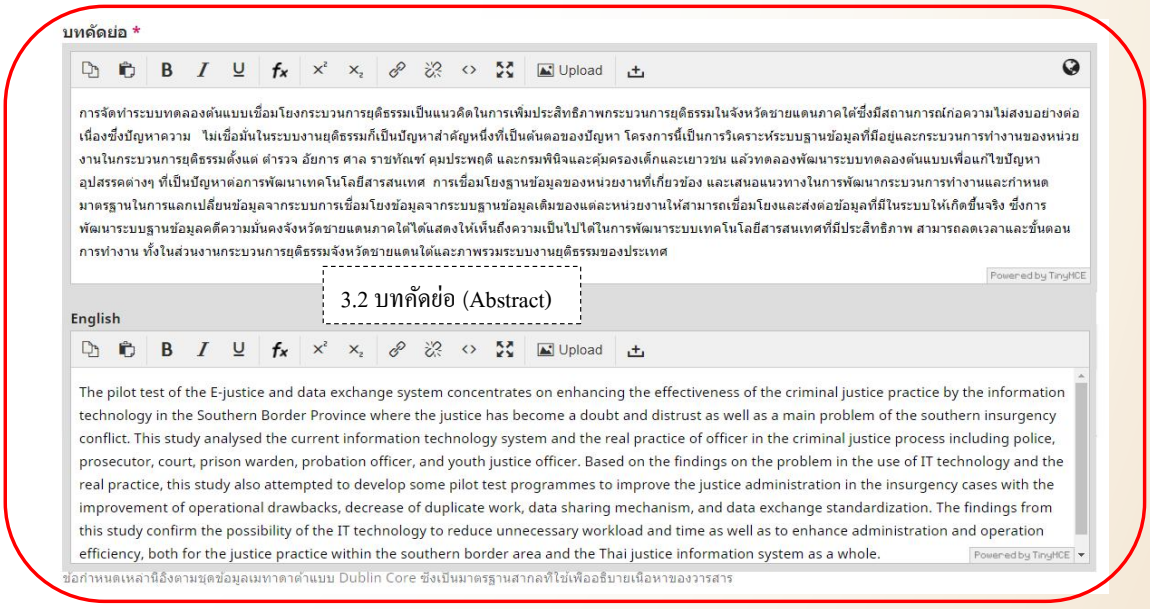

Step 3 : การลงรายละเอียดบทความ

3.1 ชื่อบทความ (แสดงสัญลักษณ์ลูกโลก เนื่องจากวารสารตั้งค่าให้ใส่ข้อมูล 2 ภาษา)

3.2 บทคัดย่อ (แสดงสัญลักษณ์ลูกโลก เนื่องจากวารสารตั้งค่าให้ใส่ข้อมูล 2 ภาษา)

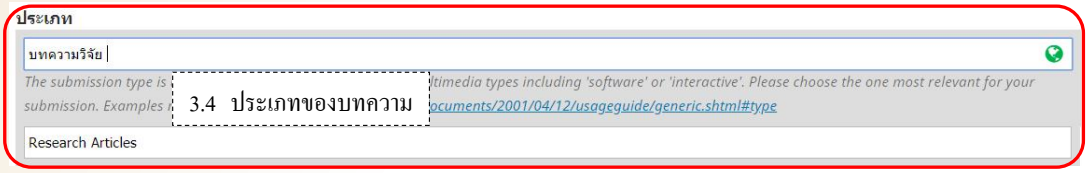
3.3 ข้อมูลผู้แต่ง

3.3.1 ค่าเริ่มต้น (default) ของระบบ ผู้แต่ง คือ ผู้ใช้ ที่เข้าสู่ระบบเพื่อส่งบทความ หากต้องการเพิ่มเติมข้อมูล หรือแก้ไขคลิกที่สัญลักษณ์ ▶ จากนั้นคลิกที่ แก้ไข

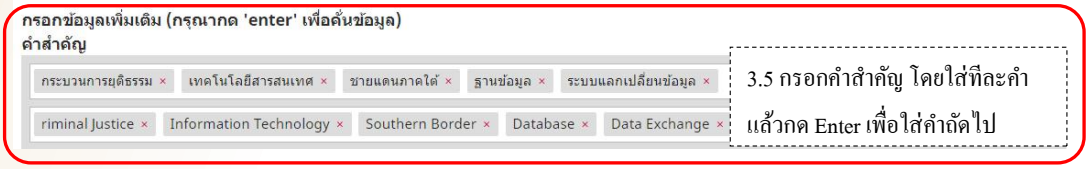
3.3.2 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 1 คน ให้คลิกที่ เพิ่มผู้เกี่ยวข้องกับบทความ

3.4 ประเภทของบทความ เช่น บทความวิจัย (Research Articles) บทความวิชาการ (Academic Articles) เป็นต้น

3.5 คำสำคัญ โดยการใส่ทีละคำ แล้วกด Enter เพื่อใส่คำถัดไป (แสดงสัญลักษณ์ลูกโลก เนื่องจากวารสารตั้งค่าให้ใส่ข้อมูล 2 ภาษา)

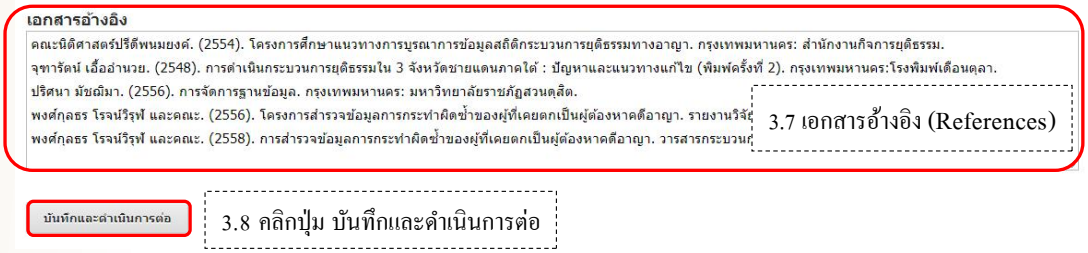

3.6 หน่วยงานที่สนับสนุน/ให้ทุน กรณีไม่มีหน่วยงานสนับสนุน/ให้ทุน ให้เว้นว่างไว้ (แสดงสัญลักษณ์ลูกโลก เนื่องจากวารสารตั้งค่าให้ใส่ข้อมูล 2 ภาษา)

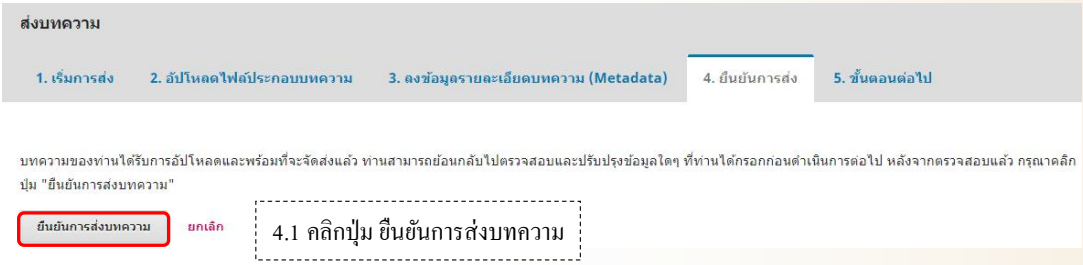
3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใส่ข้อมูลเอกสารอ้างอิงของบทความ

3.8 คลิกปุ่ม บันทึกและดำเนินการต่อ

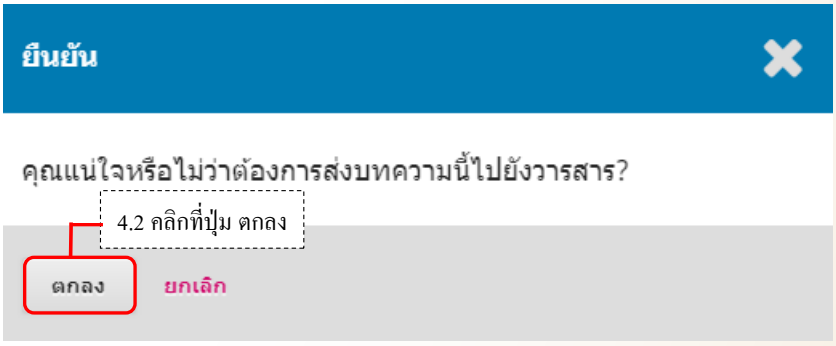
Step 4 : ยืนยันการส่ง

4.1 หลังจากตรวจสอบความถูกต้องของรายละเอียดบทความทั้งหมดเรียบร้อยแล้วให้คลิกที่ปุ่ม ยืนยันการส่งบทความ

4.2 คลิกที่ปุ่ม ตกลง เพื่อเสร็จสิ้นกระบวนการส่งบทความ (Submission)

* หากคลิกที่ปุ่ม ตกลง แล้ว จะไม่สามารถย้อนกลับไปแก้ไขข้อมูลได้

รายละเอียดในการส่งบทความวิจัย / บทความวิชาการ

เพื่อตีพิมพ์ลงวารสารกระบวนการยุติธรรม

ความเป็นมา

วารสารกระบวนการยุติธรรม จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ที่กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่ง คือ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม จัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม หรือเสนอแนะหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม ดังนั้น สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีภารกิจหนึ่งคือการเผยแพร่ความรู้ทางด้านวิชาการในกระบวนการยุติธรรม จึงได้จัดทำวารสารกระบวนการยุติธรรมขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลการศึกษาวิจัย ตลอดจนองค์ความรู้ทางด้านกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไปสู่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน นิสิต นักศึกษา รวมถึงประชาชนผู้สนใจทั่วไป ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมทั้งเป็นเวทีหรือสื่อกลางสำหรับแนะนำและนำเสนอผลงานค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ หรือความเห็นทางวิชาการ องค์ความรู้ใหม่ด้านกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านบทความทางวิชาการ ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป พร้อมกระตุ้นให้เกิดการวิจัยการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงทฤษฎี และเชิงปฏิบัติที่จะสามารถนำไปอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

หลักเกณฑ์การส่งบทความ

1. เป็นบทความวิจัย หรือบทความวิชาการทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีขอบเขตวารสาร อาทิ

- การบริหารงานยุติธรรม
- กฎหมายและการบังคับใช้
- อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา
- ยุติธรรมทางเลือก และยุติธรรมสมานฉันท์
- นิติวิทยาศาสตร์
- การพัฒนาพฤตินิสัย
- เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมด้านกระบวนการยุติธรรม
- สิทธิมนุษยนชน และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

2. เป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการเสนอขอลงพิมพ์ในวารสาร/สิ่งพิมพ์อื่น ไม่ใช่บทความแปล หรือบทความซ้ำ ไม่ได้ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น และไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน หากเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้เขียนบทความจะเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

3. วารสารกระบวนการยุติธรรมกำหนดให้มีรูปแบบการพิจารณาบทความแบบ Double - blinded ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double - blind peer review)

4. เนื้อหาต้นฉบับเป็นผลงานที่สรุปแล้วมีความยาว 10-20 หน้า (A4) อักษรภาษาไทยพิมพ์ด้วย TH Saraban PSK ขนาด 16 อักษรภาษาอังกฤษพิมพ์ด้วย Times New Roman ขนาด 12 ในส่วนของการอ้างอิงใช้รูปแบบ APA (American Psychological Association) **โดยผู้เขียนจะต้องจัดรูปแบบบทความให้ถูกต้องตามที่วารสารกระบวนการยุติธรรมกำหนดก่อนการส่งต้นฉบับ**

5. การส่งต้นฉบับ ผู้เขียนต้องลงทะเบียนในระบบออนไลน์โดยผ่านเว็บไซต์ www.tci-thaijo.org/index.php/JTJS พร้อมแนบเอกสาร ดังนี้

5.1 บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Word เท่านั้น

5.2 แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารกระบวนการยุติธรรม

6. บทความที่ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนด จะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประเมินคุณภาพทางวิชาการของบทความ 3 ท่านต่อบทความ โดยพิจารณาบทความแบบ Double - blind peer review และจะติดต่อผู้เขียนในกรณีมีข้อแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ทางผู้เขียนนำไปดำเนินการแก้ไข เมื่อผู้เขียนแก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ให้จัดส่งบทความทางระบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ www.tci-thaijo.org/index.php/JTJS ของวารสารกระบวนการยุติธรรมอีกครั้ง

การเสนอต้นฉบับบทความวิจัย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**

2. ชื่อผู้เขียนและสังกัด (Author & by-line) ชื่อ นามสกุล สังกัด/หน่วยงาน ทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ** โดยใช้เครื่องหมาย *, ** ทำเชิงอรรถท้ายหน้า (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อสถานที่ทำงานหน่วยงานหรือสถาบันของผู้เขียนที่เป็นปัจจุบัน

3. บทคัดย่อ (Abstract) ต้องมี**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ** เป็นเรียงความย่อหน้าเดียวที่มีใจความครบถ้วนสมบูรณ์ มีสาระโดยสังเขปประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and Methods) การวิเคราะห์และสรุปผล (Results Conclusion)

4. คำสำคัญ (Keywords) ต้องมีทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**

5. บทนำ (Introduction) ให้ข้อมูลและประเด็นสำคัญในงานวิจัย

6. วัตถุประสงค์ของเรื่องที่นำเสนอ

7. วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and Methods) กล่าวถึงการออกแบบกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยเรียบเรียงลำดับขั้นตอน

8. ผลการวิจัย (Result) รายงานและอธิบายผลที่สำคัญที่เป็นจริง มีตารางหรือภาพประกอบตามความจำเป็นและเหมาะสม ซึ่งคำอธิบายใต้ภาพและตาราง ต้องมีทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**

9. สรุปและอภิปรายผล (Discussion) นำประเด็นที่สำคัญของผลการศึกษา อภิบาย วิเคราะห์ ตามลำดับการเสนอว่าเหมือนหรือแตกต่างจากการศึกษาของผู้อื่นอย่างไร โดยมีหลักฐานอ้างอิงที่น่าเชื่อถือการนำผลประยุกต์ใช้

10. ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

11. การอ้างอิงในเนื้อหา เชิงอรรถ และบรรณานุกรม (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA **โดยกำหนดเป็นภาษาอังกฤษ**

การเสนอต้นฉบับบทความวิชาการ

1. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**

2. ชื่อผู้เขียนและสังกัด (Author & by-line) ชื่อ นามสกุล สังกัด/หน่วยงาน ทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ** โดยใช้เครื่องหมาย *, ** ทำเชิงอรรถท้ายหน้า (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อสถานที่ทำงานหน่วยงานหรือสถาบันของผู้เขียนที่เป็นปัจจุบัน

3. บทคัดย่อ (Abstract) ต้องมีทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ** เป็นเรียงความย่อหน้าเดียวที่มีใจความครบถ้วนสมบูรณ์ มีสาระโดยสังเขปประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ความสำคัญของบทความ และบทสรุป

4. คำสำคัญ (Keywords) ต้องมีทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**

5. บทนำ (Introduction) ให้ข้อมูลและประเด็นสำคัญทางวิชาการ

6. วัตถุประสงค์ของเรื่องที่นำเสนอ

7. แกนหลักของเรื่อง อธิบายโดยผสมผสานกับข้อวิจารณ์ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อยหรือหัวข้อย่อยและข้อเสนอแนะที่ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ หากมีคำอธิบายใต้ภาพและตาราง ต้องมีทั้ง**ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**

8. บทสรุป (Conclusion)

9. ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

10. การอ้างอิงในเนื้อหา เชิงอรรถ และบรรณานุกรม (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA **โดยกำหนดเป็นภาษาอังกฤษ**

รูปแบบการเขียนอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) กำหนดเป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิง**ชื่อผู้แต่ง**ก่อนข้อความ

ผู้แต่ง 1 คน	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname/(Year,/p./xx or pp./xx-xx)** **ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname/(Year,/p./xx or pp./xx-xx)** **p. = อ้างหน้าเดียว/pp. = อ้างมากกว่า 1 หน้า
	ตัวอย่าง : Maslow (1970, pp. 21-23)
ผู้แต่ง 2 คน	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname [1]/and/Name/Surname [2]/(Year,/p./xx or pp./xx-xx)** **ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname[1]/and/Surname[2]/(Year,/p./xx or pp./xx-xx)**
	ตัวอย่าง : Hatch and Roegman (2017, pp. 20)
ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname [1]/et/al./(Year,/p./xx or pp./xx-xx)** **ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname[1]/et/al./(Year,/p./xx or pp./xx-xx)**
	ตัวอย่าง : Reynolds et al. (2016, pp.1026-1027)
ผู้แต่งเป็นองค์กร หรือ นิติบุคคล สามารถใช้ชื่อย่อได้	**Organization/(Year,/p./xx or pp./xx-xx)**
	ตัวอย่าง : - Ramkhamhaeng University (RU, 2016, pp. 15-16) (อ้างอิงครั้งแรก) - RU (2016, pp. 11-12) (อ้างอิงครั้งต่อไป) **RU = Ramkhamhaeng University
ชื่อผู้แต่งเป็น “นิรนาม” หรือ “Anonymous”	**Anonymous/(Year,/p./xx or pp./xx-xx)**
	ตัวอย่าง : Anonymous, (2018)
ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	**Title/(Year,/p./xx or pp./xx-xx)**
	ตัวอย่าง : As indentified in 100 Years (2009, p. 55)

หมายเหตุ :

1. เครื่องหมาย “ / ” หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ
2. ผู้แต่งเป็นคนไทยระบุเฉพาะชื่อ ชื่อสกุล ไม่ใส่คำนำหน้า ซึ่งรวมถึงผู้แต่งที่มียศทางทหาร ตำรวจ มีตำแหน่งวิชาการ ไม่ต้องใส่ยศ และตำแหน่งทางวิชาการด้วยเช่นกัน สำหรับผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ ระบุเฉพาะชื่อสกุล
4. ผู้แต่งที่**มีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์** ให้ใส่ชื่อ, ตามด้วยฐานันดรศักดิ์ เช่น Sukhumphan Boriphat, (M.R.)
5. ผู้แต่งเป็น**พระภิกษุทั่วไป**ให้ใส่คำว่า PHRA (พระ) PHRAMAHA (พระมหา) นำหน้าชื่อ เช่น PharamahaWanchai สำหรับผู้แต่งเป็น**พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์** ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์ เช่น Somdet Phra Nyanasamvara (Charoen Suwattano)
6. ผู้แต่งใช้นามแฝง ให้ใส่นามแฝงตามที่ปรากฏในงาน เช่น Thommayanti

1.2 การอ้างอิง**ชื่อผู้แต่ง**หลังข้อความ

ผู้แต่ง 1 คน	**ผู้แต่งคนไทย :** (Name/Surname,/ Year,/p./xx or pp./xx.-xx) **ผู้แต่งต่างประเทศ :** (Surname,/Year,/p./xx or pp./xx.-xx)
	ตัวอย่าง : (Maslow, 1970, pp. 21-23)
ผู้แต่ง 2 คน	**ผู้แต่งคนไทย :** (Name/Surname[1]/&/Name/Surname[2],/Year,/p./xx or pp./xx.-xx) **ผู้แต่งต่างประเทศ :** (Surname[1]/&/Surname[2],/Year,/p./xx or pp./xx.-xx)
	ตัวอย่าง : (Hatch & Roegman, 2017, pp. 20)
ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป	**ผู้แต่งคนไทย :** (Name/Surname[1]/et/al.,/Year,/p./xx or pp./xx.-xx) **ผู้แต่งต่างประเทศ :** (Last Name/et/al.,/Year,/p./xx or pp./xx.-xx)
	ตัวอย่าง : (Reynolds et al., 2016, pp.1026-1027)
ผู้แต่งเป็นองค์กร หรือ นิติบุคคล สามารถใช้ชื่อย่อได้	**(Organization,/Year,/p./xx or pp./xx.-xx)**
	ตัวอย่าง : (Ramkhamhaeng University [RU], 2016, pp. 11-12) (การอ้างอิงครั้งแรก) (RU, 2016, pp. 11-12) (การอ้างอิงครั้งต่อไป)
ชื่อผู้แต่งเป็น “นิรนาม” หรือ “Anonymous”	**(Anonymous,/Year,/p./xx or pp./xx.-xx)**
	ตัวอย่าง : (Anonymous, 2018, p.6)
ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	**(Title,/Year,/p./xx or pp./xx.-xx)**
	ตัวอย่าง : (100 Years, 2009, p.55)
หมายเหตุ : การอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูลให้เขียนเรียงตามลำดับอักษร เช่น - การวัดที่มีตัวแปรแฝงหลายตัว (Embretson & Reise, 2000; Marvelde et al., 2006)	

1.3 การอ้างอิงข้อมูลจากเว็บไซต์

ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname,/Year,/month/Date
ผู้แต่งต่างประเทศ : Last Name,/Year,/month/Date

ตัวอย่าง :

- ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) คือแนวคิดแนวปฏิบัติที่ให้พลเมืองได้เรียนรู้และมีความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด มีการบริหารจัดการ กำกับตนเองได้ รวมถึงรู้เท่าทันและสามารถปกป้องตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเคารพสิทธิตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย **(Sommut Namwong, 2021, November 18)**

ตัวอย่าง :

- Blockchain technology is a structure that stores transactional records, also known as the block, of the

public in several databases, known as the “chain,” in a network connected through peer-to-peer nodes. Typically, this storage is referred to as a ‘digital ledger.’ **(Simplilearn, 2022, Febuary 21)**

หมายเหตุ

- กรณีที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ใช้คำว่า **(n.d.)** คือ no date ตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) ต่อจากชื่อผู้แต่ง
- กรณีไม่ระบุ วัน/เดือน ให้ใช้ปีพิมพ์ ค.ศ. ในเครื่องหมายวงเล็บ ตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาพ (.) ต่อจากชื่อผู้แต่ง
- กรณีที่สิ่งพิมพ์ ได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์แล้ว แต่ยังอยู่ในระหว่างการจัดพิมพ์ให้ระบุคำว่า (in press) สำหรับเอกสารไว้ในวงเล็บแทนปีพิมพ์

2. การระบุที่มาของข้อมูลรูปภาพ และตาราง

การอ้างอิงข้อมูลรูปภาพและตาราง **:** ให้เขียนด้านบน ชิดซ้าย ดังนี้

Figure x หรือ *Table x*

ชื่อภาพ หรือ *ชื่อตาราง* (ตัวเอียง)

รูปภาพ/ตาราง

Note. From...

รูปแบบการอ้างอิงข้อมูลรูปภาพและตาราง

จากวารสาร หรือนิตยสาร	*Note.*/From/“Article,”/by/Author,/A./A.,/Year/*Journal*,/*Volume*(issue),/p./x or pp./xx-xx/(URL หรือ DOI)./Copyright/Permission.
จากหนังสือ	*Note.*/From หรือ Adapted from/*Book*/(p./x or pp./xx-xx),/by/Author,/A./A.,/Year,/Publisher./(URL)./Copyright/Permission.
จากเว็บไซต์	*Note.*/From/*Article*,/by/Author,/A./A.,/Year,/Site Name/(URL)./Copyright Permission.

3. การเขียนอ้างอิง/บรรณานุกรม (Reference)

3.1 รูปแบบการลงรายการชื่อผู้แต่ง

	ผู้แต่งคนไทย	ผู้แต่งชาวต่างประเทศ
ผู้แต่ง 1 คน	Name/Surname	สกุลผู้แต่ง,/อักษรย่อชื่อต้น./ตามด้วยอักษรย่อชื่อกลาง.(ถ้ามี)
ผู้แต่ง 2 คน	Name/Surname$^{\text{คนที่ 1}}$/&/Name/Surname$^{\text{คนที่ 2}}$	สกุล$^{\text{คนที่ 1}}$,/อักษรย่อชื่อต้น./&/สกุล$^{\text{คนที่ 2}}$,/อักษรย่อชื่อต้น.
ผู้แต่ง 3-20 คน	Name/Surname^{1},/Name/Surname^{2},/Name/Surname^{3},/Name/Surname^{4},Name/Surname^{5},/&/Name/Surname^{6}	Surname,/A.^{1},/Surname,/B.^{2},/Surname,/C.^{3},/Surname,/D.^{4},/Surname,/E.^{5},/&/Surname,/F.^{6}
ผู้แต่งตั้งแต่ 21 คนขึ้นไป	Name/Surname^{1},/Name/Surname^{2},/Name/Surname^{3},/Name/Surname^{4},/เขียนจนครบ19คน,/./././&/Name/Surname$^{\text{คนสุดท้าย}}$.	Surname,/A.^{1},/Surname,/B.^{2},/Surname,/C.^{3},/เขียนจนครบ 19 คน,/./././ Surname,/N.$^{\text{คนสุดท้าย}}$.
หมายเหตุ : เครื่องหมาย “ / ” หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ		

3.2 รูปแบบการเขียนอ้างอิง/บรรณานุกรม

1. บทความในวารสารแบบรูปเล่ม

ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./Article./*Journal*,/*Volume number*(Issue number),/First page-Last page.

ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./Article./*Journal*,/*Volume number*(Issue number),/First page-Last page.

ตัวอย่าง :

- Woravith - Chansuvarn. (2014). The Design of Chemosensors for Naked-Eye Detection of Mercury(II) Ion. *KKU Science Journal, 42*(4), 748-760.
- Chansuvarn, W., Tuntulani, T. & Imyim, A. (2015). Colorimetric detection of mercury(II) based on gold nanoparticles, fluorescent gold nanoclusters and other gold-based nanomaterials. *TrAC Trends in Analytical Chemistry, 125*(65), 83-96.

***หมายเหตุ.* การขึ้นบรรทัดใหม่ บรรทัดที่สองให้เว้นวรรค 5-7 ระยะ

2. บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์

2.1 มีเลข DOI

ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./Article./*Journal*./*Volume number*(Issue number),/First page-Last page./DOI

ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./Article./*Journal*./*Volume number*(Issue number),/First page-Last page./DOI

ตัวอย่าง :

Herbst-Damm, K. L., & Kulik, J. A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. Health Psychology, *24*(4), 225-229.

	https://doi.org/10.1037/0278- 613 3.24.2.225
2.2 ไม่มีเลข DOI (URL)	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./Article./*Journal*./*Volume number*(Issue number),/First page-Last page./URL** **ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./Article./*Journal*./*Volume number*(Issue number),/First page-Last page./URL**
	ตัวอย่าง : - Felder, R. M., & Brent, R. (1999). FAQs-2. Chem. ERgr. Education, 33(4), 276-277. http://www.ncsu. edu/felder-public/Columns/FAQs-2.html
3. หนังสือ (Book)	
3.1 หนังสือ	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./*Book*/(Edition ed.)./Publisher.** **ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./*Book*/(Edition ed.)./Publisher.**
	ตัวอย่าง : - Woravith Chansuvarn. (2022). *Analytical Chemistry: Principle and Quantitative Calculation* (2 nd ed.). The Chulalongkorn University Press. - Shotton, M. A. (1989). *Computer addiction? A study of computer dependency*. Taylor & Francis. กรณีที่ผู้แต่งเป็นนิติบุคคล เช่น หน่วยงาน องค์กร บริษัท และเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์ให้ใส่ชื่อย่อหรือใส่ข้อความสั้นๆ ในส่วนของสำนักพิมพ์หรือ ผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์ได้ เนื่องจากได้เขียนชื่อเต็มไว้ในส่วนของผู้แต่ง เช่น WHO, The Association, The Institute, The Foundation, The Council, The Society, เป็นต้น - World Health Organization. (2013). The world health report 2013: Research for universal health coverage. WHO
3.2 บทความหรือบทในหนังสือ (Chapter in book)	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./Chapter or Article./In/Editor/(Eds.),/*Book*/(Edition ed.)./(pp.-xx-xx)./Publisher.** **ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./Chapter or Article./In/Editor/(Eds.),/*Book*/(Edition ed.)./(pp.-xx-xx)./Publisher.**
	ตัวอย่าง : - Wanlapat Suksawas. (2018). Gaetano Mosca's Concept of Political Elite: A Case Study of Thai Political Elite in Malanumthai Period. In Watcharapol Supajakwattana & Watcharabon Buddharaksa (Eds.), *On Theories of Political Science and Public Administration* (2nd Ed.). (pp. 47-68). Naresuan

	University Publishing House. - Sparks, D.L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In D.L. Sparks (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.
4. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์	
4.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มี DOI	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./*Book*./(Edition ed.)./DOI** ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./*Book*./(Edition ed.)./DOI
	ตัวอย่าง : - Aron, L., Botella, M., & Lubart, T. (2019). *Culinary arts: Talent and their development*. In R. F. Subotnik, P. Olszewski-Kubilius, & F. C. Worrell (Eds.), The psychology of high performance: Developing human potential into domain-specific talent (pp. 345–359). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/0000120-016
4.2 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มี DOI (URL)	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surmane./(Year)./*Book*./(Edition ed.)./URL** ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./*Book*./(Edition ed.)./URL
	ตัวอย่าง : **- Woravith Chansuvarn. (2022). *Analytical* Chemistry: Principle and Quantitative Calculation**. (2nd Ed.). https://www.chulabook.com/en/main-ebook - O' Keefe, E. (n.d.). *Egoism & the crisis in Western values*. http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp.
4.3 บทความหรือบทในหนังสือเล็กทรอนิกส์ (Chapterin e-book rom database)	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.)./*Book*/(Edition ed./pp. xx-xx)./URL** ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.)./*Book*/(Edition ed./pp. xx-xx)./URL
	ตัวอย่าง : - Thamsumet, N., Ittibenjapong, C., Kanjanahitanon, P., Chaichamni, P. & Panich, S. (2021). 1 Green Synthesis of Silver Nanoparticles from Catunaregam Tomentosa Extract. In P. Ramasami (Eds.), *Volume 2 Green and Sustainable Processing* (pp. 1-12). De Gruyter. https://doi.org/10.1515/9783110726145-001

5. วิทยานิพนธ์ (Theses & Dissertations)	
5.1 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./*Thesis title*/[Unpublished doctoral dissertation or Unpublished master's thesis]./University.** ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./*Thesis title*/[Unpublished doctoral dissertation or Unpublished master's thesis]./University.
	ตัวอย่าง : - Alisa Mithranon. (2022). *Influencing factors of electronic book's customer behavior :a case study of Thammasat University students* [Unpublished master's thesis]. Thammasat University. - Chansuvarn, W. (2012). *Spectrometric analysis of mercury(II) ion using gold nanoparticles stabilized by dithia-diaza ligands* [Unpublished doctoral dissertation]. Chulalongkorn University.
5.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (ไม่อยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./*Thesis title*/[Doctoral dissertation or Master's thesis]./Website name./URL** ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./*Thesis title*/[Doctoral dissertation or Master's thesis]./Website name./URL
	ตัวอย่าง : - Miller, T. (2019). *Enhancing readiness: An Exploration of the New Zealand Qualified Firefighter Programme* [Master's thesis, Auckland University of Technology].Tuwhera.https://openrepository.aut.ac.nz/handle/10292/12338
5.3 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./*Thesis title*/(UMI number or other number)/[Doctoral dissertation or Master's thesis, University name]./Database name.** ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./*Thesis title*/(UMI number or other number)/[Doctoral dissertation or Master's thesis, University name]./Database name.
	ตัวอย่าง : - Becker, J. C. (2013). *Landscape-level influences on community composition and ecosystem function in a large river ecosystem* (Publication No. 3577776) [Doctoral dissertation, Graduate Council of Texas State University – San Marcos]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
6. รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)	
6.1 รูปแบบหนังสือ	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./*Article*./In/Editor/(Ed. or Eds.),/Meeting topic./Meeting Title/(pp./xx-xx)./database.**

	ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./*Article*./In/Editor/(Ed. or Eds.),/Meeting topic./ Meeting Title/(pp./xx-xx)./database. หมายเหตุ กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล
	ตัวอย่าง : - Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). *A multi-touch surface usingmultiple cameras*. In Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced conceptsfor intelligent vision systems (pp. 97-108). Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9
6.2 รูปแบบวารสาร	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./Title: Sub-title./*Journal*,/*Volume*(Issue number),/First page-Last page./URL** ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./Title: Sub-title./*Journal*,/*Volume*(Issue number),/First page-Last page./URL
	ตัวอย่าง : - Chaudhuri, S., & Biswas, A. (2017). External terms-of-trade and labor marketimperfections in developing countries: Theory and evidence. *Proceedings of the Academy of Economics and Economic Education, 20*(1), 11-16. https://search-proquest-com. elibrary.jcu.edu.au /docview/1928612180?accountid=16285
7. รายงาน/การสัมมนา/อภิปราย	
7.1 รายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น	Organization./(Year)./*Title*./Publisher./URL (if any)
	ตัวอย่าง : - Office of the Civil Service Commission. (2018). 21 Century. *annual report 2561*. https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc_annual_report_2561.pdf - National Cancer Institute. (2019). *Taking time: Support for people with cancer (NIH Publication No. 18-2059)*. U.S. Department of Health and Human Services, National Institutes of Health. https://www.cancer.gov/publications/patient-education/takingtime.pdf
7.2 รายงานที่จัดทำโดยผู้เขียนรายบุคคลสังกัดหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรอื่น	**ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(Year)./*Title*./Publisher./URL(if any)** ผู้แต่งต่างประเทศ : Surname,/A./(Year)./*Title*./Publisher./URL(if any)

7.3 รายงานการประชุม/การสัมมนา/อภิปราย	Organization./(Year)./*Title*./Meeting topic./*Meeting title*./Meeting venue.
	ตัวอย่าง : - Thai Dietetic Association. (2020). Dietitian in a Disruptive Innovation Era. *Integrating Holistic wellness into dietetic Practice 2020*. Bangkok.
8. หนังสือพิมพ์/แผ่นพับ/จุลสาร	
8.1 หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์	**ผู้แต่งคนไทย :** Name/Surname./(Year,/month/date)./Column title./Newpaper,/*Volume number*,/Pages number. **ผู้แต่งต่างประเทศ :** Surname,/A./(Year,/month/date)./Column title./Newpaper,/*Volume number*,/Pages number.
8.2 นิตยสาร	**ผู้แต่งคนไทย :** Name/Surname./(Year,/month/date)./Article./Magazine,/*Volume number*,/Pages number. **ผู้แต่งต่างประเทศ :** Surname,/A./(Year,/month/date)./Article./Magazine,/*Volume number*,/Pages number.
9. ราชกิจจานุเบกษา	
Name of the law./(year, month date)./*Royal Thai Govermment gazette*./Rule number/Session number./pp./xx-xx.	
ตัวอย่าง : - The Equitable Education Fund Act B.E. 2561 (2018). (2018, May 10). *Royal Thai Govermment gazette*. No.135 Chapter33 Gor. pp. 1-18.	
10. เว็บไซต์ หรือเว็บเพจบนเว็บไซต์	
ผู้แต่งคนไทย : Name/Surname./(year,/month/date)./*Article*./Website Name./URL **ผู้แต่งต่างประเทศ :** Surname,/A./(year,/month/date)./*Article*./Website Name./URL	
ตัวอย่าง : - Tomoyuki Ohe. (2019, August 29). *The chemical structure of drugs affects their toxicity*. Keio Research Highlights. https://research-highlights.keio.ac.jp/2019/08/b.html	

****กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ไม่ต้องเขียนชื่อเว็บไซต์**

- Association of Massage Therapists. (n.d.). *Benefits of massage*. http://www.amt.org.au/massage-and-you/benefits-of-massage.html

****กรณีไม่สามารถระบุผู้เขียนได้ ให้ใช้ชื่อเรื่อง (ตัวเอียง) แทน**

- *Researchers replicate famous marshmallow test, make new observations*. (2018, May 25). Medical Xpress.https://medicalxpress.com/news/2018-05-replicate-famousmarshmallow.html? Utm_source=tabs&utm_medium=link&utm _campaign=story-tabs

****Wikipedia**

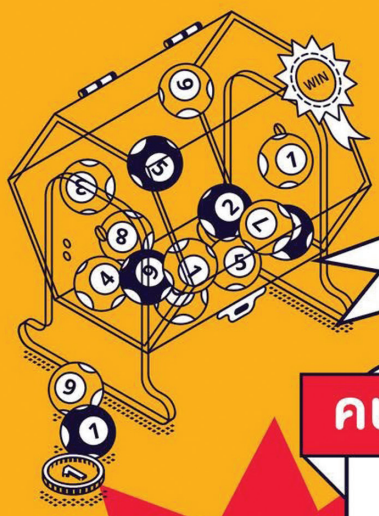
- Global warming. (2019, December 9). In *Wikipedia*. http://en.wikipedia.org/wiki/Global_warming Psychometric assessment. (n.d.). In The psychology wiki. Retrieved January 28, 2009, from http://psychology.wikia.com/wiki/Psychometric_assessment

****Blog Post & Comment**

- Stafford, T. (2018, January 3). The backfire effect is elusive. *Mind Hacks*. https://mindhacks.com/2018/01/03/the-backfire-effect-is-elusive/

หมายเหตุ

- *สีเหลืองเน้นข้อความ หมายถึง ตัวเอียง*
- *การขึ้นบรรทัดใหม่ บรรทัดที่สองให้เว้นวรรค 5-7 ระยะ*
- กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (n.d.)
- กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี ค.ศ.) เท่านั้น
- กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก
- กรณีไม่สามารถระบุผู้เขียนได้ ให้ใช้ชื่อเรื่อง (title) แทน (เป็นตัว*เอียง*)

เตือน...นักเสี่ยงโชค

ซื้อ-ขายสลากกินแบ่งรัฐบาลออนไลน์ ต้องระวัง!!!

คนขาย ต้องรู้!!

ขายหมายเลขโดย
ไม่มีตัวลอตเตอรี่ให้กับผู้ซื้อ
ผิดพ.ร.บ.การพนัน 2478

สแกนลอตเตอรี่ชุดเดิม เลขเดิม
ขายซ้ำออนไลน์ ไม่มีลอตเตอรี่จริงอยู่ในมือ

มีความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน
จำคุกไม่เกิน 5 ปี
หรือ ปรับไม่เกิน 100,000 บาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

+

มีความผิดตาม พ.ร.บ.คอมฯ พ.ศ.2530
จำคุกไม่เกิน 5 ปี
หรือ ปรับไม่เกิน 100,000 บาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตัวแทนจำหน่าย และผู้ซื้อจองลอตเตอรี่ ล่วงหน้า ต้องดู!!

นำลอตเตอรี่ ไปขายต่อออนไลน์

ผิดเงื่อนไขในสัญญา และหลักเกณฑ์การรับลอตเตอรี่ ไปจำหน่าย อาจถูกสำนักงานสลากฯ ***ยกเลิกสัญญาตัวแทนจำหน่าย***

คนซื้อ ต้องระวัง!!

ซื้อลอตเตอรี่ผ่านออนไลน์ ไม่มีใบลอตเตอรี่
เมื่อถูกรางวัล เสี่ยงขึ้นเงินรางวัลไม่ได้
...เพื่อความมั่นใจควรจะรับลอตเตอรี่มาไว้ในการครอบครองทันทีที่ซื้อ

สอบถามเพิ่มเติมได้ที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ***Call Center โทร. 0 - 2528 - 9999***

#Lawเป็นประเด็น

อย่าหาทำ

พ่อค้าแม่ค้าหัวใส “ใช้ตาชั่งโกงน้ำหนัก”

ใช้ หรือ **มีไว้เพื่อใช้** เครื่องชั่ง เครื่องตวง หรือเครื่องวัด **ที่ผิดอัตรา ที่กฎหมายกำหนด** เพื่อเอาเปรียบในการค้า หรือมีไว้เพื่อขาย

★ **โทษ : จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ**

“ดัดแปลงตาชั่ง” โกงน้ำหนัก

แก้ไข หรือ **ดัดแปลง** ส่วนประกอบของเครื่องชั่งตวงวัด โปรแกรม/ระบบคอมพิวเตอร์ หรือระบบอื่นที่คล้ายคลึงกัน หรือทำด้วยวิธีการอื่น เพื่อให้ความเที่ยงของเครื่องชั่งตวงวัด **“ผิดเกินอัตราเพื่อเหลือเพื่อขาด”**

★ **โทษ : จำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับไม่เกิน 280,000 บาท**

สำนักงานกิจการยุติธรรม @weareoja

- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 270
- พระราชบัญญัติมาตราชั่งตวงวัด พ.ศ.2542 (มาตรา 25,26,30,33,75,75/1)

ประกาศกรมควบคุมโรค

เมา = ไม่ขาย!!

วิธีทดสอบอาการมึนเมาสำหรับผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

"ขาย" หมายความรวมถึง จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

มีอาการร่วมเหล่านี้ ก็ถือว่าเมา

มีกลิ่นแอลกอฮอล์ออกจากร่างกาย

อาการทางวาจา พูดไม่ชัด อ้อแอ้ พูดซ้ำซาก วนไปวนมา

สติสัมปชัญญะ ถดถอย สับสน งวงซึม

อารมณ์แปรปรวน หงุดหงิด ก้าวร้าว ใช้ความรุนแรง

เคลื่อนไหวร่างกาย บกพร่อง ยืนเซ เดินลำบาก

อาการทางกายภาพที่ชัดเจน เช่น ตาแดงกล่ำ/มีอาการตากระตุก หรือมือสั่นอย่างเห็นได้ชัด

ลวนลามผู้อื่นหรือมีพฤติกรรมล่อไปทางเพศ

แสดงพฤติกรรมที่เป็นอันตรายหรือรบกวนความสงบเรียบร้อย

เมาจริงหรือไม่ เช็คให้ชัวร์ด้วยวิธีต่อไปนี้ (เลือกใช้แค่วิธีเดียว)

Step 1

หลับตาและยื่นแขนไปข้างหน้า พร้อมกับชี้นิ้วไปด้านหน้า

Step 2

งอศอกและนำมาแตะที่ปลายจมูก โดยไม่ลืมตา

* ถ้าแตะปลายจมูกพลาดเป้าเกิน 1 ซม. มีอาการมือสั่นอย่างเห็นได้ชัด ขณะพยายามแตะปลายจมูกให้ถือว่าเมา

Step 1

เดินสลับเท้าโดยให้ส้นเท้าชิดปลายเท้า เป็นเส้นตรงไปข้างหน้า 10 ก้าว

Step 2

หันตัวด้วยเท้าหนึ่งข้าง และเดินสลับเท้า โดยให้ส้นเท้าชิดปลายเท้าอีก 10 ก้าว

* ระหว่างเดินต่อเท้าถ้าทำให้ส้นเท้าชิดปลายเท้าอย่างต่อเนื่องไม่ได้ , ก้าวออกนอกเส้น ,ใช้แขนพยุงเพื่อทรงตัว โดยการกางแขนออก , หยุดเดินก่อนครบ 10 ก้าว หรือไม่สามารถหันตัวอย่างถูกวิธี ถ้าเป็นแบบนี้ 2 ครั้งขึ้นไป ให้ถือว่าเมา

Step 1

ยืนตัวตรง ยกขาข้างหนึ่งขึ้นสูงจากพื้น ประมาณ 15 เซนติเมตร

Step 2

เริ่มนับเลขตั้งแต่ 1,000 เป็นต้นไป โดยนับจนกว่าจะครบเวลา 30 วินาที

* ระหว่างยืนขาเดียวและนับเลขถ้าวางเท้าลงกับพื้นก่อนครบ 30 วินาที , ใช้แขนช่วยพยุงเพื่อทรงตัว โดยการกางแขนออก , ตัวเซ หรือโยกตัวอย่างชัดเจน หรือเขย่งเท้าข้างที่อยู่กับพื้น ถ้ามีอาการเหล่านี้ 2 ครั้งขึ้นไป ให้ถือว่าเมา

ถ้ารู้ว่าคนซื้อเมา แต่ยังขายให้ ผู้ขายมีความผิดตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 : มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำนักงานกิจการยุติธรรม @weareoja

- พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง (2) และมาตรา 40
- ประกาศกรมควบคุมโรค เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบอาการมึนเมา พ.ศ.2569

คดีอุทลุม ลูกหลานฟ้องบุพการีได้หรือไม่

บุพการีคือ...บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ที่สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปตามความจริง

คดีอุทลุม คือ คดีที่ลูกหลานฟ้องบุพการีของตนเอง ต่อศาลเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา

ใครฟ้องไม่ได้

ผู้สืบสันดานโดยชอบด้วยกฎหมาย

ลูก หลาน เหลน ลื่อ

ที่เกิดจากบิดามารดาจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมาย

"บุตร" ที่เกิดจากบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรส แต่...

- บิดาจดทะเบียนรับรองบุตรแล้ว
- บิดาจดทะเบียนสมรสกับมารดาภายหลังจากที่คลอดบุตร
- ศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดา

ห้ามฟ้องคดีอะไรบ้าง • คดีแพ่ง • คดีอาญา • การทำคำให้การ • ฟ้องแย้ง • แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง • การเข้ารับมรดกความ

ใครฟ้องได้!!

บุตรนอกสมรส

- บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรส
- บุตรที่บิดาไม่ได้จดทะเบียนรับรองบุตร

บุตรบุญธรรม
ไม่ถือเป็นผู้สืบสันดานของผู้รับบุตรบุญธรรม จึงมีอำนาจฟ้องได้

ลูกเขย-ลูกสะใภ้
เป็นญาติด้วยการสมรส มีสิทธิฟ้องพ่อตา แม่ยาย หรือญาติฝั่งนั้น

ลูกเลี้ยง ลูกติด
เป็นญาติโดยพฤตินัยมีสิทธิฟ้องพ่อ-แม่เลี้ยง

กรณีที่ไม่จัดเป็นคดีอุทลุม แม้คู่ความอีกฝ่ายจะเป็นบุพการี

- ผู้สืบสันดานฟ้องบุพการี "ในฐานะอื่นที่ไม่ใช่ฐานะส่วนตัว" เช่น ผู้จัดการมรดก, กรรมการบริษัท
- บิดามารดา "ร้องสอด" เข้ามาเป็นจำเลยในคดีเอง หรือ "ศาลสั่งให้เข้ามาในคดี" โดยไม่เกี่ยวกับโจทก์ ซึ่งเป็นบุตร
- เป็นคดีฝ่ายเดียว และบิดามารดา "เข้ามาคัดค้านในคดีเอง" ทำให้คดีกลายเป็นคดีมีข้อพิพาท

คดีแบบไหนเป็นคดีอุทลุม VS ไม่เป็นคดีอุทลุม

เป็นคดีอุทลุม

บุตรฟ้องมารดาว่าแย่งการครอบครองที่ดิน

ไม่เป็นคดีอุทลุม

ลูกสะใภ้ฟ้องบิดาของสามี

ทำอย่างไรหากจำเป็นต้องฟ้องบุพการี

ผู้ที่จะฟ้อง/ญาติสนิท ร้องขอให้พนักงานอัยการ ดำเนินการ**"ฟ้องคดีแทน"** ได้ทั้ง**คดีแพ่ง** เช่น ฟ้องขอให้เพิกถอนสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน และ**คดีอาญา** เช่น ทำร้ายร่างกาย หมิ่นประมาท ลักทรัพย์ โดยอาจเริ่มด้วยการแจ้งความดำเนินคดีกับตำรวจ

"ฟ้องได้เอง" ในฐานะอื่นที่ไม่ใช่ส่วนตัว
เช่น บุตรเป็นผู้จัดการมรดกฟ้องบุพการีเกี่ยวกับทรัพย์มรดก, ฟ้องบุพการีในฐานะกรรมการบริษัท

สมุดภาพ
อินโฟกราฟิก กฎหมาย

ฉบับปี 2568

- ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมออนไลน์
- การดำเนินคดีอาญา และคดีแพ่ง
- ครอบครัว มรดก เด็ก สตรี หนี้ และที่ดิน
- ขอความช่วยเหลือเรื่องกฎหมาย

ให้ความรู้กฎหมาย เป็นเรื่องง่ายสำหรับคุณ

สำนักงานกิจการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม

FREE COPY

บทความประจำฉบับ

บทความวิจัย

การเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมวินัยจราจรด้วยมาตรการตัดคะแนนจากใบอนุญาตขับขี่ในเขตกรุงเทพมหานคร
พีรภาส เบ้าลี, ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร์ และเสกสัณ เครือคำ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การตรวจสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อพิสูจน์ความเป็นคนไทยตามหลักสายโลหิต ในพื้นที่จังหวัดระนอง
ศศิศิศ บุญสนธิ และคณะ

สาเหตุการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม: กรณีศึกษาเรือนจำพิเศษธนบุรี
ธราธิป ทิพย์รังษี และพรรษพร สุวรรณากาศ

คาสิโนในประเทศไทย
ลือชัย วงษ์ทอง, พงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์ และ ชวนัสถ์ เจนการ

Influences of Adverse Childhood Experiences on Recidivism of Youth in Juvenile Practice and Training Center
Rawitsara Yamkead, Veenukarn Rujiprak, Sunee Kanyajit and Natthapon Sokanta

บทความวิชาการ

ประโยชน์ของการจำลองใบหน้าบุคคลจากกะโหลกศีรษะแบบยิ้มเห็นฟันต่อการช่วยจดจำใบหน้าในงานพิสูจน์ตัวบุคคลศพนิรนามที่เป็นโครงกระดูก
นันโท ศาสตร์ประสิทธิ์

ความสำคัญของการถ่ายภาพในงานนิติมานุษยวิทยา: จากศพนิรนามสู่การไขปริศนาซากโครงกระดูก
รัฐการ ปานมารศรี

วงศาวิทยา “สองมาตรฐาน”: การประกอบสร้างความยุติธรรมที่ไม่เท่าเทียมในสังคมไทย*
ธนาภัทร ธานีรัตน์, จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และฐานิดา บุญวรรโณ

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 9 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์ 0 2141 3741 โทรสาร 0 2143 8930
ดาวน์โหลดวารสารได้ที่ www.oja.go.th/TH/jtjs/